

รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8
ตามแนวทางภูผาไฟนำเรือแหชาวอโศก

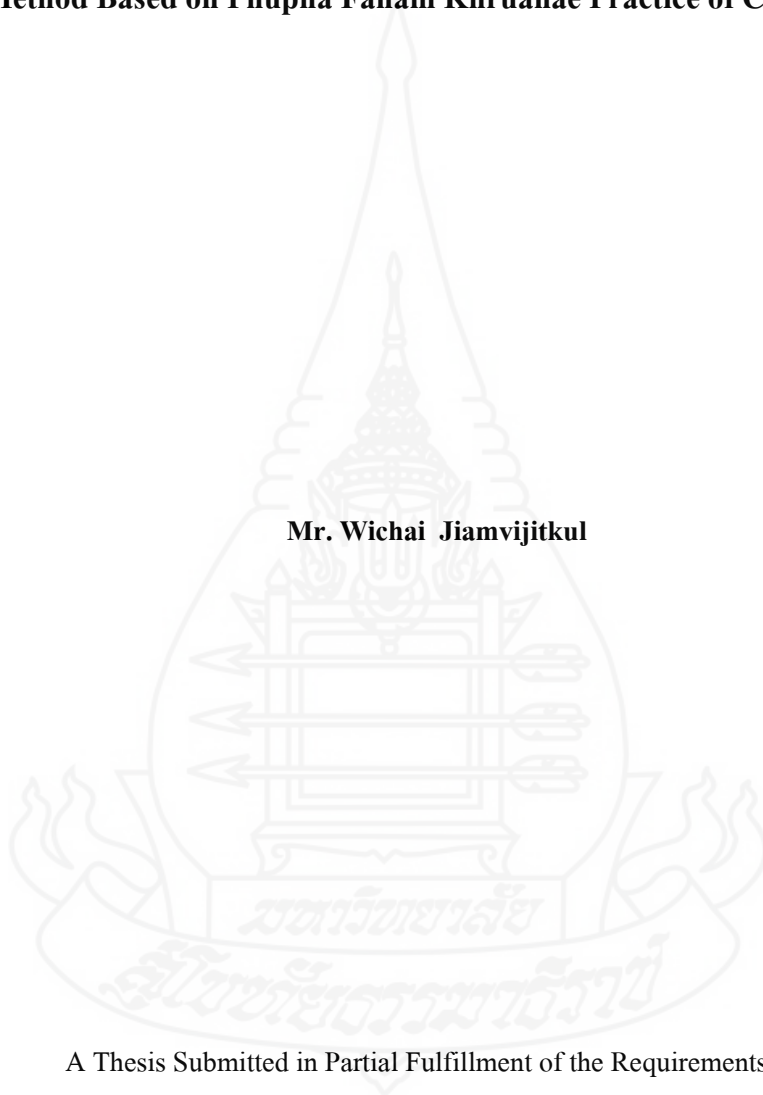

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**A Model of Morality Development for Youths Using the Noble Eightfold Path
Method Based on Phupha Fanam Khruahae Practice of Chao Asok**

Mr. Wichai Jiamvijitkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Nonformal Education

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางคุณภาพน้ำแร่หรือแร่ธาตุไอโอดีน

ชื่อและนามสกุล นายวิชัย เจริญวิจิตรกุล

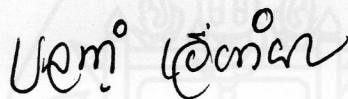
แขนงวิชา การศึกษานอกระบบ

สาขาวิชา ศีลธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทร บัญญัติพัฒนกุล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร

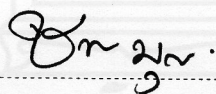
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

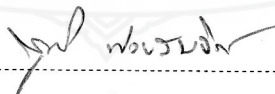
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์)

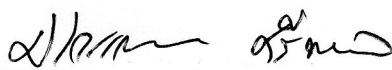
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทร บัญญัติพัฒนกุล)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

Bin

ชื่อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวอโศก

ผู้วิจัย นายวิชัย เจียมวิจิตรกุล **รหัสนักศึกษา** 2542900614 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทรธ บุญวัฒน์กุล (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน พฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ในเชิงศีลธรรม 2) ศึกษาวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ 3) ศึกษาผลของวิธีการที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ในเชิงศีลธรรม 4) สังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวอโศก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก 37 รูป/คน ประกอบด้วย สมณะการศึกษา ตัวแทนครูแม่ไก่ ตัวแทนผู้ปกครอง เยาวชนเป้าหมาย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาและหาข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน เยาวชนมีวิถีชีวิตเชิงศีลธรรมตามแบบชาวอโศก และติดตามครูแม่ไก่ ด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรม มีการละเมิดศีลบ้างในเรื่องเล็กน้อย ด้านความคิดเชิงศีลธรรม มีทิศทางที่จะลด ละ เลิก ในสิ่งที่ทำให้ข้อศีลของตนบกพร่อง แต่ยังไม่เข้มแข็ง 2) วิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ คือ การสร้างสัมมาทิฐิในทุกด้าน ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม บุคลากร และกระบวนการที่เหมาะสมซึ่งได้แก่ การอยู่ร่วมกับครูแม่ไก่ ปฏิบัติศีล 5 ประเมินตนเอง ทำกุศลเพิ่มเมื่อละเมิด พบสมณะตามตารางเวลา 3) ผลของวิธีการ ช่วยให้เยาวชนมีการพัฒนาการดีขึ้นทั้งพฤติกรรมและความคิดทุกอย่าง และ 4) รูปแบบการพัฒนามีดังนี้คือ 4.1) บังคับป้อนเข้าได้แก่ เยาวชนที่สมัครใจ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ วัฒนธรรมบุญนิยม 4.2) กระบวนการ ประกอบด้วย แนวคิดสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 และวิธีการ ประกอบด้วย การอยู่ร่วมระหว่างลูกไก่กับแม่ไก่ การปฏิบัติศีล 5 ในชีวิตประจำวัน การประเมินศีล การสนทนาธรรมกับสมณะ การทำโทษตนเอง เมื่อละเมิด การทำซ้ำเป็นกิจวัตร 4.3) ผลผลิต ได้แก่ เยาวชนจิตใจตั้งมั่นในระดับศีล 5 ได้จริง และ 4.4) ผลลัพธ์ ได้แก่ เยาวชนมั่นใจว่าจะไม่เสื่อมลงอีก

คำสำคัญ สัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 แนวทางภูผาฟ้า น้ำ ชาวอโศก

Thesis title: A Model of Morality Development for Youths Using the Noble Eightfold Path Method Based on Phupha Fanam Khruahae Practice of Chao Asok

Researcher: Mr. Wichai Jiamvijitkul; **ID:** 2542900614; **Degree:** Master of Education (Nonformal Education); **Thesis Advisors:** (1) Dr. Chanoknart Boonwattanakul, Assistant Professor; (2) Dr. Chuchat Pungsomjit, Assistant Professor;

Academic year: 2014

Abstract

The Objectives of this research were to (1) to study the current moral state, behaviors and thinking of youths; (2) to study the Noble Eightfold Path Method Based on Phupha Fanam Khruahae Practice; (3) to study the effects of Method on moral behaviors and moral thinking of youths; and (4) to synthesize a model of morality development for youths using the Noble Eightfold Path Method Based on Phupha Fanam Khruahae Practice of Chao Asok.

The 17 main informants consisted of monks in charge of education, representatives of modeling teachers, representatives of parents, and target group youths. This study was the participatory observation type of qualitative research. Research data were collected via formal and informal interviews and focus group discussions. The obtained data were analyzed with content analysis to derive at inductive conclusions.

Research findings revealed that (1) at present, youths adopted the moral way of life of Chao Asoke and followed the moral model demonstrated by modeling teachers; as for moral behaviors, their behaviors were mainly moral with only few violations of the precepts on just small matters; as for moral thinking, their thinking followed the direction of reducing of, refraining from, and stopping of matters that would result in defiling their precepts, but they were still not very firm in their conviction; (2) the Noble Eightfold Path Method based on Phupha Fanam practice was the creation of Sammaditthi (right understanding) on every aspect including the environment, personnel, and appropriate process, i.e. staying with the modeling teachers, practicing the five precepts, self-evaluation, making more merits when finding out that one violates the precept, and meeting the monks based on the schedule; (3) the effects of the Method were that it enabled every youth to better his/her behaviors and thinking; and (4) the morality development model comprised the following components: (4.1) the input comprising volunteer youths, and the environment, i.e. the merit-centered culture; (4.2) the process comprising the concept of Noble Eightfold Path Method, and the method which consisted of the learners and modeling teaches staying together, the practice of the five precepts in daily living, the self-evaluation on practicing precepts, the Dhamma conversation with the monks, the self-punishment when violating the precepts, and the regular practice to develop one's habits; (4.3) the products which were youths who were committed to practicing the five precepts; and (4.4) the outcomes which were the youths' commitment to maintain their practices without degeneration.

Keywords: Noble Eightfold Path Method, Phupha Fanam Khruahae Practice, Chao Asok

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ โดยได้รับความกรุณาและอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้ที่มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ อาจารย์ ดร.ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ และอาจารย์ที่ปรึกษาสองท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ประเมินเครื่องมือในการจัดทำงานวิจัยตลอดจนให้ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และ ประสบการณ์ในการศึกษาวิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าของตำรา เอกสาร งานวิจัย บทความและหนังสืออ้างอิงต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะหนังสือสมาริพุทธของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักจิต

กราบขอบพระคุณ ท่านสมณะบินบน ถิรจิตโต ผู้ดูแลการศึกษาเครือข่ายแห่ภูผาฟ้า น้ำ ท่านสมณะโพธิสัทธี โพธิสัทโท ท่านสมณะแสนดิน ภูมิพุทธ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาชี้แนะ ตรวจสอบเนื้อหา ทำให้การจัดทำงานวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ครูใจจริง ชาวหินฟ้า ครูสุภาพ เพชรสุข ครูตั้งใจ วงษ์สมศรี ครูเยาวภา โคตรบรม ครูทนสู้ อุปชาติ ครูอรุณ แสนมงามกล ครูนิวัช ดันดีวัฒน์ไพศาล อีกทั้งท่านสมณะคณะครู เยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ ตัวแทนผู้ปกครองทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ด้านวิชาการ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน และทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถาบันที่ศึกษาคือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้ความร่วมมือ ชี้แนะ เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ คุณศิริวรรณ วิมลศิริพรรณ คุณวิศว์ เจริญวิจิตรกุล ที่คอยให้กำลังใจจนทำให้งานวิจัยผ่านพ้นช่วงที่ย่างยากมาได้

ที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาศีลธรรม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของชาติสืบไป

วิชัย เจริญวิจิตรกุล

พฤษภาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
คำถามการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
บทที่ 2 เอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ องค์กรอ โศก.....	14
ทฤษฎี และกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน.....	59
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
รูปแบบการวิจัย.....	73
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	73
ประชากร กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล.....	73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
การตรวจสอบข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ผลข้อมูล.....	80

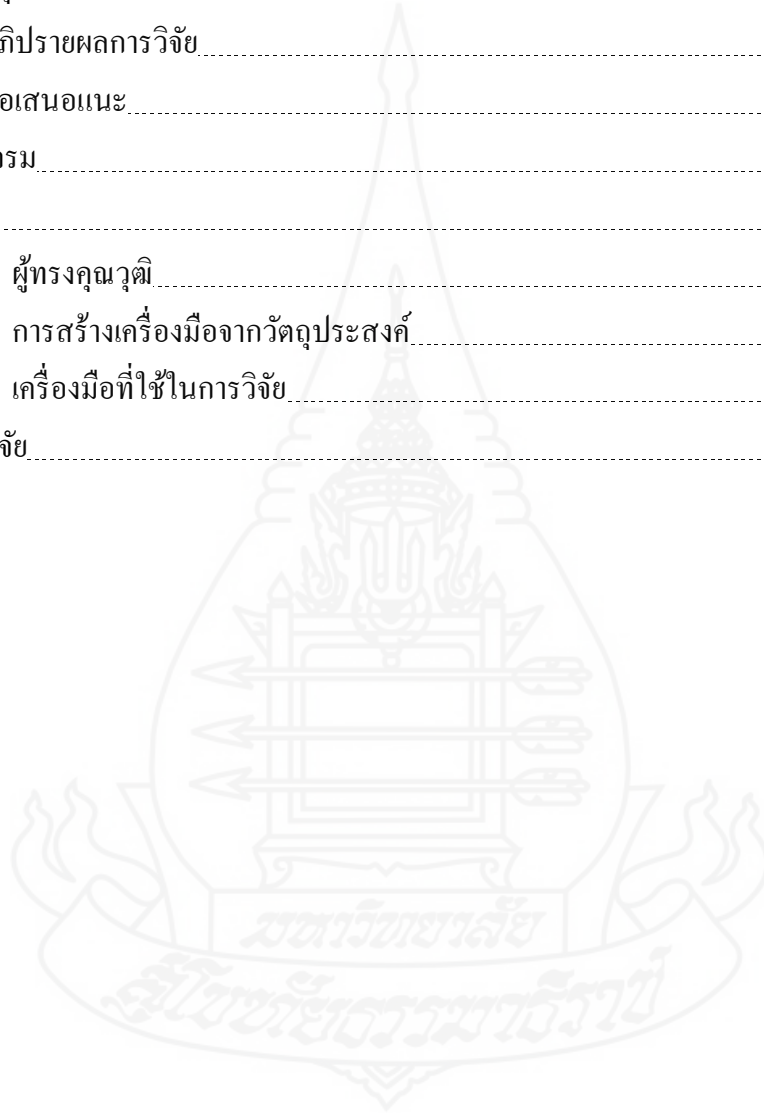
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 พื้นฐานทั่วไป การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	84
ความเป็นมา การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	86
ความมุ่งหมาย และความสำเร็จของการศึกษาแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	98
จุดเด่น จุดแข็งของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	100
ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของกุฎาฟ้าน้ำ.....	101
การนำรูปแบบการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ ไปใช้ ในสังคมภายนอก.....	103
บทที่ 5 สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนในความดูแลของกุฎาฟ้าน้ำ.....	107
สภาพปัจจุบัน ในปัจจุบันขณะทำการวิจัย ประกอบด้วย.....	108
สภาพพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย.....	112
สภาพความคิดของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย.....	116
เหตุแห่งปัญหาเชิงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชน ในปัจจุบัน.....	118
บทที่ 6 แนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 และการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	124
แนวคิด สัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ	
ของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิต.....	125
วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8.....	130
แนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	135
การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8	
ตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ.....	137
บทที่ 7 ผลของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำที่มีต่อพฤติกรรม	
และความคิดของเยาวชน.....	179
เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย.....	180
ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ ที่มีต่อพฤติกรรมของเยาวชน.....	183
ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ ที่มีต่อความคิดของเยาวชน.....	193
ผลลัพธ์ ความยั่งยืน และการติดตัวนำไปใช้ในอนาคต.....	197

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 8 สรุปลผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	201
สรุปลผลการวิจัย.....	203
อภิปรายผลการวิจัย.....	222
ข้อเสนอแนะ.....	234
บรรณานุกรม.....	235
ภาคผนวก.....	244
ก ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	245
ข การสร้างเครื่องมือจากวัตถุประสงคค์.....	250
ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	252
ประวัติผู้วิจัย.....	261

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 กรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย.....	81
ตารางที่ 7.1 ตาราง ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยตัวเอง.....	190
ตารางที่ 7.2 สรุปผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยครูแม่ไก่.....	192

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่มาของปัญหา.....	6
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดทางออกของปัญหา.....	7
ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
ภาพที่ 2.1 รูปแบบระบบทั่วไป.....	20
ภาพที่ 2.2 รูปแบบในเชิงระบบสังคมของพาร์สัน.....	21
ภาพที่ 2.3 ตัวแบบในเชิงระบบองค์กรแห่งการเรียนรู้.....	21
ภาพที่ 2.4 ตัวแบบในเชิงระบบสังคมของเกทเชลส์.....	21
ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์กับบุญนิยม.....	23
ภาพที่ 2.6 การสื่อสารระบบบุญนิยม.....	24
ภาพที่ 2.7 ตารางแสดง สัมมาทิฎฐิ 10 ที่เป็นสาสวะ.....	40
ภาพที่ 2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัย.....	83
ภาพที่ 4.1 รูปภาพแสดง โศลกธรรม กับ รูปหมู่สมณะชาวอโศก.....	86
ภาพที่ 4.2 รูปภาพแสดงการพึงธรรมของเขวชน.....	88
ภาพที่ 4.3 รูปภาพ ‘เป็นงาน’ คือ เขวชนทำงานจริงตามฐานงาน.....	88
ภาพที่ 4.4 รูปภาพ ‘เป็นงาน’ คือ เขวชนทำงานจริงตามฐานงาน.....	88
ภาพที่ 4.5 รูปภาพแสดง ‘ชาญวิชา’เขวชนเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปด้วย.....	89
ภาพที่ 4.6 รูปภาพแสดง ‘ชาญวิชา’เขวชนเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปด้วย.....	89
ภาพที่ 4.7 สังคมสิ่งแวดล้อมตามโครงสร้างวิถีชีวิตชาวอโศก.....	91
ภาพที่ 4.8 รูปภาพการศึกษาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน.....	92
ภาพที่ 4.9 รูปภาพการศึกษาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน.....	92
ภาพที่ 4.10 รูปภาพการศึกษาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน.....	92
ภาพที่ 4.11 รูปภาพการศึกษาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน.....	92
ภาพที่ 4.12 ปรัชญาการศึกษา การบูรณาการกับปรัชญาชีวิต.....	93
ภาพที่ 4.13 ตารางกิจกรรมในกิจวัตรแต่ละวัน.....	93

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.14 ตารางกิจกรรมประจำปี ที่เยาวชนเข้าร่วม.....	94
ภาพที่ 4.15 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครือแหกภูผาฟ้า น้ำ (1).....	96
ภาพที่ 4.16 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครือแหกภูผาฟ้า น้ำ (1).....	96
ภาพที่ 4.17 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครือแหกภูผาฟ้า น้ำ (2).....	96
ภาพที่ 4.18 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครือแหกภูผาฟ้า น้ำ (2).....	96
ภาพที่ 4.19 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครือแหกภูผาฟ้า น้ำ (2).....	96
ภาพที่ 4.20 รูปภาพครูแม่ไก่ ของ ภูผาฟ้า น้ำ กับ กิจกรรมการประชุมสัมมนา.....	105
ภาพที่ 4.21 รูปภาพครูแม่ไก่ ของ ภูผาฟ้า น้ำ กับ กิจกรรมการประชุมสัมมนา.....	105
ภาพที่ 4.22 ภาพรวม พื้นฐานความเป็นมา การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ.....	106
ภาพที่ 5.1 เงื่อนไข เยาวชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม.....	108
ภาพที่ 5.2 ตาราง จำแนก จำนวน ชั้นเรียน และเพศ ของเยาวชน.....	109
ภาพที่ 5.3 โครงสร้างของกลุ่ม แม่ไก่ลูกไก่ ภาคการศึกษา 2/2555.....	111
ภาพที่ 5.4 สภาพปัจจุบัน พฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย.....	122
ภาพที่ 6.1 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 กับการปฏิบัติศีล 5 อธิบายแบบเชิงเดี่ยว.....	128
ภาพที่ 6.2 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 การทำงานอย่างบูรณาการ.....	130
ภาพที่ 6.3 สัมมาทิฐิ 10 ที่เป็นสาสวะกับการปฏิบัติ.....	133
ภาพที่ 6.4 ฐานงานบุญนิยม ของชุมชนชาวอโศก.....	141
ภาพที่ 6.5 ไบสมัครเป็นลูกไก่.....	152
ภาพที่ 6.6 ไบตรวจศีล ในชีวิตประจำวัน.....	162
ภาพที่ 6.7 เกณฑ์ปฏิบัติศีล 5 ของเยาวชน.....	163
ภาพที่ 6.8 หลักเกณฑ์การให้คะแนนไบตรวจศีลประจำวัน.....	164
ภาพที่ 6.9 ไบตรวจศีลในงานแต่ละวัน.....	165
ภาพที่ 6.10 หลักเกณฑ์การให้คะแนน ไบงาน.....	166
ภาพที่ 6.11 ไบงบคุลชีวิต.....	167
ภาพที่ 6.12 แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 แนวทางภูผาฟ้า น้ำ และการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ.....	178

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 7.1 ผลของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ.....	200
ภาพที่ 8.1 รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ เครือแหงดาวโศก.....	221

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนจนสามารถเอาชนะกิเลส หรือ สิ่งชั่วร้ายมอมเมา ที่มากับค่านิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้ กับ ความคิดที่สามารถเลือกสรรเอาแต่สิ่งที่มีคุณค่า ประโยชน์จริงต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม มาใช้ โดยไม่นำเอามาทั้งหมดซึ่งแฝงเร้นสิ่งที่ทำลาย วัฒนธรรมอันดีงามของเรา เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดในการพัฒนาเยาวชนไทยในยุคนี้ เพราะกระแส โลกาภิวัตน์ได้นำเอาค่านิยมทุนนิยมที่เน้นการลงทุนน้อยที่สุด เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ค่านิยมอำนาจ นิยมที่มุ่งเอาชนะให้ได้โดยไม่เลือกวิธีการ โดยความเชื่อที่ว่า ผู้ชนะเป็นผู้กำหนดทุกอย่าง ทำให้ ค่านิยมแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ การเสียสละ กลายเป็นเรื่องล้าสมัย ทำให้สังคมที่ เคยร่วมเย็นผาสุก เปลี่ยนเป็นเร่าร้อนด้วยการแข่งขันอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบอื่นๆ โดยเฉพาะ การส่งออกค่านิยมประชาธิปไตยแบบตะวันตก ความเท่าเทียมที่ไม่เคยมีจริงแม้ในสังคมตะวันตก เองก็ตามได้ทำให้ค่านิยมความเป็นชาติหมดสิ้นไป สังคมขาดความสามัคคี แยกแยก ขาดที่พึ่ง และ กำลังกลายเป็นสังคมที่ล้มเหลว

การที่เยาวชนจะมีความเข้มแข็งดังกล่าวได้นั้นก็ด้วยการศึกษาที่ถูกต้อง และเข้าถึง ศาสนาอย่างที่เป็นที่พึ่งได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะศาสนาพุทธซึ่ง เป็น ศาสนาที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็น อริยะ ในความหมายที่ว่า เป็นคนลดละกิเลส ความเห็นแก่ตัว จนกระทั่งหมดความเห็นแก่ตัวใน ที่สุด ก็คือ การบรรลุธรรมสูงสุด เรียกว่า อรหันต์ หรือในอีกนัยหนึ่ง ก็คือ การพัฒนาคนให้เป็นคน ที่สามารถลดละเลิกจากสิ่งที่มา ชั่วร้าย หลอกล่อต่างๆ เริ่มตั้งแต่ เรื่องของอบายมุข 6 ต่อมาก็กามคุณ 5 แล้วก็ โลกธรรม 8 สุดท้ายก็อดีต 3 สำหรับคนที่พัฒนาแล้วนั้น ก็จะเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ เริ่มจาก โสดาปภูมิรรค โสดาปภูมิผล สกทาคามีมรรค สกทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตมรรค จนที่สุดก็บรรลุอรหัตผล คือการเป็นอรหันต์ ผู้ซึ่งไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้ายมอมเมาในทุกๆ เรื่อง ทุกๆ มิติ เป็นคนที่เข้มแข็งในการดำรงตนเพื่อประโยชน์ของมหาชน เพื่อความสุขสงบของมหาชน และเพื่อสงเคราะห์โลกอย่างแท้จริง(พหูชนหิตายะ พหูชนสุขายะ โลกานุกัมปายะ)นั่นเอง และการ ฝึกฝนปฏิบัติอย่างถูกต้อง เรียกว่า ปฏิบัติอย่างมีสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นประธานของสัมมาอริยมรรคมี

องค์ 8 ซึ่งก็คือหลักการที่ชาวพุทธที่แท้จริงใช้ในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

รูปแบบการศึกษาฝึกฝนพัฒนาที่สามารถสร้างให้คนเข้มแข็งได้อย่างนี้ได้ น่าจะเป็นการพัฒนาที่เป็นที่ปรารถนาของคนทั้งโลก และยิ่งในปัจจุบันนี้ ก็ยังเป็นสิ่งที่ขาดแคลนอย่างยิ่งขาดเป็นที่ต้องการของคนทั้งโลก ไม่แต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ยิ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเห็นปัญหาในเรื่องการตกเป็นทาสของกระแสโลก จนทำให้สังคมยุคนี้ขาดความสุขที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่มีต่อเยาวชนผู้ยังอ่อนต่อโลก อ่อนต่อการหลอกล่อ การข่มขู่มอมเมาจากวัตถุ และค่านิยมที่ส่งผ่านมาจากข้อมูลข่าวสารที่มากับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะเขาเหล่านั้นจะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตของประเทศไทยและของโลกต่อไป แต่เมื่อหันมามองสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเรากลับพบว่า

จากการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองโดยระบบอำนาจนิยม (สุภรณ์ ฐิติกุลเจริญ, 2540, น. 253-254) ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยระบบทุนนิยมเสรี ก่อให้เกิดสภาพวิกฤตค่านิยมของประชาชนไทย (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศต่อไปในอนาคต โลกทุกวันนี้ กำลังอยู่ในยุคสังคมไร้พรมแดน เป็น“สังคมแห่งการเรียนรู้”(Learning Society) (ณษมา สุวรรณานนท์. พ.ศ.อ.หญิง, 2550) ซึ่งต้องใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นฐาน เป็นอำนาจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นได้ก็โดยการศึกษาทั้งสิ้น การศึกษาจึงเป็นคำตอบของทุกประเทศในโลก แต่ในมุมมองกลับกัน หากการบริหารจัดการการศึกษาไม่เข้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง ไม่ผ่านกระบวนการศึกษาที่ถูกต้อง ในเวลาที่ถูกต้องแล้ว การศึกษาก็จะกลายเป็นอุปสรรคของความก้าวหน้าของประเทศทันที

หากเราไม่ปฏิเสธความจริงแล้ว เราจะพบว่าผลจากกระแส “โลกาภิวัตน์” ได้ทำให้ปัจจุบันนี้คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม (ทำวันนี้ให้ดีที่สุด, 2552) ที่เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ประเทศทั้งทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยขาดการคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม นำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยเสื่อมลง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

ซึ่งจากผลจากการพัฒนาแนวทางโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ปรากฏว่า ก่อให้เกิดปัญหาในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง ซึ่งมุ่งเอาชนะคะคานทางการเมืองด้วยความรุนแรงมากขึ้นๆ โดยเชื่อว่าผู้ชนะเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ ทางด้านเศรษฐกิจก็ปรากฏ การฉ้อฉล คอร์รัปชัน มีการต่อสู้เพื่อให้ได้ครอบครองอำนาจทางผูกขาดด้านเศรษฐกิจ เช่น การเป็นผู้ผูกขาดตลาดรายใหญ่ การ

ได้มาซึ่งสัมปทานต่างๆ เช่น พลังงาน บ่อน้ำมัน แก๊สธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยวิธีการคอร์ปชั่น และแม้แต่ทางด้านสังคม ก็มีปรากฏการณ์ครอบครัวแตกแยก คุณแม่แผ่นดิน เด็กเที่ยงคืน คนหนุ่มสาวหลงเมือง คนแก่คนเฒ่าชนบท อาชญากรรม ทั้งปล้น ฆ่า ข่มขืน ปัญหาเสพติด คนเจ็บป่วยทางจิต คนฆ่าตัวตาย ฯลฯ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสิ่งที่ปรากฏเหล่านี้ เริ่มต้นล้วนเกิดจากความอ่อนแอภายในจิตใจ ประกอบกับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้คัดกรองอาศัยการส่งผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ทำให้คนไทยเกิดความอยากที่จะร่ำรวยจนตกเป็นทาสของเงินตรา เกิดความอยากได้ข้าวของที่ทันสมัยจนตกเป็นทาสของวัตถุ อีกทั้งเกิดสภาพเอาแต่ใจตัวเองอย่างไม่คิดถึงผลกระทบต่อใคร ทำให้อารมณ์แปรปรวนรุนแรง ทำให้กลายเป็นคนรักสบาย ปลูกฝังจนกลายเป็นนิสัยขี้เกียจและสร้างความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเรื่อยๆ... (ยังไม่มีชื่อเล่น, 2554)

ประเทศไทยเองได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยความพยายามในการพัฒนาคนไทย ให้มีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างมีความรู้และ ความเข้มแข็งทางใจ มีความพยายามร่างกฎหมายต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนา คน และ ประชาสังคม ซึ่งเห็นได้จาก

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ในบทนำ ส่วนที่ 1 ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และกล่าวถึง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการทรรศน์ การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ทั้งยังได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนไว้ที่ ข้อ 5.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, น. บ-ว)

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) มีเนื้อหาสาระหลักๆ ประมวลไว้ใน วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนา ตามการศึกษาจากบริบทตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ของประเทศไทย ให้เน้นสร้างค่านิยม “สัญญาประชาคม” ซึ่งก็คือ ค่านิยมที่ประชาชนตกลงร่วมกันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ปลอดภัย และมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 1-18)

3. กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 ได้ตราไว้ว่า ให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ให้สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2540, น. 16)

4. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 มาตรา 6 ว่า พัฒนาคคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้ง 1. ร่างกาย 2. จิตใจ 3. สติปัญญา 4. ความรู้และคุณธรรม 5. จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต 6. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2546, น. 5)

5. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คนดี คนเก่ง คนมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 30-32)

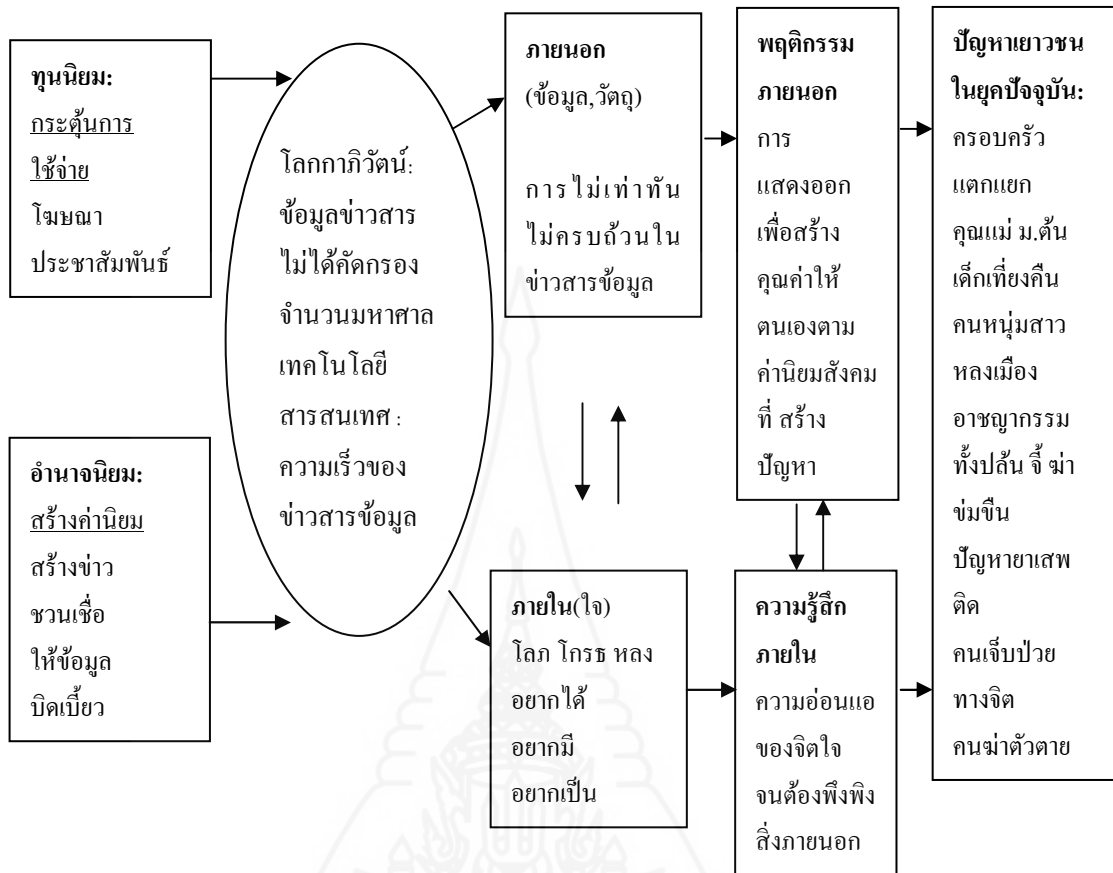
รวมถึง พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในหลายที่หลายทาง หลายวาระ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงพระราชทานไว้ ยกตัวอย่างเช่น พระราชดำรัสที่ทรงพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันพฤหัสบดีที่ 4 ธันวาคม 2539 “...คนดีทำให้คนอื่นดีได้ หมายความว่าคนดี ทำให้เกิดความดีในสังคม คนอื่นก็ดีไปด้วย ความเลวนั้นจะทำให้คนดีเป็นคนเลวก็ยาก แต่เป็นไปได้ ถ้าคนดีเข้มแข็งในความดี จะให้คนเลวมาทำให้คนดีเป็นคนเลวยาก สำคัญอยู่ที่ความเข้มแข็งของคนดี...” (กรมการศาสนา 2552 พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม)

แม้แต่การศึกษาโดยการใช้ศาสนาเองเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชน ที่ผ่านมาก็พบว่า ทั้งการบริหารและการจัดการศึกษาทางด้านวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสถานศึกษาหลายแห่งไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป การไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจร ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้ง ขาดการปฏิบัติและขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างทั่วถึง จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเด่นชัด และเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 30-31)

โดยสามารถเห็นได้จากผลการสำรวจพบปัญหาเยาวชนไทยในสังคมยุค“วัตถุนิยม” พบว่า แนวโน้มการพยายามฆ่าตัวตายสูงขึ้น โดยเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี พยายามฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น

จากจำนวน 29.73 เป็น 33.98 คนต่อแสนประชากรในกลุ่มอายุหรือเกือบ 20 คนต่อวันและที่ฆ่าตัวตายสำเร็จถึงราววันละ 2 คน จำนวนเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เพิ่มขึ้น เด็กประถมนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23.58 เป็น 25.36 ส่วนเด็กมัธยม-อุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.13 เป็น 31.09 แนวโน้มเด็กเล็กติดขนมกรูบรอบและน้ำอืดลมเพิ่มขึ้น พบว่าเด็กประถมทานขนมกรูบรอบและคิมน้ำอืดลมเป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.75 และ 20.28 เพิ่มเป็น 27.14 และ 22.81 เนื่องจากสื่อโฆษณาชักจูงให้เด็กนิยมรับประทานมากขึ้น แนวโน้มวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์และมาทำคลอดสูงขึ้น เด็กวัยรุ่นระดับมัธยม-อุดม ขอมรับว่ามีเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 เป็นร้อยละ 19 และมีวัยรุ่นต่ำกว่า 19 ปีมาทำคลอดเพิ่มขึ้นจาก 52,000 คนเป็น 71,000 คน เด็กถูกละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้น อัตราเด็กอายุ 18 ปีและต่ำกว่าถูกละเมิดทางเพศ เพิ่มขึ้นจาก 6.42 เป็น 31.32 คนต่อแสนประชากรในกลุ่มอายุหรือคิดเป็นจำนวน 5,300 คนต่อปีหรือวันละถึง 15 คน ปัญหาความรุนแรงและการพนันในกลุ่มเยาวชน วัยรุ่นระดับมัธยมต้นขึ้นมาร้อยละ 15 เล่นพนันบอล ร้อยละ 10 ลูกคิดไถโดยเพื่อนนักเรียน จำนวนเด็กที่ถูกส่งเข้าสถานพินิจสูงถึงปีละ 30,000 คน (พีแפת, 2550)

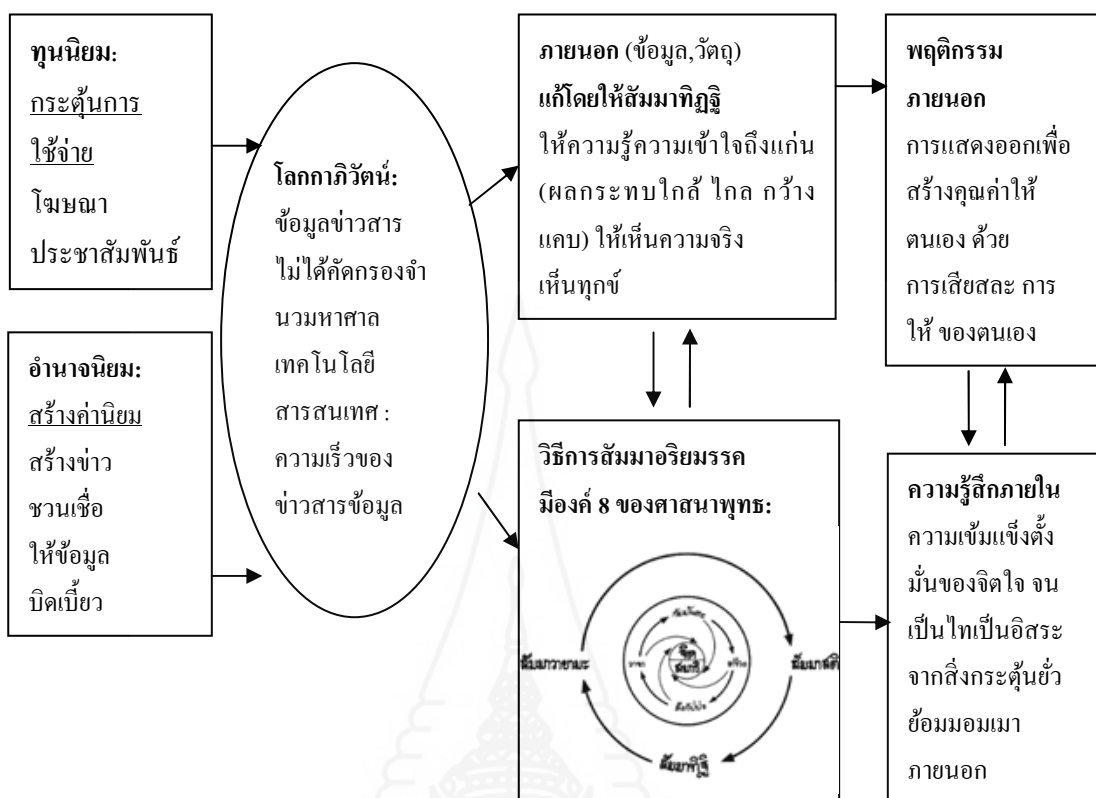
หากยังปล่อยให้เยาวชนไทยตอบรับค่านิยมที่ผ่านกระบวนการโลกาภิวัตน์ (กระแสสังคม, 2520) ที่ไม่มีการคัดกรอง อย่างที่เป็นมาต่อไป และหากยังไม่มีการพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับเยาวชน ให้เยาวชนมีภูมิด้านทานกระแสโลกาภิวัตน์ในส่วนที่ทำลายวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทยแล้ว อนาคตของประเทศไทยก็เป็นอันน่าห่วงอย่างมาก ทำให้เกิดคำถามว่า จะทำอะไรให้เยาวชนเรียนรู้ และเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตอย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิเหมาะสมกับตนเองและสังคม ทำอย่างไรจะฝึกฝนเยาวชนให้เข้มแข็งพอที่จะเอาชนะใจตัวเอง ไม่หลงค่านิยมวัตถุที่ถูกส่งเข้ามา ชั่วเข้า มอมเมา และกระตุ้นกิเลสของแต่ละคนให้อยากได้ อยากมี อยากเป็น จนเป็นเหตุให้เยาวชนไทยจำนวนมากไม่สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองต้องไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจ อีกทั้งส่งผลให้เกิดความเบี่ยงเบนทางด้านพฤติกรรม สร้างปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคมในที่สุด ดังเห็นได้จากแผนภาพที่ผู้วิจัยได้ประมวลที่มาของปัญหา และสร้างเป็นแผนภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่มาของปัญหา

ที่มา: ผู้วิจัย

การที่ผู้ทำการวิจัยเลือกศึกษา กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาไฟน้ำ เครื่องแหชาวโศก ก็เนื่องมาจากประสบการณ์ตรงของผู้ทำการวิจัยซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการศึกษาของสัมมาสิกขา โดยทำหน้าที่ ครู(ครู) มาเป็นเวลา มากกว่า 10 ปี และพบว่า ท่ามกลางความเชื่อวาทกรรมของค่านิยมจากกระแสโลกาภิวัตน์ เยาวชนส่วนใหญ่ที่ผ่านการเรียนรู้จากที่นี่ ก็ยังสามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสดังกล่าวอย่างไม่สะทกสะท้าน ทำให้ผู้วิจัยสนใจ และพยายามศึกษากระบวนการที่ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง และยังคงจะเฝ้าดูต่อไปว่า การพัฒนาเยาวชนของชาวโศก จะสามารถสร้างเยาวชนที่พึงปรารถนาของประเทศชาติ ตามเป้าหมายการพัฒนาเยาวชนของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งสร้างคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ไม่ตกเป็นทาสของค่านิยมที่ผิดได้ ต่อไปได้อย่างน่าทึ่งหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประมวลเป็นแผนภาพแสดงทางออกของปัญหา ตามแผนภาพที่ 1.2 ดังนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดทางออกของปัญหา

ที่มา: ผู้วิจัย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการใช้แนวคิด วัธีการสัมมาริยมรรค ม็องค้ 8 ในอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาศีลธรรมในระดับศีล 5 ให้กับเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ โดยใช้ตัวอย่างจาก เยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำเป็นกรณีศึกษาเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ เพื่อสังเคราะห์ รูปแบบ การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวัธีการสัมมาริยมรรค ม็องค้ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครือ แหของชาวโศก โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล จากวัตถุประสงค์เฉพาะ 3 หัวข้อ ต่อไปนี้

- 2.1 สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ
- 2.2 แนวคิด วัธีการสัมมาริยมรรค ม็องค้ 8 และการพัฒนาศีลธรรมแนวทางภูผาฟ้า น้ำ
- 2.3 ผลของการพัฒนาศีลธรรม ด้วยวัธีการสัมมาริยมรรค ม็องค้ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย

3. คำถามการวิจัย

- 3.1 สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย เป็นอย่างไร
- 3.2 แนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 แนวทางกฎหมายน้ำ และการพัฒนาศีลธรรมของกฎหมายน้ำ เป็นอย่างไร
- 3.3 การพัฒนาศีลธรรมแนวทางกฎหมายน้ำ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย เป็นอย่างไร
- 3.4 รูปแบบของการพัฒนาดังกล่าว ประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

4.1.1 *กลุ่มเป้าหมาย* คือ เยาวชนทั้งหมดที่อยู่ในความดูแลของเครือข่ายกฎหมายน้ำ รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชาย จำนวน 11 คน และหญิง จำนวน 12 คน

4.1.2 *ผู้ให้ข้อมูลหลัก* จำนวน 37 รูป/คน ประกอบด้วย

1) *ผู้ดูแลการศึกษาของเครือข่ายกฎหมายน้ำ ท่านอาจารย์หนึ่งสมณะบินบน ธิรจิตโต* จำนวน 1 รูป ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด องค์ประกอบ และวิธีการของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน

2) *ตัวแทนฝ่ายการศึกษา รวม 8 รูป/คน ประกอบด้วย ตัวแทนคณะกรรมการศึกษา* จำนวน 2 รูป ตัวแทนครูแม่ไก่เยาวชนฝ่ายชาย จำนวน 4 คน ตัวแทนครูแม่ไก่เยาวชนฝ่ายหญิง จำนวน 4 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน บทบาทของตน กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน และผลที่ได้รับจากการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน

3) *ตัวแทนผู้ปกครองเยาวชน* จำนวน 3 คน จาก 3 ครอบครัว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมและความคิด ก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของกฎหมายน้ำ

4) *เยาวชนทั้งหมดที่อยู่ในความดูแลของเครือข่ายกฎหมายน้ำ* จำนวน 23 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิด ก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของกฎหมายน้ำ

4.1.3 *ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป* ได้แก่

1) *สมณะตลอดจนครูแม่ไก่อื่น* ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน บทบาทของตนต่อการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน เพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ

2) ผู้ปกครองนักเรียนอื่น ให้ข้อมูลในบริบทก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของ
 ภูผาฟ้าน้ำของเยาวชนในความดูแล เพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ในการพัฒนาเยาวชนเป้าหมาย ซึ่งอยู่ในความดูแล รับผิดชอบด้าน
 การให้การศึกษาแก่เยาวชนของภูผาฟ้าน้ำ จ.เชียงใหม่ ประกอบด้วย

4.2.1 ลานนาอโศก จ. เชียงใหม่

4.2.2 ชมรมมังสวิรัตติ จ. เชียงใหม่

4.2.3 ชุมชนเพชรผาภูมิ จ.กำแพงเพชร

4.2.4 พุทธสถานศาลืออโศก จ.นครสวรรค์

4.2.5 ฐิติฟ้ารีสอร์ท เชียงใหม่ และบริษัท ฐิติฟ้า จำกัด กรุงเทพฯ (พื้นที่ของญาติ
 ธรรมชาอโศก)

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และทำงานภาคสนามตลอดภาคการศึกษาที่
 2/2555 ของโรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ ซึ่งเป็นช่วงที่เยาวชนต้องอยู่ประจำร่วมกับคุณแม่ไป
 ตลอด 24 ชั่วโมง คือ ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 - เดือน เมษายน พ.ศ. 2556 และ ทำงานรวบรวม
 ประมวลงานภาคเอกสารจนเสร็จสิ้นภารกิจภาคสนามใน เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 สามารถนำ แนวคิด วิธีการ ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนอบรมหรือจัดการศึกษา
 เพื่อสร้างศีลธรรมให้เยาวชนได้อย่างกว้างขวางในสังคมต่อไป

5.2 สามารถนำรูปแบบที่สังเคราะห์ได้ ไปใช้ กับการพัฒนาเยาวชนเพื่อสร้างให้
 เยาวชนมีความเข้มแข็งทางใจในการเอาชนะความอยากส่วนเกิน (กิเลส) ได้อย่างมีประสิทธิภาพใน
 ทุกพื้นที่ และสถานศึกษาที่มีความพร้อมต่อไป

5.3 สามารถนำผลการวิเคราะห์ ไปกำหนดนโยบายการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับ
 พัฒนาเยาวชน โดยเน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความแข็งแรงทาง
 ใจต่อการช่วยเหลือทางค่านิยมที่ไม่เหมาะสมต่อเยาวชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันภายในตัวเยาวชนเอง ต่อสิ่ง
 เร้าที่รุนแรงขึ้นทุกวัน อันมาจากข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านมาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามกระแส
 โลกาภิวัตน์ อย่างเป็นทางการในภาคบังคับกับทุกสถานศึกษา ต่อไป

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 รูปแบบการพัฒนาศีลธรรม หมายถึง องค์ประกอบ และ ความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบที่สำคัญ โดยมีเป้าหมายในการให้สัมมาทิฐิ ที่จะทำให้ระดับของศีลธรรมเปลี่ยนแปลง เข้มแข็งขึ้น ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ เริ่มจากความตั้งมั่น เข้มแข็งของจิตใจ ที่จะก้าวพ้นจากการติดอบายมุข สู่ความตั้งมั่น เข้มแข็งของจิตใจที่จะก้าวพ้นจากการละเมิดศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 จนกระทั่งก้าวพ้นจากการละเมิด จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ในที่สุด ตามลำดับ

6.2 เยาวชน หมายถึง นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย หรืออายุ 13ปี-18ปีโดยเฉลี่ย ในโรงเรียนสัมมาสิกขาทุกแห่ง ที่สมัครใจมาฝึกฝนกับการศึกษา แนวทางภูผาฟ้า

6.3 วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 คือ วิธีการพัฒนาศีลธรรมที่นำแนวคิดสัมมาอริยมรรคอันมีองค์ 8 ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งในอริยสัจ 4 ในศาสนาพุทธ อันประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ โดยเน้นการสร้าง สัมมาทิฐิอันเป็นประธานขององค์แห่งมรรค ซึ่งจะทำให้สัมมาอริยมรรคทำงานอย่างบูรณาการ ตามแนวทางคำสอนของพ่อครู สมณะโพธิรักษ์ โพธิรักษ์โต

6.4 สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตที่เหมาะสมกับฐานะของผู้ปฏิบัติ สำหรับเยาวชนในการศึกษาคั้งนี้ เริ่มที่การใช้ชีวิตอย่างมีศีล 5

6.5 สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ คือ การคิด การพูด การแสดงออก และการประกอบอาชีพ อันไม่ละเมิดศีลที่สมาทานไว้ตามสัมมาทิฐิ

6.6 สัมมาวายามะ สัมมาสติ คือ ความพยายาม และสติ ในการดำเนินชีวิตที่จะไม่ละเมิดศีลที่สมาทานไว้ตามสัมมาทิฐิ

6.7 สัมมาสมาธิ คือความตั้งมั่นของจิตใจที่จะไม่ละเมิดศีลตามสัมมาทิฐิได้อย่างเป็นปกติโดยไม่ต้องคุมเคร่ง สังวร ระวังอีกต่อไป สำหรับเยาวชนคือ ตั้งมั่นในศีล 5 แล้ว

6.8 ศีล 5 คือ หลักการในการดำเนินชีวิตที่จะไม่ละเมิดศีล 5 ข้อ ได้แก่ 1) ไม่ฆ่าสัตว์ รวมถึงการเบียดเบียน 2) ไม่ลักทรัพย์รวมถึงไม่เอาเปรียบ 3) ไม่ประพฤติดีกในกามรวมถึงไม่เอาแต่ใจตัวเอง 4) ไม่โกหก หลอกลวง ยุแหย่ เสียคดี เพื่อเจ้อ 5) ไม่ดื่มน้ำเมา รวมถึงไม่มีอบายมุข 6

6.9 แนวทางภูผาฟ้า หมายถึง แนวทางที่ใช้เฉพาะสังคมที่เครือแหวภูผาฟ้านี้ รับผิดชอบ ซึ่งมีเครือแหว่อยครอบคลุมชุมชนทางภาคเหนือ และญาติธรรมที่ศรัทธาอันได้แก่ ชุมชนภูผาฟ้านี้ ชุมชนบ้านพืชผัก ชุมชนลานนาอโศก ชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทย สาขา เชียงใหม่ และ แหล่งเรียนรู้ที่ญาติธรรมชาวอโศกขอนำแนวทางไปใช้

6.10 ชาวอโศก หมายถึง บุคคลที่อยู่ในองค์กรอโศก ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชน มีวัฒนธรรมของตนเองในแบบบุญนิยม อยู่อย่างพึ่งพากันและกัน ในรูปแบบสาธารณะ โภคิ มีองค์ประกอบซึ่งบูรณาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยสังคม บ้าน วัด โรงเรียน โดยมีพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิโต เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

6.11 เครือแห หมายถึง เครือข่าย ในรูปแบบที่มีโครงสร้างซ้อนกันหลายระดับ มีจุดร่วมเป็นยอดของพีรามิด และ เชื่อมโยงกันในทุกระดับทั้งบนลงล่าง ล่างขึ้นบน ซ้ายไปขวา ขวาไปซ้าย เชื่อมโยงระหว่างกันและกันไปหมด มีระยะทางและพื้นที่เป็นตัวกำหนดการดูแลซึ่งกันและกัน

6.12 สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ สถานที่อยู่ ของคุณแม่แม่ไก่ที่อยู่ตลอดจนจำนวนสมาชิกลูกไก่ในกลุ่มที่อยู่ร่วมกัน ของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ในปัจจุบันขณะทำการวิจัย

6.13 พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมโดยทั่วไป และ พฤติกรรมเชิงศีลธรรม ระดับศีลของเยาวชน ซึ่งแสดงได้โดย ศีลที่เยาวชนละเมิดที่ปรากฏให้เห็น โดยใช้ตัวชี้วัด ได้แก่ ไปตรวจศีลตามแนวทางกฎหมายน้ำ เครือแหชาวอโศก เป็นกรอบพิจารณา

6.14 ความคิด หมายถึง ทฤษฎีในทางศาสนาพุทธ ได้แก่ ความคิด วิชิตคิด หลักคิด ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ โลกความเข้าใจชีวิต ของเยาวชน ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

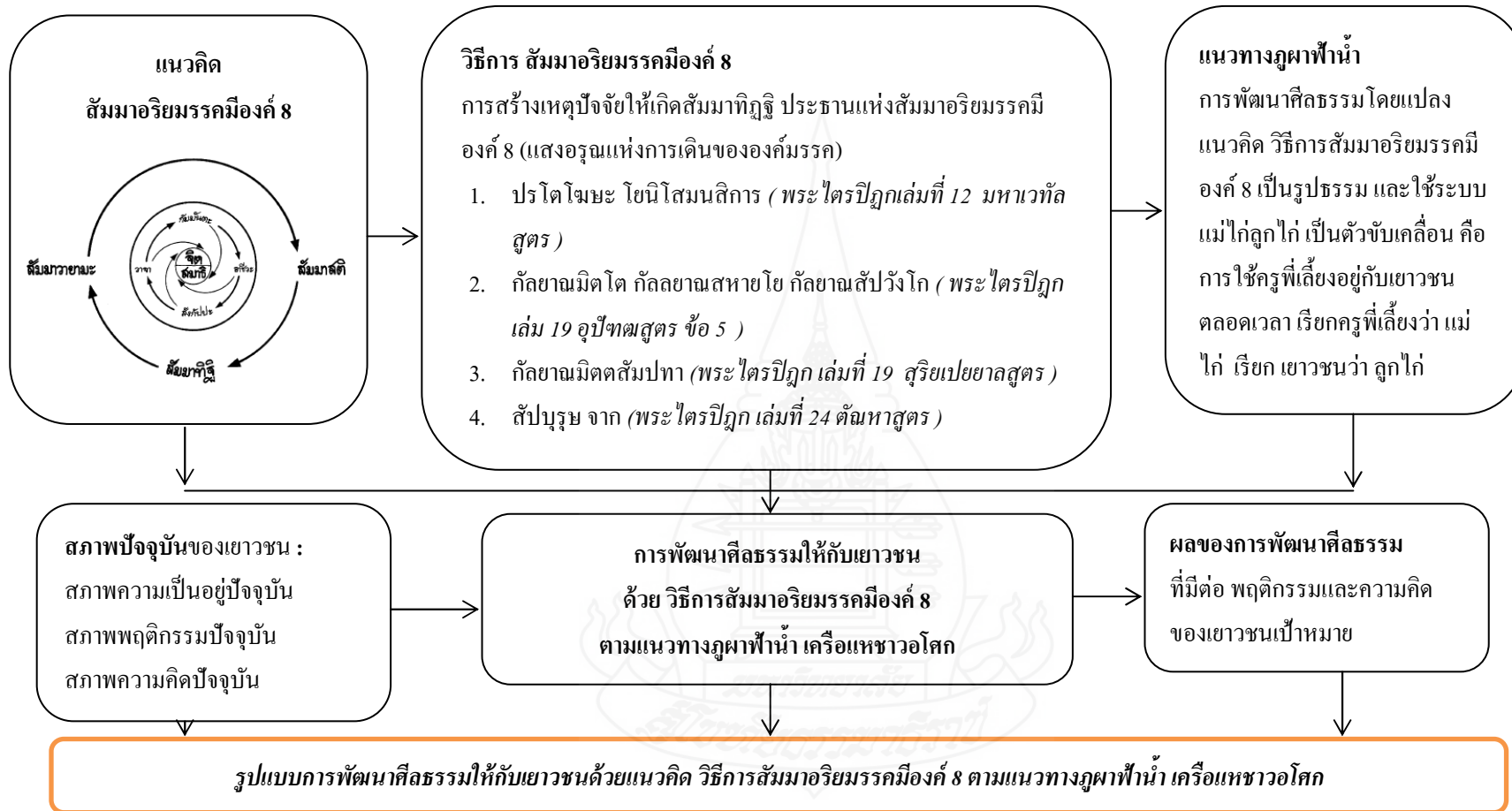
6.15 แม่ไก่ หมายถึง ครูพี่เลี้ยงที่จะดูแลเยาวชน และใช้ชีวิตร่วมกันตลอดเวลา

6.16 ลูกไก่ หมายถึง เยาวชนที่สมัครใจที่จะฝึกฝนตน เข้ามาอยู่ในความดูแลและใช้ชีวิตร่วมกับแม่ไก่ตลอดเวลา

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัย ให้ครอบคลุมตัวแปรที่มุ่งวิจัย ซึ่งประกอบด้วย สภาพปัจจุบันพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย การพัฒนาศีลธรรมด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ตามแนวทางกฎหมายน้ำ และผลของวิธีการที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว จะได้นำไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบในเชิงระบบเพื่อนำไปใช้ต่อไป ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว แสดงได้ตามแผนภาพที่ 1.3 ดังนี้

ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา ผู้วิจัย

บทที่ 2

เอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วย วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เกรือแหของชาวอโศก” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนด กรอบความคิดในงานวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล จากเนื้อหาเอกสารต่างๆ แล้วแบ่งประเภทข้อมูลเพื่อนำเสนอออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ องค์กรอโศก
  - 1.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรชาวอโศก
  - 1.2 ทฤษฎีบุญนิยม อุดมการณ์ของชาวอโศก
  - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชาวอโศก
2. ทฤษฎี และกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 แนวคิด สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากพระไตรปิฎก และหนังสือสมาธิพุทธของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักจิโต ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการวิจัยในครั้งนี้
  - 2.2 แนวคิด ทฤษฎีทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรม อื่นๆ
  - 2.3 แนวคิด ทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน
  - 3.1 งานวิจัยที่ใช้ แนวทางพุทธศาสนา
  - 3.2 งานวิจัยที่ใช้ แนวทางอื่นๆ
  - 3.3 งานวิจัยต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน

*หมายเหตุ: ความเป็นมาของการศึกษาและการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ ถูกนำเสนออยู่ในบทที่ 4 พื้นฐานทั่วไป ความเป็นมาของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ องค์กรอโศก

1.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรชาวอโศก

จุดเริ่มต้นขององค์กรชาวอโศก เริ่มในปี พ.ศ. 2518 ซึ่งพระโพธิธิริภย์ผู้นำชาวอโศก ได้ประกาศแนวทางปฏิบัติศาสนาพุทธในแนวทางดั้งเดิม เรียกหมู่มุ่กมุ่กของตนเองว่า "อโศก" ก่อตั้งสำนักอยู่ที่ วัดหนองกระทุ่ม อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม เรียกว่า "แดนอโศก" (เริ่มก่อตั้ง ปี 2513) ได้ตีความตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีแนวปฏิบัติในศีลที่โดดเด่น (เช่น ไม่ใช่เงินไม่ใช่ทอง ไม่สวมรองเท้า ไม่ฉันทันเนื้อสัตว์ ฉันทอาหารเพียงมือเดียว ไม่นอนกลางวัน ซึ่งล้วนเป็นข้อห้ามสำหรับภิกษุ) จนเกิดความแตกต่างจากสงฆ์กระแสหลัก และเป็นอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขณะนั้น ด้วยเหตุว่า ทางคณะสงฆ์ใหญ่ (มหาเถรสมาคม หรือ มส.) เห็นว่า สิ่งที่พระโพธิธิริภย์ประพฤติและเผยแผ่ อยู่ นั้น มิใช่คำสอนของศาสนาพุทธ ขณะที่ท่านโพธิธิริภย์ก็ยืนยันว่า ท่านได้ปฏิบัติตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการ จนเกิดหมู่มุ่กมุ่ก พุทธบริษัทอย่างครบถ้วน มีสงฆ์ครบ 20 องค์ สามารถทำสังฆกรรมได้ตามวินัยบัญญัติ ต่อมา มส.ได้ใช้อำนาจบีบบังคับ ให้ท่านล้มเลิกกิจกรรมดังกล่าวเสีย พระโพธิธิริภย์ได้ต่อสู้ โดยให้เหตุผลว่า การสอนธรรมของท่านอุปมา ทำกิจการขายปาห้อง โก้ มส.เปิดร้านใหญ่โตปรากฏว่า คนบริโภครแล้วเสียสุขภาพ (ศึกษาธรรมะ แต่ไม่พันทุกข์ ดิตยิดในไสยศาสตร์) ท่านจึงขอแยกไปตั้งร้านเล็กๆ ขายปาห้อง โก้สุตรที่ ท่านเห็นว่าเป็นสุตรดั้งเดิม หากมีคนอุดหนุนก็จะขายได้ แต่ถ้าไม่มีร้านก็จะแจ้งไปเอง (ตามสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า คนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา) แต่ทาง มส. ไม่ได้เห็นเหมือนท่าน กลับกล่าวหาว่าท่านกระทำให้พระวินัยวิปริต ท่านจึงได้ตัดสินใจกระทำนานาสังวาสกับ มส. (ซึ่งพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า หากสงฆ์เกิดขัดแย้ง ให้แยกกันทำสังฆกรรมเป็นนานาสังวาส ซึ่งสงฆ์ที่เป็นนานาสังวาสกัน ไม่อาจไปตัดสินความ หรือกล่าวโทษกับสงฆ์อีกฝ่ายหนึ่ง หากทำลงไปก็เป็นอาบัติ) เพื่อให้การประกาศสังฆกรรมเป็นไปอย่างเปิดเผย พระโพธิธิริภย์จึงขอฉันทานุมัติจากที่ประชุมมหาเถรสมาคม ขอปกครองคณะสงฆ์ของตนเอง แยกออกจากสงฆ์กระแสหลัก ซึ่งปกครองโดยมหาเถรสมาคม

ชาวอโศกได้รวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือนอยู่ติดกับพุทธสถาน เพื่อจะได้อยู่ใกล้ชิดหมู่มุ่กมุ่กมิตรดี สหายดีที่ช่วยให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยดี พุทธสถานจึงกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่ให้การอบรมชี้แนะแนวการปฏิบัติธรรมในแนวเล็ก และประสานกันทำงานเพื่อสังคมในแนวกว้างไปพร้อมกัน สถานที่ปฏิบัติธรรมทุกแห่งจึงมีชุมชนชาวพุทธเกิดขึ้น กิจกรรมต่างๆ ก็ขยายขึ้นไปอีก

ในจำนวนพุทธสถานทั้งหมดนั้น พุทธสถานสันตือโศก ถือเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ธรรมะ โดยเฉพาะเป็นแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยมีมูลนิธิธรรมสันติเป็นผู้ดูแลกระจายต่อมาได้เกิด กองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ สมาคมผู้ปฏิบัติธรรม และ ธรรมทัศน์สมาคม ตลอดจนหน่วยงานและกิจการต่างๆ ตามมาอีก

การเชื่อมโยงกันของกลุ่มชาวโศกเป็นไปในลักษณะเครือข่าย (เครือข่ายหลายระนาบ) คือสมาชิกแต่ละคนจะดำรงตนในฐานะต่างๆ หลายฐานะ (เป็นครู เป็นนักการพาณิชย์ เป็นกสิกร เป็นนักแปรรูป นักอุตสาหกรรม... เป็นกรรมกร ฯลฯ) และเป็นหน่วยย่อยหนึ่งของชุมชน แต่ละชุมชนเองก็จะมีหน่วยงานบุญนิยมด้านต่างๆ ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีการประชุมรวมกันในกิจการทุกด้านทุกสัปดาห์ ผู้ที่รับผิดชอบงานหน่วยงานไหนก็จะเป็นตัวแทนชุมชนเข้าร่วมประชุมกับชุมชนอื่นในเวลาที่เหมาะสม ปีละหลายครั้ง

เครือข่ายขององค์โศก คือ องค์กรต่างๆ ที่ประสานถักทอเกี่ยวพันกัน ภายใต้แนวคิดของชาวโศก ได้แก่

1. สถาบันบุญนิยม
2. พรรคเพื่อฟ้าดิน
3. องค์กรชาวโศก

3.1 มูลนิธิธรรมสันติ (2520) เป็นองค์หลักสำคัญยิ่งของกระบวนการทางศาสนา ดำเนินกิจการต่างๆ ภายใต้นโยบายหลัก 3 ประการ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมสันติ, โครงการปฐมมโศก, ศาลาสุภาพ, ธรรมสันติทันตกรรม, โรงเรียนสัมมาสิกขา (ปฐมมโศก และสันตือโศก)

3.2 กองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ โรงพิมพ์กองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ ปฐมมโศก, ชมรมขะวิทยา

3.3 สมาคมผู้ปฏิบัติธรรม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ ชมรมหัตถกรรมกะลาไทย, ห้องสมุดสมาคมผู้ปฏิบัติธรรม, ชมรมนักศึกษาผู้ปฏิบัติธรรม (นศ.ปธ.), ชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทย (ชมร.) สาขากรุงเทพ (สวนจตุจักร) สาขานครปฐม สาขาเชียงใหม่ และสาขานครราชสีมา, ชมรมสัมมาสิกขาพุทธธรรม, โรงเรียนสมาคม จังหวัดขอนแก่น, โรงเรียนสมาคม จังหวัดจันทบุรี

3.4 ธรรมทัศน์สมาคม

3.5 บริษัทบุญนิยม ได้แก่ บริษัท พลังบุญ จำกัด, บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด, บริษัท แต่ชีวิต จำกัด, มูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน, บริษัท วิทยุดี จำกัด

3.6 กองบุญคุ้มครองภัย, กองบุญสวัสดิการ, สหกรณ์บุญนิยม

4. พุทธสถาน

- 4.1 สันตือโสภ โทร. 02-374-5230
- 4.2 ปฐมอโสภ โทร. 034-258-470 ถึง 1
- 4.3 ศาสือโสภ โทร. 056-259-217
- 4.4 ภูผาฟ้าน้ำ โทร. 081-779-2138
- 4.5 ศีรยะอโสภ โทร. 045-635-767
- 4.6 ลีมาอโสภ โทร. 044-212-797
- 4.7 ราชนานือโสภ โทร. 086-460-8432 ถึง 3
- 4.8 หินผาฟ้าน้ำ โทร. 044-810-095
- 4.9 ทะเลธรรม โทร. 075-226-196

5. เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ แห่งประเทศไทย (คกร.)

6. กิจกรรมกลุ่มกิจกรรมไร้สารพิษ วังน้ำเขียว

7. ศูนย์เรียนรู้ ชุมชนชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน อ. อินทร์บุรี จ. สิงห์บุรี

ทุกคนที่เป็นสมาชิก จะมีงานรองรับให้ทำหลายด้าน บางด้านจะทำหน้าที่แกนหลักเป็นผู้นำ อีกหลายๆด้านจะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติเท่านั้น สมาชิกทุกคนจะรับรู้เรื่องราวทุกด้านในการประชุมแต่ละครั้ง เป็นการทำงานแบบบูรณาการ ครู (ครู) ของโรงเรียนสัมมาสิกขาฯเองก็มีฐานะดูแลการศึกษาบุญนิยมในขอบเขตนักเรียนมัธยมต้นถึงมัธยมปลาย และจะมีฐานะอื่นในสังคมชุมชนก็ทำงานตามฐานะอื่นเท่าที่มีกำลังจะทำได้

1.2 ทฤษฎีบุญนิยม ปรัชญา ‘บุญนิยม’ อุดมการณ์ของชาวโศภ

ปรัชญา “บุญนิยม” ซึ่งเป็นปรัชญาที่มีรากฐานมาจาก ปรัชญาพุทธศาสนา เป็นปรัชญาที่มุ่งสร้างคนที่ประเสริฐ โดยใช้กระบวนการที่มีองค์ประกอบในชีวิตประจำวัน (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นปัจจัยฝึกฝนการลด ละ เลิกสละตัวตน จนกระทั่งหมดตัวหมดตน เหลือแต่การให้ผู้อื่น และสร้างคุณค่าไว้ให้กับโลกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ปรัชญา “บุญนิยม” จะเป็นทางออกในอนาคตอันใกล้นี้ ทั้งของประเทศไทย และประเทศอื่นๆทั่วโลกที่ติดเชื่อ “ทุนนิยม” ซึ่งกำลังนำโลกไปสู่ความพังทลายอย่างเห็นได้ชัดเจนมากขึ้นๆเรื่อยๆ

ที่มา แต่เดิมคำว่า "บุญนิยม" ยังไม่คุ้นเคยในหมู่นักวิชาการ และ แม้แต่นักการศาสนาก็ยังไม่มีผู้ใดอธิบายไว้ จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมชาวโศภ (สำนักสันตือโสภ) ซึ่งมีสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้นำ ได้บรรยายอธิบายแจกแจง ความหมาย ที่มา ปรัชญา แนวคิด ระบบบุญนิยมดังนี้

ปรัชญา แนวคิด และอุดมการณ์ของระบบบุญนิยม

โดยสามัญสำนึกแล้ว จุดหมายที่มนุษย์ทุกคนต้องการ คือสิ่งที่เรียกว่าความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากการได้เสพ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ผ่าน ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย และจิตใจ หรือการรับรู้ที่เกิดจากการกระทบสัมผัสระหว่างอายตนะภายในและอายตนะภายนอก การได้มาซึ่งความสุขดังกล่าว มนุษย์ได้ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มาเป็นเครื่องมือบำบัดให้เกิดความสุขเหล่านั้น และเรียกสภาพความสุขนั้นว่า “สวรรค์” แต่สถานะและปริมาณของสวรรค์ หรือความพึงพอใจที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นไม่ยั่งยืน มนุษย์จึงต้องแสวงหาและสะสมปริมาณของสิ่งที่เรียกว่าความสุขเหล่านั้น เพื่อรักษาดุลของความสุขให้คงอยู่นานที่สุดช่วงเวลาใด ปริมาณความสุขหรือความพอใจเกิดลดหายไป ปัญหาหรือความทุกข์ ก็ปรากฏขึ้น เรียกสภาพความทุกข์ในทางศาสนาว่า “นรก” มนุษย์ผู้นั้นก็จะวิ่งแสวงหาความสุขมาเติมให้เต็มอีกในครั้งต่อไป เพราะความไม่ยั่งยืนของความสุข ดังนั้นสภาวะนรก หรือ สวรรค์ จึงเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป หมุนวนเป็นวัฏจักรของชีวิต

หากแต่ ระบบบุญนิยมได้ให้คำตอบเกี่ยวกับสาระของชีวิต โดยให้คำตอบต่อคำถามที่ว่า “ชีวิตนี้เกิดมาเพื่ออะไร? เกิดมาเพื่อตาย...!” “ถ้าอย่างนั้น เกิดมาทำไม? เกิดมาทำงาน...!” “ทำงานเพื่ออะไร...? เพื่อให้ตายอย่างมีคุณค่า สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์.”

ความตายกับการทำงาน จึงมิใช่ปัญหาสำหรับผู้รู้และเข้าใจสัจจะดีแล้ว

นักปรัชญาวิधिพุทธ ได้หยิบยกเอาความทุกข์ มาเป็นทศนะแม่บทในการกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เข้าใจแก่นสารของชีวิตได้ลึกซึ้ง การตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เกิดจากมโนทัศน์ของความทุกข์ โดยเริ่มจากการค้นหาว่า ปัญหาหรือความทุกข์คืออะไร(ทุกข์) เมื่อเห็นตัวตนของความทุกข์แล้ว จึงตั้งเป้าหมายให้แก่ตนเองว่า จะต้องไปเสียให้พ้นจากความทุกข์เหล่านั้นให้ได้(นิโรธ) จึงแสวงหาหนทาง(มรรค) ในการกำจัดปัญหาหรือทุกข์เหล่านั้นด้วยวิธีการต่างๆ โดยเริ่มจากค้นหาต้นเหตุ(สมุทัย) เป็นเบื้องต้นก่อน นี่ถือกลวิธีในการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลมาแล้ว กลายเป็นทฤษฎีต้นแบบให้อีกหลายทฤษฎีได้นำมาใช้อ้างอิง

จะเห็นว่ากรมองชีวิตภายใต้มโนทัศน์ของความทุกข์ ก่อให้เกิดคำถามมากมาย และเป็นที่มาของการแสวงหาองค์ความรู้ในสาขาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติทางการเมืองการปกครอง มิติทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ มิติทางสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมและมิติทางการศึกษา ศิลปะ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในทุกมิติจะมีทิศทางเดียวกันคือ การสลายกิเลสอันเกิดจาก “อตัตทิฎฐิ” (อตัตตา + ทิฎฐิ = ความเห็นว่าเป็นอตัตตาคำตัน) และ“อตัตตวา-ทูปาทาน” (อตัตตา + วาทะ + อุปาทาน =

การขีดเอาภาษามาเป็นอรรถาธิบาย (ที่มนุษย์ทุกวันนี้ไปยึดถือแนวคิด (Concepts) บางเรื่องที่สะท้อนผ่านทางภาษา มาเป็นอรรถาธิบายของความจริง

ลักษณะบุญนิยม 11 ประการ มีดังนี้

1. ทวนกระแสกับทุนนิยม แต่ไม่ได้เป็นศัตรูกับทุนนิยม เพราะบุญนิยมมุ่งให้ส่วนทุนนิยมมุ่งเอา จึงไม่ขัดกัน ลงกันได้ตามเป็นจริง

2. มีคุณธรรมเข้าเขตโลกุตระ อยู่เหนือกิเลสได้

3. ทำได้ยาก แม้ยากก็ต้องทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดีงาม

4. เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน

5. เป็นสังฆธรรมแท้สำหรับมนุษย์และสังคม

6. กำไร คือ การให้ การเสียสละ

7. เน้นสร้างคนให้มีคุณธรรม และพ้นทุกข์ จนประสบผลสำเร็จเป็นเรื่องหลัก การสร้างรายได้ การสร้างวัตถุทรัพย์ อันได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกียสุขมาให้แก่ตน หรือการสร้างวิชาการ ถือเป็นเรื่องรอง

8. เข้าถึงสภาวะธรรม ขึ้นเปลี่ยนแปลงพัฒนาจิตวิญญาณ

9. ความอุดมสมบูรณ์ จะอยู่ที่ส่วนรวม หรือส่วนกลาง ไม่ใช่อยู่ที่ส่วนบุคคล

10. เชิญชวนให้มาพิสูจน์ได้ เช่นเดียวกับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

11. จุดสัมบูรณ์ คือ อิสเสรีภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ และบูรณภาพ

คุณลักษณะของผู้ถึงบุญนิยม 6 ประการ มีดังนี้

1. ไม่เผาผลาญทำลาย มีความประหยัด มีชีวิตเรียบง่าย สมถะ

2. ไม่เอาเปรียบใคร มีความมกน้อย กล้าจน เสียสละให้ได้มากที่สุดอยู่เสมอ

3. ใฝ่ศึกษา สร้างสรร สร้างสมรรถนะ ขยันและอดทน กินน้อย ใช้น้อย ทำงาน

มาก

4. จุนเจือสังคม ผู้ขาดทุนหรือผู้เสียสละคือ ผู้มีกำไรแก่ชีวิตตนเอง

5. ใส่ออก สะพัดออก ไม่สะสม ไม่เห็นแก่ตัว

6. ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม

ทัศนะแม่บทของระบบบุญนิยม

1. “บุญ” คือการชำระกิเลสจากจิตของตน ได้เสียสละ หรือได้เสียเปรียบให้กับผู้อื่น ยังไม่ต้องการผลตอบแทนกลับคืนมาเลย ยิ่งเป็นค่าและมวลของ “บุญ”

2. “บาป” คือเอาเปรียบคนอื่น ลงทุนน้อยแต่รับผลตอบแทนมากกว่า โดยสัจจะย่อมเป็นหนี้สังคมเพราะเท่ากับเอาเปรียบแรงงานคนอื่น

3. “กรรม” คือสมบัติทรัพย์สินแห่งชีวิตที่ต้องติดตัวไปทุกภพชาติ สัจจะของกรรมนั้น เมื่อทำดี - ดีในตัว เมื่อทำชั่ว - ชั่วทันที ไม่สามารถหลบเลี่ยงได้

แนวปฏิบัติในทางการบริหารแบบบุญนิยม คือ

1. ผู้ที่จะไปเป็นนักบริหาร ต้องมีคุณธรรมระดับอริยะบุคคลชัดเจน รู้จักวิถีทางของโลกียะกับโลกุตระทุกอย่างดี ตั้งแต่เศรษฐกิจ การศึกษา กสิกรรม อุตสาหกรรม การเงิน สาธารณสุข การบริโภค การสื่อสาร การเมือง หรือศิลปะอย่างบุญนิยม

2. เป็นการบริหารเพื่อสร้างคน เพื่อการเกื้อกูลให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ อุดมสมบูรณ์ ร่าเริง เบิกบาน สงบสุข

3. พัฒนาระบบและกระจายอำนาจการบริหาร โดยการปรับบทบาทผู้บริหารจากผู้นปฏิบัติและควบคุม เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก

4. กำหนดกระบวนการ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เทียบตรงต่อปัญหา ความเดือดร้อนของบุคคลากร โดยเน้นการพัฒนาคนและระบบ

5. ส่งเสริมสมรรถภาพ ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน สร้างขวัญกำลังใจ และให้หลักประกันความมั่นคงในหน้าที่การงานของผู้ปฏิบัติงาน

เปรียบเทียบการบริหาร ระบบบุญนิยมกับทฤษฎีการบริหารอื่นๆ

สิ่งที่เหมือนกันในทางการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีใดๆ ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่การบริหารเชิงประสิทธิภาพ เชิงมนุษยสัมพันธ์ เชิงพฤติกรรมศาสตร์และเชิงระบบ รวมถึงรายบุคคล แม้กระทั่งทฤษฎีการบริหารระบบบุญนิยมก็คือ การบริหารมุ่งผล ที่ความมีประสิทธิภาพ และความมีประสิทธิภาพของการทำงานหรือการแก้ปัญหาของตนเอง

เพียงแต่สิ่งที่ทฤษฎีต่างๆนำเสนอ นั้น เป็นทฤษฎีที่อยู่ในระบบทุนนิยมมุ่งที่จะจัดการกับปัญหาและงาน โดยวิธีการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดพฤติกรรม ผ่านกระบวนการที่ตอบสนองผู้ปฏิบัติว่า เขาได้รับหรือจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบใด การยอมรับ เชื่อเสียด และความเป็นสหาย... คือเพื่อตัวของเขา(เพิ่มกิเลส) แต่ทฤษฎีบุญนิยม มุ่งที่จะลดสิ่งที่จะได้รับให้กับตัวเอง หรือคือ ทำเพื่อผู้อื่น เพื่อ โลกโดยส่วนเดียว(ลดกิเลส) ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในแง่ของพัฒนาการทางด้านจิตวิญญาณ หรือกล่าวคือ ทุนนิยมกระตุ้นพฤติกรรมโดยมุ่งผลบ่าบัดความทุกข์ชั่วระยะหนึ่ง (หมุนวน ไม่จบ) แต่บุญนิยมมุ่งสร้างความสุขที่ยิ่งใหญ่และยั่งยืน(นิพพาน)

หากจะหยิบยกความเหมือน หรือความต่างของทฤษฎีการบริหารต่างๆที่เรารู้ กับทฤษฎีบุญนิยม พอเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตัวแบบในเชิงระบบทั่วไป: ทุกๆระบบการศึกษาที่ชาวอโศกดำเนินการ มี ยุทธศาสตร์อยู่ที่การสร้างคน จากปुरुชนทั่วไปสู่อารยะชนของพุทธ (โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ตามลำดับ)

มีองค์ประกอบแวดล้อมไปด้วย บ้าน(ชุมชน-ชาวชุมชน) วัด(สมณะ/สิกขมาตุ) โรงเรียน(ครู) เป็น ปัจจัยป้อนเข้า (Input)

มียุทธวิธีคือ การฝึกฝนลดกิเลส(จรณะ 15) เป็นกระบวนการ(Process) ได้แก่

1. สีสัมปทา	2. อินทรีย์สังวร	3. โภชนมัตตัญญูตา
4. ชาคริยานุโยค	5. ศรัทธา	6. หิริ
7. โอตตปปะ	8. พาหุสัจจะ	9. วิริยะ
10. สติ	11. ปัญญา	12. ปฐมฌาน
13. ทุคฺยฌาน	14. ตติยฌาน	15. จตุตถฌาน

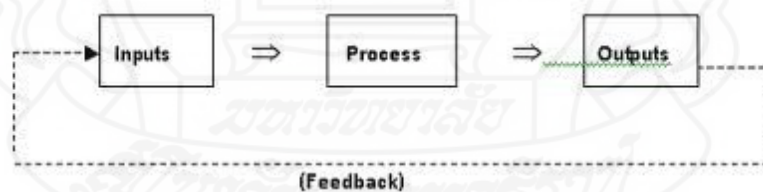
มีคนที่พัฒนาแล้วเป็นผลที่ได้รับ (Output) โดยใช้เครื่องมือตรวจวัดได้จาก

วรรณะ 9

1. สุภระ-เป็นคนเลี้ยงง่าย	2. สุโปสะ-เป็นคนบำรุงง่าย	3. อัมปิจจะ-มักน้อย
4. สันตุฎฐะ-สันโดษ	5. สัลลจะ-ขัดเกลา	6. ชูตะ-ศีลเคร่ง
7. ปาสาธิกะ-อาการที่น่าเลื่อมใส	8. อัมปิจจะ-ไม่สะสม	9. วิระยารัมภะ-

ปรารภความเพียร

ทฤษฎีระบบ

ภาพที่ 2.1 รูปแบบระบบทั่วไป

ที่มา: แฟ้มภาพของผู้วิจัย

พาร์สันส์		บุญนิยม	
L	I	วัฒนธรรม	สังคม
A	G	เศรษฐกิจ	ศาสนา

ภาพที่ 2.2 รูปแบบในเชิงระบบสังคมของพาร์สันส์

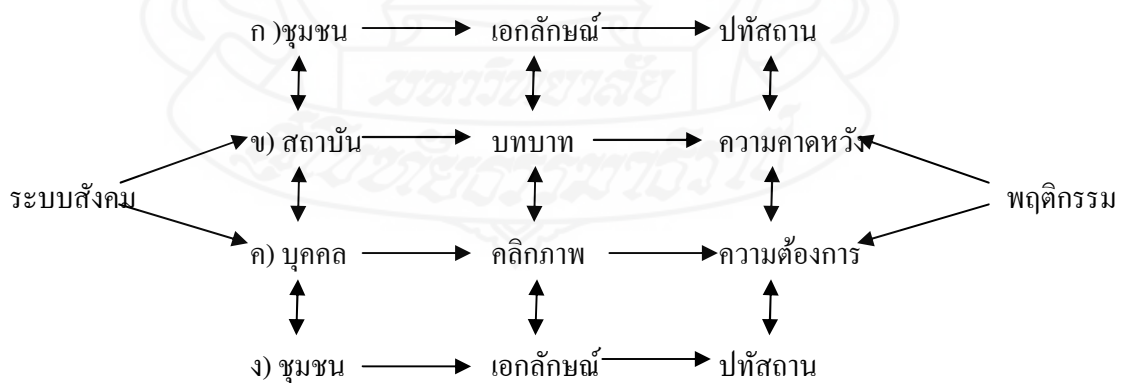
ที่มา: เพิ่มภาพของผู้วิจัย

มีนิพพานเป็นแก่น มีการลดกิเลสเป็นหลักการ มีศีลเป็นตัวปฏิบัติ

ภาพที่ 2.3 ตัวแบบในเชิงระบบองค์กรแห่งการเรียนรู้

ที่มา: เพิ่มภาพของผู้วิจัย

ภาพที่ 2.4 ตัวแบบในเชิงระบบสังคมของเกทเชลส์

ที่มา: เพิ่มภาพของผู้วิจัย

องค์การ พัฒนาการ พฤศจิกายนองค์การ และการพัฒนาองค์การบุญนิยม

องค์การบุญนิยมในปัจจุบันมีอยู่มากมายที่เชื่อมกับสังคม และเป็นที่ยอมรับของสังคม พบว่า ส่วนที่เชื่อมต่อดีว่าดีไม่มีปัญหา เช่น การประเมินภายนอกของโรงเรียน ก็ได้รับการประเมินในเกณฑ์ดีมาก และดี ไม่มีส่วนที่ต้องปรับปรุง เป็นต้น

ภาวะผู้นำในระบบบุญนิยม

ชาวโศก เคารพกันตามศีล คือบุคคลที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจะได้รับการยอมรับและมีบารมีในการนำมากกว่าบุคคลที่มีศีลน้อย การใช้อำนาจในทางบริหารแทบเป็นไปได้ในชาวโศกเพราะทุกคนมาอยู่โดยจิตอาสา ทำงานฟรี แลกกับการฝึกฝนตนลดกิเลส

เทียบกับทฤษฎี X ทฤษฎี Y

ชาวโศกเชื่อว่าทุกคนมีกิเลส คือธรรมชาติคนจะรักสบาย ขี้เกียจ(X) แต่พัฒนาได้สู่นิสัยใหม่(Y) โดยผ่านกระบวนการสัมมาอาริยมรรคองค์ 8

เทียบกับทฤษฎีของเรดริน

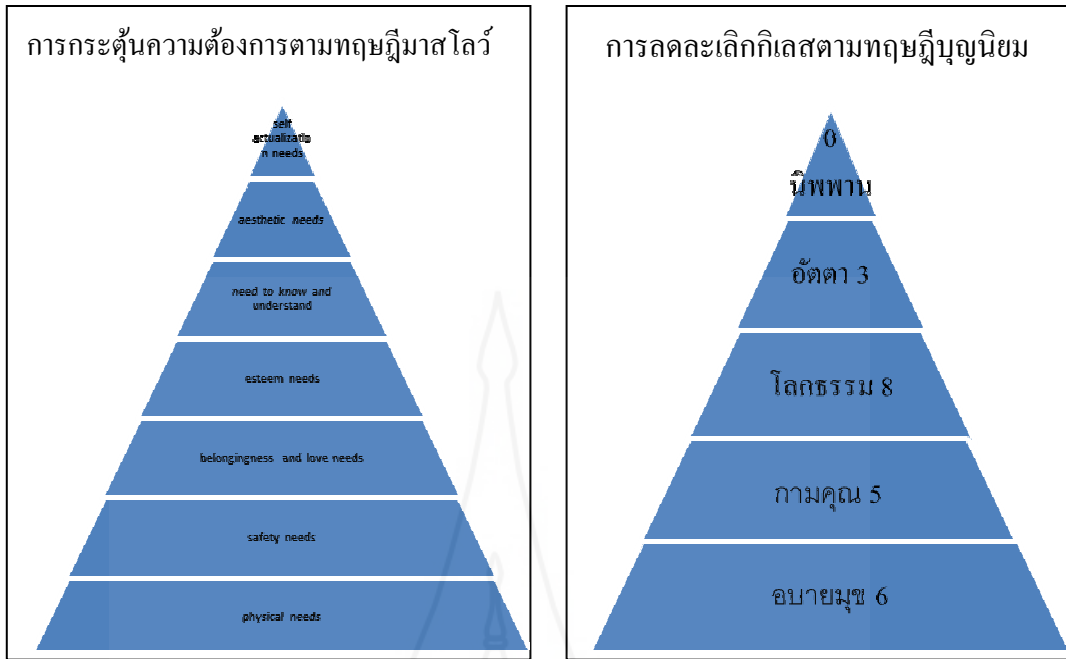
ชาวโศกเชื่อว่า คำตอบทั้งหมด อยู่ที่คน แต่ไม่ใช่เอาใจพะเนาะพะนอกกัน สิ่งที่จะทำก็เพียงทำความเข้าใจและให้การสนับสนุนในการฝึกตนของแต่ละคน แล้วในระยะยาวถ้าคนดีงานก็ดี

เทียบกับทฤษฎีของเฮร์เชย์

ชาวโศกเชื่อว่า ทุกคนจะทำงานได้ดีเมื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรับรู้ข้อมูลอย่างละเอียด ตอบข้อสงสัยได้อย่างชัดเจน ถ้าเป้าหมายชัดเจนเท่าไร โปร่งใสแค่ไหน งานก็ออกมาดีเท่านั้น

เทียบกับการจูงใจของมาสโลว์

ชาวโศกเชื่อว่า นอกจากความจำเป็นทางร่างกายที่ต้องมีปัจจัย 4 พอสมควรมาหล่อเลี้ยงแล้ว สิ่งที่มีมากกว่านั้นคือความต้องการส่วนเกินซึ่งเป็นกิเลสทั้งสิ้น ชาวโศกจะพยายามลด ละตามลำดับจนกระทั่งไม่มีความต้องการอื่นนอกจากปัจจัย 4 ที่น้อยลงๆเรื่อยๆเท่าที่ทำได้

ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์กับบุญนิยม

ที่มา: เพิ่มภาพของผู้วิจัย

การจูงใจและการสื่อสาร

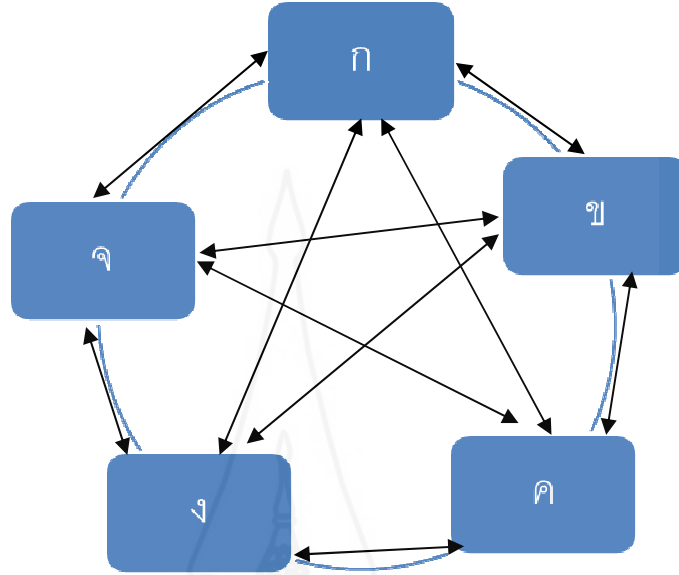
แรงจูงใจหลักของชาวอโศกก็คือ ต้องการลดกิเลส ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในทางเสียสละ ให้ ยอม

การจูงใจ และการติดต่อสื่อสาร เน้นการปฏิบัติธรรม ลดความเห็นแก่ตัวเป็นค่านิยม สื่อสารกันด้วยความจริงของแต่ละคน เคารพความเชื่อ ความเห็นของกันและกัน(เสมอกันด้วยทิวี่ สมานกันด้วยศีล)

การติดต่อสื่อสาร ชาวอโศกสื่อสารกันเป็นระบบเครือข่าย คือเครือข่ายหลายชั้นหลายระนาบ และสื่อสารไปสู่สาธารณะด้วย ที่วิชุมชน (บุญนิยมที่วิ)

การสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารการศึกษาบุญนิยม สื่อบุญ สื่อความจริงที่ถูกลอก(ทุนนิยม)ปิดบัง หลอกลวงไว้ สื่อ วิธีและสิ่งที่จะทำให้เข้าถึงความจริง สื่อความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย สื่อความรู้ที่ทำให้โลกสงบร่มเย็น...

ชาวโศกเน้นการสื่อสารแบบทุกช่องทาง

ภาพที่ 2.6 การสื่อสารระบบบุญนิยม

ที่มา: แฟ้มภาพของผู้วิจัย

การบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรบุญนิยม บริหาร 2 ส่วน คือ

1. ส่วนแรก โดยฐานะที่ถูกกำหนดขึ้น(สมมติ) โดยมีลำดับชั้นของฐานะ 4 ตามหลักศาสนาเป็นเครื่องกำหนดได้แก่ นักผลิต นักบริการ นักบริหาร นักบวช ตามลำดับฐานะ

2. ส่วนที่สอง กำหนดโดยธรรม(ปรมาตม์) ผู้รู้ว่ามีศีลต่ำกว่าจะให้ค่าและเชื่อฟังผู้มีศีลสูงกว่า แต่ก็พิสูจน์ไม่ได้ด้วยตาเปล่า ต้องผ่านการคบคุ้กันนานพอสมควร

อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ

การบริหารทุกระดับ(สถาบัน กลุ่ม บุคคล)ใช้แนวคิด ทฤษฎีการบริหารบุญนิยม ผู้นำคือผู้รับใช้ คนที่จะเป็นที่ยอมรับการนำอย่างแท้จริงจะต้องผ่านกระบวนการลดละกิเลสและสร้างบารมี เป็นผู้นำอย่างแท้จริง เพราะชาวโศกจะยอมรับคนที่ทำงานเพื่อผู้อื่นมาก เห็นแก่ตัวน้อย (มีกิเลสน้อย) ส่วนการทำงานโดยมีตำแหน่งไม่ว่าจะมาจากงานที่ทำภายในชุมชนการแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งจากรัฐ(เช่น อบต. ผู้ใหญ่บ้าน... ฯลฯ) ทุกคนก็เข้าใจและให้ความร่วมมือในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอก แต่สังคมภายในก็ยังใช้บารมีเป็นตัวตั้ง

การตัดสินใจและสั่งการ

ในทุกระดับของการตัดสินใจ ชาวอโศกจะใช้มติที่เป็นเอกฉันท์ในกรณีที่เป็นเรื่องสำคัญต่อความเป็นความตายขององค์กร แต่การตัดสินใจโดยทั่วไปจะใช้การปรึกษาหารือและให้คนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ใช้เสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินใจ กรณีเร่งด่วนฉุกเฉิน ชาวอโศกจะตัดสินใจทำทันที แต่จะนำกลับเข้าแจ้งกับหมู่กลุ่มทันทีที่มีโอกาส เพื่อชี้แจงให้ทราบและพร้อมเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ หากที่ประชุมไม่เห็นด้วย

การตัดสินใจ เป็นระบบประชาธิปไตยในลักษณะธรรมาธิปไตยคือ ตัดสินใจผ่านระบบประชุมในทุกระดับ สั่งการผ่านอำนาจของที่ประชุม แต่ขณะเดียวกันก็เป็นธรรมคือ ต้องดีเป็นประโยชน์และเพื่อหมู่กลุ่ม หากสิ่งใดไม่ชอบธรรม สิ่งนั้นจะถูกปฏิเสธที่จะทำ โดยใช้ที่ประชุมในการทำความเข้าใจอย่างปราศจากอคติ และโปร่งใสชัดเจน

การบริหารความขัดแย้ง

ชาวอโศกฝึกการยอม การให้ การสละออก ฝึกเลิกความเอาแต่ใจตัวเอง เลิกการเอาชนะคะคานกัน ความขัดแย้งจึงแทบไม่มีเลย หากมีความขัดแย้งใดเกิดขึ้นก็จะนำเข้าสู่ที่ประชุมให้ที่ประชุมตัดสิน การแก้ปัญหาคือความคับข้องใจ จะผ่านการทำความเข้าใจกับจิตใจของตนเองและเห็นว่าความขัดแย้งในตนเองมาจากความไม่ได้เข้าใจ ซึ่งก็คือกิเลสนั่นเอง เพราะการต้องทำความเข้าใจกับตนเอง กับผู้อื่น กับเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ชาวอโศกฝึกที่จะฟังคนอื่น ยอมรับคนอื่นอย่างที่เขาเป็น ยินดีรับฟังคำตำหนิ และข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงตนเอง

กฎหมายที่เป็นอุปสรรคกับการบริหารการศึกษานูญนิยม คือกฎหมายที่กีดกันความเสมอภาค และไม่ให้คนเข้าถึงความรู้และความจริง เช่น กฎหมายที่ดิน ดอกเบี้ย การเอาเปรียบทางกฎหมายต่างๆ... ฯลฯ

นวัตกรรมการบริหารนูญนิยม

ทฤษฎีนูญนิยม เป็นการบริหารอย่างทวนกระแสโลก(ทุนนิยม) ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในโลก(แต่ความจริง เคยมีมาเมื่อสมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า)

วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสีย โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของ องค์กร“นูญนิยม”

จุดแข็ง (Strength) คือ ทุนมนุษย์อาริยะอยู่ในองค์กร (ทุนมนุษย์ก็คือบุคลากรที่เป็นสมาชิก มีหลายระดับ และมีคุณภาพแตกต่างกัน ซึ่งถูกอบรมขัดเกลา และฝึกอบรมอยู่เสมอ โดยมีคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญ คือ รักษาศีล 5 ลดละอบายมุข รับประทานมังสวิรัต มีการสร้างกลุ่มองค์กรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากชมรม เป็นกลุ่ม เป็นมูลนิธิ สมาคม บริษัท พัฒนาเป็นชุมชน บางแห่งยกระดับเป็นหมู่บ้านเช่น หมู่บ้านศิระะอโศก และหมู่บ้านราชธานีอโศก จนสามารถขยาย

ความเกาะกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชน เรียกว่าเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย หรือ คกร. เนื่องจากหน่วยงานในองค์กรบุญนิยมมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้การประสานงานด้านกำลังคน และงบประมาณเกิดอุปสรรค เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 จึงได้จัดตั้งสถาบันบุญนิยม ถือเป็นการปรับกระบวนการขององค์กรเสียใหม่ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์บุคลากร ที่ทำงานในองค์กรบุญนิยม มีคุณสมบัติหลายระดับ บางคนทำงานโดยไม่รับเงินเดือนเป็นของตนเอง หรือรับค่าตอบแทนแต่น้อย หรือไม่รับเลย ที่อยู่ได้เพราะ ไม่มีอภายมุข ลดความต้องการส่วนเกินไปได้ และบางคนมีรายได้เป็นของตนเองส่วนหนึ่งอยู่แล้ว แต่อาสาสมัครไปทำงานให้ เพราะเห็นคุณค่าของการได้เสียสละ) ซึ่งเป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมโดยตรง จากการเรียนรู้ ฝึกฝนตามหลักการของปรัชญา “บุญนิยม” เป็นข้อๆที่นำพาบุคคล คณะบุคคล ที่เข้ามาเรียนรู้ และฝึกฝน เพื่อเป็นข้อๆต่อไป ของมนุษย์อาริยะ กับหน่วยงานบุญนิยม (บุญนิยม 11 ประการ: การเมืองบุญนิยม การบริหารบุญนิยม ด้านกฎหมายบุญนิยม การยุติธรรมบุญนิยม เศรษฐกิจบุญนิยม การเงินบุญนิยม กติกรรมบุญนิยม อุตสาหกรรมบุญนิยม วิทยาศาสตร์บุญนิยม การสื่อสารบุญนิยม สิ่งแวดล้อมบุญนิยม สังคมบุญนิยม ศาสนาบุญนิยม การศึกษาบุญนิยม ศิลปะบุญนิยม วัฒนธรรมบุญนิยม สาธารณสุขบุญนิยม การบริโภคนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างชาติบุญนิยม)

จุดอ่อน (Weakness) คือ สัดส่วนของปริมาณบุคลากร(มนุษย์อาริยะ) กับปริมาณงานไม่เหมาะสม กล่าวคือ กิจการขององค์กรได้ขยาย แยกตัวออกไปมาก แต่ปริมาณบุคลากรไม่เพิ่มขึ้น หรือเพิ่มน้อยมาก ทำให้เกิดการอัดแน่น และกระจุกตัวของตำแหน่งงาน และปริมาณงาน โดยที่คนคนเดียวรับหน้าที่หลายตำแหน่ง และทำงานหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกัน ทำให้ทำหน้าที่เผยแพร่ได้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

โอกาส (Opportunity) สังคมขาดแคลนคนดี เสียสละ มีแต่คนที่เห็นแก่ตัวมากขึ้นๆ สังคมขาดแคลนคนดี ทำให้เป็นโอกาสที่จะแสดงให้เห็นเป็นทางออก เป็นทางเลือกใหม่ให้กับสังคม ในการใช้หลักการสร้างคนดีให้กับสังคม สร้างสรรงานเพื่อสังคม ที่มีอยู่ทุกโอกาส ทุกสถานที่ ตลอดเวลา เหมาะสำหรับคนที่มีอุดมคติ และต้องการสร้างอุดมการณ์ หาทางเลือกให้แก่ชีวิต แม้จะมีปริมาณน้อย แต่ก็มากด้วยพลัง เพราะทำด้วยศรัทธา (เสียสละ คือทำไร เอาเปรียบ หรืออยู่เฉยๆ คือ ขาดทุน)

อุปสรรค (Threat) คือ คุณภาพทางจิตวิญญาณของผู้ที่มาเรียนรู้อบรม ตลอดจนผู้ที่ เป็นสมาชิก สร้างได้ยาก และตัวชีวิตก็มีน้อย ตัวชีวิตสำคัญที่จะบ่งบอกระดับความสูงต่ำทางคุณธรรม ก็คือคนที่มีคุณธรรมระดับเดียวกัน ย่อมรู้กันเอง ไม่สามารถบอกให้ผู้อื่นรู้ได้ เพราะเป็นนามธรรมภายใน ทำให้คนที่ไม่ได้มาสัมผัสสัมพันธ์ด้วยไม่เชื่อ และไม่ศรัทธาที่จะมาเรียนรู้ ฝึกฝน

ตน

สรุปจากการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า การบริหารภายในองค์กรบุญนิยม ยังไม่มีความเสื่อมถอยแต่ประการใด มีแต่ความก้าวหน้า และเพียงพอ เหลือเฟือสำหรับชาวโศก เพียงแต่เมื่อเทียบกับภารกิจภายนอก ก็จะรู้สึกว่าเป็นไปด้วยความล่าช้า เพราะผู้คนเริ่มสัมผัสถึงความเดือดร้อนที่เพิ่มขึ้นๆในสังคม และต้องการแสวงหาทางออกจากความเดือดร้อนนั้น จนเกิดภาวะกระหายคนดี และต้องการให้ชาวโศกออกไปช่วยสังคมให้มากขึ้น

การปรับปรุง ทำได้ 2 ทาง คือ

1. หยุคหรือชะลอการเปิดรับ เชื่อมต่อกับสังคมภายนอกเพื่อรอการพัฒนาของคนให้มีคุณภาพมากขึ้น มีจำนวนปริมาณมากขึ้นก่อน

2. ลดเงื่อนไขการเข้ามาเป็นสมาชิกชาวโศกลง โดยที่ไม่ทำให้สังคมภายในเกิดสภาพสิ้นสะเทือน คือการหาจุดเหมาะสมที่จะกำหนดเงื่อนไขขั้นต่ำของคุณสมบัติว่า จะให้ถือศีล 5 ละอบายมุข 6 เข้มขันขนาดไหน

การพัฒนาไปสู่สภาพที่ดีกว่าทำได้ โดย

1. ลดจุดอ่อนภายใน ด้วยการขยายการอนุโลมให้กับสังคมมากขึ้น ลดเงื่อนไขที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกองค์กร (ในระยะแรกของการเกิดระบบบุญนิยม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ่อท่านจึงเข้มงวด และฝึกฝน อบรมภายในก่อน เพื่อให้เกิดเนื้อก่อน หลังจากนั้นก็ขยายโดยการลดความเข้มข้มลงสำหรับผู้ที่ยังทำไม่ได้ และลดความเข้มข้มลงมาเรื่อยๆเพื่อรองรับสังคม ให้คนที่ต้องการมาร่วมกับระบบบุญนิยมสามารถเข้าถึงได้และอยู่ในชุมชนได้ง่ายมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขณะนี้ มีเกณฑ์เบื้องต้น คือ สมาทานศีล 5 ละอบายมุข 6 และทานอาหารมังสวิรัต)

2. ลดอุปสรรคภายนอก ด้วยการแสดงตัวตนเป็นตัวอย่างให้สังคมรับรู้ ผ่านสื่อ และใช้ทฤษฎีการเผยแพร่กระจายข้อมูลสู่สังคมให้สังคมมีทางเลือกได้เพิ่มขึ้น โดยมีข้อมูลประกอบอย่างชัดเจน โปร่งใส และรับการตรวจสอบจากสังคมได้อย่างสง่าผ่าเผย

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับองค์กรโศก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวโศก ผู้วิจัยสามารถจำแนกช่วงเวลาของงานศึกษาวิจัยได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

1. งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2520 – 2530
2. งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2540
3. งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2550

1.3.1 งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2520 – 2530

ปี พ.ศ. 2529 สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์แนวความคิดเรื่อง เกมภาษาของวิตเคนสไตน์ในการอธิบายเรื่องของความหมายในภาษาศาสตร์ :

ศึกษาเฉพาะกรณีภาษาของสำนักสันตือโศก” สุนัยพบว่า การใช้ภาษาศาสนาของกลุ่มสันตือโศกประสบความสำเร็จในการสื่อความกับคนในสังคมปัจจุบัน ทำให้เกิดกระแสการยอมรับคำสอนและแนวทางปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับวงการพุทธศาสนาสายประเพณีทั้งในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ และในส่วนของ การอธิบายคำสอนทางพุทธศาสนาที่มีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นสำคัญบางประเด็น งานของสุนัยนี้ช่วยชี้ให้เห็นว่า ชาวโศก คือกลุ่มคนที่หันกลับไปใช้หาชีวิตดั้งเดิมทางศาสนานั่นเอง

1.3.2 งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2540

ปี พ.ศ. 2531 สมบัติ จันทรวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ชุมชนปฐมโศก : การศึกษาพุทธยูโทเปีย” โดยสมบัติถือเอาการเกิดขึ้นของโครงการปฐมโศกเป็นเสมือนพุทธยูโทเปีย ซึ่งมีความหมายกว้างๆ ว่า เป็นความพยายามที่จะนำเอาแนวความคิดที่มีอยู่แล้วในคำสั่งสอนของพุทธศาสนา มารังสรรค์ขึ้นเป็นชุมชนตามอุดมคติอย่างจริงจังในสังคมไทยปัจจุบัน โครงการปฐมโศกเป็นผลของความพยายามที่จะพัฒนาคำเทศน์อบรมธรรม ที่ได้กระทำกันอยู่ในหมู่ชาวโศกเองให้เป็นรูปธรรมขึ้น นับตั้งแต่การถือศีลปฏิบัติธรรม มาจนถึงขั้นที่คิดสร้างสภาวะแวดล้อมทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ให้เป็นชุมชนหรือสังคมของชาวพุทธ ที่ปรารถนาจะดำรงวิถีชีวิตร่วมกันอย่างชาวพุทธที่แท้จริง ผลการศึกษาในเวลานั้นพบว่า โครงการปฐมโศกไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากลักษณะทางกายภาพของชุมชนเหมาะสำหรับชาวโศกที่เป็นเกษตรกรโดยพื้นเพมากกว่าชาวกรุง แต่ความล้มเหลวดังกล่าวก็เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการของทางเลือกอื่นที่อาจเหมาะสมกับประเภทของชาวโศกที่เป็นชาวกรุง โดยเฉพาะผู้ที่ยังมีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพใช้เงินใช้ทอง “เอาลาภแลกลาภ” อยู่ สมบัติสรุปว่า ในท้ายที่สุดแล้ว โครงการปฐมโศกประสบผลสำเร็จอย่างใหญ่หลวง เพราะชุมชนปฐมโศกคือตัวกระตุ้นพัฒนาการของขบวนการสันตือโศกที่หลากหลายซึ่งเปิดโอกาสให้ชาวโศกสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อความสมบูรณ์แห่งการรอบรู้ และการขยายรูปแบบกิจกรรมทางธรรมของชาวโศกไปในด้านอื่นๆ จะทำให้ความพยายามใดๆ ที่จะอาศัยอำนาจรัฐ หยุดยังการเจริญเติบโตของขบวนการสันตือโศกทำได้ยากลำบากมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2533 ได้มีงานวิจัยออกมา 3 ชิ้นรวด คือ งานวิจัยของตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ์ เรื่อง “พระชาวโศกกับพุทธบัญญัติในพระไตรปิฎก” ผลการศึกษาพบว่า พระชาวโศกเน้นความสำคัญของศีล ศึกษาเรื่องศีล สอนเรื่องศีล และปฏิบัติตนตามศีลอย่างเคร่งครัด มีผลให้ผู้ศรัทธาเกิดความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธา และนำไปสู่การเข้ามาปฏิบัติธรรมในที่สุด ส่วนบทบาททางสังคมของพระชาวโศกนั้น พระชาวโศกสามารถหักล้างความเชื่อที่ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาสอนให้คนหนีโลก เห็นแก่ตัวและถ่วงความเจริญ ด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทั้ง

ทางด้านความขยันเสียสละ และอุทิศตัวเพื่อสังคม และสามารถสอนให้ศาสนิกชนสามารถนำหลักธรรมไปแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง ได้ศึกษาเรื่อง “อุดมการณ์ทางการเมืองในพุทธศาสนา : ศึกษากรณีแนวคิดของสำนักสันตือโศก” พบว่า ชาวอโศก นำหลักการทางพุทธศาสนามาเป็นอุดมการณ์ของตนเองทั้งในเรื่องความคิดเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้แนวคิดชื่อ “บุญนิยม” ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นให้บุคคลลดความต้องการส่วนตนลง แต่ให้มีความขยันในการทำงานมากยิ่งขึ้น ผลผลิตที่ได้ให้กระจายสู่สังคมส่วนรวม ความคิดเรื่อง “บุญ” จะเป็นแรงจูงใจให้ขยันมากๆ บริโภคให้พอดำรงอยู่ได้ และทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระดับสังคมวงกว้าง และในทางการเมืองนั้น สำนักสันตือโศกอธิบายถึงลักษณะทางการเมืองตามหลักพุทธศาสนาไว้ว่ามี 3 แบบ คือ อัตตาธิปไตย คือการเอาผลประโยชน์ตนเองและพวกพ้องเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย คือการทำตามความต้องการของคนหมู่มาก คล้อยตามคนส่วนมากซึ่งสัมพันธ์กับการทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และ ธรรมาธิปไตย คือการยืนหยัดเอาคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ตั้งแม้จะเสี่ยงต่อการขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ก็ตาม สำนักสันตือโศกได้เสนอแนวคิดบุญนิยมเป็นหลักแห่งการดำเนินการทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ปิยนาด วรศิริ ได้ศึกษาเรื่อง “การเมืองเรื่องศาสนา : บทบาทและการดำเนินการของมหาเถรสมาคมต่อกรณีสันตือโศก” พบว่า มหาเถรสมาคมถือว่าสำนักสันตือโศกเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อวงการพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย โดยสำนักสันตือโศกถูกมองว่าเป็นองค์กรแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ ทางมหาเถรสมาคมจึงต้องจัดการให้เด็ดขาดเรียบร้อย ประกอบกับการที่มหาเถรสมาคมอยู่ภายใต้แนวคิดแบบอนุรักษนิยม ประเพณีนิยม และอำนาจนิยม ทำให้การรับรู้ที่หนักแน่นจนส่งผลต่อการดำเนินการต่อสำนักสันตือโศกในรูปแบบที่เด็ดขาดรุนแรงในงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงจากปัจจัยทางการเมืองกับการก่อตัวของสำนักสันตือโศกในแง่ที่ว่า รัฐพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงเด็ดขาดกับปัจเจกหรือสังคมใดสังคมหนึ่งที่มีทีท่าไม่ยอมรับในอำนาจรัฐ แม้แต่การเป็นตัวของตัวเองของสังคมใดก็ตามนั้นก็เป็นที่รัฐยากจะยอมรับได้สามารถพิจารณาถึงปัจจัยประกอบจากบรรยากาศทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวที่ประเทศไทยได้สร้างความกลัวระบอบคอมมิวนิสต์ให้เกิดขึ้นโดยมีเหตุการณ์สังหารหมู่ นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงผลของการสร้างบรรยากาศความกลัวและเกลียดชังของรัฐต่อคอมมิวนิสต์ การเกิดขึ้นของสำนักสันตือโศกที่มีลักษณะแปลกแยกไปจากคณะสงฆ์ในกระแสหลัก และความพยายามในการสร้างชุมชนของตนเองขึ้นมาในรูปแบบพึ่งตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายอำนาจรัฐและสังคมอย่างมาก เป็นเหตุให้ฝ่ายมหาเถรสมาคมอันนับได้ว่าเป็นกลไกการปกครองทางศาสนากลไกหนึ่งของรัฐต้องจัดการอย่างไต่อย่าง

หนึ่งลงไป โดยเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายและทางสื่อมวลชนจัดการกับสำนักสันตโศกตามที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น อย่างไรก็ดี งานศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักรเปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยที่ศาสนจักรมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของรัฐน้อยกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา

ปี พ.ศ. 2536 ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้ศึกษาเรื่อง “โครงสร้างอำนาจของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนชาวโศก” พบว่า ในสังคมโศกแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนักบวชและฝ่ายฆราวาส แต่ละฝ่ายยึดเอาพระธรรมวินัยของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต กิจกรรมทุกชนิดในชุมชนล้วนดำเนินตามแนวทางพุทธศาสนา มีพระอโศกเป็นผู้กำกับดูแล การอบรมสมาชิกในสังคมทุกวัยล้วนกระทำตามแนวทางอย่างโศก และสังคมชาวโศกมีความเป็นสังคมมวลชนสูง

1.3.3 งานศึกษาวิจัยช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2550

งานวิจัยเพิ่มขึ้นมากกว่าช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2540 ที่ผ่าน คือมีทั้งหมด 17 ชิ้นด้วยกัน

ปี พ.ศ. 2540 มีงานศึกษาของภัทรพร สิริกาญจน เรื่อง “สำนักสันตโศก: ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย” ในงานวิจัยนี้ได้อธิบายว่า สำนักสันตโศกเป็นสำนักแนวใหม่ นอกแนวจารีตนิยม มีจุดมุ่งหมายของชาวโศกคือเป็นฝ่ายปฏิบัติต่อวัตรปฏิบัติของสงฆ์ไทยในปัจจุบัน และนำเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ชาวโศกพยายามอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบพื้นบ้านไทยและความเป็นอยู่เรียบง่ายตามแบบพุทธกาล งานศึกษาชี้ยังระบุถึงความขัดแย้งระหว่างมหาเถรสมาคมต่อการก่อตั้งขึ้นของสำนักสันตโศกอีกด้วย

ปี พ.ศ. 2541 มาเรีย-เลนา เฮกิล-โฮร์น ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติของชาวโศก ภายใต้ชื่อ “มองพุทธศาสนาด้วยสองตาเปิด : ความเชื่อและการปฏิบัติของสันตโศก” ซึ่งผลการศึกษาก็มีความคล้ายคลึงกับภัทรพร คือการย้ายองค์ความรู้เรื่องการก่อตั้งของชาวโศก แต่ในงานนี้ได้พบว่า ชาวโศกเริ่มมีการผ่อนคลายนกฎเล็กน้อยในการปฏิบัติลงบ้างเพื่อเอื้อให้ผู้ที่มิระดับจิตวิญญาณรองลงไป และเปิดทางให้สตรีมีส่วนร่วมในการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น โดยมีนักบวชหญิงระดับสูงสุดที่เรียกว่า “สิกขมาตุ” ทั้งนี้ยังคงความเคร่งครัดของแนวทางปฏิบัติที่ตั้งกรอบไว้ยังไม่เปลี่ยนแปลง และงานศึกษานี้ยังได้เพิ่มข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการผูกขาดพุทธศาสนาและอำนาจในการจัดการไว้ที่รัฐไทยอีกด้วย โดยระบุว่า คณะสงฆ์และเจ้าหน้าที่รัฐพยายามตีความขอบเขตพุทธศาสนาให้เป็นพุทธศาสนาของรัฐเท่านั้น ผู้ที่มีความแตกต่างไปจากกรอบนี้ก็พร้อมที่ถูกจัดการโดยรัฐ

ปี พ.ศ. 2542 จรัสเรือง ศิริวัฒน์รักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบพึ่งตนเองกับการพัฒนาในเชิงพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนศิระชะโศก” และ อัจฉริย์ ทองคำเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มสันติอโศก : กรณีศึกษาชุมชนศิระชะโศก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” และปี พ.ศ. 2543 กิตติกร สุนทรานุรักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนศิระชะโศก” และเรวดี ตันนุกิจ ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสู่การพึ่งตนเองของชุมชนชาวอโศก : กรณีศึกษาชุมชนอโศก อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ซึ่งต่างได้ข้อสรุปตรงกันว่า ชุมชนชาวอโศกในพื้นที่แต่ละพื้นที่ต่างยึดถือหลักธรรมทางพุทธศาสนาแบบฉบับชาวอโศกเป็นกรอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างลงลึกถึงวิถีชีวิตและมีการยึดโยงพึ่งพากันในเครือข่ายตนเอง การมีปัจจัยการผลิตคือพื้นที่เกษตรกรรมของตนเองและการจัดโครงสร้างสังคมโดยรวมเอาชุมชน (บ้าน) พุทธสถาน (วัด) และศูนย์การเรียนรู้ (โรงเรียน) ไว้ด้วยกันโดยมีวัดเป็นแกนกลางเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมในชุมชน

ปี พ.ศ. 2546 – 2549 มีงานศึกษาทั้งหมด 7 ชิ้น

ปี พ.ศ. 2545 ภิกษุ จิ่งเซียงฝ่าซือ หรือพระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า ได้ศึกษาเรื่องระบบสังคม “บุญนิยม” ในศตวรรษที่ 21 ทางเลือกที่ 3 ที่ดีกว่าทุนนิยมและคอมมิวนิสต์” ได้ทำการศึกษาชุมชนชาวอโศก ซึ่งมีการนำเสนอแนวคิด “บุญนิยม” เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับคนในยุคปัจจุบัน โดยเสนอว่า การสร้างคนคือการแก้ปัญหาที่ตรงจุด คนที่ถูกสร้างนั้นจะต้องมีลักษณะตามแนวทางบุญนิยม คือ ลดความต้องการส่วนเกินในการบริโภคตนเองลง ทำงานด้วยความขยันและเสียสละ แบ่งปันส่วนเกินแก่เพื่อนมนุษย์ที่ขาดแคลนอย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการค่อยๆ ลดละกิเลสไปตามลำดับของ “ศีล” ในทางพุทธศาสนา เริ่มด้วยการละอบายมุข 6 รักษาศีล 5 ขยับมาเป็นศีล 8 และศีล 10 ตามลำดับขึ้นไป

ปี พ.ศ. 2546 ณัฐกนก เจนสุขสถิตไพศาล ศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาของชุมชนปฐมอโศกกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ผลการศึกษาค้นคว้าคล้ายคลึงกับอัจฉริย์ คือ มีการทำเกษตรพึ่งตนเองแบบไร้สารเคมี โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนตามระบบบุญนิยม สมาชิกชุมชนมีสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากปราศจากอาชญากรรม การเอารัดเอาเปรียบในชุมชน มีปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตพอเพียง ได้รับการรักษาพยาบาลทั่วถึง และมีการใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่าและประหยัด ที่สำคัญคือพึ่งพาชุมชนภายนอกน้อยมาก

ปี พ.ศ. 2547 มีงานศึกษาสองชิ้น ได้แก่ ชัตติยา ขัตติยวรา ศึกษาเรื่อง “การก่อรูปทาง อัตลักษณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนสันติอโศก” และรินธรรม อโศกตระกูล ศึกษาเรื่อง “การใช้หลักพุทธศาสนาในการปกครองชุมชนสันติอโศก” ซึ่งมี

ข้อสรุปตรงกับงานวิจัยหลายงาน คือ ชุมชนสันตือโศกนำเอาหลักพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินการในชุมชน มีการฝึกอบรมศีลธรรมให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง และมีแบบอย่างของการปฏิบัติตามหลักธรรมคือสมณะที่นับได้ว่าเป็นแบบอย่างของความเคร่งครัดในธรรม

ปี พ.ศ. 2548 –2549 มีงานศึกษารวม 3 ชิ้น โดยปี พ.ศ. 2548 วัชรินทร์ จุลสารวจ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในชุมชนปฐมอโศก” ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปฐมอโศกว่า มีการใช้การสื่อสารหลายรูปแบบ ทั้งส่วนบุคคล คือคนทุกคนในชุมชน และสื่อตามสาย โดยมีการสื่อสารแบบผสมผสานและหลายขั้นตอน อันแสดงถึงความใกล้ชิด เปิดเผย ไว้วางใจและการเปิดกว้างของผู้นำอันแสดงให้เห็นถึงการเปิดโอกาสทางความคิดให้แก่สมาชิก โดยความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองภายในนั้นนับเป็นชุมชนในอุดมคติที่น่าศึกษาเป็นตัวอย่าง

และสุดท้ายในปี พ.ศ. 2549 มีงานศึกษา 2 ชิ้น โดย สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์ ได้ศึกษาชุมชนศิระะอโศกในฐานะชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสังคมรับรู้ได้อย่างกว้างขวางว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำเสนอโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งราชอาณาจักรไทย และแนวคิดนี้เป็นแนวคิดหนึ่งที่กำลังเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหลายๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนศิระะอโศกมีความสำเร็จในการจัดการเนื่องจากความศรัทธาและเลื่อมใสต่อตัวผู้นำ คือ สมณะโพธิรักษ์ โดยชุมชนนำแนวคิดพุทธศาสนาที่ดีความตามแบบฉบับชาวอโศกมาปฏิบัติอย่างจริงจังในทุกๆ กิจกรรม และมีการนำความรู้ในการจัดการมาจากการเรียนรู้ทั้งจากการค้นคว้าและการลงมือปฏิบัติ และยังถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้กันตลอด ปัจจัยด้านบุคลากรทั้งผู้นำและสมาชิกต่างมีความเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติตามกรอบทั่วกัน และสุดท้ายคือการเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกทั้งการที่ชาวชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและการร่วมมือกับโครงการต่างๆ จากภาครัฐและเอกชน

ปีเดียวกันนี้ สุวิดา แสงสีหนาท ศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาบูรณาการบนฐานคิดพุทธปรัชญา : ยุทธศาสตร์ทางเลือกในการพัฒนาสังคมไทย” ในงานศึกษานี้ได้กล่าวถึงกลุ่มชุมชนพุทธชาวอโศกโดยแสดงให้เห็นว่า ชุมชนชาวอโศกเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐ โดยการยอมรับกลไกบางประการเข้ามา และเป็นแหล่งอบรมสัมมนาให้แก่หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องกรอบธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนาด้านกิจกรรมธรรมชาติแท้ ซึ่งเป็นทั้งช่องทางในการเอื้อประโยชน์แก่สังคมและการเผยแพร่แนวคิดบุญนิยมไปในตัว อันเป็นผลมาจากการเปิดกว้างทางนโยบายหลายประการของผู้นำรัฐบาลในขณะนั้น (รัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร)

แต่ชุมชนอโศกก็ไม่ยอมให้รัฐเข้าแทรกแซงกิจการภายในและพร้อมจะแสดงพลังทางการเมืองเมื่อเห็นว่ารัฐมีนโยบายขัดต่อหลักธรรมทางศาสนา ชุมชนชาวอโศกนำเอาหลักการทางศาสนามาใช้อย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางนั้นเป็นแนวทางที่ทวนกระแสโลกาภิวัตน์ มีการบูรณาการแนวคิดพุทธศาสนาทั้งในเชิงเถรวาท คือ การขัดเกลากิเลสส่วนตนอย่างมีขั้นตอน และการเชื่อมโยงกับโลกภายนอกหรือโลกียะ อันเป็นจุดเด่นของพุทธเชิงมหายาน ผลของแนวคิดบุญนิยมอันมีหลักมาจากพุทธศาสนาทำให้ชุมชนชาวอโศกสามารถพึ่งตนเองได้และสามารถช่วยเหลือสังคมภายนอกได้ในที่สุด

2. ทฤษฎี และกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.1 แนวคิด สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการวิจัยครั้งนี้

แนวคิด สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวคิดหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นแนวคิดซึ่งพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์โชโต ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวอโศก ได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวอโศกและเครือข่ายพญาไฟน้ำ ก็ได้นำมาเป็นแนวคิดเพื่อใช้พัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ผ่านแนวทางที่เป็นเฉพาะของพญาไฟน้ำเอง ซึ่งเรียกกันว่าระบบแม่ไก่ลูกไก่ ผู้วิจัยจึงขอนำแนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 มาสรุปเพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาจะได้มีความเข้าใจมากขึ้น ดังนี้

2.1.1 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากพระไตรปิฎก

ผู้วิจัยได้พบว่า พระไตรปิฎก เล่มที่ 14 พระสูตรตันตปิฎก เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสกข์ ข้อ 7 มหาจัตตาริสกสูตร เป็นแม่บทสำคัญหลัก ในการอธิบายความ หนังสือ “สมาธิพุทธ” ของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวอโศกและมหาจัตตาริสกสูตร ได้กล่าวถึง การปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ คือการใช้สัมมาทิฐิ สัมมาวาจา สัมมาสมาธิ 3 องค์ของมรรค เป็นกรอบในการปฏิบัติ โดยกระบวนการปฏิบัติ อยู่ในเรื่องของสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ตามระดับของศีล สังสมจนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ และเมื่อปฏิบัติต่อเนื่องเป็นความแข็งแรงขึ้นๆ จนเกิด สัมมาญาณ และสัมมาวิมุตติ เป็นผลลัพธ์หรือ คือผู้บรรลุนิพพานอย่างมีปัญญาของศาสนาพุทธ หลุดพ้นจากการครอบงำของกิเลสตามลำดับศีล จนกระทั่งครบถ้วนหมดจด เป็นพระอรหันต์ในที่สุด (กรมการศาสนา, 2521, พระไตรปิฎกเล่มที่ 14, น. 158-166)

2.1.2 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ ของพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์โชโต

หนังสือสมาธิพุทธของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ เป็นการนำเสนอเนื้อหา สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็น แนวคิด ความเชื่อในการดำเนิน ไปของชีวิต การดำรงอยู่ของสังคม

ตลอดจนวัฒนธรรมของชาวอโศก โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาคน ในเรื่องของศีลธรรม จนแข็งแรงพัฒนาเป็นความตั้งมั่น(สมาธิ) และมีความรู้ความเข้าใจความจริงตามความเป็นจริงในสภาวะธรรม(ปัญญา) ซึ่งก็คือความรู้ลึก นึก คิด ต่อผัสสะ(คน เรื่องราว เหตุการณ์) ที่มากระทำต่อตนเอง และพัฒนาตนจากปุถุชน(คนทั่วไปที่มุ่งสะสมกิเลส เป็น โลภียะ) ไปเป็นอริยะชน(คนที่มีงละลด เลิกกิเลสของตน เป็นโลกุตตระ) ตามลำดับจนบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ตามแบบคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้วิจัยจึงนำ หนังสือ สมาธิพุทธมาสรุปความอย่างง่าย ให้มองเห็นอย่างเลาๆถึงแนวคิดหลักของชาวอโศก และเป็นแนวคิดซึ่งพัฒนามาใช้ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางของกฐาพ้าน้ำด้วย ดังนี้

คำนำของผู้เรียบเรียง รองศาสตราจารย์อาภรณ์ พุกกะมาน กล่าวไว้ใน คำนำของผู้เรียบเรียง (น. 13-15) “... ดิฉัน ได้เริ่มการศึกษา ปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมาธิตามแนวทางมรรค โดยมีศีลเป็นพื้นฐาน เพื่อพาตนสู่ความประเสริฐเพิ่ม และเพื่อมรรค-ผลอันจะบริสุทธิ์ บริบูรณ์ได้ในอนาคต”

คำนำของผู้บรรยาย (น. 17-26) พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ได้กล่าวยืนยัน ว่าการนั่งสมาธิตามที่ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้ เป็น โลภีสมาธิ ไม่ใช่สมาธิ อันเกิดจากทฤษฎีพิเศษที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงค้นพบ (น. 17) ซึ่งเป็นสมาธิที่เริ่มจากความเข้าใจความสำคัญของศีลและพัฒนาอริศีล เอาศีลมาปฏิบัติกันอย่างบูรณาการมีทั้งการคิด การพูด การกระทำ การประกอบอาชีพ อย่างมีสติ ทำอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเข้าใจที่ถูกเป็นสัมมาทิวี่(ซึ่งจะอธิบายไว้ในบทที่ 1) กระทั่งก่อบทบาทได้ชัดเจน ละ ล้างกิเลส หรือความอยาก ความติด กันจริงๆตามขั้นตามตอนของศีล เกิดเป็นผลคือ สมาธิ เป็นอริจิต ตามลำดับส่วนที่ทำได้จริง แล้วจะเกิด ปัญญารู้แจ้งความจริง เป็นสภาพจิตที่เสวยผล รับรสแห่งผล รूसของผล จนถึงขั้นมั่นจิตมั่นใจแน่วแน่แบบแน่นอน และจะพัฒนาต่อไปเป็น อริปัญญา สูงขึ้นๆตามศีลที่ทำได้เป็นสมาธิแข็งแรงขึ้นๆ เป็นปัญญาที่เกิดตามหลัง ศีล-สมาธิที่ถูกธรรม ปัญญาถึงที่สุด ศีลก็ถึงที่สุด สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมพุทธ มี ศีล เป็นเหตุ สมาธิเป็นผล ปัญญาเป็นการรู้เหตุผล หรือรู้แจ้งครบเหตุ รู้แจ้งครบผล สมบูรณ์ และเมื่อทำได้จนศีลนั้น ตั้งมั่นเป็นสมาธิ ชัดเจนด้วยปัญญาอย่างรอบถ้วนแล้ว ก็จะกำหนดศีล ที่สูงขึ้นยากขึ้น เป็นอริศีล หรือศีลสิกขา เพื่อทำการปฏิบัติต่อไปโดย มรรควิธี คือ ประกอบด้วย สัมมาทิวี่ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ ทั้ง 7 องค์ ซึ่งเมื่อได้ประพฤติ ได้อบรมดีขึ้นไปตามลำดับ ก็เป็นการเกิดผล สัมมาสมาธิ เป็นที่สุด โดยมีลำดับอาการขณะปฏิบัติเป็น ฌาน 1 มีวิตกวิจารณ์คือ ทำได้เป็นผลบ้าง แต่ยังไม่ได้ดี ต้องคุมเคร่ง พัฒนาเป็น ฌาน 2 วิตกวิจารณ์ลดลง และดีใจที่ทำได้ดีขึ้น มีปีติมาแทนที่ พัฒนาขึ้นอีกเป็น ฌาน 3 มีสุข คือ เบาขึ้นแล้วสบายขึ้นแล้ว ไม่ต้องเคร่ง ต้องฝืนมากมายอะไร จนที่สุดพัฒนาเป็น ฌาน 4 มีอุเบกขา คือความรู้ลึก

เฉยๆในเรื่องของศีลที่กำหนดนั้นๆอีกต่อไป คือไม่มีความรู้สึกฝืน ทำได้อย่างปกติในชีวิตประจำวัน เรียกว่า จิตสิกขา และที่เรียกว่า ปัญญาสิกขา ก็คือการใช้ปัญญาตามดู ตามรู้ตลอดทางของการปฏิบัติ ว่ามีความอึดอัด ขัดเคือง ฝืนข่ม อย่างไร แค่นั้น จนชัดเจนว่า เป็นปกติในข้อศีลที่กำหนดนั้นๆว่า ไม่กลับกำเริบอีกก็นับว่าจบในศีลข้อนั้นๆ คือไม่ต้องปฏิบัติอีก เพราะทำได้เป็นปกติ เป็นอัตโนมัติไปแล้ว เป็นนั่นเอง “... สัมมาสมาธิ แบบของพระพุทธเจ้า ที่ใช้วิธีลืมนตาเป็นผู้ตื่นอยู่แต่ฯธรรมดาๆ นี้เอง โดยมีองค์ 7 ของสัมมาจรค(ทางปฏิบัติของพุทธ) ด้วยกรรมวิธี ด้วยทฤษฎีมรรคอันมีองค์ 8 นี้ แล เป็นทางเอกทางเดียว ไม่มีทางอื่น(เอเสวมัคโคณฑัตถัญญ)... ”

บทนำ (น. 47-112) ที่ว่าพุทธ-พุทธนั้นเป็นฉันท

ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ส่วนแรก ว่าด้วยการศึกษาสู่ทางพุทธ เริ่มตั้งแต่

การศึกษาที่เหมาะสม การศึกษาคือ การพัฒนา ความคิด ความเห็น และความยึดถือ หลักสำคัญที่สุดของศาสนาพุทธคือ แนวทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาตน และพัฒนาสังคม ตามคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาของเรานั้นเอง (ข้อ 0.1, น. 48-49)

การศึกษาศีล ศีลาธรรม จุดตั้งต้นของการศึกษาของชาวพุทธ จึงคือ การศึกษาศีล เพื่อการรู้ดี รู้ชั่ว และเพื่อการละชั่ว ประกอบการดำเนินชีวิตของตน เริ่มตั้งแต่ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 พัฒนาจนเรียนรู้จุดศีล มัชฌิมศีล มหาศีล อันเป็นพระธรรมบัญญัติของพระพุทธศาสนา โดยต้องมีคุณสมบัติในการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะจากสัตว์บุรุษ แล้วทำสมาธิให้ได้ในการศึกษาศีล ศีลาธรรม (ข้อ 0.2, น. 49-52)

การศึกษากรรม เมื่อเรียนรู้ศีลแล้ว ก็นำมากระทำ หรือไม่กระทำเป็นเจตนาถ้วน เรียกว่าสร้าง กรรม รู้ว่าการเอาเปรียบ คือการสร้างหนี้ให้ตนเอง ละชั่ว ทำดี ในทุกกิจกรรมของชีวิต เพื่อประโยชน์ตนเองและประโยชน์ต่อสังคมมนุษยชาติอย่างมีสมาธิ (ข้อ 0.3, น. 49-55)

การศึกษากรรมฐาน เรียนรู้ฐานของตนว่า ทำได้แค่ไหนอย่างไร อย่งไรก็ตาม คนที่พระพุทธเจ้ายอมรับว่าเป็นคนของพระองค์แท้ๆ(สังฆสาวก) มีการปฏิบัติศีล 5 เป็นบรรพัตฐานขั้นต่ำ และการรู้ฐานตนเองว่าทำได้ระดับไหน เรียกว่า กรรมฐาน มีสัปปายะของตน ที่ต้องกระทำจนสามารถอยู่เหนอมนั้น ได้อย่างสงบ สันติเป็นการถาวร คือ พ้นสัปปายะที่ฐานนั้นเอง (ข้อ 0.4, น. 56-57)

การศึกษาโลก แบ่งเป็นศึกษาโลกนอกตน โลกในตน และศึกษาการพัฒนาคน โลกนอกตนพัฒนาสูงสุดก็คือเมื่อถึงสภาวะสมคูล คือไม่เพื่อเกิน และไม่พลาญพรา ไม่ขาดและไม่เกิน จนมากเกินไป ส่วนโลกในตนคือการเรียนรู้กายยาววา หนาืบ กว้างศอก พร้อมสัญญาและใจของเรา และโลกในตนพัฒนาสูงสุด คือความหมด จาการลด ละความอยาก ความยึดภายในตน เมื่อหมดอยาก หมดยึดแล้วก็จะได้ช่วยโลกให้เกิดสมคูลได้อย่างถูกต้องต่อไป ส่วนการพัฒนาคน เป็น

อริยะ สูงสุดก็คืออรหันต์ ทำงานที่เป็นสัมมาอาชีวะ ภายนอกสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์กับมนุษยชาติ ภายในลดความเห็นแก่ตัวจนหมดไม่เหลือ (ข้อ 0.5, น. 57-63)

การศึกษาจิตวิญญาณ จิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยจิตวิญญาณ พระพุทธเจ้าได้กล่าวว่า จิตวิญญาณอยู่ในตัวเรานี่เอง และที่เราเป็นอย่างที่เราเป็นอย่างทุกวันนี้ ก็เพราะเราได้สะสมการกระทำ จนกลายเป็นนิสัย พัฒนาเป็นสันดาน (บารมี-ถ้าทำดี) และจุดเปลี่ยนของการกระทำอยู่ที่จิตวิญญาณ จึงต้องศึกษาการทำงานของจิตวิญญาณให้รู้ว่าทำงานอย่างไร พัฒนาได้อย่างไร อย่างมีสัมมาทิฐิ และทดลองพิสูจน์ใจของเรา แล้วเราจะรู้ว่า จิตวิญญาณเป็นของจริง เป็นจริง ทำได้จริง เป็นสุขจริง และช่วยสังคมได้จริงในที่สุด (ข้อ 0.6, น. 63-71)

การศึกษาสมณะ สมณะแปลว่า ผู้สงบจากกิเลส ผู้ประเสริฐ ผู้เจริญ จะศึกษา 2 ด้าน

1. ด้านคุณสมบัติของพระอริยะ อันได้แก่ พระอริยะ 4 ระดับ คือพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ มีเครื่องวัดอริยะตามลำดับ คือ

1.1 อายุ หรือการมีชีวิตอย่างมีคุณค่า มาก-น้อย มีอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องวัด

1.2 วรรณะ มีศีลที่บริสุทธิ์ขึ้นไปตามลำดับ เป็นเครื่องวัด

1.3 สุข มีฌานที่แก่กล้ามาก-น้อย เป็นเครื่องวัด

1.4 โภคทรัพย์ มีพรหมจรรย์ 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็น

เครื่องวัด

1.5 พละ มีวิมุตติ ที่บริสุทธิ์-บริบูรณ์ มาก-น้อย เป็นเครื่องวัด

2. งานของพระอริยะ คือการสืบสานพระศาสนาต่อไป หลายคนเข้าใจผิดว่า พระอริยะไม่ต้องทำงาน เพราะหลุดพ้นจากกิเลสแล้ว แต่แท้ที่จริง เมื่อหมดกิเลสจริงแล้ว ก็จะต้องทำประโยชน์ให้กับโลกอย่างขยันขันแข็ง ไม่มีวาระซ่อนเร้นอะไรอีกเลย ความจริงก็คือ คนที่เกิดมาในโลกนี้ทุกคนต้องกิน ต้องใช้ทรัพยากรของโลก การเรียนรู้ การเสียสละแรงงาน แรงปัญญา เวลา และทุนรอน เท่าที่ทำได้ เพื่อสร้างชาติ สร้างคนดี และสร้างสังคมที่ดีอย่างมีสัมมาทิฐิ จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำตลอดเวลาตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ และนี่ก็คืองานของพระอริยะของพุทธ (ข้อ 0.7, น. 71-77)

การศึกษาหลักการของพุทธ คือการศึกษามรรควิธี ประกอบด้วยการกระทำต่อกิจกรรม ของพฤติกรรมครบองค์ 3 คือกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม มีสัมมาทิฐิเป็นประธาน อย่างนึกต่อเนื่อง (สัมมาวายามะ) และมีสำนึกตระหนักรู้ (สัมมาสติ) ทุกกรรมกริยา (สัมมาสังกัปปะ) สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ) ต่อทุกกิจกรรมของชีวิต (สัมมาอาชีวะ) จนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ ตั้งมั่นในความดี ตั้งมั่นในการไม่ทำความชั่ว (ผิติดศีล) และเรียนรู้ ตามรู้ตลอดสายทางของการปฏิบัติมรรควิธี เป็นสัมมาญาณ จนชัดเจนความหลุดพ้นจากกรรมที่เป็นอกุศล (ผิติดศีล) คือการมี

สัมมาวิมุติเป็นอาริยะในเรื่องที่กำหนดคนั้นๆ (ศีล) และจะพัฒนาเรียนรู้และปฏิบัติในศีลเรื่องอื่น ลำดับต่อไป เป็นอริ เรียกว่า อริศีล เกิดเป็นอริจิต ตามรู้เป็นอริปัญญา ยิ่งๆขึ้นไปจนบริสุทธิ์ บริบูรณ์เป็นพระอริยะสูงสุดคือ พระอรหันต์นั่นเอง (ข้อ 0.8, น. 77-79)

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยขอบเขตความหมายต่างๆตามทางพุทธ

ว่าด้วยพระไตรปิฎก พระไตรปิฎก เป็นหลักฐานและคัมภีร์สำคัญทางศาสนาพุทธ ที่ตกทอดมา ไม่มีการแยกมหายานหรือเถรวาทให้เป็นสังฆเภท พระไตรปิฎกประกอบด้วย

พระวินัยปิฎก เป็นตำราที่ว่าด้วย ระเบียบ วินัย หรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี มีรวมด้วยกันทั้งหมด 8 เล่ม

พระสุตตันตปิฎก เป็นคัมภีร์ว่าด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆไป ทั้งทฤษฎี แบบอย่าง วิธีปฏิบัติมีรวมด้วยกันทั้งหมด 25 เล่ม

พระอภิธรรมปิฎก เป็นคัมภีร์ว่าด้วยข้อธรรมหรือความรู้ล้วนๆ ต้องอาศัยการตีความ ผู้ศึกษาที่ไม่มีฐานจิตรองรับจะพลาดได้ง่าย ฟังระมัดระวัง มีรวมทั้งหมด 12 เล่ม

รวม พระไตรปิฎกทั้งหมด 45 เล่ม (ข้อ 0.9, น. 80-85)

ว่าด้วยพระสังฆกรรม คำสอนของศาสนาพุทธ สืบทอดด้วยปากเปล่าเกือบ 400 ปี และเผยแพร่ไปในดินแดนต่างๆว่าจะมาถึงประเทศไทย เป็นศาสนาที่มีอายุมากกว่า 2600 ปีแล้ว จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ตามกาละ และเทศะ ทำให้การตีความเพี้ยนไปจากเดิมจนเรียกได้ว่าสังฆกรรมปฏิรูปไปแล้ว ฉะนั้น การศึกษาเนื้อหาของศาสนาพุทธ จึงต้องชัดเจนในทิศทางว่า ศาสนาพุทธเป็นกรรมนิยม เชื่อกรรม มีสัมมาอาริยมรรคองค์ 8 เป็นทางปฏิบัติ มีตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ไม่มีทางอื่น จะได้ไม่หลงไปปฏิบัติผิดทาง เชื่อในสิ่งที่นอกศาสนาพุทธอันเป็นมิจฉาทิฐิ (ข้อ 0.10 หน้า 85-87)

ว่าด้วยมรรค ความรู้ ความเห็น ซึ่งเกิดจากปัญญาที่เป็นสัมมาทิฐิ เป็นโลกุตระ เป็นองค์แห่งมรรค ตามคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันไว้ในมหาจัตตาริสกสูตร ที่อธิบายความสอดร้อยร่วมแรงกันเป็นสมังคีธรรม ของมรรค 7 องค์ที่ส่งผลเป็นสัมมาสมาธิ ซึ่งเป็นมรรคองค์ที่ 8 มีเป้าหมายที่จะดับความอยาก ไม่ใช่เป็นไปเพื่อสมอยาก เป็นโลกุตระ ไม่ได้แยกเดี่ยวแต่ละองค์มรรคอย่างทีหลายคนเข้าใจผิดกันมา (ข้อ 0.11, น. 88-91)

ว่าด้วยโลกียะ-โลกุตระ

โลกียะคือ การพัฒนาตน พัฒนาสติปัญญา พัฒนาจิตวิญญาณ ไปในทางที่สั่งสมลาภ สั่งสมยศ สั่งสมสรรเสริญ สั่งสมโลกียสุข ศึกษาเพื่อการกอบโกย ฟุ้งเฟ้อ เพื่ออยู่กับโลกธรรม และเสพอารมณ์สวรรค์ที่ตัวเองสร้างขึ้นมา ไม่รู้จัก เป็นวิญญูะสงสาร

โลกุตระคือ สภาวะจิตที่พ้นมิจฉาทิฐิแล้ว มีคุณภาพเป็นปัญญา ปัญญาไตรย และ ปัญญาผล มีฤทธิ์ มีแรงที่ทำให้คนเราตัด ด้าน ทาน หลุด จากอำนาจโลก คือหลุดพ้นจากอำนาจโลกิยะได้อย่างมั่นคง ไม่พ่ายแพ้ ไม่หวั่นไหว ไม่แปรปรวน เป็นไปเพื่อพัฒนาตน พัฒนาปัญญา พัฒนาจิตวิญญาณไปสู่การหมดสิ้นอาสวะกิเลส เป็นผู้ไม่มีตัวตน ไม่เห็นแก่ตัวอีกต่อไป ซึ่งทำได้ด้วยการปฏิบัติองค์แห่งมรรคคือ สัมมาอริยมรรคทั้ง 7 องค์ เป็นองค์ประกอบ อันมีสติปัญญา 4 เป็นหลัก สำคัญ จะประกอบไปด้วย สัมมัปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 สุดท้ายด้วยมรรค 7 องค์ ดังนี้ก็จะตั้งสมถเป็นสัมมาสมาธิ ครบองค์ 8 ไปพร้อมสรรพทีเดียว ในทุกกรรมกริยา ทุกอิริยาบถ ทุกกิจกรรมของการดำเนินชีวิต (ข้อ 0.12, น. 91-95)

ว่าด้วยสมาธิของพุทธ พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ และประกาศ มรรคองค์ 8 เป็นแนวทางสร้าง สมาธิของพุทธ คือด้วยการปฏิบัติ สัมมาอริยมรรคทั้ง 7 องค์ ตั้งสมถเป็นสัมมาสมาธิ อันคือ องค์ที่ 8 เป็นอริโยสัมมาสมาธิ และสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้นของมรรค เพื่อเรียนรู้ว่าอะไรคือมิจฉา อะไรคือสัมมา ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแต่นั่งหลับตา ทำการสะกดจิต แบบที่มีมาก่อนพระพุทธเจ้าเกิด (ข้อ 0.13, น. 97-104)

ว่าด้วยมิจฉา-สัมมา การศึกษา ปฏิบัติ เริ่มที่การกำหนดกรอบ หรือขอบเขต ของระบบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศีล ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะส่งเสริมให้กระทำ เรียกว่า อภิสมาจาร และลักษณะที่ห้าม หรือให้งดเว้น เรียกว่า บาปสมาจาร โดยผู้ที่รับศีลไปกระทำนั้น ยินดี เต็มใจ เข้าใจที่จะหักห้ามใจ งดเว้นให้แก่อตัวเอง อย่างมีอิสระเสรีสมบูรณ์ และเรียนรู้ศีลที่บริสุทธิ์ขึ้นตามลำดับที่ตนจะกระทำได้จริง

ในมหาจัตตาริสกสูตร กล่าวไว้ถึงรายละเอียดส่วนที่เรียกว่ามิจฉา ในทุกหัวข้อทุกระดับของมรรค จนถึงระดับสัมมาที่เป็นกุศล เป็นส่วนแห่งบุญให้ผลแก่ขันธ เป็นสัมมาอริยะ จากสาสวะ พัฒนาบริสุทธิ์ บริบูรณ์ขึ้นเป็นองค์มรรค อันเป็นอานาสวะคือ ไม่มีส่วนแห่งอกุศลหรือมิจฉาปะปนเลย(ข้อ 0.14, น. 104-107)

บทที่ 1 (น. 123-346) รู้พุทธ

สัมมาอริยมรรค องค์ที่ 1 คือสัมมาทิฐิ

ในมหาจัตตาริสกสูตร พระพุทธองค์ทรงกล่าว มิจฉาทิฐิ 10 ไว้อย่างชัดเจนด้วย ตั้งแต่ข้อ 254-257 ของพระสูตร ในส่วนสาสวะและในทางปฏิบัติ คือการมีสัมมา... จึงสลัดมิจฉา... ได้

ผู้บรรยายได้แบ่ง สัมมาทิฐิสำหรับสาสวะ(ยังเจือด้วยกิเลส) ออกเป็น 4หมวด:

1. ทานที่ให้แล้วมีผล ยัญพิธีที่บูชาแล้วมีผล สังเวทที่บวงสรวงแล้ว ผู้มีสัมมาทิฐิ ย่อมเชื่อว่า มีผล

ทาน คือ การให้ การเสีย สละออกทั้งภายนอก เช่น วัตถุ แรงงาน ทุนรอน และ จิตวิญญาณอย่างบริสุทธิ์ใจ เข้าใจความสืบทอด เกี่ยวเนื่องสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ คุณค่า

ยัญพิธี คือ ระเบียบ พิธีกรรม พิธีการ วิธีการ ที่เป็นรูปแบบ เป็นองค์ประกอบ ของสังคม ซึ่งต้องเป็นไปในลักษณะสื่อถึงการละล้างความ โลก เพื่อเกิดเนื้อหาแห่งทาน

สังเวช คือการยอม การตัดใจ เป็นนามธรรมอยู่ภายในใจ เป็นอรุณที่ได้จากการ ทำทาน และการทำยัญพิธี แล้วมีการละความ โลก ไม่ทำตามใจตนเองได้อย่างต้องเอากิเลสออก จริงๆ

2. กรรมดี-กรรมชั่วและผลของวิบาก โลกนี้ โลกหน้า มีจริง ผู้มีสัมมาทิฐิเชื่อว่าการกระทำใดๆก็ตามก็มีผลของมันตามมา ไม่ว่าจะ ทำดี หรือทำชั่ว ไม่ว่าจะ เป็นกายกรรม วจีกรรมหรือ มโนกรรม ย่อมส่งผลต่อผู้อื่น ต่อโลก โดยเฉพาะผลที่ส่งสมลงที่ใจของผู้กระทำเองด้วย

โลกนี้ ก็หมายถึง โลภียะคือโลกภายนอก เป็นเทศะ เป็นสิ่งที่ปรากฏนอกตัวเรา และ โลกภายในตัวเรามีกาย วาจาใจ ที่สร้างกรรมเป็นสาระ เป็นวิญญูะต่อๆ ไป ไม่มีวันจบ

โลกหน้า หมายถึง โลกุตระคือการสืบต่อจากโลกนี้ เช่นเดียวกับวันพรุ่งนี้ ต่อเนื่องจากวันนี้ และจะมีจะเป็นก็อาศัยทุนจากวันนี้ โลกหน้าคือสภาพจิตวิญญาณที่เป็นตัวของเรานั่นเอง และ

หน้าที่ของเราก็คือ อยู่กับปัจจุบันให้ได้สนิท สร้างปัจจุบันที่ดีที่สุด การดับ นิเวศน์ ล้างกิเลส ตัณหา อุปาทานให้หมดในปัจจุบันให้ได้ จนจิตไม่เกิดอีก ไม่มีสันตติ ไม่มีโลกหน้า ซึ่งก็คือการจบกิจของตัวเราเป็นภาวะของอรหันต์นั่นเอง

3. มารดา บิดา สัตว์ที่เป็น โอปปาติกะมี แม่พ่อในทางรูปธรรม ไม่มีใครไม่มีแม่ ไม่มีพ่อ ใครๆก็รู้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงทางจิตวิญญาณแต่อย่างไร หากแต่ผู้มีสัมมาทิฐิเชื่อว่า สภาพจิตที่เป็นแม่(เปรียบเหมือนศีล) และสภาพจิตที่เป็นพ่อ(เปรียบเหมือนปัญญา) ในทางจิตวิญญาณ จะเป็นองค์ประกอบให้เกิดจิตตัวใหม่ผุดเกิดขึ้นเรียกว่า สัตว์โอปปาติกะ

จิตแม่คือ จิตที่คิดจะสร้าง คิดจะทำให้เกิด สิ่งที่ดี สาระการงาน สภาพจิตแม่ที่เป็นเหตุให้เกิดจิตที่ดีเป็นกุศล เกิดปัญญาญาณ เกิดวิชา เกิดปัญญาตรัสรู้ เป็นแม่ที่จะคลอด ตัวตรัสรู้

จิตพ่อคือ จิตที่สร้างการงาน คือการสืบต่อเลี้ยงดูสภาพจิตที่ผุดเกิดมาให้พัฒนา ต่อเนื่องไปเรื่อยๆจนกว่าจะถึงซึ่ง สภาพจิตที่เติบโตแข็งแรงเป็นวิญญูะเต็มรูป เป็นจิตพ่อ จิตแม่ตัวใหม่สำหรับอาศัยให้จิตตัวต่อไปผุดเกิดสืบเนื่องไปในโลกหน้า

4. สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกมี ผู้มีสัมมาทิฐิเชื่อว่า

- 4.1 สมณะพราหมณ์ หรือพระ ผู้ดำเนินชอบปฏิบัติชอบ มีจริง
 4.2 สมณะพราหมณ์ หรือพระ ซึ่งประกาศโลกนี้โลกหน้า ให้แจ่มแจ้ง มีจริง
 4.3 สมณะพราหมณ์ หรือพระ ประกาศโลกนี้โลกหน้า เพราะรู้อย่างด้วยตนเอง

มีจริง

และคนเราจะมีความเห็น ความเชื่ออย่างไร ก็เพราะได้พบ ได้เห็น ได้พิสูจน์สิ่งเหล่านั้นแล้ว จึงจะเชื่อตามได้ ไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะเหตุอื่น ๆ อย่างไม่มีปัญญาไตร่ตรอง พิสูจน์รองรับความเห็น ความเชื่อนั้น ดังแผนภาพที่ 2.7 ดังนี้

ที่	หัวข้อการเรียนรู้	สัมมาทิฐิ	มิจฉาทิฐิ
1	ทานที่ให้แล้ว	มีผล	ไม่มีผล
2	ขัญพิริที่บูชาแล้ว	มีผล	ไม่มีผล
3	สังเวทที่บรวงสรวงแล้ว	มีผล	ไม่มีผล
4	ผลวิบากของกรรมที่ทำดีทำชั่วแล้ว	มี	ไม่มี
5	โลกนี้	มี	ไม่มี
6	โลกหน้า	มี	ไม่มี
7	มารดา	มี	ไม่มี
8	บิดา	มี	ไม่มี
9	สัตว์ที่เป็น โอปปาติกะ	มี	ไม่มี
10	สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเอง ในโลก	มี	ไม่มี

ภาพที่ 2.7 ตารางแสดง สัมมาทิฐิ 10 ที่เป็นสาสวะ

ที่มา: ผู้วิจัยเรียบเรียง

เมื่อรู้จัก มิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิ อันเป็นเบื้องต้นของสัมมาอริยมรรค เพื่อวางแนวทางที่ถูกตรง คู่สัมมาสัมมาสมาธิ สัมมาญาณ และสัมมาวิมุติขึ้นสาสวะคู่โลกุตระต่อไปอย่างไม่หลงทาง และเรียนรู้สัมมาทิฐิที่สูงขึ้นจากสัมมาทิฐิที่ยังไม่จบสิ้นอาสวะเป็นสาสวะ คู่สัมมาทิฐิที่เป็นอนาสวะ คือไม่มีอาสวะแล้ว สัมมาทิฐิของพระอรหันต์ที่เป็นอนาสวะมี 6 ส่วนได้แก่ ปัญญา ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ ทัมมวิจยสัมโพชฌงค์ สัมมาทิฐิและ องค์แห่งมรรค(มกคังคะ)

พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงสัมมาทิฐิเป็น 2 อย่าง คือที่ยังเป็นสาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่ขันธอย่างหนึ่งและ สัมมาทิฐิของพระอริยะที่เป็นอานาสวะ ที่เป็นโลกุตระเป็นองค์แห่งมรรคอีกอย่างหนึ่ง

บทที่ 2 (น. 351-495) สร้างพุทธ

สัมมาอริยมรรค 3 องค์ และ 4 องค์

1. สัมมาอริยมรรค 3 องค์ เป็นสภาพบูรณาการของสัมมาทิฐิ สัมมาวายามะ สัมมาสติ เพื่อเรียนรู้ เข้าใจเหตุ ปัจจัย ในการปฏิบัติมรรค เรียกได้ว่าเป็นสัมมาทิฐิรอบที่ 2 ก็ได้ การมีความเห็นที่ถูกต้องเป็นประธาน มีความพยายามที่ถูกต้องทำได้อย่างต่อเนื่อง มีสติควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในศีล ในธรรมที่กำหนดเป็นกรรมฐาน ในกิจกรรม ในพฤติกรรมใดๆ ก็สั่งสมให้บรรลุสภาพธรรมที่บริสุทธิ์ บริบูรณ์ยิ่งขึ้นๆ เป็นองค์ประกอบอย่างบูรณาการ มรรคทั้ง 3 องค์ก็จะ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติตลอดสายทางต่อไป

2. สัมมาอริยมรรค 4 องค์ ส่วนนี้เรียนรู้ ให้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักของศีล และ หลักการประพฤติปฏิบัติ มรรค 4 องค์คือ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ เป็นการดำเนินชีวิตไปในทางสัมมาอริยมรรค นับเป็นสัมมาทิฐิรอบ 3

สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริออกจากกาม ดำริออกจากพยาบาท ดำริออกจาก ความเบียดเบียน

สัมมาวาจา คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ

สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำทุกอย่างทั้งกาย วาจา ใจ ในเรื่องที่เป็น การผิดศีล ข้อ 1 ตั้งแต่การไม่ฆ่าสัตว์ และสูงขึ้น ไปเป็นอธิศีล ได้แก่การเบียดเบียนทุกชนิด ศีลข้อ 2 ตั้งแต่การ ไม่ลักทรัพย์ และสูงขึ้น ไปเป็นอธิศีล ได้แก่ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ศีลข้อ 3 ตั้งแต่การไม่ ประพฤติผิดในกาม และสูงขึ้น ไปเป็นอธิศีล ได้แก่การมเสพกามด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

สัมมาอาชีวะ คือ ระดับของการประกอบอาชีพ ที่เป็นสัมมามากขึ้นๆ ตามลำดับ ได้แก่การไม่โกง การไม่ล่อลวง การไม่ตลบตะแลง การไม่มอมปนในทางผิด การไม่เอาลากต่อลาก จนสูงขึ้นถึงขั้นการทำงานฟรี

3. สัมมาของพระอริยะ เพื่อเรียนรู้ ให้เข้าใจ แยกมิจฉา แยกสัมมาได้ จนถึงขั้นรู้ ธรรมรู้กริยาที่ควรทำ ที่ควรชึดถือเป็นแบบอย่าง รู้เหตุ รู้ผล รู้ความเหมาะสมความควร เป็นอภิธรรมถึง ขั้น ปรมัตถธรรมที่สุดกันได้

ทุกขั้นตอนของการปรับ เปลี่ยน มิจฉาให้เป็นสัมมานั้น เป็นการสั่งสมสัมมาสมาธิ ที่มีสัมมาทิฐิเป็นประธาน มีสัมมาวายามะเป็นตัวเดินการงาน มีสัมมาสติเป็นตัวควบคุมจิต ควบคุม วาจา ควบคุมการกระทำ ตลอดจนควบคุมการดำเนินชีวิต ให้เป็นไปในทางอันเหมาะสม เรียกว่า

สัมมาอริยมรรค โดยปรับเปลี่ยนทุจริต ให้เป็นสุจริต หรือคือการล้างนิวรณ์ และก็คือการสร้างสมาธิ สร้างฌานอย่างถูกต้องที่สุดนั่นเอง

การปฏิบัติตามสัมมาอริยมรรคนี้ อยู่กับผัสสะตลอดเวลา ทำให้ไม่มีเวลาไปนั่งง่วง หรือนั่งฟุ้งซ่าน แต่อาจล่อแหลมต่อกาม และพยาบาทอยู่บ้าง จึงต้องมีพื้นฐานการละกาม ละพยาบาทตามกรอบของศีลมาก่อนจนเรียนรู้ผลจางคลาย หลุด พัน จากกาม จากพยาบาทมาบ้างตามระดับของศีล ตั้งแต่ ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 ...จุดศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ในส่วนที่ตนสมารถทำได้ตามลำดับขั้นตอน

สภาพที่เป็นอนาสวะคือ สภาพที่พ้นจากอาสวะแล้ว พระพุทธองค์วางแบบไว้ในมรรค 5 องค์ คือ

1. สัมมาทิวฐิของพระอริยะ ที่เป็นอนาสวะ มี 6 ส่วน ประกอบด้วย ปัญญา ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ สัมมาทิวฐิ และองค์แห่งมรรค

2. สัมมาสังกัปปะของพระอริยะ ที่เป็นอนาสวะ มี 7 ส่วน ประกอบด้วย ความนึก (ตักก) ความคิด(วิตักก) ความตริตระอง(สังกัปปะ) ความแน่ว(อัปปนา) ความแนบ(พยุปปนา) ความปักใจ(เจตโสภินีโรปนา) วิจิสังขาร(วิจิสังขารา)

3. สัมมาวาจาของพระอริยะ ที่เป็นอนาสวะ มี 4 ส่วน ประกอบด้วย ความงด ความเว้น ความเว้นขาด เจตนางคเว้น

4. สัมมากัมมันตะของพระอริยะ ที่เป็นอนาสวะ มี 4 ส่วน ประกอบด้วย ความงด ความเว้น ความเว้นขาด เจตนางคเว้น

5. สัมมาอาชีวะของพระอริยะ ที่เป็นอนาสวะ มี 4 ส่วน ประกอบด้วย ความงด ความเว้น ความเว้นขาด เจตนางคเว้น

อนาสวะ ที่จะพึงละได้นั้น เนื่องจาก :

1. การรู้เห็น จนชัดเจน (ทัสสนา)
2. การสังวรระวัง ควบคุมตน จนไม่ต้องคุม (สังวร)
3. การกระทำซ้ำทวนกับองค์ประกอบที่เหมาะสม จนไม่ต้องกระทำอีก (ปฎิเสวนา)
4. การยอมรับสิ่งที่เป็นอยู่ และทำตนให้เจริญยิ่งขึ้นกับสิ่งที่ยอมรับเดิม (อิทิวาสนา)
5. การได้รู้จักสิ่งที่ควรเลิก ควรเว้น ควรตัดขาดแล้ว เราก็ประพฤติ เลิก ละ เว้น ตัดขาดได้จริงๆ โดยเฉพาะการเว้นรอบในภายใน ถอนอาสวะได้ (ปริวัชชนา)

6. การกำจัดกิเลสอย่างยิ่งต่อเหตุแห่งทุกข์นั้นๆออกไป หรือกิเลสนั้นๆก็ไม่มี ผู้
นี้จึงมีสภาพอ่อนคลาย บรรเทาทุกข์ได้ (วิโนทนา)

7. ใต้รับการอบรม ได้ปฏิบัติฝึกฝนตนมาเรื่อยๆ ได้เจริญสติสัมโพชฌงค์ จึงโน้ม
โน้มไปสู่ความสละออกจริงๆ แม้สัมโพชฌงค์อื่นๆทั้ง ธรรมวิชัย วิริยะ ปิณีต ปัสสัทธิ สมาธิ อุเบกขา
รวมทั้ง 7 ก้าว ก็ล้วนมีบทบาทก้าวขึ้นสู่การเกิดเป็นพุทธ (ภาวนา)

องค์ประกอบของทางปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนา จึงพอจะสรุปได้ดังนี้

1. สីล แต่ละคนจะตั้งกรอบกำหนดการลดละของตนเอง แล้วดำเนินการ กระทำ
หรือไม่กระทำ ตามสิ่งที่ตนเองกำหนดไว้ให้ได้

2. สักกายะ คือจุดบกพร่องที่เรามีอยู่ในตัว เป็นสิ่งที่จะต้องทำให้หมดจากตัวเรา
โดยมีศีลเป็นเครื่องชำระ ทรายที่เรายังไม่เป็นอรหันต์ ย่อมมีทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ มีอกุศล ทุจริต มิจฉา
ความเสีย ความไม่ดี อยู่ในตัวทุกคน

3. ปัญญา การปฏิบัติธรรมด้วย สัมมาอริยมรรค จะต้องมีปัญญารู้จัก แยกดี แยกชั่ว
แยกมิจฉา แยกสัมมาได้ เพราะไม่เช่นนั้นจะหลงดีเป็นชั่ว ชั่วเป็นดี

4. อินทรีย์พละ การจะละ เลิก สิ่งที่ตนติดจนเคยชินนั้น มิใช่ของง่าย แม้ปัญญา
เห็นแล้ว ยังต้องการพลังกาย และพลังใจ เป็นองค์ประกอบในการปฏิบัติ พลังนี้จะเพิ่มมากขึ้น จาก
การปฏิบัติต่อสู้กับกิเลสแต่ละเรื่องอย่างจริงจังทีละเรื่องๆ เหมือนฝึกซ้อมเพิ่มกำลังกาย

เหนือสิ่งอื่นใด การปฏิบัติ คือ การลงมือกระทำ และ ธรรมใดๆก็ไร้ค่า ถ้าไม่ทำ

ด้วยเหตุที่หนังสือ สมาธิพุทธ เป็นหนังสือที่ลึกซึ้ง และซับซ้อน ในการทำความเข้าใจ
เข้าใจขั้นตอนและการทำงานของมรรคที่สอดร้อยกันอย่างที่ควรใช้ความพยายามอย่างมากในการ
อ่านทำความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม หากจะสรุปให้ง่ายที่สุด ต่อความเข้าใจ ในการปฏิบัติธรรมด้วยวิธี
สัมมาอริยมรรค ก็จะพอสรุปได้ว่า

‘เริ่มต้นที่การกำหนดศีล หรือเรียกว่า กรอบพฤติกรรมที่เราตั้งใจ และเต็มใจที่จะ
ปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณให้สูง ซึ่งจะเห็นเป็นรูปธรรมจากศีลที่ทำได้ และเพิ่มอธิศีลเพื่อพัฒนา
ต่อไปเรื่อยๆ จนได้วิญญูณหรือตัวตนที่มีศีลสูงตามที่เรทำได้จริงเป็นผลที่ตั้งมั่นอย่างปกติ ไม่ต้อง
คุมเคร่งในส่วนที่ทำได้อีกต่อไป โดยมีวิถีที่ถูกตรงตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
(สัมมาทิว) มีความพยายามอย่างต่อเนื่อง(สัมมาวายามะ) มีสติตามรู้ ตามคุม(สัมมาสติ)ให้เป็นไป
ตามศีล หรือ พฤติกรรมในการคิด(สัมมาสังกัปปะ) พุค(สัมมาวาจา) กระทำ(สัมมากรรมันตะ) และ
การดำเนินชีวิต(สัมมาอาชีวะ) เกิดผลเป็นความตั้งมั่นอย่างไม่มีปฏิกิริยาทางใจ(อุเบกขา) เรียกว่า
“สัมมาสมาธิ” หรือเรียกว่าความตั้งมั่นในศีลที่กระทำได้แล้ว เป็นปกติของพฤติกรรมของชีวิตในขั้น
ศีลนั้นๆอย่างถาวรตลอดไป’(พระโพธิรักษ์, 2526)

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ จะเริ่มที่การมีสัมมาทิฐิซึ่งจะรับรู้มาจากสัพบุรุษ และนำไปปฏิบัติตั้งแต่ การคิด การพูด การกระทำ การประกอบอาชีพ อย่างต่อเนื่อง และกำหนดรู้การกระทำตามศีล หรือคือการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่ผู้ปฏิบัติได้ตั้งขึ้นเพื่อฝึกฝน ขัดเกลาตนเอง จนกระทั่งบรรลุศีลข้อนั้น คือตั้งมั่นต่อการไม่ละเมิดศีลนั้นๆ และแนวคิดดังกล่าวเมื่อนำมาใช้พัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนแล้ว ก็จะทำให้เยาวชนตั้งมั่นจากสิ่งเร้าภายนอกที่มากระตุ้น ทำให้ไม่ตกเป็นทาสของสิ่งเร้าเหล่านั้นเอง

2.2 แนวคิด ทฤษฎีทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ

2.2.1 แนวคิดภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา จากเอกสารอื่น

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธได้นำหลักธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ สัมมาทิฐิ และไตรสิกขา รวมทั้งกระบวนการพัฒนาปัญญา ได้แก่ ปัญญาวัชรธรรม 4 มาสร้างเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สัมมาทิฐิ คือ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง หมายถึง การเห็นด้วยใจ ด้วยปัญญา เห็นถูกเห็นผิด ตลอดจนเห็นในฝ่ายดีทั้งหลายที่เรียกว่า การเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ (1) ปรโตโฆสะ คือ ครูที่เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ มีคุณสมบัติเป็นคนดี มีปัญญาและมีคุณธรรมทำให้ศิษย์เกิดศรัทธา และ (2) โยนิโสมนสิการ คือ หลักของการใช้ความคิดถูกวิธี คือ รู้จักคิด รู้จักพิจารณา มองเป็น คิดเป็น เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นไป ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้านตัณหา อุปาทานของตนเข้าจับ รู้จักสอบสวนสืบค้นวิเคราะห์ห้วงใจให้เห็นความจริง หรือให้เห็นแง่ที่จะทำให้เป็นประโยชน์ สามารถแก้ไขปัญหาและจัดดำเนินการต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยวิธีการแห่งปัญญา ที่จะทำให้พึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้

2. ไตรสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักการศึกษาศาสตร์ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญาอย่างบูรณาการ

3. ปัญญาวัชรธรรม 4 คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ หรือคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแห่งปัญญา เป็นธรรมที่ผู้ประพฤติปฏิบัติแล้วมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตประกอบด้วย

3.1 สัพบุริสสังเสวะ (การเสวนาสัพบุรุษ) หมายถึง การคบหาสัพบุรุษ หรือเสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ เหมือนกับคำกล่าวที่ว่า “คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” การที่คบหา

กับท่าน ผู้รู้จะทำให้มีความคิดที่ดี ใช้สติปัญญาไปในทางที่ชอบธรรมก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต คำว่า สัปบุรุษ หมายถึง คนสงบ คนดี คนมีศีลธรรม

3.2 สัทธัมมัสสวนะ (การฟังสัทธรรม) หมายถึง การเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียน การค้นหาความรู้ความจริง บุคคลผู้ทำตนให้เจริญจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ ความจริงอยู่ตลอดเวลา ไม่ย่อท้อ

3.3 โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างถูกวิธี การคิดอย่างแยกคาง นี่เป็นวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวนิ เป็นขั้นสำคัญของการสร้างปัญญา ที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ

3.4 ธรรมานุธรรมปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือ การปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก คือ การปฏิบัติที่สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ หรือการนำสิ่งที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและคิดพิจารณาดี แล้ว หรือตรึงตรองเห็นแล้ว ไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น

2.2.2 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ

การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธเป็นกระบวนการของการพัฒนาปัญญา ต้องเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเห็นที่ถูกต้อง คือ มีครูที่เป็นกัลยาณมิตรกระตุ้นให้เด็กเกิด โยนิโสมนสิการ และเข้าสู่ขั้นพัฒนา คือ ขั้นที่เน้นการฝึกตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ การฝึกอบรมกาย วาจา ใจและปัญญา โดยมีขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้หลักธรรมปรโตโมสะ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็กและระหว่างเด็กด้วยกัน กิจกรรมประกอบด้วย การทักทาย เด็กด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ใช้สื่อหรือกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน

2. การฝึกการรับรู้ ใช้หลักธรรมปัญญาวัตรธรรม 4 (สัทธัมมัสสวนะ, สัปบุรุษสังเสวะ และสัมมาทิฎฐิ) เป็นการสร้างบรรยากาศให้จิตสงบพร้อมที่จะรับรู้ และกระตุ้นให้เกิด การรับรู้ตามความจริง กิจกรรมประกอบด้วย การจัดกิจกรรมที่ เน้นการสำรวจกาย วาจา ใจ ด้วยการ ฝึกเจริญสติและแผ่เมตตา และกิจกรรมที่ครูนำเสนอข้อมูล/ความรู้ที่สอดคล้องกับความจริงของ ธรรมชาติ ด้วยกิจกรรมหรือสื่อ

3. การพัฒนาการคิด ใช้หลักธรรมสัมมาทิฎฐิ และปัญญาวัตรธรรม 4 (โยนิโส-มนสิการ) เป็นกระบวนการนำสิ่งที่รับรู้ขึ้นมาย่อยจัดระเบียบเพื่อให้เกิดปัญญารู้ตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย กิจกรรมประกอบด้วย การกระตุ้นให้สืบค้นความจริง โดยใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดพิจารณาสืบค้นหาเหตุปัจจัย มองสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุมี

ปัจจัย โดยคิดเป็นกลุ่ม/เดี่ยว และการหาข้อสรุปโดยกระตุ้นให้เด็กร่วมกันอภิปรายและสรุปเป็นองค์ความรู้และนำเสนอโดยใช้แผนผังความคิดหรือรูปแบบอื่น ๆ

4. การลงมือปฏิบัติ ใช้หลักธรรมชาติศึกษา และปัญญาวัชชีธรรม 4 (ธรรมานุธรรม-ปฏิบัติ) เป็นการนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ ลงมือกระทำให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ โดยลงมือปฏิบัติการสิ่งที่เป็นเหตุให้เหตุปัจจัยทั้งหลายดำเนินไปในทางที่จะก่อผลดี กิจกรรมประกอบด้วย การกระตุ้นการวางแผนปฏิบัติ โดยครูกระตุ้นให้เด็กมีเจตจำนงร่วมกันในการวางแผนปฏิบัติการสิ่งที่เป็นเหตุให้เหตุปัจจัยทั้งหลายดำเนินไปในทางที่จะก่อผลดี พร้อมทั้งสร้างข้อตกลงร่วมกัน โดยทำงานเป็นกลุ่ม/เดี่ยว และการเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติ โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่ม/เดี่ยวตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมบันทึกผลการปฏิบัติ

5. การประเมิน ใช้หลักธรรมสัมมาทิฐิ และปัญญาวัชชีธรรม 4 (โยนิโสมนสิการ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ) เป็นการให้เด็กทบทวนเหตุการณ์ความคิด ความรู้สึกและการกระทำสิ่งดี-ไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วตั้งจิตอธิษฐานที่จะกระทำแต่สิ่งที่ดีต่อไป กิจกรรมประกอบด้วย การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กทบทวนเหตุการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำสิ่งดี-ไม่ดี ที่เกิดขึ้นของตนเองและของเพื่อน ให้เด็กประเมินตนเองและประเมินเพื่อน และการตั้งจิตอธิษฐาน โดยให้เด็กตั้งเป้าหมายในการกระทำสิ่งดีเป็นระยะ ๆ ในสมุดบันทึกความดี ให้เด็กอธิษฐานให้กระทำสิ่งนั้นให้ได้ โดยเด็กประเมินตนเอง เพื่อนและครูประเมินเด็กเป็นระยะ

2.3 แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรม

2.3.1 แนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษา

1) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมในสถานศึกษา ในทางสังคมวิทยาถือว่าการศึกษาคือกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) กรอบการมองกระบวนการขัดเกลาทางสังคมในสถานศึกษามี 2 กรอบ คือ

(1) จากจุดยืนของสังคมตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (structural-function theory) มองการศึกษาในระดับมหภาค เน้นบทบาทของการศึกษาในฐานะสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมที่พึงมีภารกิจหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ถ่ายทอดความรู้ ด้านวิชาการ และฝึกฝนพัฒนาเด็กให้พัฒนาตนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2541, น. 75) ครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม (socializing agent) ที่สำคัญในสถานศึกษา ครูมีบทบาทเป็นทั้งผู้จัดการเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตประจำวัน โดยถือหลัก สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น นอกจากนี้ ต้องดำเนินการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ,

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547, น. 8-9)

(2) จากจุดยืนของบุคคลตามแนวสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (*symbolic interactionism*) มองการศึกษาในระดับจุลภาค เน้นการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ให้เด็กเกิดการเรียนรู้แบบแผนพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก ซึ่งต่างมีอิทธิพลต่อกันและกัน เป็นทั้งผู้จัดเกลาและผู้ถูกจัดเกลาในขณะเดียวกัน

2) แนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ในช่วงชีวิตปฐมวัยเด็กแต่ละคน จะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา แตกต่างกันไปตามวัยและวุฒิภาวะ โดยที่พัฒนาการทุกด้านจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้นต้อนไปพร้อมกัน ในส่วนของการเรียนรู้เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว พัฒนาการทางความคิดของเด็กปฐมวัยขึ้นกับการรับรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ และจากการกระทำ นอกจากนั้นเป็นวัยที่จะรับกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางจริยธรรมจาก บิดา มารดา ครู และเด็กโต ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กนั้นควรอยู่ในลักษณะของการเคารพซึ่งกันและกันและการให้ความร่วมมือ

3) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ คือ (1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ (4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบและเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกระบวนการ เรียนรู้แนวพุทธ มีดังนี้ (1) ความสำคัญของรูปแบบ (2) หลักการของรูปแบบ (3) วัตถุประสงค์ (4) สาระการเรียนรู้ (5) การจัดกระบวนการเรียนรู้ และ (6) การประเมินผล

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1) ความหมายของจริยธรรม คำว่าจริยธรรมมีความหมายต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของนักจิตวิทยาและนักวิชาการดังต่อไปนี้

Piaget (1960: 1) ได้อธิบายไว้ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ การจัดการเตรียมทางสังคม โดยมีหลักการของตนเองที่เกิดจากความเข้าใจในหลักแห่งความยุติธรรม การแลกเปลี่ยนตอบแทนกันทางคุณงามความดี และการเคารพปฏิบัติต่อกันในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

Kohlberg (1976) กล่าวว่า จริยธรรมอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับกันทั่วไปแต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่ยอมรับในทุกสถานการณ์ ไม่มีความขัดแย้ง เป็นอุดมคติ การมีจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิและข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

Berkowitz (2001) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในเชิงสังคมวิทยาไว้ว่า จริยธรรมเป็นการประเมินความเชื่อ จากการกระทำของสมาชิกที่สังคมมองว่าถูกต้อง

Mackinnon (1978) กล่าวว่า จริยธรรมเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตที่ดี สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีหรือไม่ดี สิ่งที่ถูกหรือผิดได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520, น. 3) ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ มีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประการคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นถูกต้องและเหมาะสม อีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมทำโทษหรือพยายามกำจัด และผู้ที่กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกเป็นสิ่งที่ไม่ถูก และไม่สมควร

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 136) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

สาโรช บัวศรี (2526, น. 20) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ค่านิยมในระดับต่าง ๆ ซึ่งสังคมและบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น จริยธรรมจะนำสันติสุขมาให้แก่บุคคลและสังคม เพราะจริยธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องควบคุมอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์และสังคม หรือสิ่งแวดล้อม

ธีระพร อุวรรณโณ (2532, น. 539) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการกระทำที่ดีจากการกระทำที่ชั่ว การกระทำที่ถูกต้องจากการกระทำที่ผิด และการกระทำที่ควรทำจากการกระทำที่ไม่ควรทำ

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าจริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ดี หรือหลักการที่ควรปฏิบัติเป็นประจำ เช่น ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน ความยุติธรรมและความรับผิดชอบ เป็นต้น

2) องค์ประกอบของจริยธรรม องค์ประกอบของจริยธรรมจำแนกได้ตามความคิดของนักจิตวิทยา มีความคล้ายคลึงกัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520, น. 8) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของจริยธรรม คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ หรือการกระทำใดควรงดเว้น ค่านิยมของสังคมเป็นอย่างไร ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งสมาชิกในสังคมต้องเรียนรู้

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมจริยธรรมต่างๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ส่วนมากแล้ว ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคม และอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้จะทำให้ทราบถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมจริยธรรมต่างๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ส่วนมากแล้วทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคม และอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ เช่น ความซื่อสัตย์ และไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา (2523, น. 3) ได้ให้ความเห็นว่าจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วย การคิด

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (moral attitude belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความยินดีที่จะรับและนำจริยธรรมเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (moral conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใดจะขึ้นกับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลอื่นๆ หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย

จันทน์ ทุมโฆสิต (2534, น. 11) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางปัญญา (cognition) หรือส่วนประกอบของความรู้ (moral reasoning) หรือมิตินความรู้ (knowledge) หรือความคิดทางจริยธรรม (moral thought)
2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (affection) หรือส่วนประกอบของอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) หรือมิติของความรู้สึก (feeling) หรือความรู้สึกทางจริยธรรม (moral feeling)
3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (behavior) หรือส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมและการแสดงออก (moral conduct) หรือมิติด้านความประพฤติ (conduct) หรือพฤติกรรมทางจริยธรรม (moral behavior)

ประภาศรี สีหอำไพ (2540, น. 48) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำ ผู้ตามขาดระบบที่กระชับความเข้าใจ เป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัยย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ทัดเทียมชาติอื่น จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม
2. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นกลุ่มที่ขยายวงกว้าง เรียกว่า สังคม
3. อิสระเสรี (autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิตมีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเอง ชักนำตนเองได้อยู่ในทำนองคลองธรรม

Brown (1965, pp. 411-412) ได้แบ่ง จริยธรรมออกเป็น 3 มิติ คือ

1. มิตินความรู้ (knowledge) เป็นส่วนของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม
2. มิตินความรู้สึก (feeling) เป็นส่วนของความรู้สึกต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่าพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ
3. มิติด้านความประพฤติ (conduct) เป็นส่วนของพฤติกรรมต่อตนเอง ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นได้ว่าถูกหรือไม่ ควรหรือไม่ควรเพียงใด

Hoffman (1979, p. 958) ได้แบ่งจริยธรรมเป็นกระบวนการอิสระออกเป็น 3 กระบวนการ คือ

1. ความคิดทางจริยธรรม (moral thought) เป็นกระบวนการความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่ใช้ในการตัดสินใจตัดสินความถูกต้อง และความเหมาะสมของพฤติกรรมทางจริยธรรม

2. ความรู้สึกทางจริยธรรม (moral feeling) เป็นกระบวนการทัศนคติเชิงจริยธรรมที่แสดงถึงความชอบหรือไม่ชอบต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ได้ประสบหรือประพฤติ

3. พฤติกรรมทางจริยธรรม (moral behavior) เป็นกระบวนการแห่งการกระทำอันมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการรูปธรรมที่ปรากฏให้ตัดสินได้ว่าถูกต้องหรือเหมาะสมแค่ไหนเพียงใด

3) ลักษณะของจริยธรรม

ลักษณะของจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดของนักจิตวิทยา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา, 2542: 41)

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (moral reasoning) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถใช้สติปัญญา ความนึกคิดพิจารณาตัดสินความถูกผิดนั้นได้

2. องค์ประกอบด้านทัศนคติและความเชื่อ (moral attitude and belief) หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ เกิดความเชื่อเลื่อมใสและศรัทธา มีความยินดีที่จะได้รับเอาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่แสดงออก (moral conduct) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาจากการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งที่ถูกหรือการกระทำสิ่งที่ผิดในสถานการณ์นั้นๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทร์ (2524: 2-3) ได้แบ่งลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนถือว่าการกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากที่สุดเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้

2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ทัศนคติเชิง

จริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้นๆ แต่ในสถานการณ์ปกติ บุคคลบางคนอาจมีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมนอกจากนี้ ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุผลที่ใช้จะแสดงถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการในด้านอื่นของบุคคล โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาและพัฒนาการทางอารมณ์

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในสภาพที่บุคคลถูกยั่วยุให้กระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ เช่น การกล่าวเท็จ การโกง พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นในผู้ที่มีจริยธรรมสูง

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2524: 4-5) ยังแบ่งลักษณะทางจริยธรรมออกเป็น 2 ด้านด้วยกันคือ

1. ด้านเนื้อหาจริยธรรม หมายถึง สิ่งในแต่ละสังคมอบรมสั่งสอนลูกหลานว่า สิ่งใดเป็นสิ่งดี ควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งไม่ดี ควรงดเว้น ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา กฎหมาย ระเบียบ ประเพณี ค่านิยมของสังคมหรือทัศนคติของบุคคลจริยธรรมด้านเนื้อหาจะมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม ดังนั้น การจะเปรียบเทียบบุคคลในสังคมที่ต่างกันว่าใครมีจริยธรรมสูงหรือต่ำด้านเนื้อหาจึงไม่สามารถกระทำได้

2. ด้านโครงสร้างทางจริยธรรมหมายถึง โครงสร้างที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับขั้น ของการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ในการพิจารณาโครงสร้างทางจริยธรรมนี้ จะต้องคำนึงถึง เหตุจูงใจในการเลือกกระทำ เพราะเป็นเรื่องที่เกิดจากการเรียนรู้การคิดของมนุษย์ Piaget (1960: 66) เป็นผู้ริเริ่มเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างทางจริยธรรมในแง่ความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้และความคิดของบุคคล ต่อมา Kohlberg (1976: 41) ได้นำแนวคิดนี้ไปขยายเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้น จริยธรรมในเชิงโครงสร้างนี้ไม่ได้ขึ้นกับเนื้อหาและความดีความชั่วที่กำหนดโดยสังคมที่แต่ละบุคคลอาศัยอยู่ แต่ขึ้นกับการใช้เหตุผลของบุคคล ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปได้สูงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์ของบุคคล ประกอบกับการมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในสังคมด้วย

4) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดจริยธรรมมีหลากหลาย สามารถจัดเป็นกลุ่มตามสาระสำคัญได้ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีที่เน้นอิทธิพลของสังคม กลุ่มทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้ของบุคคล และกลุ่มทฤษฎีที่เน้นพัฒนาการรู้คิด (มุกดา ศรียงค์ 2550, น. 11-12)

4.1 กลุ่มทฤษฎีที่เน้นอิทธิพลของสังคม ทฤษฎีกลุ่มนี้เริ่มจากความคิดและประสบการณ์ของนักสังคมจิตวิทยา ซึ่งเชื่อว่าสังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่างๆ กันตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในสังคมลักษณะใด และนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวัยเด็ก เล็งเห็นว่าเด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วจากพ่อแม่ และผู้อื่นที่ใกล้ชิด จึงมีอิทธิพลในการเสริมสร้างลักษณะทางจริยธรรมทฤษฎีสังคมวิเคราะห์ (socioanalytic theory) Hogan, Johnson, and Emler (1978) และ Kohlberg (1976, pp. 87-88) ได้พัฒนาทฤษฎีซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการเกิดจริยธรรม โดยเชื่อว่าเนื้อหาของพัฒนาการของบุคลิกภาพทางจริยธรรมเกิดขึ้นและวิวัฒนาการมาพร้อมๆ กับสังคม และเผ่าพันธุ์แห่งมนุษยชาติ เป็นผลจากการพัฒนาการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ และยอมรับในความแตกต่างระหว่างกลุ่มของมนุษย์ว่าเกิดจากสภาพความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันทางสังคมวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ ค่านิยม ผสมผสานกันเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล

4.2 กลุ่มทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้ของบุคคล ทฤษฎีกลุ่มนี้อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลรับรู้เข้าใจและยอมรับค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคมมาเป็นของตน ผ่านหลักเรียนรู้โดยเชื่อมโยงการแสดงพฤติกรรมกับการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ การให้สิ่งเสริมแรงกับการวางเงื่อนไขผลการกระทำพฤติกรรมมาอธิบายประสบการณ์การเกิดพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของ Pavlov ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการเสริมแรง ผลการกระทำของ Skinner และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (มุกดา ศรียงค์, 2550, น. 53) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก แนวคิดนี้เกิดจากการทดลองของ Pavlov นักสรีรวิทยาชาวรัสเซีย การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่นำเอาสิ่งเร้าที่ต้องการวางเงื่อนไขมาคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข ทำให้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขมีผลเชื่อมโยงให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองตามที่ต้องการ มักจะเป็นการตอบสนองที่เป็นธรรมชาติ เช่นเดียวกับ

4.2.2 การวางเงื่อนไขแบบการเสริมแรงผลการกระทำ แนวคิดนี้เกิดจากการทดลองของ B. F. Skinner นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน สาระสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ เมื่ออินทรีย์แสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับสิ่งเสริมแรง อินทรีย์ก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นอีกถ้าการกระทำใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรง การกระทำนั้นจะค่อยๆ หายไป จนในที่สุดไม่เกิดพฤติกรรมนั้นขึ้นอีก

การปลูกฝังจริยธรรมทางสังคมโดยทั่วไป มีจำนวนมากที่ใช้หลักการ ดังกล่าวนี้ เช่น การที่บุคคลทำดีแล้วเกิดความพอใจ การได้รับรางวัลเป็นเพียงสิ่งเสริมแรงให้กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก การหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยการให้สิ่งเสริมแรง เพื่อให้เขารู้สึกพอใจเมื่อเขาไม่ทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก

4.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคม ให้กลายมาเป็นลักษณะของตน โดยนำเอาหลักการเสริมแรง (principle of reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (principle of association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม(ดวงเดือน พันธมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2524, น. 8)

จากการศึกษาของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมอาจจะสรุปพฤติกรรมจริยธรรมของมนุษย์ได้ดังนี้(พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530, น. 248-249)

1. พัฒนาการทางจริยธรรม คือ การที่มนุษย์พัฒนาพฤติกรรมและความรู้สึกให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดว่าดีงามและถูกต้อง มากกว่าจะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการคิดการเข้าใจทางปัญญา (cognition)
2. ตัวเสริมแรงหรือแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรม มีพื้นฐาน มาจากความต้องการทางสรีระ หรือความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะได้รับการยอมรับหรือรางวัลจากสังคม
3. พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรม
4. ปทัสถานของจริยธรรมเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ได้มาโดยการเรียนรู้จากวัฒนธรรมทางสังคม(external cultural rules)
5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรม ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวกและทางลบตัวแบบพฤติกรรมที่มีอิทธิพล เช่น บิดา มารดา หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมนั้น ๆ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงมีแนวความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นกระบวนการระยะยาว และสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล บุคคลจะมีจริยธรรมที่มีคุณภาพอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม ดังนั้นคนที่อยู่ต่างกลุ่มและต่างสังคมกันย่อมมีจริยธรรมที่แตกต่างกัน(จตุพร ลีมนั้นจริง, 2544, น. 211)

4.2.4 ทฤษฎีที่เน้นพัฒนาการรู้คิด

Piaget (1960, p. 66) เป็นผู้นำแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดและการใช้เหตุผลว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล ทั้งสองท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมในเด็กให้สูงขึ้นได้ คือ ระดับสติปัญญาและ

ประสบการณ์จากสภาวะแวดล้อมทางสังคมต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องจากจริยธรรม นั่นคือ เมื่อเด็กอายุยังน้อย สติปัญญาและความสามารถในการรู้คิดยังอยู่ในระดับต่ำ ความสามารถที่จะรับรู้เกี่ยวกับจริยธรรมจึงต่ำ เมื่อเด็กเจริญเติบโตสูง สมองมีการพัฒนาการสูงขึ้น ความสามารถในสติปัญญาและการรู้คิดก็สูงขึ้นตาม ทำให้เด็กสามารถที่จะจดจำเข้าใจ และรับรู้จริยธรรมที่สูงขึ้น และมีความซับซ้อนหลายมิติได้ ทฤษฎีในกลุ่มพัฒนาการรู้คิด ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของ Piaget ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยของดวงเดือน พันธุมนาวิน

1. ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของเพียเจท์ (Piaget) ได้ศึกษาในเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ และเป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล เพียเจท์แบ่งขั้นของการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันท์, 2520, น. 40-41)

1.1 ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี เด็กในขั้นนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความอยากความต้องการทางกายซึ่งต้องการที่จะได้รับการบำบัด โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะเมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

1.2 ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-8 ปี เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม ในขั้นนี้การตัดสินใจว่าการกระทำใดถูกหรือผิด จะดูจากผลที่ตนเองได้รับจากการกระทำเป็นหลัก มากกว่าการดูที่เจตนาของการกระทำ

1.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 8-10 ปี เพียเจท์เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก ส่วนความยุติธรรมจะหมายถึงการแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคล ในขั้นนี้เด็กจะตัดสินใจถูกหรือผิดทางจริยธรรม โดยพิจารณาจากเจตนาของการกระทำนั้นในช่วงอายุ 8-10 ปี เด็กที่อยู่ในสภาพสังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่ 3 แต่อาจมีเด็กบางคนพัฒนาช้ากว่านี้ ในบางกรณีพัฒนาการอาจหยุดชะงักในขั้นที่ 2 เนื่องจากการบีบบังคับอย่างผิดปกติกของผู้เลี้ยงดูหรือสังคมหรือขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อน

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1976, p. 23) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวคิดของเพียเจท์ และมีความเชื่อเบื้องต้นตรงกันว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรม และกระบวนการคิดของแต่ละบุคคล การที่บุคคลจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความคิดและความเข้าใจของแต่ละบุคคล Kohlberg ยังพบว่า มีขั้นตอนของการพัฒนาจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน นอกเหนือจากที่เพียเจท์ได้กำหนดไว้ และการบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลจะแสดงออกมาได้อย่างชัดเจนจากการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะ เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ใช่การประเมินค่าการกระทำว่าดีหรือเลว แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้ง ยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นไปเป็นลำดับ

ระดับจริยธรรม 6 ระดับ และขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม ผู้มีจริยธรรมในระดับนี้จะประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่าตนกำหนดไว้ โดยไม่คำนึงถึงกฎ มาตรฐาน หรือความเชื่อทางสังคม ทั้งยังคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น จริยธรรมในระดับ ก่อนกฎเกณฑ์สังคมประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะมีความคิดว่าการไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่มีการลงโทษ การเชื่อฟังและทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตนและการไม่ทำความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่นและจะตัดสินใจจากผลของการกระทำมากกว่าจะดูที่เจตนาของการกระทำ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้มองว่าความถูกต้องคือการทำตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้คิดว่าทุกคนต่างมีความต้องการของตนเอง แต่ละคนจะทำในสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งความต้องการของแต่ละคนนั้นมีความขัดแย้งกัน นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะเริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่ได้เกิดจากความยุติธรรม เช่น เธอให้ของฉัน ฉันก็ให้ของเธอ เธอดีฉัน ฉันก็ดีเธอ

ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามผู้อื่นเห็นชอบ ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะทำในสิ่งที่ผู้อื่นพอใจหรือยอมรับ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังหรือกำหนดว่าเป็นการกระทำที่ดีและถูกต้องเขาจะมีความปรารถนาดีและใส่ใจผู้อื่น และยังรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลมีความไว้วางใจ จงรักภักดีเคารพและกตัญญู ทั้งนี้เพื่อต้องการเป็นคนดีในสายตาของตนเองและผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติกับตนเช่นเดียวกัน และต้องการรักษากฎเกณฑ์ทางสังคมให้คงอยู่ ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้สามารถเอาใจเขา มาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึก ความคาดหวังของผู้อื่น และให้ความสำคัญต่อข้อตกลงของส่วนรวมมากกว่าความต้องการส่วนตัว แต่ยังไม่สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ในสังคมอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามหน้าที่ทางสังคม ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะปฏิบัติตามตามกฎหรือคำสั่งที่ผู้ปกครองหรือสังคมกำหนดไว้ โดยเชื่อว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นกฎตายตัวและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เขาจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือสังคม เนื่องจากเขามีความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของการเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงกระทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดหรือมอบหมาย มากกว่าจะคิดถึงความปลอดภัยส่วนตัว การทำหน้าที่ตามที่สังคมกำหนดถือเป็นสิ่งถูกต้องและยังเป็นการช่วยรักษาสถาบันต่างๆ ในสังคมให้คงอยู่ต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญา ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะปฏิบัติตามตามกฎเกณฑ์ที่เกิดจากการตกลงกับบุคคลในสังคม โดยตระหนักว่าบุคคลในสังคมมีความเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อความสงบสุข เกิดประโยชน์ และปกป้องสิทธิของทุกคนในสังคม ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้สามารถควบคุมตนเองได้ และคิดว่าความถูกต้องเป็นเรื่องของค่านิยมและการทำตามกติกาที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งข้อตกลงต่างๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากสถานการณ์เปลี่ยนไป โดยยึดหลักตามความเหมาะสม แต่เขาจะแยกทัศนะทางกฎหมายออกจากทัศนะ ทางจริยธรรม และไม่สามารถรวมทัศนะทั้งสองเข้าด้วยกันเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างสองทัศนะ

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดอุดมคติสากล ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้จะมีจุดยืนของตนเอง และตัดสินใจกระทำตามความรู้สึกผิดชอบและเหตุผลของตน หรือยึดตามหลักจริยธรรมของตนเองซึ่งอยู่นอกกฎเกณฑ์ในสังคม โดยถือว่ากฎหมายและสัญญาสังคมที่ถูกต้องชอบธรรมควรอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความเสนอกภาคในสิทธิส่วนบุคคลและให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของแต่ละคน

โคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะพัฒนาไปตามลำดับขั้น ซึ่งมี 3 ลักษณะดังนี้ (ธีระพร อูวรรณโณ, 2532, น. 547)

1. ลำดับขั้นตายตัว หมายถึง พัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะเป็นลำดับขั้นที่ตายตัวจากขั้นต่ำไปยังขั้นสูงสุด โดยไม่มีการข้ามหรือลดขั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมอาจช่วยเร่ง ชะลอ หรือหยุดพัฒนาการได้ แต่จะไม่ทำให้ลำดับขั้นของพัฒนาการเปลี่ยนแปลง

2. โครงสร้างรวม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นใดกับเรื่องใดก็มีแนวโน้มว่าเขาจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นนั้นกับเรื่องอื่นๆ ด้วย

3. การบูรณาการรวบหน่วยขั้นที่ต่ำกว่า หมายถึง การที่บุคคลมีโครงสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีการแยกแยะและบูรณาการหน่วยโครงสร้าง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ต่ำกว่าเข้ามารวมไว้ด้วย บุคคลที่ใช้เหตุผลในขั้นหนึ่งๆ สามารถเข้าใจการใช้เหตุผลของขั้นที่ต่ำกว่าได้ แต่ในสภาพการณ์ปกติเขาจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดที่เขาเข้าใจ

4.2.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยเกิดจากการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุ และพฤติกรรมประเภทต่างๆ ของคนไทย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ตั้งแต่อายุ 6 ถึง 60 ปี โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2524, น. 26-27) ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะ 8 ด้าน กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) ส่วนที่เป็นดอกและผล ซึ่งแสดงถึงพฤติกรรมการทำดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม

2) ส่วนที่เป็นลำต้น ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

(1) ทักษะคติ คุณธรรม และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือสถานการณ์นั้น

(2) เหตุผลเชิงจริยธรรม

(3) การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

(4) ความเชื่ออำนาจในตน

(5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3) ส่วนที่เป็นราก ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ

(1) สติปัญญา

(2) ประสบการณ์ทางสังคม

(3) สุขภาพจิต

หากบุคคลมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจส่วนที่เป็นรากทั้ง 3 ด้านในปริมาณสูงเหมาะสมกับอายุแล้ว บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะ 5 ด้าน ซึ่งเป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ ดังนั้น ลักษณะจิตพื้นฐาน 3 ด้าน จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคล

การที่บุคคลจะเป็นคนดีและคนเก่ง คือ เป็นผู้มีพฤติกรรมพลเมืองดี เคารพกฎหมายทำตามคำสอนของศาสนา มีความเป็นประชาธิปไตย มีพฤติกรรมการทำงานที่ด้วยความรับผิดชอบ ทำงานด้วยความขยันขันแข็งและซื่อสัตย์สุจริต มีพฤติกรรมรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง บุคคลนั้นต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิต 5 ประการ คือ

1. มีทักษะที่ดี มีคุณธรรมและค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น ๆ

2. มีเหตุผลเชิงจริยธรรม หรือมีเจตนาก่อนการกระทำเพื่อส่วนรวมมากกว่า

ส่วนตัว

3. มีการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองให้อุดและรอได้อย่างเหมาะสม

4. เชื่อในอำนาจคนว่าทำได้ดี

5. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีความมุ่งมั่นบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

ทั้งนี้ พฤติกรรมของคนดีและคนเก่งซึ่งเปรียบเสมือนดอกและผลบนต้นจะต้องพัฒนาควบคู่ไปกับจิตใจ โดยเน้นความสำคัญดังนี้ ในวัยเด็กควรพัฒนาพฤติกรรมมากกว่าจิตใจ ในวัยรุ่นตอนต้นพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนในวัยผู้ใหญ่พัฒนาจิตใจมากกว่าการพัฒนาพฤติกรรม (จตุพร ลีมนั้นจริง, 2544, น. 224)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน

3.1 งานวิจัยที่ใช้ แนวทางพุทธศาสนา

3.1.1 จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนำแนวคิดทางพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการในการจัดการศึกษา

มีผู้วิเคราะห์หลักธรรมและนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

ไพรัช สู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก เป็นการวิจัยเอกสารตามวิธีวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อวิเคราะห์หลักการและกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์และเพื่อวิเคราะห์หลักการและกระบวนการของการสอนตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้ คือการเกิดประสบการณ์จากการเกิดผัสสะทางทวาร 6 ซึ่งมีวิญญูณเกิดขึ้น ทำหน้าที่หลักในการรู้สิ่งถูกรู้ต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอธิบายได้ด้วยกระบวนการเกิดผัสสะและวิถีจิต ผลการเรียนรู้โดยตรง คือการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ การเกิดการเรียนรู้จะเกิดทีละขณะ แต่เกิดอย่างรวดเร็วและซับซ้อนอย่างมากโดยมีกระบวนการทางมโนทวารเป็นใหญ่ ในการเรียนรู้ทั้งนี้ การเกิดการเรียนรู้เกิดได้หลายระดับ โดยระดับสูงสุด คือการมีปัญญารู้สิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงทำให้สามารถจัดการแก้ปัญหาใดๆ ได้ การเรียนรู้เป็นไปได้ด้วยดีถ้าผู้เรียนตั้งใจ มีศรัทธา เพียรพยายาม มีสติ สมาธิ และปัญญาเป็นพื้นฐาน โดยแต่ละบุคคลมีวิธีการเรียนรู้ได้แตกต่างกันตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อมที่ดีเช่นที่มีความเป็นสัปปายะต่อการภาวนาจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตร ส่วนการประเมินผลผู้เรียนตรวจสอบและประเมินตนเองมีโอกาสประเมินได้ตรงตามความเป็นจริง ถ้ามีระบบวิธีการที่ดี เพราะเป็นการตรวจสอบจากผลการเรียนรู้โดยตรงซึ่งอยู่ที่ภายในจิตใจ ส่วนการที่ผู้อื่นตรวจสอบ

การสอนเป็นการจัดกิจกรรมอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อให้มีการแสดงพฤติกรรมทาง กาย วาจา ได้เหมาะสม องค์ประกอบการสอนที่สำคัญกำหนดได้ 7 อย่าง คือ (1) ผู้สอนซึ่งมีบทบาทชี้แนะผู้เรียน ผู้สอนที่ดีควรมีพื้นฐานความรู้ดี มีศรัทธาต่อการสอน มีเมตตามุ่งให้ประโยชน์ผู้เรียนสอนตามลำดับ สอนอย่างมีเหตุผล (2) ผู้เรียนที่ดีควรมีความเพียร ศรัทธาและตั้งใจเรียน อย่างไรก็ตามผู้เรียนแต่ละคนจะแตกต่างกัน (3) ความมุ่งหมายการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันภายหน้าและปัจจุบันสูงสุด ทั้งส่วนร่างกาย สติ จิตใจและด้านปัญญา (4) เนื้อหาจำเป็นต้องมีการคัดเลือกและจัดให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายพุทธศาสตร์สามารถสรุปขอบเขตเนื้อหาทั้งหมดลงในอริยสัจ 4 ได้ (5) บริบทแวดล้อมต้องการความเป็นกัลยาณมิตรและส่วนที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ จำเป็นต้องจัดการด้วยหลักสัน โดษและการรู้ประมาณในการบริโภค (6) กระบวนการสอนควรจัดเป็นไปโดยลำดับ มีเหตุผล ยืดหยุ่นหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (7) การประเมินผลยึดความมุ่งหมายเป็นเกณฑ์โดยควรจะสนับสนุนให้ผู้เรียนประเมินตนเอง นอกจากนั้น หลักการสอนทั่วไปที่จัดอธิบายตามองค์ประกอบดังกล่าวแล้ว ยังสามารถกำหนดหลักการสอนอื่นได้อีก คือ หลักการสอนปฏิบัติภาวนาที่เน้นสอนการฝึกพัฒนาสมาธิและปัญญา

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้สร้างรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้หลักธรรมการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามพุทธวิธีขึ้นรูปแบบนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจและวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกแยะและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกวิธี จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2542 ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้เพื่อการรักและรักรักรักสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการซึมซับ โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับที่เน้นการเรียนรู้ความจริงของชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ ได้รับรู้ลักษณะที่งดงามและเลวร้ายของธรรมชาติของมนุษย์ ได้เผชิญสถานการณ์และปัญหา ได้ฝึกทักษะการคิดและการปฏิบัติจนสามารถแก้ปัญหาได้ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มต่างเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน และเน้นการฝึกคิดส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่ได้พบเห็นสัมผัสและสัมพันธ์เน้นการคิดวิเคราะห์ที่มีหลักธรรม คือ ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน

สุภัทรา คงเรือง (2549) ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ของครูและเด็กวัยอนุบาล: กรณีศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการเรียนรู้ของครูและเด็กวัยอนุบาลโรงเรียนวิถิพุทธ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาเป็นหลัก ด้วย

เทคนิควิธีที่หลากหลายคือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การศึกษาประวัติชีวิต และการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการใช้เวลาในการวิจัย 1 ปี 1 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือครูประจำชั้นอนุบาล จำนวน 13 คน ผู้บริหารจำนวน 6 คน ผลการวิจัยมีดังนี้ วิถีพุทธในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่นำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้มุ่งเน้นการสร้างความกลมกลืนของชีวิตครูและเด็กวัยอนุบาลกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธของครูเป็นการพัฒนาตนใน 5 ขั้นตอน คือ (1) การเปิดใจรับ (2) การสำรวจระวาง กาย วาจา ใจ (3) การมีสติและสมาธิ (4) การตระหนักและเห็นคุณค่า และ (5) การมีปัญญา ส่วนกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธของเด็กวัยอนุบาลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) ความเป็นปกติในการดำรงชีวิต (2) การมีสมาธิขณะที่เล่นและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และ (3) การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ส่วนปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้วิถีพุทธคือ (1) ความเป็นกัลยาณมิตร (2) สิ่งแวดล้อมที่ดี (3) การสงเคราะห์เกื้อกูล (4) การทำงานรับใช้สังคม (5) การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง (6) การมีแบบอย่าง และ (7) การให้การเสริมแรง

3.1.2 งานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับจริยธรรมและการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการฝึกหัดครู (2537) วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการฝึกหัดครูโดยใช้มิติทางพุทธธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการฝึกหัดครูโดยใช้มิติทางพุทธธรรม ด้านจุดมุ่งหมายเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม สภาพแวดล้อมและการประเมินผล งานวิจัยนี้ใช้เทคนิคเคลฟายประยุกต์ ผลวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการกำหนดจุดมุ่งหมายการฝึกหัดครู โดยใช้หลักความเป็นกัลยาณมิตร กำหนดเนื้อหาโดยใช้หลักอริยสัจ 4 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลัก “ปร โด โฆสะ” และ “โยนิ โสมนสิการ” กำหนดกิจกรรมเสริมโดยใช้หลักวิถีแห่งการฝึกตน 7 ประการ ได้แก่ กัลยาณมิตตตา สีสัมปทา ฉันทสัมปทา อตตสัมปทา ทิฐุสัมปทา อัปมาทสัมปทา และโยนิ โสมนสิการสัมปทา การจัดสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักสัปปริสธรรม 7 และสัปปายะ 7 และด้านการประเมินผล ควรประเมินผลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยมีการประเมินผล 3 ระยะ คือ การประเมินผลเบื้องต้น การประเมินผลท่ามกลางและการประเมินผลเบื้องปลาย

ดาร์รัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย ดังนี้ (1) เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก

ปฐมวัย (2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยใน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงอายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ได้มาโดยการสุ่มอย่างเจาะจง แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองจำนวน 38 คน ได้รับการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี กลุ่มควบคุม จำนวน 39 คน ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกัน ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 8 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ผลการวิจัยได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดธรรมะหลัก คือ หลักอริยสัจ 4 และธรรมะประกอบ คือ หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขาและหลักอิทธิบาท 4 โดยมีขั้นตอนการสอน 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ ประเมินและหาทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล รวมทั้งได้ออกสารคู่มือประกอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีและแผนการสอน คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าด้านการนำไปใช้มีความเหมาะสมมากที่สุดเกือบทุกประเด็น และด้านเนื้อหาเหมาะสมมากที่สุดทุกประเด็น นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ และมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาของ ดลพัฒน์ ยศธร (2542) ศึกษาเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อนำเสนอรูปแบบการศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เอกสารที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ แนวคิดขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ (องค์การยูเนสโก) ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) รวมถึงศึกษาเอกสารข้อมูลอื่น ๆ ทางพุทธศาสนา พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน เมื่อวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเสวนาวิชาการในหมู่ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์รูปแบบการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นนำเสนอนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการศึกษานี้

คือการศึกษาแบบไตรสิกขา ที่พัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา เป็นการพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ที่เป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง และได้สมดุลจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการศึกษาเช่นนี้ต้องศึกษาทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจ ปฏิจสงมฺพบาท คือกฎแห่งธรรมชาติ หรือกฎของชีวิต อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จ (ปฏิเวธ) ขณะเดียวกันก็ศึกษาวิชาการอื่น ๆ (วิชาการทางโลก) ไปในกระบวนการเรียนการสอนซึ่งต้องประกอบไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วย

ในส่วนของผลของการฝึกโดยใช้หลักไตรสิกขาที่เน้นทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สุรพงษ์ ชูเดช (2542) ศึกษาเรื่อง ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ (1) เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (2) เพื่อศึกษาผล ของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 48 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามคะแนนการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ กลุ่มรักมาก-ควบคุมมาก 16 คน กลุ่มรักมาก-ควบคุมน้อย 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมมาก 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุม น้อย 16 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละเท่าๆ กัน ดังนั้น จึงมีนักเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 24 คนกลุ่มทดลองได้รับการ ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาเป็นเวลา 11 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกอบรมตาม วิธีปกติเป็นเวลา 11 สัปดาห์ มีการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมก่อนการฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัย ได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ (Three-way ANOVA, Repeated measures, two between-subject factors and one within subject factor) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขามีวินัยในตนเอง สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการ ฝึกอบรมวินัยตามวิธีปกติ ทั้งเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารสารของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงใน ผู้จัดการออนไลน์, 2548) ฉบับวันที่ 8 พฤศจิกายน 2547 ได้นำเสนอผลการวิจัยของสถาบันเกี่ยวกับการทำสมาธิว่า การปฏิบัติธรรมทำสมาธิแบบพุทธศาสนามีใช้เพียงก่อให้เกิดความสงบภายในจิตใจเท่านั้น แต่ยังไม่ส่งผลดีกับกระบวนการทำงานของสมองมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และความเชื่อมโยง

กับอารมณ์ทางด้านคืออย่างถาวรอีกด้วย ทั้งนี้ นักวิจัยได้ทำการทดลองโดยเปรียบเทียบการทำงานของสมองของผู้เข้ารับการทดลองในสองกลุ่มหลัก ซึ่งกลุ่มแรกเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 8 รูป มีอายุเฉลี่ยประมาณ 49 ปี แต่ละรูปมีประสบการณ์ในการนั่งสมาธิตั้งแต่ 10,000-50,000 ชั่วโมง ภายในระยะเวลา 15 ถึง 40 ปีที่ผ่านมา ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 21 ปี จำนวน 10 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมทำสมาธิมาก่อน และเพิ่งได้รับการอบรมในเรื่องการทำสมาธิได้เพียง 1 สัปดาห์ก่อนเริ่มการทดลอง การทดลองครั้งนี้ นักวิจัยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “อิเล็กโทรเอนเซฟาโลแกรมส์” (electroencephatograms) ในการวัดระดับการทำงานของคลื่นสมองแกมมา รวม 3 ครั้ง คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติสมาธิ ซึ่งคลื่นสมองแกมมาเกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองที่เชื่อมโยงการทรงจำ ระดับการเรียนรู้ ระดับสมาธิและการมองโลกในแง่ดี ผู้เข้ารับการทดลองทั้งสองกลุ่ม ถูกจัดให้นั่งสมาธิแบบชิเบต ในห้องทดลองที่ผ่อนคลาย และมีการทำสมาธิเน้นให้รู้สึกถึงความรักและความเมตตาต่อสรรพสิ่ง โดยจะไม่ใช้วิธีการเพ่งจิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแม้แต่ลมหายใจผลปรากฏว่า ในช่วงก่อนการนั่งสมาธิ คลื่นสมองแกมมาของกลุ่มพระภิกษุ มีระดับที่สูงกว่ากลุ่มนักศึกษา และระดับความแตกต่างนี้ ได้ปรับสูงขึ้นอย่างมาก ระหว่างการนั่งสมาธิ ซึ่งระดับคลื่นสมองแกมมาของกลุ่มพระภิกษุในระหว่างการนั่งสมาธิครั้งนี้ นับว่า เป็นระดับที่สูงที่สุดเท่าที่เคยมีรายงานมา เป็นที่ชัดเจนว่า กลุ่มพระภิกษุ มีการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ทางด้านบวก เช่น ความสงบสุข มีประสิทธิภาพกว่ากลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติสมาธิใดมาก่อน นอกจากนี้ ยังได้สรุปได้ว่า ระดับคลื่นสมองแกมมาที่สูงของพระภิกษุก่อนการปฏิบัติสมาธิ นั้น แสดงให้เห็นว่า สมองได้มีการพัฒนาอย่างถาวร หากได้รับการปฏิบัติธรรมติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ถึงแม้ว่า ปัจจัยการทางด้านอายุ และสุขภาพ อาจจะทำให้คลื่นสมองแกมมา มีระดับที่แตกต่างกันไป แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สังเกตได้ชัดจากการทดลอง คือ จำนวนชั่วโมงของการปฏิบัติสมาธิ ส่งผลโดยตรงต่อการทำงานของคลื่นสมองแกมมา

3.2 งานวิจัยที่ใช้ แนวทางอื่นๆ

3.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

บัญญัติ แก้วส่อง (2522) วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกันจำนวน 300 คนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบการคิด ระดับอายุ อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา สภาพถิ่นที่อยู่ (สังคมเมืองและสังคมชนบท) และเพศ และยังหาความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างพัฒนาการจริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู และแบบการคิด พบว่า มีความแตกต่างกันในพัฒนาการจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีความแตกต่างในด้านการอบรมเลี้ยงดูและระดับอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างใน

พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีความแตกต่างกันในด้านแบบการคิดอาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา สภาพถิ่นที่อยู่และเพศ และมีสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรม การอบรมเลี้ยงดู และแบบการคิด

ศิริพร แยมนิล (2530) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุและการศึกษาของคนไทย โดยวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้กำลังศึกษา และผู้จบการศึกษาแล้วที่มีอายุระหว่าง 10-55 ปี ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยจบมาแล้วไม่เกิน 1 ปี หรือกำลังจะจบ และจบมาแล้วเป็นเวลากว่า 4 ปี รวมทั้งสิ้น 437 คน ผลการวิจัย เพื่อศึกษาว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่างกัน แต่มีอายุเท่ากันจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกันหรือไม่ พบว่า ในกลุ่มผู้มีอายุน้อยกว่า 25 ปี ที่มีการศึกษาค่ำ และจบมานานให้ความสำคัญแก่เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 4 มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำที่เพิ่งจบในกลุ่มผู้มีอายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป ที่มีการศึกษาค่ำ และจบมานาน

วรวีย์ พิงวิวัฒน์นิกุล (2540) ได้วิจัยเรื่อง ความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนาอาศัย จากกลุ่มตัวอย่าง 66 คน เป็นชาย 56 คน หญิง 10 คน ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มีความสามารถทางสติปัญญาระดับปานกลาง และมีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 4 โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพศชายและหญิงมีความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุต่างกัน มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีภูมิลำเนาอาศัยที่ต่างกันมีความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน และพบว่าความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มีความสัมพันธ์กัน

ปัทมา ทองสม (2543) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 5 นักศึกษาที่มีปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาแตกต่างกัน มีชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาได้แก่ ภูมิลำเนา เพศ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์

ทิพาพร ลิขิตกุล (2544) ได้วิจัยเรื่อง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงอยู่ในขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีโคลเบอร์ก นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในทางบวก และมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยในทางลบ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และแบบคุ้มครองไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ชาติรี ศิริสวัสดิ์ (2533) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรู้สึกเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนแบบอภิปรายโดยใช้วิธีคิดแบบคุณ โทษและทางออก เข้าประกอบด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ของทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้สึกเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นเห็นคุณค่า และผลการเปรียบเทียบความรู้สึกเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านยกเว้นคุณธรรมการประหยัคอดออม

สุกรี เป็นน้อย (2539) ได้ศึกษาปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยม ศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคามผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม และเป็นรายด้านมีปัญหายุอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านการประหยัค

พีระพงศ์ เจริญพันธุ์ (2541) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า การสอดแทรกคุณธรรมในการสอนรายวิชาต่างๆ ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควรการสอดแทรกคุณธรรมด้านต่างๆ ในเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่างๆ เมื่อใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน บางส่วนยังไม่มีการปฏิบัติตามเป้าหมาย เนื่องจากสื่อจากภายนอกมีอิทธิพลกว่า เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ และมีการลอกเลียน แบบตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม

กมลพรรณ พงศ์นุรักษ์ (2541) ศึกษาปัญหาการดำเนินโครงการพัฒนาจริยธรรม ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินงานมีปัญหามากที่สุด

สุพิศ จันทรบุตร (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในโรงเรียนมัธยม ศึกษาสำหรับการพัฒนาจริยธรรมนั้นได้ใช้กิจกรรมสอดแทรกประกอบด้วยการอบรมให้ความรู้เยาวชน การประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมค่ายจริยธรรมเยาวชน กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน เชื่อมครอบครัว และพบปะผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามขั้นตอนการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น

3.3 งานวิจัยต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน

ในการพัฒนาจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีผู้วิจัยโดยใช้เทคนิควิธีการหลายอย่าง ดังนี้

อีแวนเก็กและมิน (Ivancic and Min, 2004) นักศึกษาด้านศาสนาจากมหาวิทยาลัยเซนต์ แมรี ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำวิจัยเรื่อง โมเดลการสอนพระคัมภีร์โดยใช้วิชาศิลปะเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาผู้ใหญ่ ในวิทยาลัย Notre Dame งานวิจัยได้ใช้วิชาศิลปะบูรณาการในการสอนพระคัมภีร์ และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ เป็นพื้นฐานในการสร้างโมเดลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลดังกล่าวสามารถนำเอาวิชาศิลปะมาบูรณาการในการเรียนการสอนวิชาศาสนาได้อย่างสัมพันธ์กัน และนักเรียนได้รับการพัฒนาด้านจิตวิญญาณเพิ่มมากขึ้น

โนบส์, พานาจิโธทากิและพาวสัน (Nobes, Panagiotaki and Pawson, 2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็ก เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวแอฟริกาใต้ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย เด็กจากโรงเรียนอนุบาล 2 แห่ง จากโรงเรียนประถม 6 แห่ง และผู้ใหญ่ที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ตามช่วงอายุ ได้แก่ (1) อายุ 3-4 ปี จำนวน 35 คน (2) อายุ 5-6 ปี จำนวน 37 คน (3) อายุ 7-8 ปี จำนวน 33 คน และ (4) กลุ่มผู้ใหญ่ จำนวน 34 คน การทดลองดำเนินการโดย (1) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล (2) กลุ่มตัวอย่างจะได้รับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์จำลองลักษณะต่าง ๆ คนละ 5 เรื่อง เมื่อเล่าเรื่องจบหนึ่งเรื่องพวกเขาจะถูกถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องที่พวกเขาได้รับฟัง ผู้สัมภาษณ์จะพยายามบอกกับตัวอย่างว่า ตัวละครในเรื่องที่พวกเขาเล่า มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง และขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามตามความรู้สึกที่แท้จริง โดยคำตอบไม่มีการตีความหมายว่า ถูกหรือผิด ผู้วิจัยต้องการทราบเพียงว่ากลุ่มตัวอย่างคิดอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่องที่พวกเขาได้รับฟังเท่านั้น (3) เรื่องที่เตรียมไว้มี 16 เรื่อง แบ่งเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเชิงบวก 8 เรื่อง และเรื่องที่มีเนื้อหาเชิงลบ จำนวน 8 เรื่อง (4) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม จะถูกแบ่งกลุ่มละครึ่ง ให้ครึ่งหนึ่งรับฟังเรื่องเชิงบวก อีกครึ่งได้ฟังเรื่องเชิงลบ ครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง

ครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม (5) กลุ่มตัวอย่างจะถูกขอให้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เราได้รอฟัง ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อเรื่องที่เราได้รอฟังด้วยความตั้งใจมากที่สุดในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่แบ่งตามช่วงอายุ (2) กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่รับฟังเรื่องที่มีเนื้อหาเชิงลบทั้งหมดจะวางเฉยต่อการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และการตัดสินใจ มากที่สุด (3) กลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพวกเขาจะขึ้นอยู่กับผลที่ตัวละครได้รับ

ฮาร์เปอร์และแมกคลอสกี (Harper and McCluskey, 2003) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กและเด็กกับเด็กในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 60 คน เป็นเด็กเรียนรวมที่ประกอบด้วยเด็กปกติ เด็กออทิสติก อายุ 3-5 ปี จาก university laboratory preschool เทคนิคการวิจัย การเฝ้าสังเกตพฤติกรรม (observation) ในห้องเรียนรวมของสถาบันวิจัยด้านการพัฒนาเด็กพิเศษ จาก 2 ห้องเรียน เป็นห้องเรียนช่วงเช้าสำหรับเด็กอายุ 3 ปี และห้องเรียนบ่ายสำหรับเด็กอายุ 4 ปี มีเด็กห้องละ 30 คน โดยเด็กทุกคนต้องการการดูแลเป็นพิเศษในเรื่องที่แตกต่างกัน แต่ละห้องมีพี่เลี้ยงในอัตราส่วน 1 ต่อ 4 และมีครูประจำชั้นทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมในฐานะผู้สนับสนุน (facilitator) โดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำหน้าที่สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรมอยู่ในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีความถี่และระยะเวลาของพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์กับครูและพี่เลี้ยงผกผันกับพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน กล่าวคือ นักเรียนที่ชอบใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ จะใช้เวลาและมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มาก จะใช้เวลาและมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนน้อย ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ครูและพี่เลี้ยงสำหรับห้องเรียนรวม ควรเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับเด็กเมื่อเขาถูกปล่อยให้อยู่คนเดียวเท่านั้น ไม่ควรเข้าไปแทรกขณะที่เด็กกำลังปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เพราะการแทรกแซงของครู และพี่เลี้ยงจะดึงความสนใจของเด็กจากสิ่งที่จะได้เรียนรู้ และผลักดันให้เด็กพิเศษเรียนรู้จากสังคมมากขึ้น

ฮาวเวิร์ด (Howard, 2009) ได้ศึกษาโรงเรียนในหมู่บ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาการขัดเกลาทางสังคมทางด้านภาษา เนื่องจากเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลัก แต่เมื่อมาโรงเรียน พวกเขาต้องพูดภาษาไทยกลาง ผู้วิจัยจึงเข้าไปศึกษากระบวนการในการขัดเกลาทางสังคม ที่โรงเรียนพัฒนาภาษาไทยกลางให้กับเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่อายุระหว่าง 5-6 ปี ผู้วิจัยติดตามเด็กตั้งแต่อายุบ้านจนมาถึงโรงเรียน เพื่อศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ผลสรุปกระบวนการขัดเกลาทางภาษาของเด็กหมู่บ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยที่ใช้ภาษาคำเมืองให้สามารถพูดภาษาไทยกลางได้อย่างถูกต้องและสุภาพเหมาะสม จากการฝึกหัดโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียน ซึ่ง

เชื่อมโยงการใช้ภาษาไทยกลางในชีวิตประจำวัน อันเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยที่สุภาพและมีสัมมาคารวะ เหมาะสมกับความเป็นคนไทย

เอ็ดเวิร์ด (Edward, 1974) ได้ทำการวิจัยเรื่องอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก โดยได้ทำการศึกษาแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาถึงระดับมหาวิทยาลัยในเคนยา เพื่อหาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยใช้แบบสอบถามวิธีการของโคลเบอร์ก พบว่านักเรียนที่อยู่ในวัฒนธรรมร่วมสมัยมีระดับจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่เคร่งครัดในศีลธรรม

ฮิล (Hill, 1992) ศึกษาเรื่อง The work ethic as determined by occupation, education, age, gender, work experience, and empowerment เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมในการทำงาน ของพนักงานกรูมมอนโรว์ รัฐเทนเนสซี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างพนักงานใน 158 องค์กรจำนวน 1,201 คน โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีจริยธรรมในการทำงานแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะของอาชีพ ระดับการศึกษา อายุ เพศ อายุการทำงาน และการให้อำนาจในการตัดสินใจ

สรุปแนวคิดการวิจัย

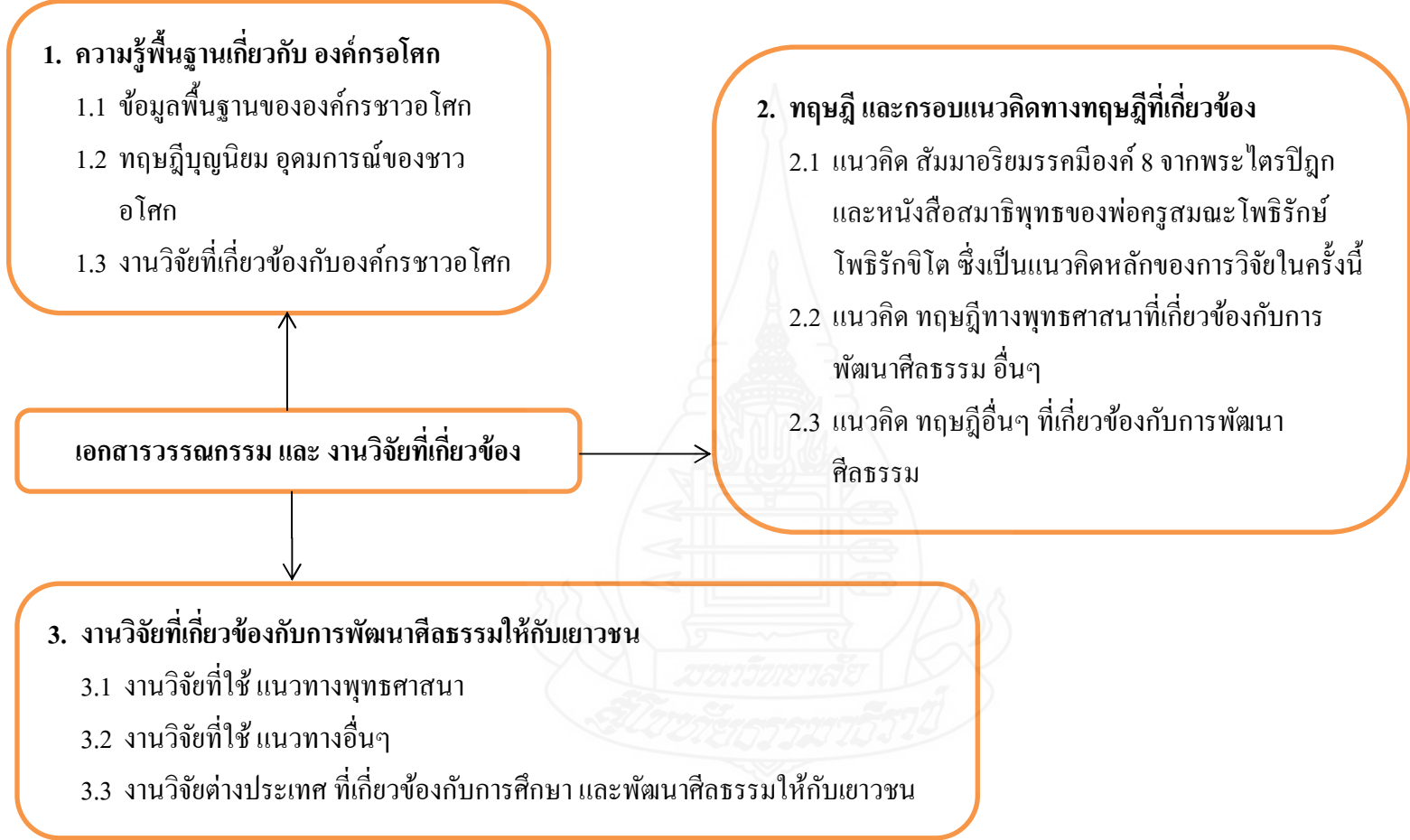
จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำเคียวแหขาวโศก ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การที่จะสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำเคียวแหขาวโศกได้นั้นจะต้องศึกษา องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัจจัยต่างๆที่ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาศีลธรรมอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลของกัน ซึ่งประกอบด้วย

1. สภาพปัจจุบันขณะเริ่มเข้าสู่กระบวนการวิจัยของเยาวชนเป้าหมาย ผู้วิจัยจะศึกษาจาก สภาพปัจจุบัน ที่มา สภาพความเป็นอยู่ สภาพทางพฤติกรรม สภาพทางความคิด ในขณะปัจจุบันของเยาวชน
2. แนวคิด วิธีการและข้อปฏิบัติในการพัฒนาศีลธรรม ผู้วิจัยจะศึกษาจาก
  - 2.1 แนวคิดที่นำมาใช้คือ แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8
  - 2.2 วิธีการได้แก่ วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8
  - 2.3 แนวทางที่ดำเนินอยู่ได้แก่ แนวทางของภูผาฟ้า น้ำ
3. ผลของกระบวนการ ผู้วิจัยจะศึกษาจาก ผลของการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้เป็นฐานความคิดในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงถึงตัวแปรที่มุ่งวิจัย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1.3 ในบทที่ 1 หน้า 12

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานความคิดในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงถึงตัวแปรที่มุ่งวิจัย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังปรากฏในบทที่ 1 หน้า 12 แผนภาพที่ 1.3

ภาพที่ 2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: ผู้วิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สังเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกฎหมายน้ำ เครื่องหมายอโศก โดยศึกษาและวิเคราะห์ผลข้อมูล จากวัตถุประสงค์เฉพาะที่กำหนด ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย
2. แนวคิด วิธีสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และ การพัฒนาศีลธรรมแนวทางกฎหมายน้ำ
3. ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกฎหมายน้ำ ที่มีต่อพฤติกรรม และ ความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

การออกแบบการวิจัย

เพื่อให้ได้คำตอบต่อคำถามการวิจัย หรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่ การวางแผนกำหนดกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล การออกแบบตัวแปรที่มุ่งตอบคำถามการวิจัย โดยวางแผนกำหนดประเด็นบ่งชี้ กำหนดเครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล ได้วางแผนกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเชิงเหตุผลจากผู้ให้ข้อมูล กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติบรรยาย แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด การออกแบบดังกล่าวได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
3. ประชากร กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การตรวจสอบข้อมูล
7. การวิเคราะห์ผลข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

2.2 แนวคิดสัมมาอารยธรรมมีองค์ 8

2.3 วิธีการสัมมาอารยธรรมมีองค์ 8

2.4 แนวทางภูษาพ้าน้ำ

2.5 กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตามแนวทางภูษาพ้าน้ำ

2.6 ผลของวิธีการสัมมาอารยธรรมมีองค์ 8 ตามแนวทางภูษาพ้าน้ำ ที่มีต่อพฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

3. กลุ่มเป้าหมาย และแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย และแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนทั้งหมดที่อยู่ในความดูแลของภูษาพ้าน้ำ รวมทั้งสิ้นจำนวน 23คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชาย จำนวน 11 คน และหญิง จำนวน 12 คน

3.2 แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 37 รูป/คน ประกอบด้วย สมณะ 3 รูป ครูแม่ไก่ 8 คน ผู้ปกครองเยาวชน 3 คน เยาวชนหญิง 12 คน เยาวชนชาย 11 คน รายละเอียดดังนี้

1) สมณะผู้ดูแลการศึกษาเครือข่ายภูษาพ้าน้ำ สมณะบินบน ถิรจิตโต ผู้ซึ่งริเริ่มนำทฤษฎีสัมมาอารยธรรมมีองค์ 8 มาใช้ในแนวทางภูษาพ้าน้ำให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ความเป็นมา ความมุ่งหมาย องค์ประกอบ และความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชนตามแนวทางภูษาพ้าน้ำ

2) ตัวแทนสมณะการศึกษา จำนวน 2 รูป ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ บทบาทของตนเอง กระบวนการพัฒนาศีลธรรม สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม ความคิด และผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดทางศีลธรรมของเยาวชน

3) ตัวแทนครูแม่ไก่ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ครูฝ่ายชาย จำนวน 4 คน ครูฝ่ายหญิง จำนวน 4 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ บทบาทของตนเองกระบวนการพัฒนาศีลธรรม สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม ความคิด และผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดทางศีลธรรมของเยาวชน

4) ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คนจาก 3 ครอบครั้ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน พฤติกรรม ความคิดของเยาวชน และผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

5) เยาวชนทั้งหมดในความดูแลของเครือข่ายฯ ซึ่งขณะทำการวิจัยมีจำนวน 23 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน พฤติกรรม ความคิดทางศีลธรรม และผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

1) สมณะ ครูแม่ไก่อื่นๆเพิ่มเติม ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชน บทบาทของตนต่อการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน ในกรณีที่ข้อมูลไม่เพียงพอ

2) ผู้ปกครองนักเรียนเพิ่มเติม ให้ข้อมูลในบริบทก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของเครือข่ายฯ ในกรณีที่ข้อมูลไม่เพียงพอ

3.2.3 การใช้ข้อมูลแบบทฤษฎีภูมิจากเอกสาร

1) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ได้ศึกษาจากหนังสือสมาธิพุทธ โดยพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิโต

2) ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนของเครือข่ายฯ ได้ศึกษาจากหลักสูตรของโรงเรียนสัมมาสิกขาเครือข่ายฯ คู่มือแม่ไก่ ตารางชีวิตประจำวัน แบบประเมินศีลธรรม และแบบประเมินอื่นๆ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ขั้นตอนการวิจัยได้ดำเนินการวางแผนด้านวิชาการ ที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ในเรื่องสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือ สมาธิพุทธ ของพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิโต ซึ่งเป็นหลักการและแนวทางที่นำมาใช้เป็นแนวคิดหลักของการวิจัยในครั้งนี้

4.1.2 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ แนวทางกฎหมายผ่านหลักสูตรของ โรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาพ้าน้ำคู่มือแม่ไก่ ตารางชีวิตประจำวัน แบบประเมินศีลธรรม และแบบ ประเมินอื่นๆ

4.1.3 ศึกษาและสังเคราะห์ เอกสาร บทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับ ศีลธรรม และ การพัฒนาศีลธรรม ตลอดจน วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

4.1.4 นำผลการศึกษาทั้งหมดมากำหนดประเด็นเนื้อหา และแนวทางในการสร้าง เครื่องมือที่มีความครบถ้วนทุกประเด็น

4.1.5 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนความเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

4.1.6 เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ตั้งแต่ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพนิ่ง เครื่องถ่ายภาพวิดีโอ

4.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

4.2.1 เครื่องมือ ได้แก่

1) แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้ในการสัมภาษณ์บุคคล 3 กลุ่ม ต่อไปนี้

(1) เพื่อสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะบิณฑน ดิเรจิตโต เกี่ยวกับ แนวคิด ความเป็นมา ความมุ่งหมาย องค์ประกอบ และความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน

(2) เพื่อสัมภาษณ์ สมณะฝ่ายการศึกษา ครูแม่ไก่ เกี่ยวกับ บทบาทของ ตนเอง กระบวนการพัฒนาศีลธรรม สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม ความคิด และผลของการพัฒนา ศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดทางศีลธรรมของเยาวชน

(3) เพื่อสัมภาษณ์ ตัวแทนผู้ปกครองเยาวชน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม ความคิดของเยาวชน และผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อ พฤติกรรมและ ความคิดของเยาวชน

2) แนวคำถามเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยใช้กับกลุ่ม 2 กลุ่มบุคคล ดังต่อไปนี้ :

(1) เพื่อใช้สนทนากลุ่มกับเยาวชน โดยดำเนินการสนทนากลุ่มกับ เยาวชนชาย 1 ครั้ง และ เยาวชนหญิงอีก 1 ครั้ง ในเรื่อง พฤติกรรม ความคิด การพัฒนาทางศีลธรรม และ ผลของการพัฒนาที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

(2) เพื่อใช้สนทนากลุ่มกับสมณะ ครูแม่ไก่ ในเรื่องจุดเด่นของวิธีการสัมมาอารยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ อันนำมาซึ่งผลของการพัฒนาศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

3) แบบประเมินเกี่ยวกับพัฒนาการพฤติกรรมทางด้านศีลธรรมของเยาวชน

(1) ประเมินโดย ครูแม่ไก่ที่ดูแล เพื่อประเมินพัฒนาการด้านศีลธรรมของเยาวชนที่ดูแลอยู่

(2) ประเมินโดยตัวเยาวชนเอง เพื่อประเมินพัฒนาการทางด้านศีลธรรมของตนเอง

4.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ โดยเริ่มจากวัตถุประสงค์การวิจัย ตัวแปรที่จะศึกษา และแหล่งข้อมูล นำมาสร้างคำถามหลัก คำถามรองที่จะนำมาใช้สัมภาษณ์ และวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามการสัมภาษณ์ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม แบบประเมินพัฒนาการพฤติกรรมของเยาวชนโดยครูแม่ไก่ แบบประเมินพัฒนาการตนเองของเยาวชน โดยตัวเยาวชนเอง

2) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างแล้ว มาตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือโดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นที่ปรึกษางานวิจัย ท่านอาจารย์ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร ซึ่งในครั้งแรกท่านได้ให้คำแนะนำการสร้างเครื่องมือ และให้ผู้วิจัยทำการปรับปรุงครั้งที่ 1

3) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ที่ปรึกษางานวิจัย ท่านอาจารย์ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร เพื่อตรวจเครื่องมืออีกครั้งหนึ่ง ผ่านทาง E-mail ท่านได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นครั้งที่ 2 และอนุญาตให้นำไปใช้ได้เลย

4) หลังจากผู้วิจัยปรับปรุง แก้ไขเครื่องมือตามที่ท่านที่ปรึกษาให้คำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกับแหล่งข้อมูลต่างๆตามที่กำหนดไว้

5) ผู้วิจัยได้ปรึกษาโครงสร้างด้านเนื้อหาของข้อมูลการการวิจัย โดยนำร่างงานวิจัยบทที่ 1-3 ไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของภูผาฟ้า น้ำ คือ ท่านสมณะแสนดิน ภูมิพุทโธ และท่านได้ตรวจทาน และแนะนำว่ายังขาดข้อมูลที่สำคัญอีก

6) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่ปรึกษางานวิจัย ท่านสมณะแสนดิน ภูมิพุทโธ ตรวจทานข้อมูลที่ได้อีกครั้งหนึ่งผ่านทาง E-mail เนื่องจากท่าน ได้ย้ายไปทำหน้าที่ปัจจุบันให้พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักจิโต ที่ราชธานีโศกจังหวัดอุบลราชธานีและท่านได้ให้ความเห็นว่า ให้ไปหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องจุดเด่นของการศึกษาระบบแม่ไก่ลูกไก่

7) ผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือเพิ่มเพื่อแสวงหาข้อมูลดังกล่าว โดยสร้างแนวคำถาม เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม กับคุณแม่ไก่ในเรื่อง จุดเด่นของกระบวนการพัฒนาศีลธรรมด้วย ทฤษฎีสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่เรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่

8) ผู้วิจัยทำแบบประเมินพัฒนาการพฤติกรรมทางด้านศีลของเยาวชน โดยให้คุณแม่ไก่ประเมิน และตัวเยาวชนประเมินตนเองด้วย เพื่อตรวจทานผลการพัฒนาการพฤติกรรมทางด้านศีลธรรมของเยาวชน โดยนำมาเทียบเคียงกับผลของการทำงานภาคสนามที่ผ่านมา เพื่อเป็นการตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และเนื่องจากผู้ทำการวิจัยเป็นคุณแม่ไก่ฝังตัวอยู่ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว ทำให้การประสานงานขอความร่วมมือในการทำการสัมภาษณ์เป็นไปได้ด้วยความราบรื่น โดยผู้ทำการวิจัยได้ขออนุญาตและนำหัวข้อการวิจัยไปปรึกษากับท่านอาจารย์หนึ่งภูผาฟ้า น้ำ สมณะบินบน ธิรจิตโต ซึ่งเป็นผู้ดูแลการศึกษาของภูผาฟ้า น้ำ ก่อน และดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยเริ่มต้นงานวิจัย ตั้งแต่ได้ปรึกษาท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะบินบน ธิรจิตโต ในชื่อของงานวิจัย ซึ่งเดิมผู้วิจัยตั้งว่า “รูปแบบการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องหมายของสำนักสันตือ โศก” ท่านได้กรุณาให้ข้อคิดและแก้เป็น “รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องหมายของชาวโศก”

5.2 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ท่านอาจารย์หนึ่งในหัวข้อดังกล่าว โดยวิธีการบันทึกเสียง เมื่อวันที่ 25 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่ ลานนาอโศก จังหวัดเชียงใหม่ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

5.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สมณะฝ่ายการศึกษา จำนวน 2 รูป คือ

5.3.1 ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ โพธิสิทโธ โดยวิธีการบันทึกเสียงเมื่อวันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่ ลานนาอโศก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

5.3.2 ท่านสมณะแสนดิน ภูมิพุทธโธ โดยวิธีการสัมภาษณ์ผ่าน E-mail และ ขอให้ท่านเป็นที่ปรึกษางานวิจัยครั้งนี้ด้วย เมื่อวันที่ 2 เดือนเมษายน พ.ศ. 2556

5.4 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณแม่ไก่ ประกอบด้วย คุณแม่ไก่ดูแลเยาวชนฝ่ายชาย จำนวน 4 คน และ คุณแม่ไก่ดูแลเยาวชนฝ่ายหญิง จำนวน 4 คน

5.4.1 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูสุภาพ เพชรสุข ครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556 ที่ลานนาอโศก จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 30 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556 ที่ลานนาอโศก จังหวัดเชียงใหม่

5.4.2 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูเยาวภา โคตรบรม เมื่อวันที่ 8 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 ที่พุทธสถานศาลืออโศก จังหวัดนครสวรรค์

5.4.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูทนต์ อุปชาติ เมื่อวันที่ 8 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 ที่ชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทย สาขาเชียงใหม่

5.4.4 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูนิวัช ดันดีวัฒนไพศาล ผ่านระบบทางไกล E-mail เมื่อวันที่ 17 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556

5.5 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ในงานประจำปีพุทธาภิเษก ที่พุทธสถานศาลืออโศก เมื่อวันที่ 24 - 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 จำนวน 3 คนจาก 3ครอบครัว ได้แก่

5.5.1 นางดวงพร พิลาชัย มารดาของ เยาวชนลูกไก่ มงคล พิลาชัย (ยอด)

5.5.2 นายอุทัย กิตติธรรมคุณ บิดาของ เยาวชนลูกไก่ พาขวัญ กิตติธรรมคุณ (มัน) และ เยาวชนลูกไก่ ัญญาธิชา กิตติธรรมคุณ (แพน)

5.5.3 นายชงไท ชันชนเดช บิดาของ เยาวชนลูกไก่ เพียงขวัญ ชันชนเดช (ปอ)

5.6 ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เยาวชนเป้าหมาย

5.6.1 ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการสนทนากลุ่มเยาวชนหญิง กลุ่มแม่ไก่ใจจริง ชาวหินฟ้า จำนวน 10 คน เมื่อวันที่ 16 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่พุทธสถานศาลืออโศก จังหวัดนครสวรรค์

5.6.2 ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการสนทนากลุ่มนักเรียนชาย กลุ่มแม่ไก่วิชัย เขียววิจิตรกุล จำนวน 5 คน เมื่อวันที่ 17 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่พุทธสถานศาลืออโศก จังหวัดนครสวรรค์

5.6.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รายบุคคลเพิ่มเติมเยาวชนชาย ที่ไม่ได้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ นายธีรศักดิ์ อินทศรี (บอย) ลูกไก่ของครูอรุณ แสนมงามงคล จำนวน 1 คน เมื่อวันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ที่พุทธสถานศาลืออโศก จังหวัดนครสวรรค์

5.6.4 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รายบุคคลเพิ่มเติมเยาวชนชาย ที่ไม่ได้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ นายพิเชษฐ์ นิมิพิเศษ (แม็ก) ลูกไก่ของครูทนต์ อุปชาติจำนวน 1 คน เมื่อวันที่ 8 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 ที่ชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทย สาขาเชียงใหม่

5.6.5 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รายบุคคลเพิ่มเติมเยาวชนหญิง ในส่วนที่ไม่ได้มาร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ เยาวชนหญิง น.ส.พบุญ (นุช) อโศกตระกูล และ น.ส.ดวงดาว คำน้อย (ดาว)

ลูกไก่ของครูสุภาพจำนวน 2 คน เมื่อวันที่ 30 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556 ที่ลานนาอโศก จังหวัด เชียงใหม่

5.6.7 ผู้วิจัย ได้ฝากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ให้กับเยาวชนที่เหลือ อีก 4 คน ได้แก่ นายมงคล พิลาชัย (ยอด) นายมาร์ค อัมปัง (มาร์ค) นายอนุชิต กุลกนก (เกอร์) นายอนุพงษ์ บัว ประดิษฐ์(นุ) ที่ไม่ได้ร่วมสนทนากลุ่ม ผ่านครูแม่ไก่ที่ดูแล ตามถิ่นที่อยู่ของกลุ่ม และได้รับเอกสาร กลับมาครบถ้วน

5.7 ผู้วิจัยได้ขอให้ครูแม่ไก่ ประเมินพัฒนาการพฤติกรรมทางด้านศีล 5 ของเยาวชนใน ความดูแล และตอบแบบประเมินเกี่ยวกับพัฒนาการของเยาวชนกลับมาด้วย ซึ่งได้รับความร่วมมือ ด้วยดี และ ทயอยส่งกลับมาจนครบ

5.8 ผู้วิจัยได้ขอให้เยาวชน ทำการประเมินตนเอง ในเรื่องพัฒนาการพฤติกรรม ทางด้านศีล 5 ของตนเอง ซึ่งได้ให้ครูแม่ไก่อรวบรวมกลับมาจนครบ

5.9 ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการสนทนากลุ่มครูแม่ไก่ในเรื่อง จุดเด่นของการศึกษาที่ทำอยู่ ตามคำแนะนำของที่ปรึกษา และบันทึกเป็น VDO เพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ตามที่เตรียมการไว้เดิม เมื่อวันที่ 26 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

5.10 ผู้วิจัยได้บันทึกการสัมภาษณ์ครูแม่ไก่อเครื่องแหงูผาฟ้าน้ำ เมื่อวันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556 และนำมาถอดความ และสรุปเป็นข้อมูลเพิ่มเติมให้กับเนื้อหาของงานวิจัย

5.11 ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ผลข้อมูลเป็นระยะๆ และได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ เนื้อหาอีกครั้งเมื่อข้อมูลครบถ้วน แล้วสรุปผลเป็นการบรรยายเชิงอุปนัย

6. การตรวจสอบข้อมูล

เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ฝังตัวอยู่ที่ภูผาฟ้าน้ำ โดยทำหน้าที่เป็นครูแม่ไก่ออยู่ในกระบวนการ ดังกล่าว แม้ทำให้สามารถสังเกต สัมภาษณ์ สอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างละเอียด ชัดเจน และ รอบด้าน แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความมีอคติในการวิจัย โดยได้ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การสัมภาษณ์และยืนยันข้อเท็จจริงจากเจ้าของข้อมูล ในข้อมูลทุกข้อมูมิ

6.2 การตรวจสอบ สามเส้า ตรวจสอบโดยเน้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลเป็น สำคัญ

6.2.1 การตรวจสอบ 3 เส้า ด้านข้อมูล จาก

1) แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน ได้แก่ สมณะ ครู เยาวชน ผู้ปกครอง งานเอกสาร (หลักสูตร คู่มือแม่ไก่ ใบสมัครลูกไก่ ใบประเมินต่างๆ)

2) แหล่งเวลา หมายถึง ระยะห่างของเวลาที่เก็บข้อมูล จำนวนครั้งที่สัมภาษณ์

3) แหล่งสถานที่ หมายถึง การใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันในต่างสถานที่ ซึ่งในที่นี้ครอบคลุมถึง 6 กลุ่ม และ 5 สถานที่

6.2.2 ตรวจสอบ 3 เสา ด้านวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การศึกษางานเอกสาร การสังเกตควบคู่ไปกับ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประเมิน

6.3 การจำแนกข้อมูล ได้แก่ แจกแจงคัดแยก ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นกับที่เป็นรายละเอียดหรือการเล่าเหตุการณ์ และข้อมูลจากการศึกษางานเอกสาร

7. การวิเคราะห์ผลข้อมูล

ผู้วิจัย วิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงอุปนัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

7.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดระบบ โดยการเขียนบันทึก การถอดเทป จัดเก็บรูปภาพ

7.2 ให้ความหมายข้อมูล และตีความสื่อให้ตรงกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลหมาย

7.3 จัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยการกระจายตามตัวแปร

7.4 วิเคราะห์สรุป ให้ได้ข้อความรู้ตามวัตถุประสงค์ นำมาเชื่อมโยงเพื่อตอบคำถามการวิจัย

จากรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย ได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	การเก็บรวบรวม ข้อมูล	การวิเคราะห์
1. สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และ ความคิด ของ เยาวชนที่อยู่ใน ความดูแลของภ ผาฟ้าฟ้า	1. สภาพความเป็นอยู่ ในปัจจุบัน 2. พฤติกรรมของ เยาวชนใน ปัจจุบัน 3. ความคิดของ เยาวชนใน ปัจจุบัน	1. ตัวเยาวชน 2. บุคคลที่ แวดล้อม 2.1 ท่านสมณะ 2.2 ครูแม่ไก่ 2.3 ผู้ปกครอง	1. สันทนาการ กับเยาวชน 2. สัมภาษณ์ บุคคลแวดล้อม 3. สังเกต พฤติกรรม	วิเคราะห์เนื้อหา สรุปเชิงเหตุผล ตามความเห็นของ ผู้ให้ข้อมูล
2. แนวคิด วิธีการ พัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมา อริยมรรค ตาม แนวทางภผาฟ้า ฟ้าฟ้า	1. แนวคิดสัมมา อริยมรรคมีองค์ 8 2. วิธีการสัมมา อริยมรรคมีองค์ 8 3. แนวทางภผาฟ้า ฟ้าฟ้า 4. กระบวนการ พัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภผา ฟ้าฟ้า	1. ท่านอาจารย์ หนึ่ง สมณะบินบน ถิรจิตโต 2. สมณะการศึกษา 3. ครูแม่ไก่	1. สัมภาษณ์เชิงลึก ท่านอาจารย์หนึ่ง 2. สัมภาษณ์สมณะ การศึกษา 3. สัมภาษณ์ครูแม่ ไก่	วิเคราะห์เนื้อหา สรุปเชิงเหตุผล ตามความเห็นของ ผู้ให้ข้อมูล
3. ผลของวิธีการ สัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภผา ฟ้าฟ้า ที่มีต่อ พฤติกรรม และ ความคิดของ เยาวชนเป้าหมาย	1. พฤติกรรมของ เยาวชนก่อน/หลัง เข้าสู่กระบวนการ 2. ความคิดของ เยาวชนก่อน/หลัง เข้าสู่กระบวนการ	1. ตัวเยาวชน 2. ผู้ปกครอง 3. ครูแม่ไก่	1. สันทนาการ เยาวชน 2. สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 3. สัมภาษณ์ ครูแม่ไก่ 4. ประเมินผล เชิงพฤติกรรม	1. วิเคราะห์เนื้อหา สรุปเชิงเหตุผล ตามความเห็นของ ผู้ให้ข้อมูล 2. วิเคราะห์โดยใช้ สถิติบรรยาย แปลความหมาย ตามเกณฑ์ที่ กำหนด

- สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะได้จำแนกนำเสนอ เป็น 4 บทต่อไป ตามลำดับ ดังนี้
- บทที่ 4 พื้นฐานทั่วไป ความเป็นมาของการพัฒนาศิลปกรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ
- บทที่ 5 สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ
- บทที่ 6 แนวคิด วิธีการสัมมาอารยธรรมองค์ 8 และ การพัฒนาศิลปกรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ
- บทที่ 7 ผลของการพัฒนาศิลปกรรมให้กับเยาวชนที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

พื้นฐานทั่วไป การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกฎหมายน้ำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะได้จำแนกนำเสนอ เป็น 4 บท โดยแบ่งเป็น วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป 1 บท และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์เฉพาะอีก 3 บท เรียงตามลำดับต่อไปนี้

บทที่ 4 พื้นฐานทั่วไป ความเป็นมาของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกฎหมายน้ำ

บทที่ 5 สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนในความดูแลของกฎหมายน้ำ

บทที่ 6 แนวคิด วิธีการสัมมาจริยธรรมมืองค์ 8 และ การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกฎหมายน้ำ

บทที่ 7 ผลของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวม เรียบเรียงข้อมูลพื้นฐานความเป็นมาของการศึกษาชาวโศก จากเอกสารการศึกษาของชาวโศก และ วิเคราะห์ผลข้อมูลจากการจัดกระบวนการสนทนากลุ่มครูแม่ไก่ลานนาโศก ในเรื่องจุดเด่น จุดแข็งของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของกฎหมายน้ำ และ ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมมนาการศึกษาประจำปีของคณะครูเครือแหกฎหมายน้ำ สืบเนื่องจากการที่ท่านสมณะแสนดิน ภูมิพุทธโร อาจารย์ที่ปรึกษา ได้แนะนำให้ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ผล และนำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อนำมาเสริมกับข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษางานเอกสารข้อมูลพื้นฐานขององค์กรชาวโศก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชาวโศก เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวม เรียบเรียง แจกแจง วิเคราะห์ผล นำเสนอเป็น 5 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมา การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกฎหมายน้ำ
  - 1.1 ความเป็นมา การศึกษาและการพัฒนาศีลธรรมของชาวโศก
  - 1.2 การศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขากฎหมายน้ำ
  - 1.3 ความแตกต่างของการพัฒนาเยาวชน ของ กฎหมายน้ำ กับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่น
2. ความมุ่งหมาย และความสำเร็จของการศึกษาแนวทางกฎหมายน้ำ
3. จุดเด่น จุดแข็งของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกฎหมายน้ำ
4. ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของกฎหมายน้ำ
5. การนำรูปแบบการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกฎหมายน้ำ ไปใช้ในสังคมภายนอก

ที่ผ่านมา การศึกษาที่เป็นไปในปัจจุบันของประเทศไทย ถูกมองว่า ล้มเหลวโดยสิ้นเชิงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะบินบน ธีรจิตโต ผู้ดูแลการศึกษาของภูผาพิน้ำ ได้กล่าวให้ข้อคิดให้เห็นความสำคัญของการศึกษาที่ถูกต้องไว้ จากการให้สัมภาษณ์ว่า “...ก็คิดว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ตั้งแต่เด็กจนโต ถ้าการศึกษาผิดพลาดตั้งแต่เล็กๆ มันก็เหมือนติดกระดุมเม็ดเม็ด แล้วพอโตก็จะรู้สึกว่ายากมากเลย เหมือนกับสังคมปัจจุบัน มันจะแก้ไขยากมากเลย ถ้าเริ่มผิดมาตั้งแต่เด็กๆ มันไม่ใช่จะแก้ไขได้ง่าย จะมาแก้ตอนโตมันไม่ใช่ของง่ายนะ ยิ่งเขาบอกว่า “อายุเกิน 35 แล้วนี่ โอ้ย... ไม่ต้องไปคิด” แต่จริงๆ แล้วโดยหลักความเป็นจริงทุกคนก็มีสิทธิ์แก้ไขได้ ถ้ามีความตั้งใจ แต่เนื่องจากขาดแบบอย่าง เด็กก็เช่นกันเขาก็ขาดแบบอย่างที่จะหล่อหลอม ซึ่งการศึกษานี้เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ถ้าหากว่าคนดีแล้วไม่ว่าทำอะไรก็จะทำความเจริญ สร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มันก็จะมีคนอย่างนี้เพิ่มขึ้น คนเสียสละเพิ่มขึ้น เกิดคนเสียสละเพิ่มขึ้นในสังคม สังคมก็จะร่มเย็นเป็นสุขเป็นธรรมดา แล้วถ้าคนดีในสังคมเพิ่มขึ้นมากๆ มันก็จะเป็นอย่างการเสียสละ เราก็สร้างจากจุดเล็กๆ ไปก่อน เหมือนกับทุกวันนี้เขาตัดไม้ทำลายป่า คนเขาก็เริ่มรู้สึกแล้วว่ามันร้อนเหลือเกิน หรืออย่างนี้ที่ทางภาคเหนือเขาบอกว่าอย่าเผาขยะนะ ไม่ต้องเผาป่าแล้วแต่เผาขยะ แค่นี้ก็ไม่ไหวแล้ว ควัน... โอ้โฮ! ปกคลุมบ้านเมืองเลย แม้แต่เผ่าเล็กเผ่าน้อยเขาก็ไม่ยอมให้เผาแล้ว ให้แจ้งทางการได้เลย ขณะเดียวกันในสังคมชาวโศกที่เราอยู่จะปลูกต้นไม้ สร้างธรรมชาติตามที่พ่อครูได้ให้แนวทางไว้ไม่ว่าชาวโศกจะไปอยู่ที่ไหนจะปลูกต้นไม้ สร้างธรรมชาติ บางแห่งบางที่สร้างทิ้งภูเขาน้ำตกด้วย แล้วก็เกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้น คนเข้ามาในสังคมของเราก็จะเกิดความร่มเย็นอย่างเห็นได้ชัดเจนด้านอากาศ ในขณะที่อากาศภายนอกนี้มีมลภาวะเยอะ แต่พอเข้ามาภายในเขตของชุมชนบุญนิยม หรือว่าชุมชนชาวโศกรู้สึกร่มเย็นเพราะมีต้นไม้มาก อย่างน้อยเขาก็ได้สัมผัสว่ามีต้นไม้มันร่มเย็นอย่างนี้เองนะ เขาก็อาจอยากไปทำของเขาเพิ่มขึ้นๆ มากขึ้น แต่อย่างน้อยของเราก็ยังเป็นที่หนึ่งที่เป็นแบบอย่างให้เห็นว่า การไม่ตัดต้นไม้ทำลายป่า มันจะทำให้สังคมเราโดยกายภาพไม่มีมลภาวะมาก แม้มลภาวะข้างนอกจะเยอะแต่ข้างในก็จะน้อยกว่า ก็จะเป็นผลดีทั้งสุขภาพกาย ส่วนสภาพจิตใจนั้นก็คือ ถ้ามีคนดีๆ มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมยิ่งขึ้น มันก็จะไม่แตกต่างกับเราเข้าไปในบริเวณที่มีต้นไม้เยอะๆ ร่มรื่น เขาก็จะรู้สึกได้อย่างเดียวกัน หรือเข้าไปในที่มีคนเยอะๆ ที่เป็นคนดี มีน้ำใจเสียสละเขาก็จะรู้สึกร่มเย็น แต่อาจจะเป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งกว่า นั่นแหละ! ถ้าหากเราทำที่เราก่อนไม่ต้องให้คนอื่นทำก่อน แล้วก็เราเสียสละมาทำงานด้านการศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนของเรา ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า มันก็เป็นการแก้รากฐาน พื้นฐานของสังคมจากการศึกษา อาตมาคิดว่าเรื่องการศึกษาเป็นบทบาทและมีความสำคัญเพราะเป็นงานสร้างคน แล้วสร้างตนด้วยนะ เพราะว่าการศึกษามันต้องอยู่กับคนไง จะได้ฝึกฝนจิตใจด้วยตัวเองด้วย

จะต้องเสียสละจริงๆ จะต้องเสียสละความเป็นส่วนตัวจริงๆ มากขึ้นๆ จึงจะสามารถทำการศึกษาได้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น”

จากการประมวลและสรุปของผู้วิจัย เห็นว่า การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางพุทธาพินัน มีลักษณะที่เป็นความหวังหนึ่งในการกอบกู้การศึกษาของประเทศไทย เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนในการเอาชนะค่านิยมทุนนิยม บริโภคนิยม ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งๆที่ไม่เหมาะสมกับสภาพจริงของประเทศไทย ซึ่งตรงกับเป้าหมายของการศึกษาของประเทศไทยตามนโยบายการศึกษาของชาติ

1. ความเป็นมา การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางพุทธาพินัน

การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางพุทธาพินัน เริ่มต้นหลังจากการเกิดขึ้นของหมู่กลุ่มชาวอโศก เพราะชาวอโศกที่มารวมกลุ่มกัน มีลูกหลานที่จะต้องดูแลและ ชาวอโศกต้องการให้ลูกหลานอยู่ในสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดี จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ซึ่งก็มุ่งหมายให้ความรู้ ตลอดจนสิ่งสำคัญที่สุดคือการพัฒนาศีลธรรมให้กับลูกหลานเป็นเบื้องต้น และต่อมามีการพัฒนาเป็นการศึกษาและพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางพุทธาพินันขึ้น โดยมีเป้าหมายตลอดจนลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะได้อธิบายถึงโดยลำดับดังนี้

1.1 ความเป็นมา การศึกษาและการพัฒนาศีลธรรมของชาวอโศก

“การศึกษาที่ไม่ลดทอน กู้ประเทศไม่ได้” เป็น โสลกธรรมเกี่ยวกับการศึกษาที่พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ ผู้นำชาวอโศกให้ไว้ และกล่าวได้ว่าเป็นคำไข (Key word) ในเรื่องการศึกษาของชาวอโศกทุกระบบการศึกษา (ในระบบ นอกกระบบ ตามอริยาสัย ตลอดจนตลอดชีวิต)

ภาพที่ 4.1 รูปภาพแสดงโศลกธรรม กับ รูปหมู่สมณะชาวอโศก

การศึกษานโยบาย เป็นส่วนหนึ่งของนวัตกรรมระบบนโยบาย ซึ่งเป็นกิจกรรม กิจกรรม ที่ชาวโศกกระทำเป็นประจำ แบ่งได้เป็น 11 ด้าน ได้แก่ ชุมชนนโยบาย บริโภคนโยบาย นโยบาย พานิชย์นโยบาย สื่อสารนโยบาย การเงินนโยบาย กสิกรรมนโยบาย สาธารณสุขนโยบาย อุตสาหกรรมนโยบาย การเมืองนโยบาย สังคมนโยบาย รวมทั้งการศึกษานโยบาย

การศึกษานโยบาย ครอบคลุมการใช้ชีวิตของชาวโศก เป็นการศึกษาอย่างเป็นบูรณาการในทุกๆกิจกรรมของชีวิต ถือเป็นการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างสมาชิกชุมชนสู่ความเป็นอารยะชนเพิ่มขึ้น

มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรสัจธรรมชีวิต (สำหรับผู้ใหญ่) หลักสูตรเยาวชนคนสร้างชาติ (สำหรับเยาวชน) หลักสูตรสร้างผู้นำ (สำหรับสมาชิกแกนนำ) เป็นการจัดหลักสูตรการศึกษาตามอัชฌาศัย และนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งชาวโศกได้จัดตั้งโรงเรียนสัมมาสิกขาอย่างเป็นโรงเรียนในระบบ เป็นรูปนัยขึ้น รับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เข้าเรียนเป็นโรงเรียนประจำ เพื่อให้การศึกษา เรียนรู้ กับลูกหลาน ญาติธรรมและผู้ที่ศรัทธา ตาม พระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 15 (3) เป็นการศึกษาในระบบ อย่างเต็มรูปแบบ อันได้แก่

1. โรงเรียนสัมมาสิกขา สันติโศก ถ.นวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

2. โรงเรียนสัมมาสิกขา ปฐมโศก ต.พระประโทน อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม

3. โรงเรียนสัมมาสิกขา ศิระโศก ต.กระแซงใหญ่ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

4. โรงเรียนสัมมาสิกขา ศาสโศก ต.โคกเคี้ยว อ.ไพศาลี จ.นครสวรรค์

5. โรงเรียนสัมมาสิกขา สิมโศก อ.เมือง จ.นครราชสีมา

6. โรงเรียนสัมมาสิกขา ราชธานีโศก ต.บึงไผ่ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

โดยทุกแห่งมีวัตถุประสงค์ตรงกัน คือ

1. เพื่อพัฒนาคนทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม สามารถพึ่งตนเอง และพัฒนาจนเป็นที่พึ่งให้แก่สังคมได้

3. เพื่อให้องค์กรชุมชน องค์กรศาสนา และโรงเรียนหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ในการสร้างสังคมแบบพุทธ มีพุทธศาสนาเป็นแกนนำหลัก

4. เพื่อดำรงรักษาวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่เป็นรูปธรรมให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา และปฏิบัติสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

1. ปรัชญา และวิสัยทัศน์

ปรัชญาการศึกษา: ศิลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา

ศิลปเด่น (40%) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตวิญญาณ นำหน้าวิชาการ เพื่อให้เยาวชนเป็นคนดีให้ได้ก่อนเป็นคนเก่ง เพราะเราเห็นปัญหาของ ชาติแล้วว่า ไม่ได้ขาดคนเก่ง แต่เราขาดคนดี แต่เป้าหมายของเราก็จะพัฒนาให้เก่งด้วยดีนั่นเอง

ภาพที่ 4.2 รูปภาพแสดงการฟังธรรมของเยาวชน

เป็นงาน (35%) เน้นให้ทำงานเป็น แก้ปัญหาได้ มากกว่าท่องจำได้ (ทุกๆ เช้า หลังตื่น และ ออกกำลังกายตอนตี 4 ครึ่งแล้ว เด็กๆ ตั้ง ตั้งแต่ ม.1 - ม.6 จะกระจายไปเรียนวิชาชีพตามความต้องการ ของตัวเองที่ฐานงาน ซึ่งมีทั้งหมด 12 ฐาน อาทิ-ฐานกลีกรมไร้สารพิษ ฝึกปลูกผัก-ฐานปุ๋ยสะอาด เรียนรู้การทำปุ๋ยจากขยะในชุมชน-ฐานจักร เย็บผ้า-ฐานสมุนไพร ทำยา แชมพู สบู่-ฐานจูลินทรีย์ ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาดับกลิ่นตัว ฯลฯ)

ภาพที่ 4.3-4.4 รูปภาพ 'เป็นงาน' คือ เยาวชนทำงานจริงตามฐานงาน

ชาญวิชา (25%) สอนมุ่งวิชาที่จำเป็นกับการดำรงชีวิต ให้พึ่งตนเองจนเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้จริง มากกว่าสอนเพื่อให้ไปรอเป็นลูกจ้างผู้อื่น (แต่ก็สอนวิชาการที่กระทรวงศึกษาใช้ เป็นหลักสูตรกลางควบคู่กันไปด้วย)

ภาพที่ 4.5-4.6 รูปภาพแสดง ‘ชาญวิชา’เยาวชนเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปด้วย

วิสัยทัศน์: พัฒนานักเรียนให้ดำเนินชีวิตตามวิถีทางของพุทธศาสนิกชนที่ดี คือ ปฏิบัติศีล 5 เว้นขาดจากอบายมุข 6 รับประทานอาหารมังสวิรัตเป็นปกติ ฝึกการทำงานให้เป็นงานจนเข้าสู่สัมมาอาชีพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมในวิสาหกิจชุมชน เป็นผู้ศึกษาเรียนรู้และพัฒนาดนตามแนววิถีพุทธ ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนและเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้

2. พันธกิจ:

เพื่อพัฒนาครู นักเรียน และบุคลากรของโรงเรียน ทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จนกระทั่งมีคุณสมบัติ วรรณะ 9 ตามลำดับ

ลักษณะเด่นของโรงเรียนสัมมาสิกขา ที่ต่างจากโรงเรียนเอกชนทั่วไป

2.1 ไม่เก็บค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมใดๆ จากนักเรียน นักเรียนทุกคนอยู่ฟรี กินฟรี เสื้อผ้าฟรี และสวัสดิการอื่นๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

2.2 ครูทุกคนมีความสมัครใจที่จะไม่ขอรับเงินเดือนจากทางโรงเรียน

2.3 นักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นฐานที่โรงเรียนกำหนด ได้แก่ ถือศีลห้า ละอบายมุข รับประทานอาหารมังสวิรัตี ตลอดจนระเบียบอื่นๆ และต้องพักค้างในโรงเรียน และบริเวณพุทธสถาน

2.4 แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารงานภายในโรงเรียนและการอบรมดูแลนักเรียน พยายามปรับให้สอดคล้อง กับการศึกษาในระบบบุญนิยม กล่าวคือ ให้เป็นผู้มีศีลเด่น มีสัมมาอาชีพ เป็นงาน และเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการ

3. ปรัชญา และหลักการการบริหารการศึกษา

ปรัชญา “บุญนิยม” เป็นปรัชญาแม่บท ส่วนปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนก็ล้อตามปรัชญาแม่บท คือ “ศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา” ภารกิจสูงสุดของปรัชญาบุญนิยม คือ การสร้างคนที่ประเสริฐ (สูงสุดคือ อรหันต์-ผู้ที่เสียสละตนเอง ได้อย่างบริบูรณ์หมดจด ไม่มีความต้องการให้กับตนเองเลยแม้เล็กแม้น้อย มีแต่การทำเพื่อผู้อื่น และการสร้างคุณค่าให้กับโลก)

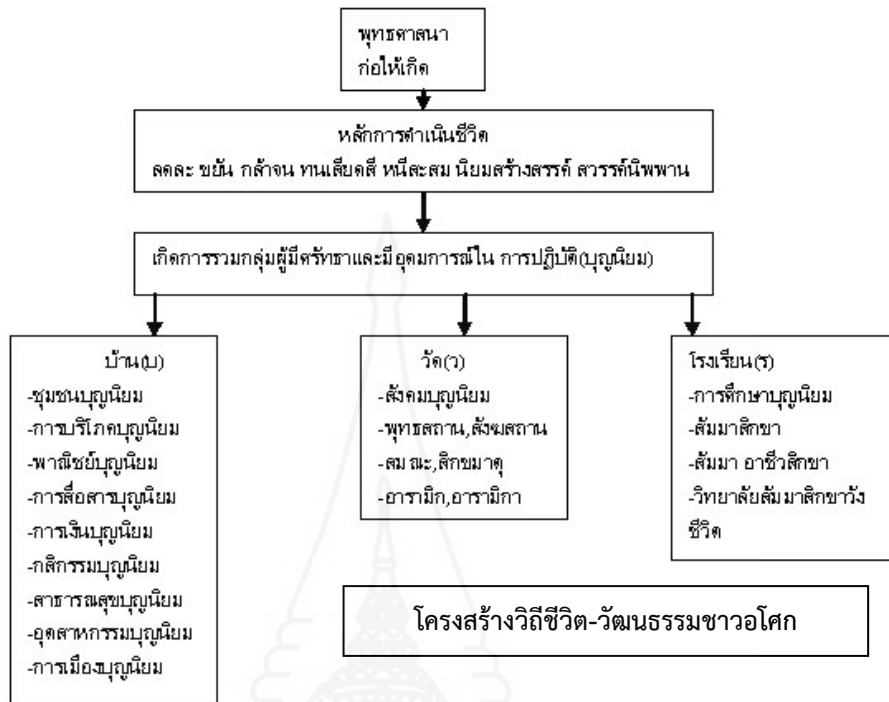
โรงเรียนสัมมาสิกขา เป็นส่วนหนึ่งของระบบบุญนิยม และเนื่องจากระบบบุญนิยมเป็นระบบปรัชญาที่บูรณาการตลอดทุกๆกิจกรรมในชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน จนอาจกล่าวได้ว่า ทุกกิจกรรมในชีวิตก็คือการศึกษา การศึกษาก็คือทุกกิจกรรมในชีวิต การศึกษาในทุกระบบของชาวอโศกจึงมุ่งแก้ปัญหาที่คน สร้างคนที่มีคุณธรรมจริง คนที่แข็งแกร่งทางจิตใจ ไม่ตกเป็นทาสของเงินและอำนาจ(คนที่มีศีล-ศีลข้อ 1 ทำให้คนมีเมตตาไม่รุนแรงไม่เบียดเบียนทำร้ายทำลาย ศีลข้อ 2 ทำให้คนไม่โกง ไม่ทุจริตคอร์รัปชั่น เอาเปรียบกัน ศีลข้อ 3 ทำให้คนเคารพสิทธิไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน ศีลข้อ 4 ทำให้คนไม่โกหกหลอกลวงกัน ศีลข้อ 5 ทำให้คนไม่หลงค่านิยมผิดๆ)

การศึกษาทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่า สัมเหลว? เพราะเป้าหมายของกระบวนการศึกษาเกิดขึ้นเพื่อให้คนได้รับการพัฒนา และตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาทั้งของตัวผู้เรียน ครอบครัว ตลอดจนสังคมที่เขาอยู่อาศัย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว เราจะพบว่าแม้ทุกวันนี้ ถึงจะมีคนจบการศึกษาสูงขึ้น มากขึ้น คนไม่รู้หนังสือลดลง แต่ปัญหาของสังคม(ในทุกมิติ) ก็กลับมากขึ้น เป็นเงาตามตัว จึงอาจถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของการศึกษา ซึ่งจะแก้ไขได้ก็โดยผ่านกระบวนการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน กระทั่งการศึกษาตามอัธยาศัย... ตลอดชีวิต โดยมีขั้นตอนการพัฒนาผ่านกระบวนการฝึกฝนลดกิเลสตามลำดับเท่านั้น

4. สภาพแวดล้อมทางการศึกษา

4.1 สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

ชุมชนชาวอโศก อยู่กันแบบ” บวร “ มี บ้าน วัด โรงเรียน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางให้ทั้งความรู้และหลักการดำเนินชีวิตเหมือนสังคมไทยในอดีต มีนักบวชชายและนักบวชหญิง เรียกว่าสมณะและ สิกขมาตุเป็นแบบอย่างของการถือศีลและปฏิบัติธรรมกันอย่างเคร่งครัด จนเป็นปกติสุข จึงมีผลให้สมาชิกชาวชุมชนและนักเรียนเกิดความเลื่อมใส ตั้งใจถือศีล 5 และศีล 8 ตามกำลัง ดังแผนภาพที่ 4.7 ที่นำเสนอ

ภาพที่ 4.7 สังคมสิ่งแวดล้อมตามโครงสร้างวิถีชีวิตชาวอโศก

ที่มา: แฟ้มภาพของผู้วิจัย

4.2 วิถีชีวิตของชาวมุขมชน

ชาวมุขมชนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นแบบไทยๆ ผู้หญิงนุ่งผ้าถุง ผู้ชายสวมกางเกงแบบไทยใหญ่ สีสันไม่ฉูดฉาด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่นิยมเครื่องประดับ ทั้งนิยมเดินเท้าเปล่าสัมผัสดินตามธรรมชาติ เพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและเป็นการฝึกสติ ทุกอย่างก้าว รวมไปถึงการเป็นนักมังสวิรัตกินเป็นปกติ

กิจวัตรและกิจกรรมของชาวมุขมชนคือสวดมนต์ ทำวัตร ฟังธรรม กินข้าวร่วมกันในศาลาส่วนรวมเป็นครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่น จากนั้นจึงแยกย้ายกันไปทำงาน ตามจุดต่างๆ อีกทั้งเมื่อพบปะ ก็ไหว้ทักทายกันด้วยความอ่อนน้อม จะใช้คำว่า เจริญธรรม หรือ สำนึกดีแทนคำว่า สวัสดี

กิจกรรมในการดำเนินชีวิตในชุมชน

04.30 – 05.30 น. ทำวัตรเช้าฟังธรรม

05.30 – 08.30 น. ทำงานร่วมกันตามฐานงานต่างๆ

08.30 – 10.30 น. รับประทานอาหารร่วมกัน รับประทานอาหาร ๑๓๗

12.00 – 17.00 น. ลงฐานงานต่างๆหรือลงแขกตามฐานงานที่ต้องการ

18.30 – 20.00 น. ทำวัตรเย็น

การทำงานที่นี้เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่มีใครได้รับค่าจ้าง เป็นแรงงานให้เปล่า รายได้จากฐานงานต่าง ๆ นำมาเป็นค่าใช้จ่ายร่วมกันในชุมชนเป็นระบบ สาธารณโภคี คือกินใช้ ร่วมกันเป็นส่วนกลาง ซึ่งมีอุดมคติว่า แรงงานฟรี ปลอดภัย ไม่มีดอกเบี้ย เฉลี่ยทรัพย์สินเข้ากองทุน

5. การศึกษาอย่างบูรณาการ

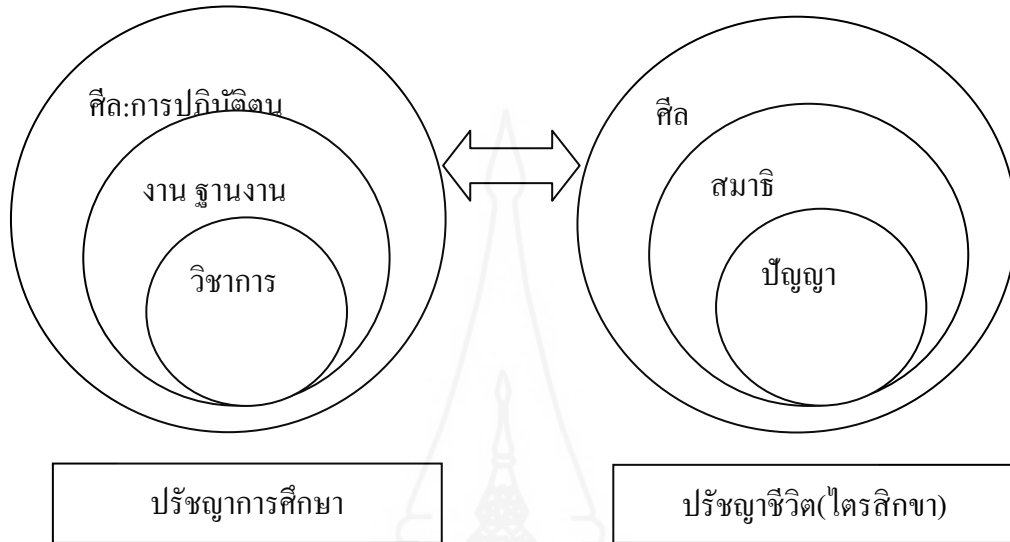
เพราะแนวคิดบุญนิยม เป็นแนวคิดที่ไม่แยกส่วน คือทุกสิ่งทุกอย่างอยู่กันอย่าง เป็นระบบเกี่ยวพันเกี่ยวเนื่องกัน โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของระบบใหญ่คือชุมชน และชุมชนก็เป็น หน่วยหนึ่งขององค์กรบุญนิยม(สถาบันบุญนิยม) สถาบันบุญนิยมก็แยกไม่ขาดจากสังคมประเทศ ทุกคนจึงต้องเกี่ยวเนื่องกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เสียสละเพื่อคนอื่น ๆ อีกมากในสังคมโลก

การศึกษานูญนิยม การบูรณาการการเรียนและการเรียนรู้ ให้เข้ากับวิถีชีวิตจริง ได้ฝึกหัดทำงานจริง อยู่ร่วมกับคนที่ตั้งใจมาใช้ชีวิตแบบเสียสละ และเข้าใจโลกอย่างที่เป็นจริง (ไม่ใช่โลกเสมือนจริง!) โดยครูจะร่วมด้วยในทุกงาน และการเรียนรู้ และมีการประเมินอย่างเป็น ระบบโดยมีผู้เกี่ยวข้องกับชีวิตนักเรียนร่วมประเมินในทุกๆกิจกรรม

ภาพที่ 4.8-4.11 รูปภาพการศึกษาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน

การศึกษานูญนิยม การบูรณาการ ปรัชญาการศึกษา กับ ปรัชญาชีวิตเชิงพุทธ เป็นเช่นดังแผนภาพที่ 4.12 ดังนี้

ภาพที่ 4.12 ปรัชญาการศึกษา การบูรณาการกับปรัชญาชีวิต

การศึกษานูญนิยม การบูรณาการ การศึกษา กับ การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน เห็นได้ตามแผนภาพ

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
ก่อนเวลา05.00น.	ตื่นนอน	
05.00-06.00	พบสมณะ	หมายเหตุ
06.00-09.00	บูรณาการ ฐานงานเช้า	ทุกกิจกรรมจะมีใบประเมินที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย ใบประเมินมี 1.ใบศีล 2.ใบงาน 3.ใบบดุล 4.ใบสาระวิชาการอีก 5สาระ 5.ใบจดประเด็นฟังธรรม
09.00-10.30	ฟังธรรมก่อนอาหาร	
10.30-11.30	รับประทานอาหารเช้า	
11.30-12.00	ล้างภาชนะ	
12.00-13.00	พบสมณะ	
13.00-14.00	พบครูที่ปรึกษา	

ภาพที่ 4.13 ตารางกิจกรรมในกิจวัตรแต่ละวัน

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
14.00-16.00	บูรณาการ ฐานงานบ่าย	นอกจากนี้ หากนักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องอื่นๆที่เป็นสาระ และยินดีชวนขวายเป็นมากขึ้น ครูมีหน้าที่ที่จะจัดหาและส่งเสริมให้ เช่น เรียนภาษาต่างประเทศแบบเรียนเพื่อเตรียมตัวในอนาคต...ฯลฯ
16.00-17.00	ซักผ้า/อาบน้ำ	
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น	
18.00-20.00	ฟังธรรม FMTV	
20.00-21.00	พบสมณะ	
21.00(ปิดไฟ)	นอน	

ภาพที่ 4.13 ตารางกิจกรรมในกิจวัตรแต่ละวัน (ต่อ)

ที่มา: เอกสารการศึกษาลานนาอโศก

การศึกษานุญนิยม การบูรณาการการศึกษา กับ ประเพณีประจำปีชาวอโศก
เห็นได้ตามแผนภาพ

กิจกรรม	สถานที่	หมายเหตุ/ช่วงเวลา
ตลาดอริยะ	ราชธานีอโศก	2สัปดาห์ก่อน/หลังปีใหม่
ฉลองหนาว	ภูผาฟ้า	ปลายเดือนมกราคม
พุทธาภิเษก	ศาลีอโศก	กุมภาพันธ์
ปลูกเสก	ราชธานีอโศก	เมษายน
อโศกรำลึก	สันตอโศก	มิถุนายน
งานเจ	ที่นักเรียนอยู่	ปลายเดือนกันยายน
มหาปวารณา	ปฐมอโศก	พฤศจิกายน

ภาพที่ 4.14 ตารางกิจกรรมประจำปี ที่เยาวชนเข้าร่วม

ที่มา: เอกสารการศึกษาลานนาอโศก

1.2 การศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ

การศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ เป็นการศึกษาในลักษณะอรรูปนัย คือ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนในระบบ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ สาขาของโรงเรียนสัมมาสิกขาศาลือโสศก ตั้งอยู่ที่บ้านพิซผัก กิโลเมตรที่ 6 ถนน แม่แดง-ปาย อำเภอแม่แดง จังหวัดเชียงใหม่ รับนักเรียน โดยตรง ถือเป็นสาขาสังกัดโรงเรียนสัมมาสิกขาศาลือโสศก และ โรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ ตานนาอโสศก ตั้งอยู่ที่ตานนาอโสศก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รับเยาวชนจากนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ ที่สมัครใจ ต้องการพัฒนาศิลธรรมให้กับตนเอง ตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ ซึ่งเยาวชนสังกัดตานนาอโสศก คือกลุ่มเยาวชนเป้าหมายของการทำการวิจัยครั้งนี้

จากการทำงานภาคสนาม พบว่า จุดเริ่มต้น ความเป็นมาของการพัฒนาศิลธรรม ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ เกิดจากท่านสมณะบินบน ถิรจิตโต อาจารย์หนึ่งภูผาฟ้าน้ำ ได้ริเริ่มให้เกิดระบบการศึกษานี้ ด้วยเห็นนักเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ โดยเฉพาะลูกหลานญาติธรรม ที่เริ่มต้นด้วยดี ต่อมาต้องออกไปเพราะเหตุแห่งการละเมิดศีล และท่านก็มีข้อมูลว่า เด็กละเมิดศีล มาจากการทำผิดเล็กๆ น้อยๆ ก่อน และพัฒนาความผิดใหญ่ขึ้นๆ เพราะไม่มีผู้ใหญ่ที่มีศีลอยู่ใกล้ชิด คอยบอกกล่าวให้สัมมาทิฎฐิ ด้วยผู้ใหญ่แต่ละคนก็มีหน้าที่ ภาระมากมายหลายด้าน อีกทั้งท่านก็มีภูมิธรรมที่เชื่อว่า หากเด็กๆ มีมิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดีแล้ว เด็กก็จะพัฒนาได้ดี เพียงแต่จะต้องจัดองค์ประกอบของผู้ใหญ่ที่มีศีลให้มีเวลาอยู่กับเด็กตลอดเวลา และจัดองค์ประกอบที่จะเพิ่มสัมมาทิฎฐิให้กับเด็กได้อย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากบางตอน การให้สัมภาษณ์ของท่านอาจารย์หนึ่งว่า “...ก็เห็นเด็กของเราละเมิดศีลกัน ทำความผิดต้องออก บางคนเห็นแล้วไม่น่าจะออกก็ต้องออกไป ก็มาพิจารณาว่าทำไมเขาต้องออก ตอนแรกก็มาดีๆ นะแต่อยู่ๆ ไปทำไมกลายเป็นเด็กคือ ว่ายากสอนยากขึ้น แล้วก็ถูกไล่ออก ก็เป็นเด็กที่เราคุ้นเคยคือลูกญาติธรรม ก็มาพิจารณาดูในความผิดของเด็กแล้วนี่ เพราะว่าปัญหาเด็กๆ เวลาที่มีความผิดอาตมานี้ ก่อนข้างจะเป็นศูนย์ข้อมูล ในขณะที่เด็กทำผิดนี้ จะรับรู้ หลายรายก็ได้ประมวลดูแล้วว่า จะไม่มีผู้ใหญ่บอก หรือบางอย่างเขาทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เริ่มจากเล็กๆ ไปก่อนจนกระทั่งไปหาผู้ใหญ่แล้วก็มาคิดว่ามันต้องมีผู้ใหญ่ดูแลใกล้ชิด ถึงจะแก้ปัญหามาได้หมดเลย ขึ้นต่อไปก็คือหาผู้ใหญ่อย่างไรที่มีความเสียสละ มีเวลาให้ อยู่กับเด็กได้เต็มเวลา จึงมาที่ภูผาฟ้าน้ำ แล้วก็มิแล้ว ingsหนึ่งคนหนึ่งคนก็ถือว่า หนึ่งคนก็ทดลองหนึ่งคน ก็ประสบผลสำเร็จ... เห็นว่าพอทำแล้วมันก็ได้ผล ตอนนี้ก็เพียงแต่รอประสบการณ์ของแม่ไก่ ยิ่งแม่ไก่มีประสบการณ์มาก เขาก็จะดูแลเด็กได้สบายขึ้น เขาขึ้น ไม่น่าหนักกับความผิดของเด็ก เพราะสร้างความถูกต้องนี้มันยอมไม่หนักอยู่แล้ว แต่เวลาถ้าเด็กเขามีความผิดนี้ก็จะไม่หนัก ความเจริญนี้มันไม่ได้หมายความว่าเด็กไม่ได้ทำผิดเลย แต่ว่าก่อนที่เขาจะผิดหรือเวลาที่เขาผิดแล้วนี่เขาสามารถกลับเนื้อกลับตัวได้ทันใหม่ อย่างธรรมเนียมของพระผู้เป็นเจ้าของ

ที่พระพุทธเจ้าเผยแผ่มา ก็ไม่ได้หมายความว่า ความเจริญของศาสนา คือไม่มีพระทำผิดเลย แต่ท่านสามารถวางแนวทางเอาไว้ในการพัฒนาแล้วก็แก้ปัญหาต่างๆ ไว้ว่า ถ้าสงฆ์ทำผิดเรื่องนี้ก็ใช้สงฆ์ 4 รูป หรือในการพัฒนาสงฆ์นี้บางอย่างก็ใช้ 5 รูป 10 รูป พิจารณาความผิดก็ 10 รูป 20 รูป สงฆ์ที่จะทำสังฆกรรมอะไรต่างๆ ทั้งพิจารณาโทษ ทั้งพัฒนาคน อะไรต่างๆ รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 20 รูป ทำได้ทุกสังฆกรรม ดังนั้นในวงการศึกษาก็เหมือนกันเราไม่ได้คิดว่าเด็กของเราจะไม่ทำผิด แต่ว่าเราคิดว่าวิธีนี้ การได้ดูแลใกล้ชิดนี้ทำให้เด็กทำผิมน้อยลง เกิดสัมมาทิฐิมากขึ้น มีการควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น แล้วก็มีแนวทางในการพัฒนาเด็กๆ เมื่อเด็กทำผิด ไม่ว่าผิดเล็กผิมน้อย ผิดอะไรก็ตามที่ยังไม่ถึงขั้นไล่ออก...”

ภาพที่ 4.15-4.16 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือหญ้าฟ้าน้ำ (1)

ภาพที่ 4.17-4.19 รูปภาพแสดง แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือหญ้าฟ้าน้ำ (2)

1.3 ความแตกต่างของการพัฒนาเยาวชน ของภูผาฟ้า น้ำ กับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่น

แนวทางภูผาฟ้า น้ำ ก็เหมือนกับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่นในเรื่องของหลักการทางการศึกษา การเรียนรู้ด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 อยู่ในระบบวิถีชีวิตของชาวโศก หากแต่แตกต่างกันเพียง แนวทางภูผาฟ้า น้ำจะเน้นการมีคุณแม่'ไก่ออยู่ร่วมกับเยาวชนตลอดเวลา และ เน้นการเรียนรู้ สัมมาทิวฎฐิในทุกกิจกรรมของระบบการดำเนินชีวิต เป็นระยะๆ วันละหลายครั้ง ต่อเนื่อง โดยคุณแม่'ไก่อบ้าง สมณะการศึกษาบ้าง

จากการสัมภาษณ์ท่านอาจารย์หนึ่ง พบว่า "... แนวทางภูผาฟ้า น้ำ ต่าง(กับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่น) เพราะว่าอยู่ที่นี้เราจะคิดว่าที่อยู่กับเด็กได้ตลอด มีเวลาให้เด็กตลอดไม่ทำงานอื่นเลยนอกจากงานการศึกษา นี่คือนี่ที่แตกต่าง เพราะที่อื่นเขาจะรับผิดชอบหลายงาน มาทำการศึกษานี้จะทำให้รู้ว่าเมื่อเด็กกระทำผิดมักจะไม่ค่อยมีผู้ใหญ่ วิธีแก้ปัญหาที่คือหาผู้ใหญ่มาอยู่กับเด็ก ถ้าเป็นผู้ใหญ่ที่เจริญในสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ด้วย จะสามารถเป็นแบบอย่างได้ไม่ยาก... แม้ใช้หลักการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกัน ก็คือ เขาไม่มีเวลาลงรายละเอียดกับเด็กเท่าไร จะเห็นได้ว่าในเวลาเด็กกระทำผิดขึ้นจะไม่ค่อยมีผู้ใหญ่อยู่ตรงนั้นเลย วิธีเบื้องต้นที่อาตมามองเห็นคือหาผู้ใหญ่มาอยู่ตรงนั้นนั่นแหละ แล้วตรงนั้นก็จะไม่มีปัญหาเพราะผู้ใหญ่จะช่วยแก้ปัญหาให้เด็กได้ เพราะเด็กก็คือเด็กเขาคือผู้ที่ยังไม่มีความวิริยะ เขายังแยกแยะอะไรไม่ถูกว่าดีชั่ว ถูกผิด ถ้ามีผู้ใหญ่อยู่ตรงนั้นก็จะสามารถเตือนเขาได้เมื่อเขากระทำผิดหรือจะกระทำผิด แล้วก็ชื่นชมเขาเวลาที่เขาทำสิ่งที่ดี ให้เขารักสิ่งที่ดีมีกำลังใจที่จะทำความดีต่อไป ไม่ใช่เอาแต่ติอย่างเดียว"

เช่นเดียวกับความเห็นของ ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ที่ว่า "... (กับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่น) ... เหมือนกัน ในนโยบาย ปรัชญา แนวคิด ระบบการศึกษา แตกต่างเรื่องของพื้นที่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หากพูดถึงภูผาฟ้า น้ำ อาตมารู้สึกว่า Update กว่า แนวคิดมากกว่า โดยมีการดูแลใกล้ชิดกว่า ซึ่งเกิดจากท่าน อ.1 มีความชัดเจนในเรื่องของจิตวิญญาณ จึงคิดทำางในให้แน่นเมื่อก่อนก็ได้พยายามเดินสายพูดคุยไปทั่ว แต่พบว่า มัวแต่พูดคุย ไม่มีตัวอย่างทำให้ไม่เห็นภาพชัดเจน จึงถอยมาสร้างให้ดู ขนาดสร้างเองยังไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายเลย เพราะแม้ภูผาฟ้า น้ำ ก็ตัดมาทำในพื้นที่เล็กๆ ก่อน นั่นคือลานนาอโศก หรือภูผาฟ้า น้ำ ห้องเรียน 3 อย่างพียง จบมาแล้วก็จะพัฒนาเป็นคุณแม่'ไก่อ ขอดก็พยายามสร้างให้เขาเข้าใจ อยู่วัดให้ได้เป็นตัวอย่างเล็กๆ ท่านพยายามสร้างผู้ดูแลก่อน คือทำทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ คูปี 56 จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของชาวโศก เช่น ที่ศาลาอโศก ท่านสมณะลือคมก็นำวิธีการนี้ไปใช้ ที่ปฐมอโศก ก็ทำ คนเข้าใจมากขึ้น ส่วนบ้านราชฯ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีพ่อครูอยู่ใกล้ๆ สันติฯ ก็ลงไปทำ แต่ยังไม่ลึกมาก เพราะการทำก็ต้องทำทั้งการศึกษานุญนิยม ทั้งต้องทำให้กระทรวงศึกษาฯยอมรับด้วย กระทรวงจะยอมรับ ต้องมีเรื่องมากที่

เดียว การศึกษาเข้ม อ่อน จึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกด้วย เพราะต้องเชื่อมโยงกับกระทรวง และสังคม อีกทั้งเด็กที่จะยินดีมาก็ยังยาก เพราะเด็กรู้ว่า ไม่ให้ใช้เงิน ไม่มีขนม ไม่มีเครื่อง เทคโนโลยี เด็กทุกวันนี้เขาต้องการอย่างในโลกทุนนิยมบอกเขา ถามว่าเขาอยากเป็นอะไร เขาจะตอบว่า อยากเป็นนักฟุตบอล อยากได้รับการยอมรับ อยากรวยมากๆ แม้อย่างนี้ก็ไม่ง่าย ท่านจึงแยกมาทำแบบอรุณย์ที่ลานนาอโศก ทำเล็กๆ ให้ดูเป็นตัวอย่าง”

2. ความมุ่งหมาย และความสำเร็จของการศึกษาแนวทางภูผาฟ้า

ความมุ่งหมายความสำเร็จของสมณะ ครูแม่ไก่ รวมถึงผู้ปกครอง ต่างก็เน้นให้เยาวชน มีศีล 5 ละอบายมุขได้ ซึ่งจะแสดงออกในการพึ่งพาตนเองได้ เป็นอิสระจากสิ่งชั่วจากภายนอก และไม่เป็นภาระให้ครอบครัวและสังคม และสามารถเสียสละให้กับผู้อื่นและสังคมได้มากขึ้น โดยเห็นได้จากการที่เยาวชนพัฒนาศีลของตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะกำลังศึกษา ซึ่งเป็นก้าวเริ่มต้นของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังคำกล่าวของสมณะและครูหลายๆท่าน ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า “มนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐ เป็นสัตว์ที่มีสติปัญญา ที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ไม่ใช่ของง่ายต้องสั่งสมบุญมาพอสมควร เลยทีเดียว ยิ่งมีอการครบ 32 ด้วย แล้วก็ได้มาเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นชาวพุทธ แล้วก็ได้พบกับผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีบุญในระดับหนึ่ง แต่ที่นี้ว่าจะไปได้นขนาดไหนก็ขึ้นกับว่า บุญบารมีของเขาอีกนั้นแหละ ก็เป็นการให้โอกาส ไม่ดูถูกว่าเขาไม่มีบุญไม่มีความรู้ความสามารถ ดังที่ว่าเขาทุกคนมีภูมิถ้ามีความเข้าใจ เขาจะรู้ แต่ตอนนี้เขายังไม่รู้ ...”

ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ว่า “เมื่อเขาเองมีศีล และจนกระทั่งศีลของเขาหนึ่งเป็นสมาธิ และเขารู้ด้วยปัญญาของเขาเองว่าเขาสามารถลดกิเลสได้ พึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นพาล ไม่เป็นภาระกับผู้อื่น เป็นผู้ที่ดูแลตนเอง ดูแลรุ่นน้อง ดูแลสิ่งแวดล้อมรอบข้าง แล้วก็ เขาไม่ตกเป็นทาสของทุนนิยม เขาสามารถแพร่ขยายภูมิของเขาออกไปสู่คนอื่นได้ ก็ถือว่าเขาประสบความสำเร็จ ... เครื่องชีวิต ถ้าเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลง ถ้าวัดจากตัวอาตมา รู้สึกได้ว่า อย่างน้อย รู้สึกเบาว่าแต่ก่อน บอกเขาได้ รู้สึกเป็นลูกเป็นหลาน บอกง่ายว่าง่ายมากขึ้น เป็นตัวชีวิต อย่างน้อย แม้แต่กับหนังสือสารอโศก ดอกบัวน้อย ดอกหญ้า แต่ก่อนบอกให้เขาอ่านก็ยังไม่ยอม แต่เดี๋ยวนี้พอบอกเขาก็จะอ่านทันที เขาเปลี่ยนใจได้ง่ายขึ้น ชัดเจนว่าคิดสิ่งที่หนักๆก็ไม่มี ถ้าไม่มีคิดหนักก็เป็นเครื่องวัดที่ชัดเจน พอขอให้เขาช่วย ไม่มี เขาก็ไปทำให้ มีความรับผิดชอบที่ดี นี่ก็คือการงาน ส่วนเรื่องวิชาการ ตั้งเป้าไว้ชัดเจน ปีนี้ เอมนี้จะสอนหมวดธรรมหมวดนี้ ซึ่งเป็นหมวดธรรมที่ใหญ่พอสมควร เขาก็ยินดีที่จะเรียน แม้แต่ล่าสุดนี้ เด็กที่เพิ่งจบก็อยู่ช่วยงานต่อ เป็นตัวชีวิต แม้แต่ฟังอายอม เรื่องแนวคิดของพี่ดาว

ก็ถือว่าเป็นความคิดที่ดี เป็นความคิดที่ถูกต้อง เป็นความคิดที่ดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ประเทศชาติ ถ้าถือว่าอาตมาเป็นผู้ฉลาด ถ้าเขาคิดอย่างนี้ ทำอย่างนี้ ก็เรียกได้ว่า มีศีลที่อริยะพึงพอใจ เป็นอริศีล ถ้าคิดอย่างนี้ไปบอกกับพ่อครู พ่อครูก็ยอมอนุโมทนา เป็นเครื่องชี้วัด ใช้ศีล อริศีล อริยกันตศีล ปริสุทธศีล สุกต่ายวิสุทธศีลเป็นเครื่องชี้วัดตัดสินชัดเจน”

ท่านสมณะแสนดิน ว่า “ความมุ่งหมายคือและความสำเร็จ คือ สร้างเยาวชนให้เป็นคนมีศีล 5 ละอบายมุข กินมังสวิรัต เป็นอย่างน้อยได้ โดยไม่เน้นเรื่องปริมาณ แม้ได้แค่ 1 คนก็คุ้มค่า เพราะคนที่มีศีล เป็นทรัพยากรที่ขาดแคลนที่สุดในสังคมยุคนี้ และเป็นต้นตอหรือเหตุของความเสื่อมหรือความเจริญของสังคมอย่างแท้จริง”

ครูใจจริง ว่า “ความสำเร็จ อยู่ที่เขาระลึกถึงผู้อื่นถือเป็นการพัฒนา ทำไมคิดอย่างนั้น เพราะ ส่วนใหญ่คนเรามักจะคิดถึงตัวเองก่อน เริ่มต้น พาฝึก แม้จะพาทำมรรค 8 ก็ตาม เขาก็จะปฏิบัติตามไปอย่างนั้นเอง ทำตามกฎเกณฑ์ ตามระเบียบอย่างนั้นเอง จนวันหนึ่ง เขาจะคิดถึงผู้อื่น เริ่มจะถามว่า มีอะไรให้หนูรับใช้บ้าง เพื่อช่วยในสิ่งที่นอกเหนือจากสิ่งที่เขาต้องทำอยู่แล้ว เรารู้สึกประทับใจมาก แล้วก็ ศีลที่เขาปฏิบัติเขาเริ่มไม่รู้สึกรหนัก เขารู้สึกว่าเป็นปกติ ...เด็กจะปรึกษาหารือมากขึ้น ทำให้ไม่ทำตามใจตนเอง ...เขาก็มองเข้าหาตัวเอง วิธีคิดเขาก็เปลี่ยนไป เห็นข้อบกพร่องของตัวเอง ...ทิวฐิเขาเปลี่ยนไป มีทิวฐิที่จะช่วยคนอื่นเพิ่มขึ้น มองเข้าหาตัวเองมากขึ้น รู้จักปรึกษาเพิ่มขึ้น อ่อนโยนมากขึ้น...”

ครูสุภาพ ว่า “ให้เขาสามารถดำเนินชีวิตอยู่รอดในสังคมได้ โดยไม่เป็นการของสังคม หากเขาพัฒนาศีลธรรมได้ดีเขาจะสามารถช่วยเพื่อน พี่น้อง และคนในสังคมได้อีกด้วย เป้าหมายคือสังคมผาสุก ไม่ต้องคอยมาวิ่งไล่แก๊สที่ปลายเหตุอย่างเช่นปัจจุบัน...ให้เยาวชนมีศีล 5 จนเป็นปกติในชีวิตประจำวัน แม้ไปประกอบอาชีพก็เป็นไปอย่างสุจริต พึ่งตนเองได้ จึงจะได้ชื่อว่า เป็นความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ...”

ครูเยาวภา ว่า “เด็กเยาวชนสามารถรับฟัง นำไปปฏิบัติจนเกิดผลกับตัวของเขา จนเกิดเป็นรูปธรรมชัดเจนหรือเขาเห็นถึงประโยชน์ เช่น ความอดทน หากเขาอดทน ฝึกฝน ปฏิบัติตามปรัชญาศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา เขาจะสามารถเรียนจนจบมัธยมปลายโดยไม่ผิดศีล หรือมีก้น้อยมาก ไม่ถึงขั้นรุนแรงจนต้องออกกลางเทอม หรือหากนักเรียนที่ฟังธรรมและนำไปปฏิบัติจนเกิดปัญญา (เข้าไปถึงจิตถึงแก่น) ก็จะเห็นประโยชน์คุณค่าของศีลธรรม เขาก็มีสำนึกถึงบุญคุณผู้ให้การอบรมเลี้ยงดู เขาจะไม่เกลียดวัด จะเอาตัวเองมาอยู่วัด ไม่คิดหาผลประโยชน์ด้านวัตถุ เงินตรา จนร่ำรวย จนไม่เข้าหาสมณะ หมายแต่เงิน เป็นต้น”

ครูทนสู้ ว่า “...ให้ลูกไก่ รู้ศีล 5 ประพฤติตนอยู่ในศีล 5 ให้ได้เป็นปกติ”

3. จุดเด่น จุดแข็งของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกฎหมายน้ำ

จุดเด่นของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตามแนวทางกฎหมายน้ำ ก็คือ การที่แนวทางกฎหมายน้ำ สามารถนำแนวคิด และวิธีการสัมมาจริยธรรมมือองค์ 8 มาใช้ได้จริง โดยการแปลงนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้อ่างน่าอัศจรรย์ เน้นการให้สัมมาทิฐิในทุกปริมณฑล และจุดแข็งที่สุดก็คือ การมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติในการดูแล และพัฒนาเยาวชนได้จริง มาทำหน้าที่ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ดังความเห็นของสมณะ และครู หลายท่าน ดังนี้

ท่านสมณะโพธิสัทธ ว่า “ที่จริง จุดแข็งของระบบ อยู่ที่เรามีแม่ไก่ที่ตั้งใจประพฤติธรรม ตั้งใจฝึกฝนอบรม เช่นอายุอมมาครั้งแรกๆมาพูดคุยกับอาตมา และพูดคุยกับอาจารย์ประจำ แล้วก็เอาหลักการปฏิบัติ 4 ให้ ไม่ 6 ไปทำ พอปฏิบัติได้ ก็เริ่มทำงานกับเด็ก แล้วเราก็ทำงานเพื่อจะให้ เราไม่ได้มาเอาประโยชน์เอาโลกธรรมกับเด็ก เรามีแต่ให้ ให้กับเด็ก นี่ก็จุดแข็ง ครูมีศรัทธา ต่อศาสนา ต่อผู้นำ และทำงานเป็นระบบกลุ่ม ไม่ทำอะไรเดี่ยวๆ ไม่เป็นอัตตาธิปไตย มีปัญหาที่นำเสนอหม่กลุ่ม สรุปปัญหา เห็นทิศทางที่จะแก้ปัญหา แล้วก็นำไปแก้ปัญหา จุดแข็งก็คือ 1. มีหลักการที่ปฏิบัติศีลเคร่ง 2. มีปัญหาอะไรก็นำเสนอหม่กลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจ แล้วถ้าแก้แล้วมีปัญหาอีก ก็ให้หม่กลุ่มแก้ปัญหาร่วมกันอีก จุดแข็งที่สุด ก็คือ ระบบตั้งแต่สมณะ ครู นักเรียน มีโอกาสที่จะทำสัมมาทิฐิมาก ให้ความ มักจะได้พูดคุยกันเสมอๆ เพื่อปรับสัมมาทิฐิอุปมาเหมือนกับเด็กเป็นคนป่วย เราก็มีทั้งหม่อใหญ่ หม่อกลาง หม่อเล็กคอยดูแลรักษา อันนี้ก็จะทำให้ระบบการศึกษาของเราเข้มแข็ง...”

ครูใจจริง ว่า “จุดเด่น คือมรรค 8 องค์แรก จะให้เวลามากในการให้สัมมาทิฐิ ทั้งตัวครู และเยาวชน ที่จะมาอยู่ในระบบนี้ จะต้องทำบ่อยมาก คือสัมมาทิฐิ เพื่อการดำเนินชีวิตถูกต้องถูกต้องตรงตามสัมมาทิฐิของพระพุทธเจ้า และเพื่อไม่ตกเป็นทาสของวัตถุหรือของโลกีย์ อีกทั้งสร้างองค์ประกอบให้จิตวิญญาณเจริญขึ้น ตามภูมิอย่างแม่นยำ ซึ่งหมายถึง ทุกข์พอทนได้ จะไม่สร้างอะไรกระตุ้นกิเลสมากเกินไปจนสติหลุด หรือเกินฐานนั่นเอง แต่ก็จะไม่เก็บตัวจนไม่มีผัสสะหรือการพบกับเรื่องที่สร้างกระตุ้นกิเลสเลย หากจะยกตัวอย่าง ก็เรื่องการพูดคุยกับเพื่อนต่างเพศ เป็นแรงกระตุ้นที่อาจแรงเกินไปสำหรับเด็ก เด็กจะสะสมเรื่องเหล่านี้จากกิเลส สัญชาตญาณ และวัยที่เริ่มเจริญพันธุ์ ทำให้สรีระเปลี่ยนแปลง เพราะฮอร์โมนเพศทำงาน ทำให้เราหาวิธีที่จะไม่ให้เขาได้รับการกระตุ้นดังกล่าว จนกว่าเขาจะแข็งแรงพอไหว คือเท่าทันปฏิกิริยาทางเพศ และงดเว้นการแสดงออก ด้วยความเข้าใจถึงโทษภัย ไม่ใช้การกดขี่เพราะมันจะสะสมวันละนิด”

ครูสุภาพ ว่า “จุดเด่น คือ ครูก็เป็นตัวอย่างในความเข้าใจเด็ก ให้ความ ให้อภัย และเมตตาต่อที่เป็นตัวอย่างอยู่อย่างเห็นๆ ...”

ครูผู้จริง “จุดแข็งคือระบบแม่ไก่ลูกไก่ คือเด็กจะอยู่กับผู้ใหญ่ตลอด แม่ไก่จะอยู่กับลูกไก่ตลอด แม่ไก่จะพาลูกไก่ออกหากินที่ไหนลูกไก่อก็ต้องติดตามตลอด トラบไตที่ลูกไก่อยังไม่แข็งแรง(ทางใจ)แม่ไก่จะคอยช่วยเหลือ ให้ความอบอุ่น ให้สัมมาทิฐิ ให้ความคิดดีๆ ซึ่งปัญหาสังคมทุกวันนี้เกิดจากพ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูกใช้ไหม เราอยู่กับเด็กตลอดเวลาเลย 24 ชั่วโมงรวมทั้งวัน คือ สอดคล้องกับมรรคองค์ที่ 1 คือมีการพบปะทุกวัน สมณะก็จะคอยให้สัมมาทิฐิตลอด”

ครูตั้งใจ “...เพิ่มเติม การอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก จะทำให้พบข้อบกพร่องของเด็กเร็วขึ้น จะได้ช่วยกันแก้ไข ให้เด็กไม่มีโอกาสทำผิดใหญ่ และได้รับโอกาสแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้นความผิดไม่มาก”

4. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า

‘ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน’ ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญที่สุด ของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน คือ การขาดแคลนบุคคลากรที่จะทำหน้าที่แม่ไก่ ในกระบวนการแม่ไก่ลูกไก่ เพราะ การเป็นแม่ไก่ที่ดีนั้น จะต้องมีตัวจริงที่ทำได้แล้วในสิ่งที่กำหนด การไม่ใช้อารมณ์ในการจัดการกับเรื่องราวที่มากระทบ และการไม่ทำตามใจตนเองได้ จนสามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนในการใช้ชีวิตและแก้ปัญหาที่พบทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว อีกทั้งตัวแม่ไก่อก็ยินดีที่จะเสียสละความเป็นส่วนตัว รับหน้าที่ดังกล่าวด้วย ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นจากประสบการณ์ของสมณะ และครูแม่ไก่ต่างๆ พอจะจำแนกได้ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่ง ว่า “ปัญหาก็คือแม่ไก่อขาดประสบการณ์ และอินทรีย์พละยังไม่เข้มแข็งพอ ทำให้เจอกับปัญหาของตัวเองและของเด็กๆที่ดูแล ก็ถือว่าเป็นการฝึก ซึ่งก็แน่นอนว่าถ้าอินทรีย์พละไม่ถึงก็อดที่จะจมลงไปไม่ได้ มันก็ถือว่าเป็นการฝึกเพราะถ้าไม่มีสิ่งเหล่านั้นมันก็ไม่เห็นสิ่งที่มันจม ไม่เห็นตัวยึด หรือว่าบางครั้งก็ลอยไป เจอปัญหาที่ฟุ้งซ่านหรือไม่ก็อินเข้าไป”

ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ว่า “ที่มีปัญหาเพราะไม่มีเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย ที่นี้แก้ด้วยการคัดคนที่จะมาทำหน้าที่ครูแม่ไก่ ยกตัวอย่าง อาตมาได้ถามที่ประชุมแห่งหนึ่งของชาวโศก ว่า มีใครจะมาเป็นครูบ้าง ปรากฏว่ายกมือกันพริบ แต่ครูบาอาจารย์ บอกว่าต้องมาเรียนรู้การเป็นครู เรียนวิชาครูก่อน ไม่ใช่เอาปริมาณ เหมือนกับการย้ายคนเลว คนไม่ดีไปในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ภาคใต้ก็ยิ่งแย่ เหมือนกับสังคมมีเครื่องกรองแต่เครื่องกรองพังเพราะถูกหลอกโดยผู้มีอำนาจ...ทำให้ผู้คนหลงผิด ทำผิด”

ท่านสมณะแสนดิน ว่า “ปัญหาและอุปสรรค คือ สมณะที่เป็นฝ่ายการศึกษาและเป็นผู้ที่เข้าใจแนวทางในการดูแลเด็กนักเรียนยังมีน้อย ทำให้ทำงานไม่ทันกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา

รวมทั้งครูฝ่ายการศึกษาที่จะมีเวลาเต็มที่ที่จะทุ่มเทให้กับการดูแลเด็กอย่างเข้าใจในปัญหาและมีวิธีแก้ปัญหอย่างสัมมาทฤษฎียังมีน้อย ไม่สามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง และไม่สามารถดูแลอย่างใกล้ชิดเพียงพอ ประกอบกับการที่จะฝึกสมณะหรือครูให้เข้าใจและมีวิธีการดูแลเด็กที่สัมมาทฤษฎีมากพอเป็นเรื่องไม่ง่าย ต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่าง ... ถ้าจะพัฒนากระบวนการนี้ต่อไปคงต้องเริ่มต้นที่ตนเองต้องเพิ่มสัมมาทฤษฎีให้แก่ตนเองมากขึ้น และมีความเสียสละมากขึ้น และเพื่อแผ่องค์ความรู้แก่บุคคลข้างเคียงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และเห็นประโยชน์จากการเอาภาระดูแลเด็กนักเรียนเพิ่มขึ้น สรุปคือต้องอบรมตนเองให้ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อน แล้วจึงเพื่อแผ่แบ่งปันให้แก่คนรอบข้างให้เขาไปสร้างคนต่อจากเราไปอีก ...อีกทั้งความใกล้ชิดและวิธีการดูแลของครูที่มีศิลปะในชุมชนขอโศกที่ยังไม่บริบูรณ์ก็มีผลต่อการดูแลเด็ก กล่าวคือปริมาณของนักเรียนต่อครูที่ดูแลถ้าเด็กมีมากเกินไปกำลังและจำนวนครู ก็ทำให้ขาดความใกล้ชิดในการดูแลเด็ก อีกทั้งวิธีการและความชำนาญของครูที่จะอบรมเด็กให้เป็นคนที่มีศีล ๕ และเป็นคนว่าง่าย ก็มีความสำคัญ เพราะโรงเรียนสัมมาสิกขาเพิ่งตั้งมาได้ ๒๐ กว่าปี ครูก็อยู่ในช่วงฝึกฝน อีกทั้งครูบางท่านยังสวมหมวกหลายใบ คือทำหน้าที่หลายอย่างในชุมชนทำให้มีเวลาในการดูแลเด็กลดลง รวมทั้งความเข้าใจในการอบรมเด็กให้มีศีลยังไม่บริบูรณ์ จึงทำให้การอบรมได้ผลในระดับหนึ่ง ยังต้องปรับปรุงอีกมาก”

ครูทนสู้ ว่า “ ปัญหาที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ และมีความสามารถ ความถนัด ความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอแก้ไขโดย รับผิดชอบแต่น้อยตามกำลัง”

ครูสุภาพ “ หากครูแม่ไก่ที่เสียสละได้ยาก การพัฒนาเรื่องอารมณ์ ไม่แสดงความโกรธ ต้องใช้เวลาฝึก หัวใจคือเรื่องสภาวะ อารมณ์ของครู ถ้าครูมีสัมมาทฤษฎี มีความพร้อม ไม่ว่าเด็กจะมาในลักษณะไหนก็จะดูแลเด็กได้ นั่นหมายถึงความมี 4 พร้อม ล้อม 6 ”

ครูใจจริง ว่า “ ปัญหาที่ใหญ่ที่สุด ก็คือ ครูยังไม่เข้าใจอะไรที่ชัดเจน ครูยังปฏิบัติธรรมไม่มากพอ สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่สุดก็คือ ตัวติดยึด ไม่ยอมเปลี่ยนความคิดหรือล้างอุปาทาน ยึดภพ ทำให้การศึกษาสะดุด พัฒนาได้ช้า เพราะสิ่งใหม่ก็ไม่เข้า อธิศีลไม่เกิด ลำบากในการพำนาเด็ก ครูต้องฝึกอยู่กับปัจจุบัน ประเมินผลกับปัจจุบัน เรียนรู้กับเหตุปัจจัยในปัจจุบัน แว่วไว้มากๆ เรียนรู้วิธีการแก้ไขจากองค์ประกอบจากการปรึกษากับผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ให้มาก เข้าพบผู้ใหญ่ที่รู้จักจริง เพิ่มภูมิตัวเอง เพื่อลงภาคปฏิบัติกับเด็ก คือต้องเพิ่มภูมิตัวเองก่อน จากการสร้างตนเองก่อน แล้วเราเมื่อได้จริงก็นำไปถ่ายทอด ให้เด็กเข้าใจและรู้สึกเหมือนเราต่อไป สรุปปัญหาอยู่ที่ครูมีตัวจริงแค่ไหนในเรื่องธรรมะ ”

ครูตั้งใจ ว่า “ ปัญหาก็คือ ครูขาด...ก็เป็นเรื่องศิลปะ ประสบการณ์...ช่วยเสริม ”

5. การนำรูปแบบการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกฎหมายน้ำ ไปใช้ ในสังคมภายนอก

การนำรูปแบบ การพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางกฎหมายน้ำ ไปใช้โดยทั่วไป ในสังคมภายนอก มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอน เพราะเป็นทฤษฎีของพระพุทธเจ้า เพียงแต่อาจไม่สามารถขยายให้ใหญ่โตได้รวดเร็วดังใจ เพราะต้องใช้บุคลากรที่มีตัวจริงในเรื่องศีลธรรมเป็นผู้ปฏิบัติ อีกทั้งสังคมใหญ่ยังไม่ได้ศรัทธายอมรับชาวอโศกมากนัก ดังคำให้สัมภาษณ์ของท่านสมณะ ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่ง ว่า “...ได้ ถ้าเราสามารถพัฒนาบุคลากรที่มีความเข้าใจแล้ว ไปอยู่ที่ไหนเขาสามารถก็ทำได้ เราก็มีแม่ไก่ของเราไปทุกงานของชาวอโศก ไม่ได้อยู่ที่นี้ตลอด... เริ่มจากเล็กไปหาใหญ่... ก็คิดว่าการศึกษาคือพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ตั้งแต่เด็กจนโต ถ้าการศึกษาผิดพลาดตั้งแต่เล็กๆ มันก็เหมือนติดกระดุมเม็ดเล็ก แล้วพอโตก็จะรู้สึกว้าวุ่นมากเลย เหมือนกับสังคมปัจจุบัน มันจะแก้ไขยากมากเลย ถ้าเริ่มผิดมาตั้งแต่เด็กๆ มันไม่ใช่จะแก้ได้ง่าย จะมาแก้ตอนโตมันไม่ใช่ของง่ายนะ ยิ่งเขาบอกว่า “อายุเกิน 35 แล้วนี่ โอ๊ย... ไม่ต้องไปคิด” แต่จริงๆ แล้วโดยหลักความเป็นจริงทุกคนก็มีสิทธิ์แก้ไขได้ ถ้ามีความตั้งใจ แต่เนื่องจากขาดแบบอย่าง เด็กก็เช่นกัน เขาก็ขาดแบบอย่างที่จะหล่อหลอม ซึ่งการศึกษานี้เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ถ้าหากว่าคนดีแล้วไม่ว่าทำอะไรก็จะทำความเจริญ สร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มันก็จะมีคนอย่างนี้เพิ่มขึ้น คนเสียสละเพิ่มขึ้น เกิดคนเสียสละเพิ่มขึ้นในสังคม สังคมก็จะร่มเย็นเป็นสุขเป็นธรรมดา แล้วถ้าคนดีในสังคมเพิ่มขึ้นมากๆ มันก็จะเป็นอย่างแบบอย่างการเสียสละ เราก็สร้างจากจุดเล็กๆ ไปก่อน เหมือนกับทุกวันนี้ เขาตัดไม้ทำลายป่า คนเขาก็เริ่มรู้สึกแล้วว่ามันร้อนเหลือเกิน หรืออย่างนี้ที่ทางภาคเหนือเขาบอกว่าอย่าเผาขยะนะ ไม่ต้องเผาป่าแล้วแค่เผาขยะ แค่นี้ก็ไหม้แล้ว ควัน... โอ้โฮ! ปกคลุมบ้านเมืองเลย แม้แต่เผาเล็กเผาน้อยเขาก็ไม่ยอมให้เผาแล้ว ให้แจ้งทางการได้เลย ขณะเดียวกันในสังคมชาวอโศกที่เราอยู่จะปลูกต้นไม้ สร้างธรรมชาติตามที่พ่อครูได้ให้แนวทางไว้ ไม่ว่าชาวอโศกจะไปอยู่ที่ไหน จะปลูกต้นไม้ สร้างธรรมชาติ บางแห่งบางที่สร้างทิ้งภูเขาน้ำตกด้วย แล้วก็เกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้น คนเข้ามาในสังคมของเรา ก็จะเกิดความร่มเย็นอย่างเห็นได้ชัดเจนด้านอากาศ ในขณะที่อากาศภายนอกนี้มีมลภาวะเยอะ แต่พอเข้ามาภายในเขตของชุมชนบุญนิยม หรือว่าชุมชนชาวอโศกรู้สึกร่มเย็นเพราะมีต้นไม้มาก อย่างน้อยเขาก็ได้สัมผัสว่ามีต้นไม้มันร่มเย็นอย่างนี้เองนะ เขาก็อาจจะอยากไปทำของเขาเพิ่มขึ้นๆ มากขึ้น แต่อย่างน้อยของเราก็ยังเป็นที่หนึ่งที่เป็นแบบอย่างให้เห็นว่า การไม่ตัดต้นไม้ทำลายป่า มันจะทำให้สังคมเราโดยกายภาพไม่มีมลภาวะมาก แม้มลภาวะข้างนอกจะเยอะ แต่ข้างในก็จะน้อยกว่า ก็จะเป็นผลดีทั้งสุขภาพกาย ส่วนสภาพจิตใจนั้นก็คือ ถ้ามีคนดีๆ มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมยิ่งขึ้น มันก็จะไม่แตกต่างกับเราเข้าไปในบริเวณที่มีต้นไม้เยอะๆ ร่มรื่น เขาก็จะ

รู้สึกได้อย่างเดียวกัน หรือเข้าไปในที่มีคนเยอะๆ ที่เป็นคนดี มีน้ำใจเสียสละเขาก็จะรู้สึกชื่นชม แต่ อาจจะเป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งกว่า นั่นแหละ! ถ้าหากเราทำที่เราก่อน ไม่ต้องให้คนอื่นทำก่อน แล้วก็ เราเสียสละมาทำงานด้านการศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนของเรา ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า มันก็เป็นการแก้รากฐาน พื้นฐานของสังคมจากการศึกษา อาตมาคิดว่าเรื่องการศึกษาเป็นบทบาท และมีความสำคัญเพราะเป็นงานสร้างคน แล้วสร้างคนด้วยนะ เพราะว่าการศึกษามันต้องอยู่กับคน ใจ จะได้ฝึกฝนจิตใจด้วยตัวเองด้วย จะต้องเสียสละจริงๆ จะต้องเสียสละความเป็นส่วนตัวจริงๆ มากขึ้นๆ จึงจะสามารถทำการศึกษาได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ”

ท่านสมณะโพธิสัทธี ว่า “ ...ขยายได้ แต่ไม่ได้มากอย่างที่คิดนะ เพราะมีตัวกั้นขวาง ใหญ่ เช่น องค์กรเรา ปะทะกับ เถระสมาคม หรือในทางการเมือง ก็ปะทะกับ รัฐบาล เราเป็นน้ำมวน เล็กๆเมื่อเจอแรงต้าน ก็ยอมไหลช้า ไปเร็วไม่ได้ หากมวนมากก็จะมีแรง เครื่องขวางกั้นก็กั้นไม่ได้”

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้น นำมาสู่ข้อสรุปได้ว่า

การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ นั้น เกิดจากการดำริของท่านสมณะบิน บน ธิรจิตโต อาจารย์หนึ่งผู้ดูแลเครือแหภูผาฟ้า น้ำ ของชาวอโศก เมื่อพบว่า นักเรียนลูกหลานญาติ ธรรมละเมียดศีลและกฎระเบียบของ โรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ เพราะขาดผู้ใหญ่ที่มีเวลาดูแลอย่าง ใกล้ชิดตลอดเวลา เนื่องจากมีภาระงานมากมายหลายด้าน และท่านเชื่อในทฤษฎีสัมมาอาริยมรรคมี องค์ 8 ว่าจะเส้นทางออกทางการศึกษาให้กับโลกได้อย่างแท้จริง จึงเริ่มรับเยาวชนจาก โรงเรียน สัมมาสิกขาต่างๆ ที่ต้องการพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น มาดูแล โดยให้มีผู้ใหญ่ทำหน้าที่ครูเป็นหลักดูแล อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และพัฒนาครูให้เข้าใจหลักการการเป็นแม่ไก่ที่ดี จนกระทั่งเกิด กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ ขึ้นอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การศึกษาในระบบแม่ไก่ลูกไก่ มีเป้าหมายมุ่งที่จะสร้างเยาวชนอริยชนในระดับศีล 5 คือสามารถมีความตั้งมั่น ไม่ละเมียดศีลในระดับศีล 5 ไม่มีอบายมุข เป็นหลัก มีการรับผิดชอบทำงาน เป็นเป้าหมายรอง ส่วนการเรียนหนังสือ จะเน้นให้เรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตจริง

จุดเด่นที่สุดของกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ ก็คือ การที่ สามารถนำแนวคิด และวิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้ได้จริง โดยแปลงนามธรรมให้เป็น รูปธรรม เน้นการให้สัมมาทิฐิในทุกบริมณฑล และจุดแข็งที่สุดก็คือ การมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติ ในการดูแล และพัฒนาเยาวชน ได้จริง มาทำหน้าที่ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรม เรียกว่า แม่ไก่ เยาวชนเรียกว่า ลูกไก่ และเรียกกระบวนการนี้ว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ นั่นเอง

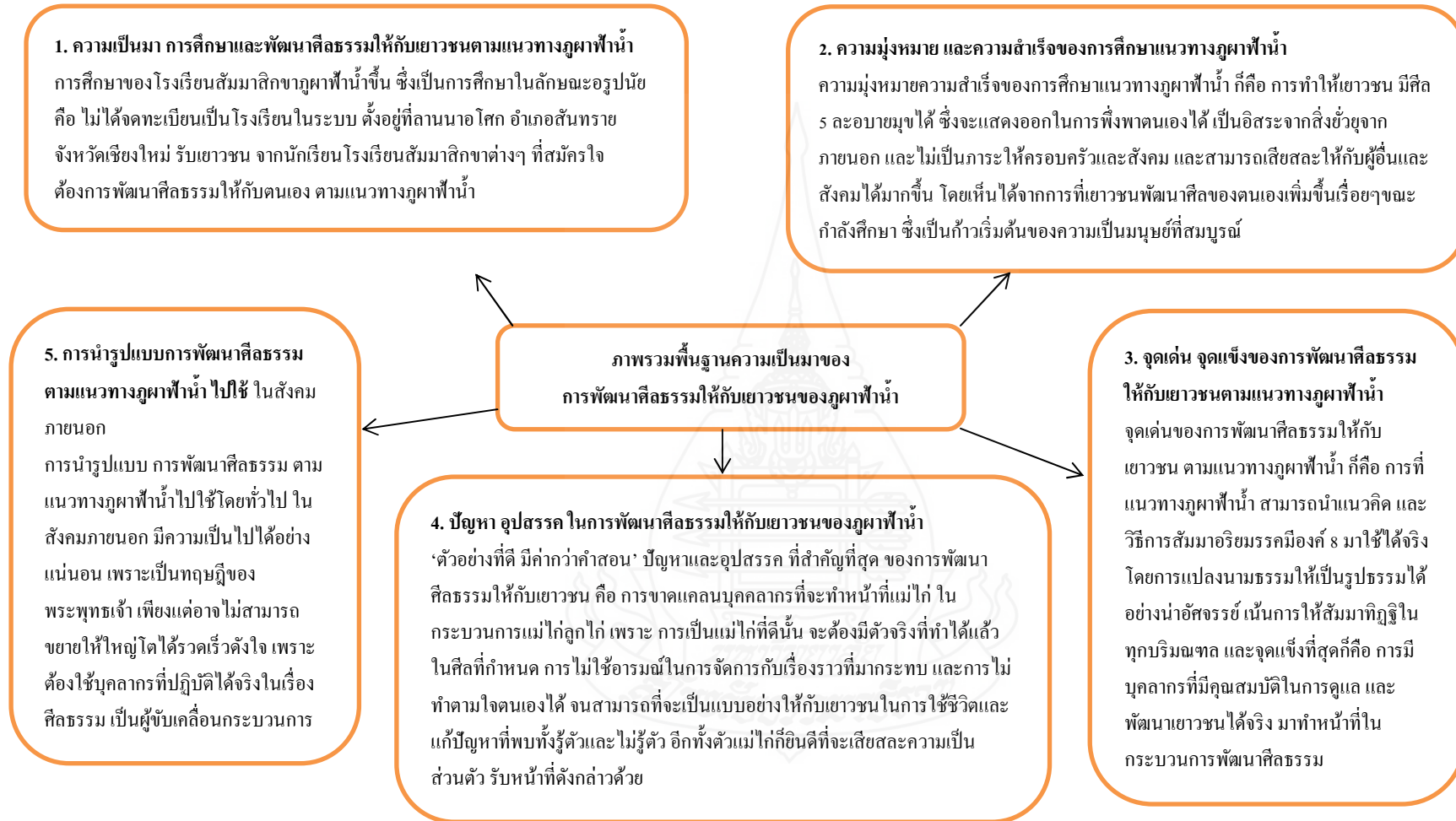
ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญที่สุด คือ การขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่แม่ไก่ ใน กระบวนการแม่ไก่ลูกไก่ เพราะ การเป็นแม่ไก่ที่ดีนั้น จะต้องมีความจริงใจที่ทำได้แล้วในศีลที่กำหนด การไม่ใช้อารมณ์ในการจัดการกับเรื่องราวที่มากกระทบ และการไม่ทำตามใจตนเองได้ จนสามารถที่

จะเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนในการใช้ชีวิตและแก้ปัญหาที่พบทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว อีกทั้งตัวแม่ไก่อก็ยินดีที่จะเสียดสละความเป็นส่วนตัว รับประทานอาหารที่ดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามการศึกษาพัฒนานี้ จะเป็นการพัฒนาตัวแม่ไก่อไปด้วยพร้อมๆกัน

และเมื่อถึงที่สุดแล้ว การนำรูปแบบ การพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้ามาใช้ โดยทั่วไป ในสังคมภายนอก ก็จะเป็นไปได้ ไม่ใช่เพียงเพราะเป็นทฤษฎีของพระพุทธเจ้า แต่เพราะองค์กรชาวโศกยังไม่หยุดยั้งที่จะสร้างมนุษยธรรมต่อไป เพียงแต่อาจไม่สามารถขยายให้ใหญ่โตได้รวดเร็วดังใจ เพราะต้องใช้นุศุลการที่มีตัวจริงในเรื่องศีลธรรมเป็นผู้ปฏิบัติ อีกทั้งสังคมใหญ่ยังไม่ได้ศรัทธายอมรับชาวโศกมากนัก

ภาพที่ 4.20-4.21 รูปภาพคุณแม่ไก่อ ของ ภูผาฟ้า กับ กิจกรรมการประชุมสัมมนา

ภาพที่ 4.22 ภาพรวม พื้นฐานความเป็นมา การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า

บทที่ 5

สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ในความดูแลของภูผาฟ้า

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน จนสามารถทำให้จิตใจเข้มแข็งที่จะตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวไปกับค่านิยมส่วนที่ไม่เหมาะสม ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์

ในบทนี้เป็นการนำเสนอ สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรม และ ความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า เพื่อให้ได้ทราบถึง ที่มา ความเป็นอยู่ พื้นฐานพฤติกรรม และพื้นฐานความคิดของเยาวชนในขณะทำการวิจัย ซึ่งจะให้เห็นถึง การใช้ชีวิต ในการศึกษา พัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ในปัจจุบันขณะทำการวิจัย ประกอบด้วย
  - 1.1 ที่มา และ ข้อมูลพื้นฐานของเยาวชน
  - 1.2 การแบ่งกลุ่ม
  - 1.3 สภาพแวดล้อม ถิ่นที่อยู่
2. สภาพพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย
  - 2.1 พฤติกรรมทั่วไปของเยาวชน
  - 2.2 พฤติกรรมตามกรอบศีล 5 และ กฎระเบียบที่กำหนด
3. สภาพความคิดของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย
  - 3.1 ความคิดทั่วไปของเยาวชน
  - 3.2 ความคิดในเชิงศีลธรรม
4. เหตุแห่งปัญหาเชิงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชน ในปัจจุบัน
  - 4.1 จากตัวเยาวชนเอง
  - 4.2 จากผู้ปกครอง และ สังคมรอบบ้าน
  - 4.3 จากครูที่ยังมีความสามารถไม่เพียงพอ

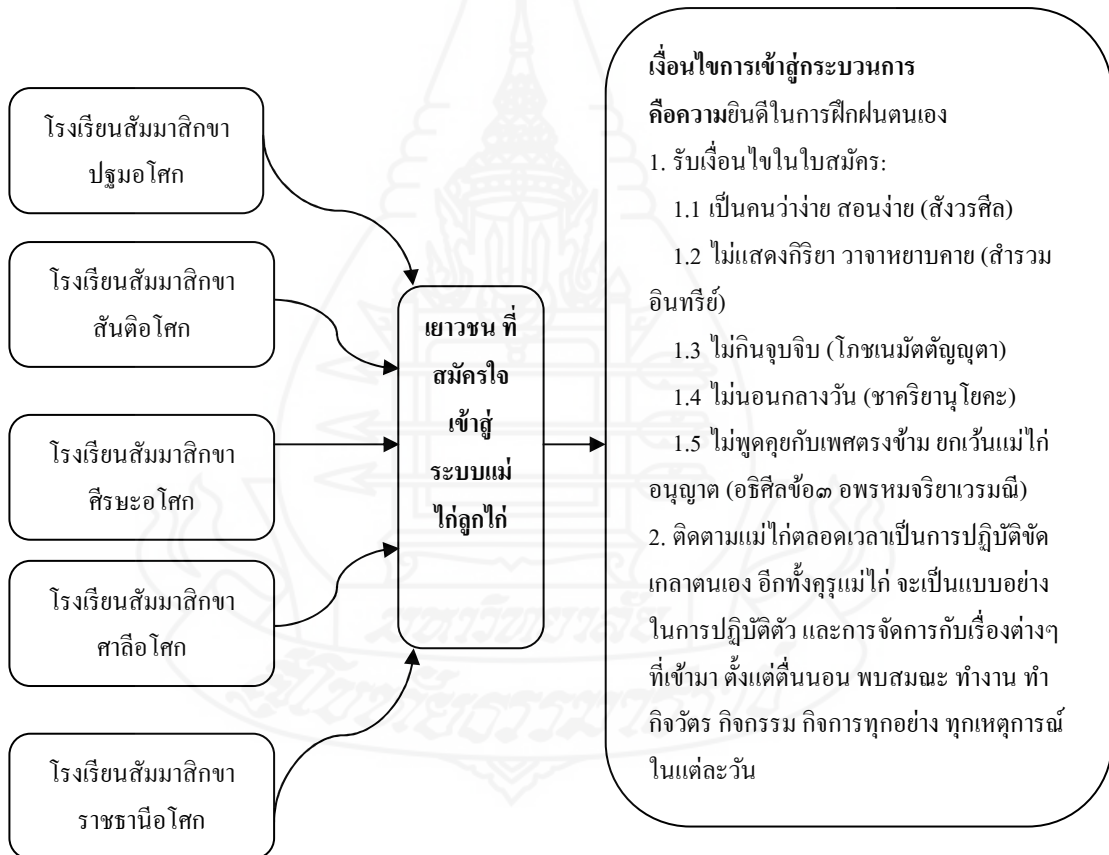

1. สภาพปัจจุบัน ในปัจจุบันขณะทำการวิจัย

สภาพปัจจุบัน หมายถึง พื้นฐานความเป็นอยู่ของเยาวชน อันได้แก่ ที่มา เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน จำนวน การแบ่งกลุ่มและที่อยู่อาศัย ตลอดจนสภาพแวดล้อมในปัจจุบันขณะทำการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 ที่มา และ ข้อมูลพื้นฐานของเยาวชน เพื่อให้ทราบถึง พื้นฐานของเยาวชนก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการของการพัฒนาศีลธรรม จากข้อมูลพบว่า

1.1.1 เยาวชนที่จะเข้าสู่กระบวนการในปัจจุบัน มาจาก โรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ เท่านั้น ดังเห็นได้จากแผนภาพที่ 5.1 ดังนี้

ภาพที่ 5.1 เรือนไข เยาวชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม

ที่มา: ผู้วิจัย

1.1.2 หากจำแนกเยาวชนตามชั้นเรียน และที่มาของโรงเรียน ขณะทำการวิจัย

(ภาคการศึกษา 2/2555) พบว่า มีเยาวชนในความดูแลของภูผาพ้าน้ำในระบบแม่ไก่ลูกไก่ อยู่ 23 คน เป็นชาย 11คน เป็นหญิง 12 คน มาจาก

1) โรงเรียนสัมมาสิกขาศลือโสศก จำนวน 17 คน แบ่งเป็น

เยาวชนชาย รวม 7 คน ประกอบด้วย ชั้นเรียน ม.2 จำนวน 2 คน ม.3 จำนวน 2 คน ม.5 จำนวน 1 คน และ ม.6 จำนวน 2 คน

เยาวชนหญิง รวม 10 คน ประกอบด้วย ชั้นเรียน ม.1 จำนวน 1 คน ม.2 จำนวน 3 คน ม.3 จำนวน 4 คน ม.5 จำนวน 1 คน และม.6 จำนวน 1 คน

2) โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสศก จำนวน 3 คนแบ่งเป็น

เยาวชนชายจำนวน 1 คน เป็นนักเรียนชั้นเรียน ม.5

เยาวชนหญิง 2 คน ประกอบด้วย ชั้นเรียน ม.2 จำนวน 1 คน และ ม.3 จำนวน 1 คน

3) โรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโสศก จำนวน 3 คน แบ่งเป็น

เยาวชนชาย ชั้นเรียน ม.2 จำนวน 1 คน ม. 3 จำนวน 2 คน

ผู้วิจัยได้สรุปเป็น แผนภาพที่ 5.2 ตารางจำแนกเยาวชนลูกไก่ ดังนี้

โรงเรียนสัมมาสิกขา ชั้นเรียน (จำนวน)	(ชาย) ชั้นมัธยมที่					(หญิง) ชั้นมัธยมที่						
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
ศลือโสศก รวม 17 คน		(2)	(2)		(1)	(2)	(1)	(3)	(4)		(1)	(1)
สันตือโสศก รวม 3 คน					(1)			(1)	(1)			
ปฐมอโสศก รวม 3 คน		(1)	(2)									
รวมทั้งสิ้น = (23) คน	(0)	(3)	(4)	(0)	(2)	(2)	(1)	(4)	(5)	(0)	(1)	(1)

ภาพที่ 5.2 ตาราง จำแนก จำนวน ชั้นเรียน และเพศ ของเยาวชน

ที่มา: ผู้วิจัย

1.2 การแบ่งกลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำวิจัยภาคสนามตลอดภาคการศึกษาที่ 2/2555 ของโรงเรียน สัมมาสิกขาภูผาฟ้า น้ำ ซึ่งมีเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ อยู่ร่วมกับคุณแม่ไก่ แยกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วยคุณแม่ไก่และลูกไก่ในความดูแล ดังนี้

1.2.1 กลุ่มคุณแม่ไก่ใจจริง ชาวหินฟ้า มีคุณแม่ไก่ผู้ช่วย 2 คน คือ คุณแม่ไก่ตั้งใจ วงษ์สมศรี และคุณแม่ไก่เยาวภา โคตรบรม มีลูกไก่ รวม 10 คน ได้แก่ 1. เพียงขวัญ ชันชนเดช (ปอ) 2. พาชขวัญ กิตติธรรมคุณ (มิ้น) 3. พิษญา ลุนสำโรง (ผักกาด) 4. พรปภา กระจ่างโพธิ์ (นุ้ม) 5. ณัฐนิชา กิตติธรรมคุณ (แพน) 6. เกียรติรุ่งฟ้า คำโสภะเชือก (ฟ้า) 7. เจนจิรา เรืองฉิม (โบ) 8. ชุตติกาญจน์ อินทศรี (เมย์) 9. พนาไพร สุขสงวน (บีม) 10. ปวีณรัตน์ สิทธิธรรมรัชต์ (ซี) ฝึกฝนตนเอง อยู่ที่ พุทธสถานศาลือโสภ

1.2.2 กลุ่มคุณแม่ไก่สุภาพ เพชรสุข มีลูกไก่ รวม 2 คน ได้แก่ 1. ดวงดาว คำน้อย (ดาว) 2. พบบุญ อุโสภะตระกูล (นุช) ฝึกฝนอยู่ที่ ลานนาอโสภ เชียงใหม่

1.2.3 กลุ่มคุณแม่ไก่วิชัย เขียววิจิตรกุล มีลูกไก่ รวม 5 คน ได้แก่ 1. มงคล พิลาชัย (ยอด) 2. พิรุฬห์ รักธงชัย (ตึก) 3. นัฐกานต์ บรรจงทรัพย์ (ฮือ) 4. ภูมิผา เพ็ชรพรหม (มิก) 5. ครหา เวชอินทร์ (นัด) ฝึกฝนอยู่ที่ ลานนาอโสภ เชียงใหม่

1.2.4 กลุ่มคุณแม่ไก่อรุณ แสนมงามงคล มีลูกไก่ รวม 1 คน ได้แก่ นายธีรศักดิ์ อินทศรี (บอย) ฝึกฝนอยู่ที่ ชุมชนเพชรผาภูมิ กำแพงเพชร

1.2.5 กลุ่มคุณแม่ไก่ทนต์ อูบชาติ มีลูกไก่ รวม 1 คน ได้แก่ นายพิเชษฐ นิมิพิเศษ (แมค) ฝึกฝนอยู่ที่ ชมรมมังสวิรัต เชียงใหม่

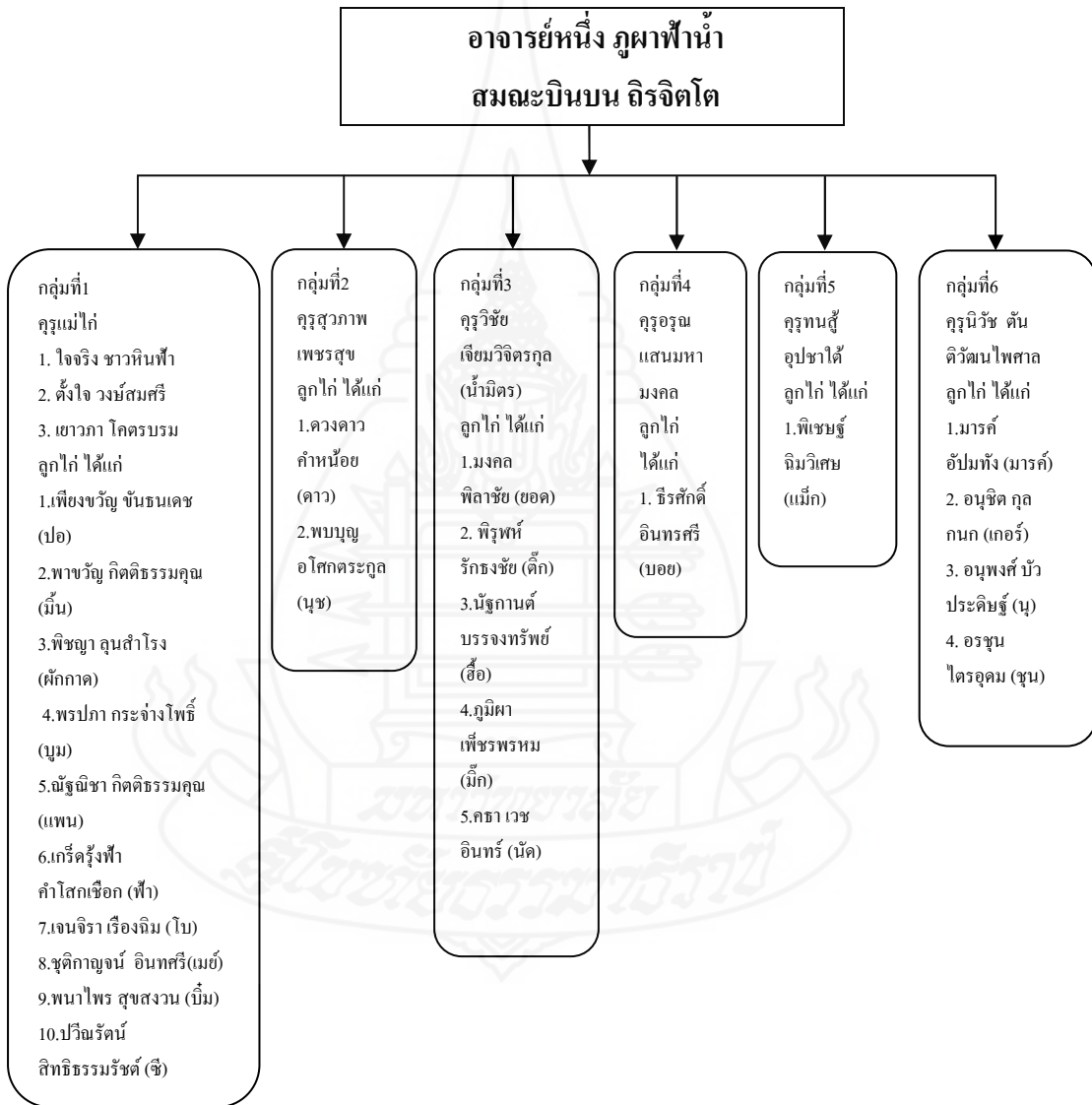
1.2.6 กลุ่มคุณแม่ไก่นิวซ์ ต้นดิวัฒน์ไพศาล มีลูกไก่ รวม 4 คน ได้แก่ 1. มาร์ค อัมพ์ ทัง (มาร์ค) 2. อนุชิต กุลกนก (เกอร์) 3. อนุพงศ์ บัวประดิษฐ์ (นุ) 4. อรชุน ไตรอุดม (ชุน) ฝึกฝนอยู่ที่ ฐิติฟาร์ม รีสอร์ท เชียงใหม่ และที่ บริษัท ฐิติฟ้า จำกัด กรุงเทพฯ 10170

กลุ่มแม่ไก่ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ก็คือ กลุ่มที่ 6 เพราะสิ่งแวดล้อม กิจการ งาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง ล้วนอยู่ห่างไกลวัด งานบุญ และสมณะ แต่อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมทาง กายภาพ ก็อยู่ในเงื่อนไขของระบบแม่ไก่ลูกไก่ คือ ให้เยาวชนอยู่ในความดูแลของคุณแม่ไก่ และ สภาพแวดล้อมต้องห่างไกลจากแหล่งอบายมุขด้วย การเกิดขึ้นของกลุ่มนี้ เกิดจากการที่แม่ไก่นิวซ์มี ความปรารถนาอันดีที่จะพัฒนาเยาวชน อีกทั้งตัวครูก็มีคุณสมบัติของความ เป็นแม่ไก่ คือ มีศีล 5 ละ อบายมุข ฝึกฝนตน ปฏิบัติธรรมกับชาวอโสภมานานกว่า 30 ปี เป็นผู้รับใช้ของกลุ่มรามบุษยามรรณ รุ่งแรก ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิต และ จากการสัมภาษณ์ท่านอาจารย์ หนึ่งสมณะบินบน ธิรจิตโต ท่านให้ความเห็นว่า “...ถ้าเราสามารถพัฒนาบุคลากรที่มีความเข้าใจ จริงแล้ว ไปอยู่ที่ไหนเขาสามารถก็ทำได้... ดังเช่น พระบาลีที่ปรากฏใน ปุพพังคสูตร ความว่า

‘คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้นแห่งดวงอาทิตย์เมื่อจะอุทัย คือ แสงเงินแสงทอง
 นั้นใด คู่ก่อน ภิกษุทั้งหลาย สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้น แห่งกุศลธรรมทั้งหลาย คือ สัมมาทิฏฐิ
 นั้นนั้น’...”

จากข้อมูลข้างต้น สรุปให้เห็นเป็นแผนภาพที่ 5.3 ได้ดังนี้

โครงสร้างของกลุ่ม แม่ไก่ลูกไก่ ภาคการศึกษา 2/2555

ภาพที่ 5.3 โครงสร้างของกลุ่ม แม่ไก่ลูกไก่ ภาคการศึกษา 2/2555

ที่มา: ผู้วิจัย

1.3 สภาพแวดล้อม ที่อยู่ที่ พบว่า เยาวชนจะอยู่ร่วมกับคุณแม่ไก่อ่ ตามแต่คุณแม่ไก่อ่จะอยู่ที่ใด และ จะทำหน้าที่การทำงานตามที่แม่ไก่อ่มอบหมาย เห็นได้จากการให้คำสัมภาษณ์ของคุณแม่ไก่อ่ เช่น

คุณแม่ไก่อ่ทนต์ “การดำเนินชีวิตตามแบบวิถีของ ช.ม.ร. ชม. โดยพ่อไก่อ่ดูแลอย่างใกล้ชิด”

คุณยายภา “...กลุ่มแม่ไก่อ่มีการโยกย้ายหรือเคลื่อนตัวบ่อย มีการเปลี่ยนแปลงสูง อยู่กับความไม่แน่นอน ทำให้เด็กๆพร้อมเสมอเมื่อมีเหตุการณ์หรือมีเหตุปัจจัยให้ไป เช่น ไปร่วมงานของหมู่กลุ่มประจำปี การออกรบไปชุมนุม การไปช่วยเหลือสังคม น้ำท่วม เก็บขยะ แจกอาหาร เยี่ยมบ้านนักเรียน ฯลฯ ทำให้ทุกคนได้ฝึกฝนความอดทนจนเกิดความแข็งแกร่ง พร้อมรับได้กับทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น...”

คุณสุภาพว่า “...การอยู่ร่วมกันของลูกไก่อ่ อยู่ด้วยกันในพุทธสถานภูผาฟ้า น้ำ ลานนาอโศก ภูผาฟ้า น้ำ พักอาศัยอยู่ร่วมกับคุณแม่ไก่อ่ กิน อยู่ หลับนอนในบ้านเดียวกัน โดยมีสภาพแวดล้อม เป็นชุมชนเล็กๆ แวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่บนพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ มีสระบัวล้อมรอบ...” ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จาก เยาวชนลูกไก่อ่ของคุณสุภาพ คือ ดาว กับ นุช บรรยายว่า “เป็นชุมชนเล็กๆ ในพื้นที่ 3 ไร่ มีต้นไม้ใหญ่มีสระบัวล้อมรอบ...”

กล่าวโดยภาพรวม สภาพแวดล้อมที่อยู่ที่ของเยาวชน ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ นั้น จะเคลื่อนย้ายไปตามแต่แม่ไก่อ่ที่จะนำไป และทุกกลุ่มก็จะใช้ชีวิตชีวิตตามตารางเวลาชีวิตปกติของชาวอโศก และ เรียนรู้จากกับกิจกรรมที่แม่ไก่อ่พาทำ

จากข้อมูลทีกล่าวมาแล้ว จะพบว่า สภาพปัจจุบันของเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ ในปัจจุบันขณะทำการวิจัย เป็นนักเรียนที่มาจาก โรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ ในเครือข่ายอโศก ทั้งหมด และปัจจุบันแบ่งกลุ่มเป็น 6 กลุ่ม มีถิ่นที่อยู่ตามแต่ที่แม่ไก่อ่จะพาไป เพื่อทำกิจกรรมที่แม่ไก่อ่รับผิดชอบ

2. สภาพพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย

สภาพพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพของพฤติกรรมประจำวันในการใช้ชีวิตตามปกติของเยาวชนขณะทำการวิจัย จากการศึกษาพบว่า เยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ เคยอาศัยอยู่ประจำ เรียนรู้ในระบบการศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่นๆของชาวอโศกมา ก่อนที่จะสมัครใจมาอยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ ทำให้เยาวชนเป้าหมาย ไม่มีพฤติกรรมหยาบที่ร้ายแรง หรือพฤติกรรมอย่างเยาวชนทั่วไป ในปัญหาของการอยู่ร่วมกัน หรือปัญหาเชิงพฤติกรรมอื่นๆ เพราะมีพื้นฐานการปฏิบัติศีลมาแล้ว โดยมีการกำหนดรู้ว่าคุณเองมีเรื่องอะไรที่ยังทำไม่ได้ดี หรือมักจะละเมียดอยู่บ้าง จากการวิเคราะห์แบ่งได้เป็น

2.1 พฤติกรรมทั่วไปของเยาวชน

พฤติกรรมทั่วไป หมายถึง การแสดงออกในการใช้ชีวิตประจำวัน ในลักษณะต่างๆ ไป พบว่า ส่วนใหญ่แล้ว เยาวชนมีพฤติกรรมที่ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีเด็กที่มีอาการ ต้องการเล่นเกมบ้าง นอนขี้เกียจบ้าง ไม่มีพลังบ้างในตอนต้นของภาคการเรียน หลังจากเข้าสู่กระบวนการก็พัฒนาพฤติกรรมขึ้นเห็นได้จาก การขวนขวายมากขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป และทั้งสมณะ ครู และตัวเยาวชนเอง ก็ให้ความเห็นในทำนองเดียวกัน ดังนี้

สมณะ โปธิสิทธิ์ “...จะมีการผัดกระเบียบ ผิดกฎของโรงเรียนบ้าง เช่น ที่นี่กำหนดว่าเด็กนักเรียนไม่ควรที่จะใช้เงิน ไม่ให้มือถือ โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นอินเทอร์เน็ต จะเห็นได้ว่าบางคนเขาก็ยังมีโทรศัพท์มือถือ ...เขาได้พัฒนาในเรื่องปรีชาธิ เรื่องปฏิบัติ และพัฒนามโนกรรม วชิกรรม กายกรรมของเขา เด็กในชั้นเรียนที่สูงขึ้น ก็เห็นได้ชัด นื่องกับที่อยู่กันได้ แต่ก็ยังมีหย่กันบ้าง เกรกันบ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องหนักหนา”

ครูใจจริง “เด็กบางคนไม่สามารถจะทนได้กับความต้องการ เพราะกลับบ้านไปเสพเน็ตมา แล้วความอยากยั้งค้ำ เอาไม่ออก สภาพที่แสดงออกคือ เขาไม่มีแรงที่จะทำอะไร หหมดแรง ซึมกะทือ อยากนอน ไม่อยากทำอะไรเลย อยากพักผ่อนอย่างเดียว แคให้ทำตามระบบไปก่อน ก็ยังไม่ได้ ทำไม่ไหว”

ครูตั้งใจ “ขี้เกียจ(นื่องโบว์) ดิดมาจากบ้าน ไม่ทำอะไร บอกให้ทำอะไร ก็ทำสักแต่ว่าทำให้พันๆ กระบวนการเพื่อนช่วยได้มาก เช่น ให้ซี (ซึ่งขยันมากขึ้นแล้ว ทุกวันนี้เปลี่ยนหลังจากได้สัมมาทิฐิ) ช่วยคุด ทำด้วยกัน เขาเห็นเพื่อนทำ เขาก็อดไม่ได้ ทนไม่ได้ที่จะไม่ช่วยทำ คะแนนแม่ฐานก็ช่วยได้ส่วนหนึ่ง”

ครูสุภาพ “... เรื่องขี้เกียจ ก็ขี้เกียจแบบอ่อนๆ เช่นเมื่อให้ไปหุงข้าว เดินมา ก็บอก ว่าหนูไม่อยากจะหุงข้าว ถามเหตุผล ก็บอกตรงๆ ว่าไม่อยากจะทำ ขี้เกียจ เขาก็บอกตรงๆ พุดคุดทำความเข้าใจกับเขา ก็ให้เวลา ให้ความเข้าใจ ใ้เขาไปทำงานอื่นก่อน แต่คะแนนก็จะต้องถูกหักนะ ก็พุดคุดติดากับเขา พอสรูปงานก็ย้าพุดในวงใหญ่อีกที ใ้คนอื่นๆรับรู้ร่วมกัน”

ส่วนปัญหาของการอยู่ร่วมกัน พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา เช่น คาวกับนุชต่างกล่าวว่ “...ไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน...” แต่ ก็มีบ้างที่ยังต้องปรับตัวและเรียนรู้อี้อะไรจะอยู่ร่วมกันและ ก็สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับหมู่กลุ่มได้ในที่สุด ดังคำให้สัมภาษณ์ของเยาวชนบางส่วน เช่น

(เมย์) “มีความไม่เข้าใจกันบ้าง ก็มาพุดคุดกันปรับความเข้าใจให้แต่ละคนรู้ว่ารู้สึกอย่างไร อัดคุดตรงไหน อะไรบ้าง ก็บอกกันได้”

(ฮือ) “มีปัญหาคะเลาะเบาะแว้งกันนานๆที”

(ตึก) “ปัญหาขัดแย้งเพราะต่างคนต่างอยู่ ไม่เข้าใจกัน เห็นแก่ตัว รู้สึกว่าตัวเองดีกว่าคนอื่นได้ดีกว่า”

(บอย) “อยู่ร่วมกันก็ขัดแย้งในเรื่องอารมณ์ เพราะไม่เข้าใจ ต่างคนต่างมีความคิดของตัวเอง”

(นัค) “ขัดแย้งในเรื่องที่ไม่พอใจเพราะมีกิเลสของตนเอง”

(มิก) “ขัดแย้งกันบ้าง บางเรื่องก็โมโหกันนานอยู่”

(ซุน) “แต่ละคนก็มีความคิดของตัวเอง ต้องแก้ที่ตัวเอง เพราะสั่งคนอื่นไม่ได้”

2.2 พฤติกรรมตามกรอบศีล 5

เยาวชนมีปัญหาพฤติกรรมในกรอบของศีล 5 อยู่บ้าง และแม้จะทำผิดศีล 5 ตามกรอบของชาว ไศกบัง ก็เป็นเรื่องที่เล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับเยาวชนในสังคมทั่วไปภายนอก เห็นได้จาก การให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมณะโพธิสัทธี “...เมื่อดูจากเรื่องศีล ข้อ 1 อยู่วัดไม่มีปัญหา ควบคุมได้ดีอยู่ จะมีก็เรื่องมังสวิรัตเมื่อปิดเทอมกลับบ้าน ขึ้นอยู่กับที่บ้านว่าทานมังสวิรัตหรือไม่ ถ้าไม่เขาก็จะทำผิดศีลข้อนี้ ข้อ 2 เรื่องขโมยหายๆ ไม่มี จะมีบ้างก็เรื่องขี้เกียจบ้าง การทำงานขยันขันแข็งตามกำลังของเด็ก ปัญหาใหญ่ๆ ไม่มี ข้อ 3 อยู่ที่นี้จะดีมาก เพราะ มีการแยกหญิงชาย แบ่งเขตชายเขตหญิง ถ้าไม่มีเรื่องราวที่จำเป็นก็ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการมั่วสุมกัน และแม้แต่เรื่องจดหมายน้อยที่เคยมีมา ตอนนั้นก็ไม่มี ข้อ 4 ที่อยู่ในสายหูสายตา การพูดการจาก็ไม่พูดคำหยาบ แต่พฤติกรรมเมื่อทำผิดแล้ว ถามว่าพูดไม่ตรงกับความเป็นจริงไหม ก็อาจจะมึนบ้าง ถือว่ายังไม่มึนปัญหาอะไรใหญ่โต ข้อ 5 จะไม่หายๆ เหมือนกับข้างนอก เพราะเด็กจะไม่มึนเรื่องสิ่งมอมเมา การดื่มเหล้า เรื่องยาเสพติด แม้แต่น้ำอัดลมก็ตาม ก็ไม่เห็นมึนปัญหา ”

ครูเยาวภา “...การพูดเพื่อเจ้อ นินทา ศีลข้อ 4 จะพบว่าเด็กอยู่ในวัยสนุกสนาน จะพูดคุยกัน จิตฟุ้งซ่าน แต่ก็สามารถแก้ไขปรับให้ลดน้อยลง โดยการให้พบสมณะหรือให้ทำกิจกรรมกลุ่มที่มีพี่เลี้ยงหรือแม่ไก่ออยู่ใกล้ชิด แล้วชี้ให้เห็นถึงโทษภัยของพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การพูดเพื่อเจ้อ ไร้สาระก็จะไม่มีความน่าเชื่อถือ”

ครูสุภาพ “ ข้อบกพร่องของเด็กๆ เช่น ศีลข้อ 1 มีการแสดงกริยาเบียดเบียนกันอยู่บ้าง เช่น การถกเถียงของรุ่นน้องที่แสดงต่อพี่ อาจทำให้เกิดการไม่พอใจกัน ศีลข้อ 3 การพูดคุยกับเพศตรงข้ามลิ้มขออนุญาตครูแม่ไก่อที่ดูแล เพราะความเคยชินเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน ศีลข้อ 4 การพูดเพื่อเจ้อ ถกเถียงด้วยอารมณ์ มีบ้าง ศีลข้อ 5 การกินจุบจิบ มีอยู่ เช่น ทำครัว ชิม แล้วอยากกินจึงหยิบกิน / การร้องเพลงไม่ผ่านการตรวจสอบด้วยความเคยชิน...”

ครูทนต์ “ ผิดศีลข้อ 4 ดิดเทคโนโลยี”

ครูผู้จริง “...ปัญหาที่เจอ เรื่องดิคิเล็กทรอนิกส์” และ ความเห็นของผู้ปกครอง เช่น

ผู้ปกครองชงไท “ลูกสาวจะมีปัญหาศีลข้อ 3 บ้าง ต่างจากเพื่อนรุ่นเดียวกันที่ไม่ค่อยแสดงออกในเรื่องนี้เท่าไรนัก” (ศีลข้อ 3 ในความหมายของชาวโศก คือ การถูกเนื้อต้องตัวเพศตรงข้าม ไม่ได้หมายถึงการมีเพศสัมพันธ์แบบที่เข้าใจ และใช้กันโดยทั่วไป...ผู้วิจัย)

สำหรับตัวเยาวชนเอง ก็ได้มองตนเองในเรื่องศีลของตน และให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้
(ปอ) “โดยส่วนตัวน่าจะเป็นข้อ 4 และพวกเรามากจะผิดข้อ 4 เพราะการพูดไม่เป็นสาระ คิดว่าเป็นรายละเอียดของศีล ถ้าเป็นแถวบ้าน การผิดศีลข้อ 4 จะเป็นการตะโกนด่ากัน รุนแรง คำหยาบจนเป็นปกติ แต่การมีของพวกเราเป็นรายละเอียดไม่หยาบขนาดนั้น”

(มีน) “ข้อ 4 บางครั้งก็เพื่อเจ้อ ...ส่วนมากไม่มีสาระประโยชน์เท่าไร เราก็ไม่ค่อยได้มีสติในการม้วนหางสรุป... แต่ก็เหมือนที่ปอพูด... ข้างนอก ข้อ 4 หมายถึงพูดกันรุนแรง ด่ากัน”

(โบว์) “ข้อ 5 นอนกลางวัน กินจุบจิบเมื่อเข้าครัว”

(บี๋ม) “ข้อ 5 นอนเวลาว่าง เข้าครัวจุบจิบ”

(ซี) “ข้อ 4 พูดเพื่อเจ้อ การอยู่ด้วยกันต้องมีสีสันอะไรบ้าง การผิดศีลข้อ 4 เป็นสีสันในการอยู่ด้วยกัน”

(เมย์) “สมมติทำงานด้วยกัน มีการพูดเพื่อเจ้อ และเมื่อใส่อารมณ์ลงไปบางครั้งอารมณ์ก็หลุดออกไป”

(นุ้ม) “ข้อ 4 และข้อ 5 จะผิดเสียส่วนใหญ่ มันเป็นปกติของพวกเราไปเลย เพราะเราไม่มีทางออกอื่นเหมือนข้างนอก มีทางออก เช่นการเล่นเกมส์ เล่นเฟสบุค... แต่เราไม่มี เราทำไม่ได้ ก็พยายามที่อยู่ศีล เราก็หลุด ออกทางจุบจิบบ้าง ทางวาจาเพื่อเจ้อบ้าง”

(ผักกาด) “ข้อ 4 ข้อ 5 พูดเพื่อเจ้อ กินจุบจิบ”

(ฟ้า) “ข้อ 4 กับข้อ 5 พูดเพื่อเจ้อ กินจุบจิบ ไม่มีทางออกเลยกิน...”

(ดาว) “ร้องเพลงไร้สาระ จุบจิบ ตบยุง ขาดสติ ทั้งตัวเองและเพื่อน”

(ฮือ) “ส่วนมากผิดศีลข้อ 1 ”

(ติก) “ผิดศีลข้อ 5 กินจุบจิบ นอนกลางวัน ตามใจตัวเอง มาช่วงหลังๆเริ่มเบาลง เพราะเริ่มเห็นโทษเห็นภัย เป็นเรื่องไร้สาระ”

(บอย) “ผิดศีลข้อ 5 กินจุบจิบ นอนกลางวัน ข้อ 1 ยังมีอารมณ์ไม่ค่อยดี แต่ก็ดีขึ้น”

(นัด) “ผิดศีลข้อ 5 กินจุบจิบ นอนกลางวัน รู้ว่าไม่ดี แต่ก็แพ้กิเลส”

(มิก) “ผิดศีลข้อ 5 นอนกลางวัน ข้อ 4 เพื่อเจ้อ คำหยาบก็มีบ้างเหมือนกัน”

(ชุน) “ผิดข้อ 4 แบ่งเป็น 2 อย่าง พูดคำหยาบ โทกหก เพราะย่อยเข้ามาอีกก็เป็นกตिका ผิดเพราะแอบมีเครื่องสื่อสารไม่ได้บอกแล้วต่อมาก็ต้องโทกหก”

เยาวชนในความดูแลของภุษาฟ้า น้ำ ยังมีพฤติกรรมที่ละเมิดศีล 5 อยู่บ้างตามความหมายของชาวอโศกที่แตกต่างกว่า ละเอียดกว่าที่สังคมทั่วไปหมาย เข้าใจ และใช้กัน และเป็นพฤติกรรมที่แต่ละปัจเจกส่วนใหญ่มีติดมาแต่เดิม ประพฤติมาตั้งแต่ก่อนมาฝึกฝนปฏิบัติในโรงเรียน สัมมาสิกขา เป็นพฤติกรรมที่ตกค้างเมื่อกลับไปอยู่บ้านระยะเวลาหนึ่งตอนปิดภาคเรียน แต่พฤติกรรมดังกล่าวก็จะเบาบางลง จนหายไปเมื่อเวลาผ่านไปเมื่อเขาได้อยู่ในระบบแม่ไก่ลูกไก่

3. สภาพความคิดของเยาวชนในปัจจุบันขณะทำการวิจัย

เยาวชนมีความคิดหลากหลาย มีบ้างยังไม่เห็นโทษภัยของการผิดศีล แต่ส่วนใหญ่ มีความสังวร ระวังระวังความคิดที่เกิดขึ้น ไม่ให้เป็นไปในทางอกุศล และฝึกคิดให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งเสียสละ ลดละเลิก กิเลสที่ตนเองติดอยู่ โดยมีศีล 5 และสัมมาทิฏฐิ ที่ได้เรียนรู้ เป็นตัวขัดเกลาตนเอง การวิเคราะห์ผล แบ่งเป็น

3.1 ความคิดทั่วไปของเยาวชน

ความคิดโดยทั่วไปของเยาวชน พบว่า เนื่องจากการได้มีพื้นฐานการปฏิบัติศีลของเยาวชนเป้าหมาย ทำให้ความคิดของเยาวชนจะเป็นไปในทิศทางมุ่งที่จะ ลดละเลิก พฤติกรรมที่ไม่ถูกเหมาะ ด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกรรม ว่าส่งผลให้กับชีวิตต่อไปในอนาคต และมีความคิดความเข้าใจว่า สิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี มีสัมมาทิฏฐิเบื้องต้นมาบ้างแล้วดังความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

ท่านสมณะแสนดิน “เท่าที่ได้สัมผัสเด็กที่เข้ามาเรียนในสัมมาสิกขาซึ่งถูกคัดเลือกมาในระดับหนึ่ง ส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อศีลธรรม ส่วนใหญ่ยังให้คุณค่าต่อศีลธรรม แต่ส่วนใหญ่จะขาดอินทรีย์พลังในการอดทนต่อสิ่งชั่วให้เสื่อมต่ำในศีลธรรมไม่ได้ อีกทั้งความเข้าใจหรือทิฏฐิ ในเรื่องศีลธรรมยังไม่มากและไม่เข้มแข็งพอที่จะต่อต้านกับกระแสโลกทุนนิยม, บริโภคนิยม, วัตถุนิยม, หรุหรานิยม, เลือดตามกนิยม, วิถถารนิยม, รวมทั้งการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ที่มักพาเสื่อมต่ำทางศีลธรรม”

ครูทนต์ “...มีความรู้ดี รู้ชั่ว แยกแยะถูกผิดได้...” แต่ยังต่างในความเห็นของผู้ปกครอง ฆงไท เมื่อพูดถึงลูกของตนเองว่า “รู้ภาคทฤษฎี แต่ภาคปฏิบัติยังทำไม่ได้เท่าที่ควร ต่างจากเพื่อนรุ่นเดียวกันที่ไม่ค่อยแสดงภูมิ แต่ทำได้ไปเรื่อยๆ”

สำหรับความเห็นของเยาวชน ในเรื่องเดียวกัน เช่น

(มีน) “เรารู้แล้วละคะเมื่อก่อน ก็รู้ว่า ทำอย่างนี้ดี อย่างนี้ไม่ดี แต่มันก็จะมีบางครั้งที่ หลุดออกไปบ้าง”

(ตึก) “เห็นด้วยกับอ โศก คนในสังคมเห็นแก่ตัวสูง อยู่ข้างนอกทรัพย์สินของเรา ก็เป็นของเรา อยู่ที่นี่ ทรัพย์สินเป็นของส่วนกลางมีน้อยก็ใช้น้อย มีมากก็ต่างคนต่างแบ่งกันไป...”

(ฮือ) “คิดเหมือนชาวอ โศก คนสมัยนี้แก่งแย่งชิงดีกัน ไม่มีใครยอมกัน ก็เลยเกิด ปัญหา”

(นัค) “ในสิ่งที่อ โศกทำดีต่อชุมชน คนที่ไม่เคยเข้ามาอยู่จะไม่เข้าใจ แล้วแต่คนคิด ด้วย วิบากไครวิบากมัน”

3.2 ความคิดในเชิงศีลธรรม

เยาวชนส่วนใหญ่ จะมีความเข้าใจเรื่องของศีลดี เข้าใจในเรื่องสัมมาทิฐิ และมีความคิดเกรงกลัวต่อบาป แต่ก็มีบ้างที่ยังไม่เห็นโทษภัยอย่างแท้จริง ดังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมณะโพธิสัทธ “...อย่างน้อย วันนี้ได้พูดคุยกับเด็กที่อยู่ลานนา ...อย่างน้อย แต่ก่อนเขาไม่รู้เรื่องศีล 5 เดียวนี้ก็จำปริยัติศีล 5 ได้ชัดเจน และเขาก็นำไปปฏิบัติ แต่ถามว่าปฏิบัติได้ สมบูรณ์ไหม เขาก็ยังไม่สมบูรณ์ มีบ้างครั้งที่ผล...”

ครูสุภาพ “คุณค่าและความเข้าใจต่อศีลธรรม เยาวชนมีความเข้าใจค่อนข้างดี เพราะมีนักบวชคอยชี้แนะอยู่เสมอๆ วันละ 3 เวลา แต่การปรับเชิงพฤติกรรม ยังต้องอาศัยเวลา”

ครูเยาวภา “เด็กที่ดูแลอยู่ บางส่วนยังไม่ค่อยเห็นถึงโทษภัยของการผิดศีลอย่างจริงจัง หรือเห็นว่าคนที่ตนเข้ามาเรียนอยู่ในระบบนี้คืออยู่แล้ว หรือมองไม่ออกว่าตน โศกดีกว่าเด็กส่วนมากที่ไม่ได้มาเรียนเช่นตน เช่น ยังเป็นการฝึกแบบตามๆ กัน ไม่กินเนื้อสัตว์เพราะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียน พอปิดเทอมก็กินเนื้อสัตว์ปกติ ยังไม่คิดจะเลิกกินเนื้อสัตว์เพราะสำนึกถึงบาปบุญที่แท้จริง จนอยากเลิกกินเนื้อสัตว์ เป็นต้น”

ครูนิวัช “...นักเรียนมีความเข้าใจต่อศีลธรรม...”

ผู้ปกครอง ดวงพร “...ต่างจากเพื่อนรุ่นเดียวกันตรงที่เพื่อนไม่มีศีล บุตรมีศีล ... ความคิดด้านศีลธรรมของบุตรคูดีขึ้น เคารพผู้ปกครองมากขึ้น ทำตัวสมวัยได้มากขึ้น”

ผู้ปกครอง อุทัย “...คิดว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีลธรรมมากขึ้น แต่เวลาต้องติดต่อพูดคุยกับเพื่อนก็สามารถพูดคุยกันรู้เรื่อง โดยไม่มีปัญหาความขัดแย้ง เพราะเขาไม่พูดในเรื่องที่ฟังให้ต้องขัดแย้งกัน”

และในเรื่องเดียวกัน จากการให้สัมภาษณ์ของตัวเยาวชนเอง เช่น

(ดา) “ศีลธรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก เพราะทำให้เรามีความสุข เป็นคนดี อีกทั้งยังทำให้ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกับเราได้ดี ไว้ใจกัน”

(นุช) “ศีลธรรมมีความสำคัญมาก เพราะว่าเราจะได้ฝึกตนเอง เช่น การตบยุง เวลา ที่ยุ่งกักราก็ไม่ควรขาดสติไปตบมัน แต่เราจะเป่าหรือปัดมันเบาๆ ฝึกมีน้ำใจ ฝึกสติ (ศีลข้อ 1)...”

(ปอ) “สังคมถือว่าตอนนี้ยังสงบสุข แสดงว่าศีลก็มีส่วน เพราะเราจะถูกปลูกฝังในเรื่องศีล บางครั้งก็ไม่รู้ตัว เช่นพ่อแม่บอกไม่ให้ขโมย คนอื่น จริงๆก็คือศีล ความคิดในเรื่องศีลธรรมกับการมาอยู่ที่นี่ ศีลทำให้เรามองเห็นตัวเองว่าเป็นอย่างไร บกพร่องตรงไหน”

(บี๋ม) “ก็คิดว่าดีละ อยู่ข้างนอก ท่องศีล 5 แต่ไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร ไม่ค่อยชัดเจน พอมาอยู่ที่นี่ก็ทราบความละเอียดขึ้น”

(ซี) “ศีลสำคัญ คนเกิดมา เบื้องต้นของชีวิตก็ต้องถือศีล 5 เป็นหลักสำคัญ”

(บอย) “...ศีลธรรมไม่ล้าสมัย”

(มิก) “ศีลธรรมไม่ล้าสมัย มันสามารถอยู่กับเราทุกวัน แล้วแต่เราจะติดกับมันอย่างไร จะประยุกต์กับมันอย่างไรให้เข้ากับสังคมได้”

(ซุน) “ก็ดี ไม่ล้าสมัย คิดว่า ผ่านมา 2000กว่าปีแล้ว ศีลธรรมก็อยู่เหมือนเดิมแต่คนไม่ได้ศึกษาอย่างเอาจริงเท่าไร ก็ไม่เข้าถึงข้างใน ถ้าศึกษาอย่างจริงจังๆก็ดีครับ”

จากข้อมูลข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความคิดส่วนใหญ่ของเยาวชน เห็นความสำคัญของการมีศีล พยายามที่จะคิดให้เป็นไปในทิศทางที่ ลดละเลิก กีเลศ และ เชื่อในเรื่องวิบากกรรม พยายามไม่ทำสิ่งเป็นอกุศล คือเรื่องที่ไม่เหมาะสม ที่เรียกว่า มิจฉาทิฎฐิ นั่นเอง

4. เหตุแห่งปัญหาเชิงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ในปัจจุบัน

ในการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง นอกจากได้ทราบถึงข้อมูล สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชน แล้ว ยังมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนมีพฤติกรรม และ ความคิด อย่างที่แสดงออกมานั้น มีต้นเหตุแห่งพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลนี้ ใ้ใช้เป็นฐานในการวิจัย วิธีการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน โดยใช้เปรียบเทียบกับ ผลของวิธีการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางพุทธพจน์ต่อไป เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ผลข้อมูลในเรื่องดังกล่าว ดังต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลพบว่า พฤติกรรมของเยาวชนมักที่จะเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว ทำตามความเคยชินที่ทำบ่อยจนตั้งสมกลายเป็นนิสัยของเยาวชนนั้น ส่วนเรื่องของความคิดนั้น เยาวชนมักจะไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง มักจะคิดทำตามค่านิยมของสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ติดมากับ

สภาพแวดล้อมเดิม และสื่อต่างๆ โดยไม่มีการกลั่นกรอง แม้ในปัจจุบันเยาวชนเริ่มเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม ก็ยังพบปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิด ถึงจะลดลงบ้างก็ตาม ซึ่งอาจจะแสดงที่มาของเหตุแห่งพฤติกรรมได้ เป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 จากตัวเยาวชนเอง

4.1.1 ตัวเยาวชนไม่มีสัมมาทิฐิ

คือ เริ่มจาก เยาวชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง หรือเข้าใจผิดว่า สิ่งไหน อะไรเหมาะสม ที่จะแสดงออกในสถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ ทำให้ทำตามกระแสสังคม ต่อเนื่องมาจนเกิดความเคยชิน

4.1.2 เยาวชนไม่แข็งแรงทางใจพอที่จะเอาชนะความอยากได้

คือ เยาวชนบางคนทราบถึงการแสดงออกของตนว่าไม่เหมาะสม แต่ก็ไม่สามารถต่อสู้เป็นนายเหนือค่านิยมที่ได้รับรู้มาได้ เรียกว่า อินทรีย์พละอ่อน ทำให้ตนเองพ่ายแพ้ต่อกิเลส เช่น ติดเทคโนโลยี เลยเถิดจนกลายเป็นอบายมุข เช่น ติดเกม ติดinternet ฯลฯ

4.1.3 เยาวชน เผลอสติ เพราะขาดการระวังสังวร

คือ เผลอใจ เผลอปล่อยให้ความเคยชินทำงาน คือ หลังจากทราบแล้วว่าอะไรมีจรรยา อะไรสัมมา เขาก็จะเริ่มปฏิบัติดี แต่เนื่องด้วยยังไม่หมดต่อการฝึกฝน ทำให้สติหลุด เผลอสติทำไปโดย ควบคุมไม่เท่าทันกิเลสความเคยชินต่อกรณีเหล่านี้ ท่านสมณะ และครูหลายท่าน ได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ท่านสมณะแสนดิน “...เด็กไม่มีความเข้มแข็งของศีลธรรมในจิตใจเป็นพื้นฐานเดิม เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเกิดมาในยุคใกล้ กาลิยุค เป็นยุค "โกลบอลิซึชัน"(Globalization) แม้จะมีการคัดเลือกเด็กที่จะเข้ามาเรียนในสัมมาสิกขาในระดับหนึ่ง แต่ความติดขัดโหยหาในอบายมุข เช่น ติดการคบเพื่อนชั่ว(พาเสพอบายมุข) ติดเกมส์ ติดเสพสบายส่วนตัว ติดการการใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น”

ครูแม่ไถ่แก้ว “เด็กมีความรู้ความเข้าใจดีแค่ในระดับพื้นฐานคนทั่วไป แต่ไม่เข้าใจถึงคุณค่าของการถือศีลดีพอ จึงทำให้การควบคุม น.ร. ให้มีศีลเคร่งไม่ก่อเกิดประโยชน์เพียงพอในการควบคุมตนเองด้วยศีล และเกิดแรงต้านเพิ่มเมื่อการสื่อถึงศีลในระดับเบื้องต้น กลางปลาย ที่มุ่มมองต่างกันระหว่าง ครู กับ น.ร. ...การสร้างจิตสำนึกสร้างยากกว่ากฎระเบียบ การทำดีตามที่ความใฝ่ดีที่เข้าใจแล้ว ...มักจะพ่ายแพ้ต่อความเคยชินแบบเดิมๆ”

ครูใจจริง “...เด็กไม่สามารถจะทนได้กับความต้องการ เพราะกลับบ้านไปเสพเน็ตมาแล้วความอยากยังค้าง เอาไม่ออก ...”

ครูสุภาพ "...สิ่งที่เด็กเคยชินมาเก่าๆ ที่เคยตามใจให้เขาอยู่สุขสบาย ทำให้เขาติด
อาจติดคอมฯ ติดเครื่องมือสื่อสาร โทรศัพท์"

ครูเยาวภา "...เด็กยังทำได้ไม่ถึงจิต ยังเป็นเพียงทำตามหน้าที่ในเวลาเปิดเทอม
เท่านั้น"

4.2 จากผู้ปกครอง และสังคมนอบบ้าน

ผู้ปกครอง พ่อแม่ไม่มีเวลา ปล่อยเยาวชนให้เป็นไปกับสังคมนอบบ้าน แคม
ผู้ปกครองบางคนก็ไม่มีเวลาสนใจในสัมมาทิฐิ ทำให้ส่งเสริมเยาวชนไปในทิศทางตามค่านิยม
ของสังคม ดังคำให้สัมภาษณ์ของท่านสมณะและครูหลายท่าน ดังนี้

สมณะโพธิสิทธิ์ "...สาเหตุ เพราะเด็กที่มีเพราะ จากการอยู่ข้างนอก อยู่ที่บ้าน ไป
คบกับเพศตรงข้าม จำเป็นต้องติดต่อสื่อสาร จึงแอบมี จะเห็นได้ว่า เด็กยังไม่สมบูรณ์อาจมีปัญหา
บ้าง..."

ท่านสมณะแสนดิน "...ครอบครัวมีส่วนทั้งส่งเสริมและจุดรั้งเด็กให้มีความ
เข้มแข็งทางศีลธรรม ถ้ามีพ่อแม่ที่มีพื้นฐานถือศีล ๕ ละอบายมุข กินมังสวิรัต ก็ทำให้ส่งเสริมเด็กใน
ด้านศีลธรรม แต่ถ้าทางบ้านไม่เข้าใจหรือยังติดอบายมุข ๖ ไม่รับประทานอาหารมังสวิรัต เมื่อเด็ก
กลับบ้านไปก็มักจะไม่สามารถฝืนตัวเองไม่ให้กินเนื้อสัตว์หรือเสพอบายมุขได้ จิตใจจึงไม่เข้มแข็ง
ด้านศีลธรรม และเด็กเหล่านี้เมื่อมีพ่อแม่ที่ไม่เข้าใจเรื่องศีลธรรมก็มักจะส่งเสริมหรือไม่สามารถ
ห้ามให้เด็กทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนได้ เช่นแอบมีโทรศัพท์มือถือในโรงเรียน แอบมีเงินและ
ใช้เงินในขณะที่เรียนอยู่สัมมาสิกขา ..."

สมณะโพธิสิทธิ์ "... เมื่อดูจากเรื่องศีล ข้อ 1 อยู่วัด ไม่มีปัญหา ควบคุมได้คืออยู่ จะมี
ก็เรื่องมังสวิรัตเมื่อปิดเทอมกลับบ้าน ขึ้นอยู่กับที่บ้านว่าทานหรือไม่ ถ้าไม่เขาก็จะทำผิดศีลข้อนี้ "

ครูสุภาพ "...ระดับของศีลธรรมของเยาวชนปัจจุบันเริ่มห่างไกลจากศีลธรรมมาก
เพราะวิถีชีวิตของครอบครัว พ่อแม่ต่างรีบไปทำงาน ไม่มีเวลาอบรมหรือดูแลลูก มีเพียงวัตถุที่ให้ ซึ่ง
เป็นสิ่งที่เป็อันตรายอย่างยิ่งโดยเฉพาะสื่อต่างๆ โทรศัพท์, มือถือ, หรือแม้แต่เพื่อน ทุกอย่างไม่มี
การกลั่นกรอง เด็กๆ เลือกคู่อเอง คบหาเอง แค่ศีล 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมเบื้องต้นก็ไม่มีแล้ว เยาวชนยุค
ปัจจุบันจะมีคำพูด การกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกตามสื่อ เขาจะไม่รู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดควร
ทำ ไม่ควรทำ"

4.3 จากครูที่ยังมีความสามารถไม่เพียงพอ

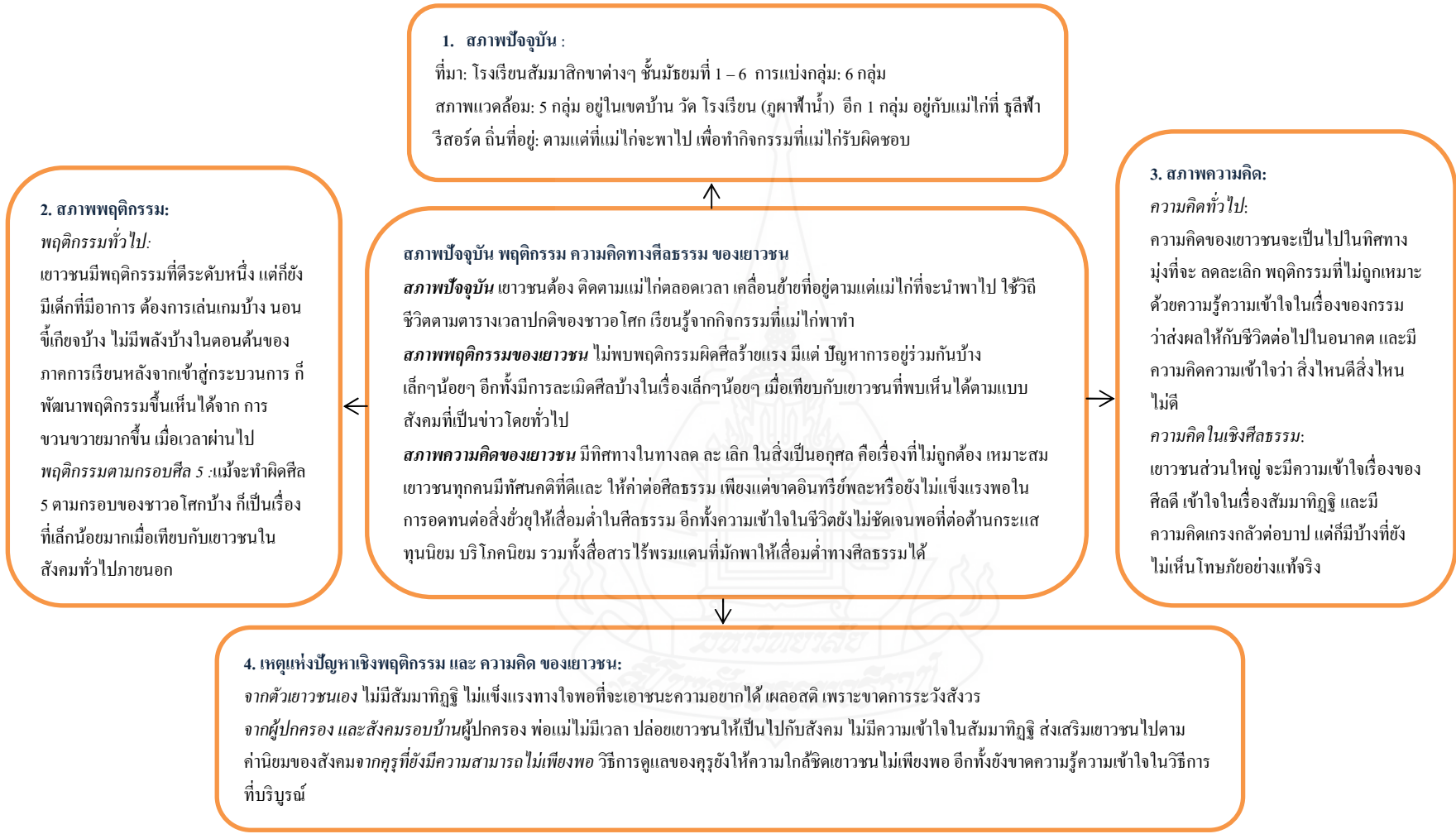
นอกจาก ตัวเยาวชน ผู้ปกครองแล้ว ตัวครูบางท่านก็เป็นที่มาแห่งเหตุที่ทำให้
เยาวชนมีพฤติกรรม และความคิดอย่างที่เป็อยู่ เป็นเพราะที่ผ่านมา วิธีการดูแลของครูยังให้ความ
ใกล้ชิดเยาวชนไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการที่บริบูรณ์ ดังความเห็นของท่าน

สมณะแสนดิน ว่า “...วิธีการและความชำนาญของครูที่เจออบรมเด็กให้เป็นคนที่มีศีล 5 และเป็นคนว่าง่าย ก็มีความสำคัญ เพราะโรงเรียนสัมมาสิกขาเพิ่งตั้งมาได้ 20 กว่าปี ครูก็อยู่ในช่วงฝึกฝน อีกทั้งครูบางท่านยังสวมหมวกหลายใบ คือทำหน้าที่หลายอย่างในชุมชนทำให้มีเวลาในการดูแลเด็กน้อยลง รวมทั้งความเข้าใจในการอบรมเด็กให้มีศีลยังไม่บริบูรณ์ จึงทำให้การอบรมได้ผลในระดับหนึ่ง ยังต้องปรับปรุงอีกมาก”

และผู้ที่ได้พูดคุยได้ครอบคลุมคือ ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ตอนหนึ่งว่า “ปัญหา คืออุปสรรคอยู่ที่กิเลส ตั้งแต่ครู เด็ก พ่อแม่เด็ก ปัญหาหมดถ้าหมดกิเลส ปริสุทธา...ปัญหาเกิดจากอวิชา เกิดจากการไม่รู้ ไม่พึงธรรม ไม่พบสัพบุรุษ โดยหลักการ แม้แต่ล่าสุด เกิดจากความไม่เข้าใจกันในเรื่องของสมมติ เช่น การไว้ผมยาวสั้น เราก้เข้าไปประชุมตกลงให้ชัดเจน ทำสมมติให้ชัดเจน แม้แต่เรื่องสังคมเรา ก็ยังมีเด็กบางคน มีกิเลสพฤติกรรมนำของเพื่อนไป เราก้แก้ด้วยการทำพินทุ เครื่องหมาย ถ้ายังมีอีก ก็ต้องแก้ที่สัมมาทิฐิ แก้ที่การลดมกิเลสนั่นเอง แม่เด็กจะเข้าใจ แต่พ่อแม่ไม่เข้าใจ ก็ทำไม่ได้อีก เช่น บางคนปิดเทอมพ่อแม่ไม่ได้ดูแล ก็เสพติดอินเตอร์เน็ต ก็ไม่ยอมมาโรงเรียนแล้ว เพราะอยู่บ้านสบายและได้ตั้งใจตัวเอง ทำให้อยู่ไม่ไหว..ถ้าแก้ที่กิเลสได้ปัญหาก็ไม่มี”

จะเห็นว่า ปัญหา เชิงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน เป็นปัญหาของคร้รวม ก็เริ่มต้นจากตัวเยาวชนเอง ต่อมาก็พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนครูที่ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งล้วนแต่เกิดเพราะ คนเหล่านี้ยังเป็นคนที่ยังมีกิเลส ซึ่งทำให้หลงนำพาดน และคนรอบข้างไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งหากจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ได้ผลอย่างถึงที่สุด ก็คือจะต้องลดกิเลสในทุกระดับบุคคล ดังเช่นท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ได้แสดงความเห็นไว้นั่นเอง

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ ว่า สภาพปัจจุบันของเยาวชนที่มาอยู่ในความดูแลของกุฎาพ้าน้ำนั้น พบว่า เยาวชนต้อง ติดตามแม่ไปตลอดเวลา เคลื่อนย้ายที่อยู่ตามแต่แม่ไปที่จะนำพาไป ใช้วิถีชีวิตตามตารางเวลาปกติของชาวโศก และเรียนรู้จากกิจกรรมที่แม่ไปพาทำ สภาพพฤติกรรมของเยาวชน ไม่พบพฤติกรรมผิดศีลร้ายแรง มีแต่ ปัญหาการอยู่ร่วมกันบ้างเล็กน้อย อีกทั้งมีการละเมิดศีลบ้างในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เมื่อเทียบกับเยาวชนที่พบเห็นได้ตามแบบสังคมที่เป็นข่าวโดยทั่วไป เพราะมีพื้นฐานการปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเองมาแล้วจาก โรงเรียนสัมมาสิกขาที่แต่ละคนมาจากมา สภาพความคิดของเยาวชน พบว่า มีทิศทางในทางลด ละ เลิก ในสิ่งเป็นอกุศล คือเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม เยาวชนทุกคนมีทัศนคติที่ดีและ ให้คำต่อศีลธรรม เพียงแต่ขาดอินทรีย์พละหรือยังไม่แข็งแรงพอในการอดทนต่อสิ่งชั่วๆให้เสื่อมต่ำในศีลธรรม อีกทั้งความเข้าใจในชีวิตยังไม่ชัดเจนพอที่ต่อต้านกระแสทุนนิยม บริโภคนิยม รวมทั้งสื่อสารไร้พรมแดนที่มักพาให้เสื่อมต่ำทางศีลธรรมได้

ภาพที่ 5.4 สภาพปัจจุบัน พฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

บทที่ 6

แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และ การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ

การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตามแนวทางภูผาฟ้าน้ำ มักจะถูกเรียกว่า ระบบแม่ไก่ ลูกไก่ มีจุดเริ่มต้น จากการทำน้อาจารย์หนึ่งภูผาฟ้า น้ำ สมณะบินบน ถิริจิตโต ริเริ่มให้เกิดระบบ การศึกษานี้ ด้วยเห็นนักเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ โดยเฉพาะลูกหลานญาติธรรม ที่เริ่มต้นด้วยดี ต่อมา ต้องออกไปเพราะเหตุแห่งการละเมิดศีล และท่านก็มีข้อมูลว่า เด็กละเมิดศีล มาจากการทำผิด เล็กๆ น้อยๆ ก่อน และพัฒนาความผิดใหญ่ขึ้นๆ เพราะไม่มีผู้ใหญ่ที่มีศีลอยู่ใกล้ๆ คอยบอกกล่าวให้ สัมมาทิฐิ ด้วยผู้ใหญ่แต่ละคนก็มีหน้าที่ ภาระมากมายหลายด้าน อีกทั้งท่านก็มีภูมิธรรมที่เชื่อว่า หากเด็กๆ มีมิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดีแล้ว เด็กก็จะพัฒนาได้ดี เพียงแต่จะต้องจัด องค์ประกอบของผู้ใหญ่ที่มีศีลให้มีเวลามาอยู่กับเด็กตลอดเวลา เรียกผู้ใหญ่ว่า แม่ไก่ เรียกเด็กๆ ว่า ลูกไก่

ในบทนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้ทำงานภาคสนาม โดยฝังตัว สังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์ผลข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียง นำเสนอ การวิเคราะห์ผลข้อมูล เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิด สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ ของ พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิ์รักจิโต เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัย
  - 1.1 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายอย่างเชิงเดี่ยว
  - 1.2 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายอย่างบูรณาการ
2. วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นวิธีการที่สร้างเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ประชานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 แบ่งการนำเสนอเป็น
  - 2.1 สัมมาทิฐิ
  - 2.2 ปัจจัยภายในตัวผู้ปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิคือ ปรโตโมฆะ และโยนิโสมนสิการ
  - 2.3 ปัจจัยภายนอกตัวผู้ปฏิบัติที่จะนำทางสู่การเกิดปัจจัยภายใน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ดี กัลยาณมิตรและสัปปุรุษ

3. แนวทางภูผาฟ้า น้ำ เป็นแนวทางซึ่งนำแนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างน่าอัศจรรย์ โดยนำครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ

4. การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วย วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแฮชวอ โศก เป็นการนำแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้ในแนวทางภูผาฟ้า น้ำอย่างลงตัว โดยมีองค์ประกอบของการพัฒนา 3 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

4.1.2 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ห่างไกลจากแหล่งอบายมุข

4.1.3 สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ

- 1) กิจวัตร การใช้ชีวิตตามตารางชีวิต
- 2) กิจกรรม งานประเพณี และ กิจกรรมจิตอาสาที่ครูแม่ไก่พาทำ
- 3) กิจการ ฐานงานของชาวโศก

4.2 บุคลากรที่เหมาะสม

4.2.1 ครูพี่เลี้ยง หรือเรียกว่า ‘ครูแม่ไก่’

- 1) คุณสมบัติของครูแม่ไก่ อย่างน้อยต้องมี 3 ข้อ ได้แก่
  - (1) มีปกติ ถือศีล 5 และกินมังสวิรัต เป็นอย่างน้อย
  - (2) ผ่านการคัดเลือก
  - (3) ผ่านการอบรม หมั่นฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2) บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่
  - (1) หน้าที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ฝึกฝนตนเองต่อเนื่องเป็นประจำ
  - (2) หน้าที่เป็นกัลยาณมิตร
  - (3) หน้าที่เป็นสัปบุรุษ

4.2.2 สมณะการศึกษา

4.3 กระบวนการที่เหมาะสม

4.3.1 เงื่อนไขการรับลูกไก่ โดยความยินดีสมัครใจของเยาวชน

4.3.2 เงื่อนไขการให้เยาวชนติดตามแม่ไก่ตลอดเวลา

4.3.3 มองตนผ่านการปฏิบัติศีล 5 ในวิถีชีวิต

- (1) กิจวัตรตามตารางเวลาชีวิต กับ การปฏิบัติธรรม
- (2) กิจกรรม งานประเพณีชาวโศก และกิจกรรมจิตอาสา กับ การปฏิบัติ

ธรรม

- (3) กิจการ ฐานงาน กับ การปฏิบัติธรรม

4.3.4 การมอดน ทบทวนตนผ่านการวิเคราะห์ประเมินตนเอง

- 1) ทบทวนตน ด้วยการตรวจศีล จากใบศีล ใบงาน ใบงบบุคคลชีวิต
  - (1) ใบศีล ใช้กับ กิจวัตรประจำวัน
  - (2) ใบงาน ใช้กับ การทำงานในแต่ละวัน
  - (3) ใบงบบุคคลชีวิต ใช้กับ การประมาณการใช้จ่ายในแต่ละวัน

4.3.5 การมอดน สังเคราะห์ตนเองกับคุณแม่ไก่และสมณะ

- 1) พบปะพูดคุย กับ สมณะทุกวัน
- 2) พูดคุยสรุป กับ คุณแม่ไก่ ก่อน และ หลัง ในทุกประสบการณ์ชีวิต

4.3.6 การมอดน แก่กรรมทำกุศลเพิ่ม เมื่อละเมิดหรือกระทำความผิด

4.3.7 ความต่อเนื่องสั่งสมจากน้อยสู่มาก จากความอ่อนแอสู่ความแข็งแรง

1. แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ ของ พ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิต เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดในศาสนาพุทธ มีเป้าหมายมุ่งที่จะสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือเป็นมนุษย์ที่หมดกิเลส ตัณหา อุปาทาน หรือย่อมน้อยก็คือ ให้หมดความเห็นแก่ตัวเป็นที่สุด ดังที่ท่านสมณะบินบน ถิรจิตโต อาจารย์หนึ่งของภูผาฟ้า น้ำ ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญโดยนำคำกล่าวจากพระไตรปิฎก ว่า “...พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ศาสนาพุทธเกิดมรรคมีองค์ 8 จึงเกิด พระพุทธเจ้าเกิดมรรคมีองค์ 8 จึงเกิด มรรคมีองค์ 8 เกิดก็แสดงว่าพระพุทธเจ้าเกิด ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าไม่มีศาสนาพุทธนี้ มันก็ไม่มีมรรคมีองค์ 8...”

จากการศึกษาพบว่า สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถอธิบายได้เป็น 2 นัยยะ ดังนี้

1.1 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายในเชิงเดียว เป็นการศึกษาสัมมาอริยมรรคอย่างแยกส่วน แต่ละองค์ อธิบายถึงการทำงานของ อริยมรรคมีองค์ 8 ที่ละองค์ๆ ดังปรากฏจากพระไตรปิฎก เล่มที่ 14 พระสูตรตันตปิฎก เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก และหนังสือสมาธิพุทธ พอสรุปความได้ว่า ‘...การปฏิบัติธรรมด้วยแนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจในข้อปฏิบัติว่า อย่างไรละเมิด อย่างไรไม่ละเมิดในศีลที่สมาทาน (สัมมาทิฏฐิ) เป็นองค์ประธาน และประกอบกับการปฏิบัติ คือการไม่ละเมิดศีลที่กำหนดตามที่แต่ละบุคคลที่จะปฏิบัติ เช่น ถือศีล 5 เป็นต้น ก็จะพยายาม(สัมมาวายามะ) ตั้งสติ(สัมมาสติ) ไม่ให้ละเมิด ในสัมมาอริยมรรคองค์ที่ 2 คือ การคิด องค์ที่ 3 คือ การพูด องค์ที่ 4 คือการกระทำ องค์ที่ 5 คือการประกอบ

อาชีพ ซึ่งประกอบกันเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยมีองค์ที่ 6 คือ ความพยายามต่อเนื่อง และองค์ที่ 7 คือ การมีสติกำหนดรู้ ตามรู้ ความจริงที่เกิดขึ้นว่ามีอาการชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย เมื่อกระทบผัสสะ คือเผชิญกับสิ่งที่ป็นเครื่องทดสอบศีลของตน ว่าหวั่นไหวหรือไม่ แค่นั้น อย่างไร และจะจัดการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางที่ลด ละ เลิก ให้ศีลที่ตนตั้งสมათานไว้สมบูรณ์ เป็นการตรวจสอบตนเองว่า ทำได้ หรือยังไม่ได้ และปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องแค่ไหน หรือปฏิบัติจนเป็นปกติในศีลข้อนั้นๆ ซึ่งเรียกว่า เกิดผลเป็นสัมมาอาริยมรรคองค์ที่ 8 คือ ความมีสมาธิแบบพุทฺธ หรือคือความตั้งมั่นของจิตในการที่ไม่ละเมิดศีลที่ตนได้ถือปฏิบัติ และหากได้ผลเป็นสมาธิแล้วก็จะสั่งสมเป็นสัมมาญาณ(รู้ตัวตลอดสายการปฏิบัติ) และสัมมาวิมุติ(ความหลุดพ้นจากศีลที่สมათานอย่างไม่กลับกำเริบอีก)ต่อไป ซึ่งก็คือความเป็นปกติในศีลนั้นอย่างยั่งยืน ไม่เปลี่ยนแปลง มั่นคงอย่างไม่มีสงสัยใดๆ ได้อย่างเที่ยงแท้ถาวรนั่นเอง”

จากการสัมภาษณ์ท่านสมณะและครูการศึกษาภูผาฟ้า น้ำ ท่านได้อธิบาย เพิ่มเติมถึงลักษณะ และ แง่มุมของการนำไปปฏิบัติจริง ดังนี้

ท่านสมณะบินบน ธิริจิตโต อาจารย์หนึ่งภูผาฟ้า น้ำ ได้แสดงให้เห็นความรู้ ขยายความเข้าใจเพิ่มเติม จากการให้สัมภาษณ์ว่า “...สัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 คือหนทางที่ถูกต้อง ทางสู่ความเจริญ ผู้อาริยะ อริยะก็มีสี่ระดับ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี แล้วก็อรหันต์ หรือแปดระดับจะเป็นลักษณะแบบโสดาปฏิมรรค โสดาปฏิผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล แล้วก็อรหันต์มรรคและอรหันต์ผล บุคคลแปดหรือบุคคลสี่ก็ได้ นี่ก็คือถ้าหากว่าใครปฏิบัติตามหลักสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ก็จะได้เป็นอาริยะชน เป็นบุคคลที่เจริญขึ้นตามลำดับที่ได้กล่าวมา... ที่นี้ในสัมมา แปลง่ายๆ นะ อาตมาเคยใช้คำว่า “ถูกเหมาะ” ทั้งถูกด้วย ทั้งเหมาะด้วย เหมาะกับตัวเองมีการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม “ชมฺมานุ ชมฺมปคฺติปคฺติ” เพราะธรรมะนี้มันจะมีระดับของมันอยู่ แต่ที่มันจะเหมาะกับตัวเองนี้ อันนั้นแหละคือสิ่งที่ต้องศึกษา เรื่องสัมมานี้ถ้ามันทำให้เราพัฒนาเราจะปฏิบัติศีลอย่างถึงรอบเป็นสัมมา... ถ้าอย่างหลักกว้างๆ ก็คือมรวาสกีสีล 5 ต้องสัมมาทิฐิว่าเราต้องมีศีล 5 เมื่อเราสัมมาทิฐิก็ทำให้เราคิดอยู่ในสัมมาทิฐิ คิดดีแล้วก็สัมมาวาจา พุคดีหรือว่าพูดถูกเหมาะ สัมมากรรมมันตะกระทำถูกเหมาะ สัมมาอาชีวะมีอาชีพที่ถูกเหมาะ สัมมาวายามะก็คือพยายามอย่างถูกเหมาะ สัมมาสติก็คือมีสติอย่างถูกเหมาะ รวมกัน 7 ขั้นตอนนี้ก็จะทำให้เกิดสมาธิที่ถูกต้อง เป็นสมาธิพุทฺธนะแบบนี้ เป็นสัมมาสมาธินั่นคือข้อที่ 8”

ส่วนท่านสมณะโพธิสัทธ ได้ให้สัมภาษณ์ในแง่มุมเกี่ยวกับการนำไปใช้ปฏิบัติจริงของเยาวชนว่า “...โดยหลักการที่นำมาใช้ในภาคปฏิบัติ ก็ต้องเรียนรู้หลักปริยัติก่อน มีสัมมาทิฐิ... นอกจากนี้ยังมีสัมมาสังกัปปะ เขาจะเรียนรู้ ดูว่าการคิดของเขาเป็นกามคือ เอาแต่ใจตนเอง เรียกร้องหรือเป็นพยายาม คือถือสาเพื่อน ครู นักบวช หรือไม่ เขาคิดอะไรต้องถามตัวเอง ต้องตรวจตัวเอง

เรามีหน้าที่ต้องบอกเขา การบอกคือการสื่อปริยัติ เมื่อเขารู้อย่างนี้ เมื่อเขาเข้าใจเขาก็จะนำไปปฏิบัติ เขาทำได้แค่ไหน ก็จริงตามนั้น เมื่อทำได้จริงก็จะเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า เป็นบุคคลที่ควรเป็นของตนเอง ของครอบครัว ของสังคม ของโลกเลยทีเดียว เมื่อสั่งกัปปะเป็น และทำได้ วจีธรรมก็จะสัมมาคือไม่โกหก หลอกลวง ประชดประชัน เสียดสี ยุแหย่ และ กัมมันตะก็จะสัมมาคือไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม มีการตรวจศีลด้วยตนเอง ส่วนอาชีวะที่เป็นสัมมา ก็เริ่มตั้งแต่ไม่ประพฤติมิฉฉาวนิชชา 5 คือ การค้าขายอาวุช ค้าขายสัตว์เป็น ค้าเนื้อสัตว์ สิ่งมอมเมา (ยาบ้า ยาเบื้อ ยาเมา) จนกระทั่งการมีสัมมาอาชีวะ คือการไม่มีมิฉฉาวอาชีวะ 5 ได้แก่ เลี้ยงชีพด้วยการโกหก ด้วยการหลอกลวง ด้วยการล่อหลอกลบตะแคง ด้วยการมอบตนในทางผิดคือการทำงานกับคนชั่วที่ โกง แม้เราไม่โกงด้วยแต่ทำงานให้เขาโกงสำเร็จ และด้วยลากแลกแลก ตามลำดับ ลากแลกแลกคือ เมื่อเขาเรียนฟรี เขาพอเปิดเทอมก็จะมาช่วยทำงานให้กับชุมชนโดยไม่รับเงินค่าจ้าง หรือเมื่อเขาทำดี แล้วก็ไม่ต้องแลกกับคำชม เมื่อทำดีโดยไม่ต้องมีคำชมทำงานเป็นตนเองนี่คือความลึกซึ้งของศาสนา ส่วนวายามะ และสติเป็นส่วนประกอบของการปฏิบัติตลอดทั้งวัน วายามะคือการเพียรพยายามลดกิเลส สติคือตามรู้ มีตั้งแต่สติสัมปชัญญะ เบื้องต้นก็มีสติที่จะมีความยินดีในการปฏิบัติตามกติกาของโรงเรียน ปฏิบัติตามครูที่มีศีล มีธรรม มีสติที่จะไม่ทำผิด อย่างต่อเนื่อง...”

สำหรับครูสุภาพได้ขยายการนำแนวคิดมาใช้กับเยาวชนลูกไก่ของตนว่า “...สัมมา อริยมรรคกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนทั้งสองส่วนต้องดำเนินไปร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มคิด พูด กระทำ และการดำเนินไปจนเป็นอาชีพ และต้องอย่างมีสติรู้ตัว พากเพียร ทำอย่างต่อเนื่องในศีล ทั้ง 5 ข้อ ...การที่ครูให้ความคิดเห็น ชี้บอกสิ่งที่ถูกต้อง ถูกตรง (สัมมาทิฏฐิ) ในเรื่องการคิด (สัมมาสังกัปปะ) พูด (สัมมาวาจา) กระทำ (สัมมากัมมันตะ) โดยการพาทำ เช่น สัมมาอาชีวะ ก็ให้ฝึกทำ เช่น การทำน้ำเต้าหู้ส่งจำหน่าย เขาได้ฝึกทำเป็นอาชีพสุจริต และต้องอย่างสม่ำเสมอ (สัมมาวายามะ) มีความรู้ความเข้าใจ (สัมมาสติ) ทำเพราะรู้ในคุณค่า ให้ผู้บริโภคได้กินสิ่งดีๆ มีคุณค่า ถั่วเหลืองเป็นพืชไร้สารพิษผลิตโดยกสิกรของชุมชนอโศก แค่อาชีพขายน้ำเต้าหู้ ถึงสามารถพัฒนาจนเขาเป็นผู้มีศีลธรรมได้ คิดพูดทำแต่สิ่งดี” ดังแผนภาพที่ 6.1 ดังนี้

สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 กับการปฏิบัติศีล	
สัมมาทิฐิ	มีความเข้าใจ และหลักคิด รู้ว่าอะไรละเมิด ไม่ละเมิดในสิ่งที่ผู้ปฏิบัติสมาทานไว้
สัมมาสังกัปปะ	ไม่คิดเชิงกามคือ เรือกว้าง เเชิงพยาบาลคือ ถือสา เเชิงวิหิงสาคือ รุนแรง
สัมมาวาจา	ไม่พูดโกหก หลอกลวง ประชดประชัน เสียดสี ยุแหย่
สัมมากัมมันตะ	ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤตินอกใจ
สัมมาอาชีวะ	การประกอบอาชีพ <i>ก็เริ่มตั้งแต่ไม่ประพฤตินอกใจ</i> คือ การค้าขายอาวุธ ค้าขายสัตว์เป็น ค้าเนื้อสัตว์ สิ่งมอมเมา (ยาบ้า ยาเบื้อยา เมา) และตรวจดูว่า เมื่อทำงานอาชีพ ก็ไม่เป็น การ โกง หลอกลวง ตลบตะแลง มอบตนในทางผิด ลากแแลกกลาก
สัมมาวายามะ	เพียรพยายามลดกิเลส อย่างต่อเนื่อง ความเพียรที่จะไม่ทำผิด ไม่ละเมิดศีล อย่างต่อเนื่อง
สัมมาสติ	การตามรู้ มีตั้งแต่สติสัมปชัญญะ เบื้องต้นก็มีสติที่จะมีความยินดีในการปฏิบัติตามกติกาของโรงเรียน ปฏิบัติตามครูที่มีศีล มีธรรม มีสติที่จะไม่ทำผิด และไม่ละเมิดศีล

ภาพที่ 6.1 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 กับการปฏิบัติศีล 5 อธิบายแบบเชิงเดี่ยว

ที่มา: ผู้วิจัย

1.2 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายอย่างบูรณาการ

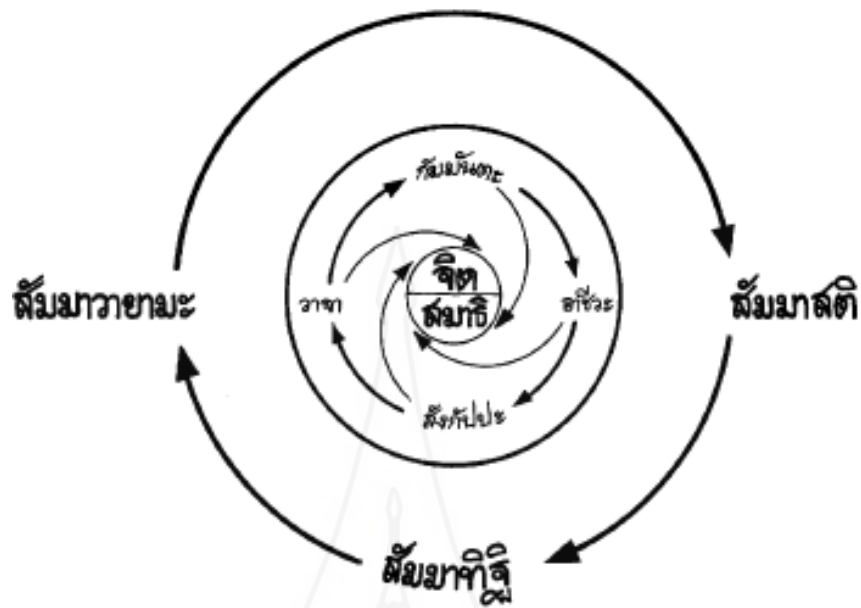
จากการศึกษาพบว่า การทำงานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 โดยสภาพการปฏิบัติจริงนั้น จะทำงานอย่างบูรณาการกันคือ เมื่อเริ่มกำหนดศีลที่จะปฏิบัติแล้ว ก็จะนำศีลไปปฏิบัติไม่ให้ละเมิด ศีลนั้นก็จะเป็นสัมมาทิฐิเบื้องต้น โดยขณะปฏิบัติต้องอาศัยสติ และความพยายามต่อเนื่องเป็นกำลัง และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การคิด การพูด การแสดงออก และการประกอบอาชีพ จนกระทั่งศีลที่ปฏิบัตินั้น กลายเป็นปกติโดยไม่ต้องใช้สติ และความพยายามอีกต่อไป กลายเป็นนิสัยใหม่ ตัวตนใหม่ หลุดพ้นจากนิสัยเก่า อย่างรู้ๆเห็นๆตลอดทางของการปฏิบัติของตนๆ ดังที่อธิบายไว้ในหนังสือสมาธิพุทธว่า ‘...การศึกษาหลักการของพุทธ คือการศึกษามรรควิธี ประกอบ ด้วยการกระทำต่อกิจกรรม ของพฤติกรรมครอบองค์ 3 คือกายกรรม วาจากรรม

มโนกรรม มีสัมมาทิฐิเป็นประธาน อย่างนี้ต่อเนื่อง(สัมมาวายามะ) และมีสำนึกตระหนักรู้ (สัมมาสติ)ทุกกรรมกริยา(สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ) ต่อทุกกิจกรรมของชีวิต (สัมมาอาชีวะ) จนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ ตั้งมั่นในความดี ตั้งมั่นในการไม่กระทำความชั่ว (ผิศจิต) และเรียนรู้ ตามรู้ตลอดสายทางของการปฏิบัติมรรควิธี เป็นสัมมาญาณ จนชัดเจนความหลุดพ้นจากกรรมที่เป็นอกุศล(ผิศจิต) คือการมีสัมมาวิมุติเป็นอาริยะในเรื่องที่กำหนดคนั้นๆ (ศีล) และจะพัฒนาเรียนรู้และปฏิบัติในศีลเรื่องอื่น ลำดับอื่นต่อไป เป็นอริ เรียกว่า อริศีล เกิดเป็นอริจิต ตามรู้เป็นอริ ปัญญา ยิ่งๆขึ้นไปจนบริสุทธิ์ บริบูรณ์เป็นพระอริยะสูงสุดคือ พระอรหันต์นั่นเอง’ (หนังสือสมาธิ พุทธ ข้อ 0.8, น. 77-79)

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ท่านสมณะการศึกษาในดังกล่าว ได้พบแง่มุมดังที่ปรากฏ ดังนี้

ท่านสมณะโพธิสัทธี “...ทั้งหมดคือ การมีสัมมาทิฐิเป็นประธาน มีวายามะและสติ เป็นเหมือนแขนซ้ายแขนขวา มีสังกัปปะ วาจา กัมมันตะ และอาชีวะ เป็นสนาม เขาจะอยู่ในสนาม ตลอดเวลา นี่คือสัมมาอาริยมรรคองค์ 8 อันสุดท้ายคือเมื่อเขาทำอย่างนี้ ตั้งสมอย่างนี้ แล้วจิตเขาจะเริ่ม นี่ก็คือสัมมาสมาธิ ซึ่งเป็นจุดเด่นของศาสนาพุทธ...”

ท่านสมณะแสนดิน “มรรคองค์ 8 นี้เป็นเหมือนเส้นทางเดินหรือถนน โดยมีศีล 5 เป็นเส้นกรอบถนนให้รถวิ่งไปไม่ออกนอกเส้นทาง เมื่อเริ่มต้นที่ปรับปรุงสัมมาทิฐิที่เป็นประธาน แล้ว มรรคองค์ต่อไปคือเรื่องของ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ก็จะอยู่ในชีวิตตลอด 24 ชั่วโมงของนักเรียนในโรงเรียน โดยมีครูแม่ไก่พ่อไก่พาทำพาเป็นอย่างสม่ำเสมอ เด็กนักเรียนจะไม่มีสัมมาทิฐิแต่ก็อาศัยครูเป็นเหมือนสัมมาทิฐิเป็นตัวนำไปจนกว่า นักเรียนจะมีความเป็นสัมมา "สิกขา" ได้ด้วยตนเองซึ่งต้องอาศัย สัมมาวายามะคือความเพียร และสัมมาสติ เป็นเครื่องห้อมล้อม สามารถละมิจจาสังกัปปะ 3 (กาม-พยาบาท-วิหิงสา) สามารถละมิจจาวาจา 4 (การพูดโกหก-ต่อเสียด-หยาบคาย-เพ้อเจ้อ) สามารถละมิจจากัมมันตะ 3 (การฆ่าสัตว์-ลักทรัพย์-ประพฤติผิดในกาม) สามารถละมิจจาอาชีวะ 5 (การโกง-การหลอกลวง-การตลบตะแลง-การมอมบदनในทางผิด-การใช้ลาภแลกแลก)ตามลำดับขึ้นไป มรรคทั้ง 7 องค์ก็จะตั้งสมเป็นสัมมาสมาธิ เป็นความตั้งมั่นของจิตใจที่จะไม่ทุกขไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้ายให้ผิศจิตที่ตนสมทาน จากสัมมาสมาธิก็จะตั้งสมเป็นสัมมาญาณ และสัมมาวิมุติต่อไป” ทั้งหมดเห็นได้ดังแผนภาพที่ 6.2 ดังนี้

ภาพที่ 6.2 สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 การทำงานอย่างบูรณาการ

ที่มา: หนังสือสมาธิพุทธ

กล่าวโดยสรุปแนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในเชิงโลกกุตระ คือเป็นคนที่ลด ละ เลิก กิเลส อันได้แก่ ความเห็นแก่ตัวหรือพฤติกรรมที่มีจรรยา โดยกำกับด้วยศีลที่ผู้ปฏิบัติได้สมาทานไว้ ไม่ให้ละเมิด และปฏิบัติจนกระทั่งเป็นสัมมา คือเปลี่ยนเป็นนิสัยใหม่ของตน เป็นปกติไม่ต้องฝึกฝนอีกต่อไป ในที่สุด เรียกว่า อริยชน โดยมีกระบวนการอันประกอบด้วย การเรียนรู้ และปฏิบัติ มรรค 7 องค์ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวาชามะ สัมมาสติ และจะบรรลุผล เป็นสัมมาสมาธิ อีกทั้งเมื่อเริ่มปฏิบัติ กระบวนการดังกล่าวจะทำงานอย่างเป็นบูรณาการไปด้วยกันตลอดเวลาของการปฏิบัติ トラบเท่าที่ผู้ปฏิบัติยังคงเอาจริงอยู่ นั่นเอง

2. วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8

จากการศึกษาพบว่า วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 คือ วิธีการที่จะจุดชนวนการทำงานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ให้ทำงาน เรียกว่า การเดินแห่งมรรค สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นเรื่อง

ที่เกิดภายในของผู้ปฏิบัติเอง ไม่สามารถทำแทน หรือส่งมอบให้กันได้ และสิ่งที่เป็นตัวจุดชนวนให้สัมมาอริยมรรคทำงาน ก็คือ สัมมาทิฏฐิซึ่งเป็นองค์แห่งมรรคแรกสุด และการเกิดสัมมาทิฏฐิ ก็ต้องอาศัยปัจจัยภายในคือ การเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่จากผู้รู้จริง และพิจารณาว่าสิ่งไหนถูกเหมาะแล้วนำความคิดใหม่ไปกระทำที่ใจ โดยทำลายใจเดิมที่ยึดสิ่งเก่าไว้ ซึ่งการจะเกิดปัจจัยภายในได้ ก็ต้องอาศัย ปัจจัยภายนอก คือ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การคบคุ่นกับบุคคลที่เหมาะสม และการเรียนรู้จากผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

วิธีการสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 จึงหมายถึง การสร้างเหตุปัจจัยภายนอก เพื่อทำให้เกิดปัจจัยภายใน ที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิ อันจะขับเคลื่อนสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 ต่อไป และในส่วนนี้ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิเคราะห์ผลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1 สัมมาทิฏฐิ

สัมมาทิฏฐิ หมายถึง เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้หรือยัสัจ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือรู้อกุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสมุปปาท เป็นธรรมข้อแรกของมรรคมืองค์ 8 จากการศึกษาพระไตรปิฎกพบว่า สัมมาทิฏฐิมิ 2 อย่าง อย่างแรก เรียกว่า สัมมาทิฏฐิที่เป็นสาสวะ และอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า สัมมาทิฏฐิที่เป็นอนาสวะ สัมมาทิฏฐิที่เป็นอนาสวะเป็น สัมมาทิฏฐิที่เข้าเขตจิตในจิต คือเขตของรายละเอียดของจิตที่เป็นส่วนที่เป็นการเอากิเลสในส่วนที่เป็นอาสวะออก (กล่าวในภาษาทั่วไปก็คือ ส่วนที่ตกค้างอยู่ในจิตใต้สำนึกและจิตเหนือสำนึก) ซึ่งเป็นการทำงานของจิตในจิตส่วนๆ อีกทั้งการข้ามจากสาสวะไปสู่อนาสวะจะดำเนินไปอย่างเป็นไปเอง เมื่อผู้ปฏิบัติปฏิบัติในเขตสาสวะไปเรื่อยๆ จิตก็จะละเอียดขึ้นๆจนสามารถรองเอากิเลสที่ละเอียดยิ่งขึ้นๆ ที่เรียกว่าอาสวะ จนที่สุดก็หมดอาสวะเอง เพราะฉะนั้น การศึกษาสัมมาทิฏฐิในที่นี้ ก็จะหมายถึง สัมมาทิฏฐิที่ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติจนเห็นปฏิจสมุปปาทคือ นำไปล้างอวิชชา(ความหลง ฐิผิดหรือมิจชาติทิฏฐิ) ที่ทำให้สังขาร (ปรุงแต่ง) ให้เป็นตัวตน (วิญญูณ) ที่ไม่เหมาะสม โดยการพิจารณานามรูป (อาการทางใจ)ที่ปรากฏให้เห็นเป็นเวทนา (อาการความรู้สึก นึก คิด ที่เกิดภายในใจ) เพราะมีสพายนะ (การเชื่อมโยงระหว่างอายตนะภายนอกคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กับอายตนะภายในคือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์) ขณะเกิดผัสสะ (การกระทบ) อันก่อให้เกิดความต้องการให้ได้ตั้งใจ(ตัณหา)พัฒนาไปเป็นความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) กลายเป็นนิสัยหรือสันดาน(ภพ) ที่จะแสดงออกอย่างไม่รู้ตัว เป็นการเกิดขึ้น (ชาติ) เปลี่ยนแปลงเสื่อมลงจนกระทั่งดับไป (ชรา มรณะ) ก่อให้เกิดลักษณะของความทุกข์ต่างๆ ขึ้น อันได้แก่ ความโศกเศร้า คำครวญ ทุกข์ โทมนัส คับแค้นใจ(โศกปริเทวทุกขโทมนัสอุปายาสะ) จากการสัมผัสสัมพันธ์กับเหตุการณ์ เรื่องราว บุคคลที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เรียกว่า สัมมาทิฏฐิที่เป็นสาสวะอันประกอบด้วย 10 ประการ จากคำอธิบายในหนังสือสมาธิพุทธ ของพ่อครูโพธิรัก โพธิรักขิโต (บทที่ 2, น. 60-61)

เรื่องสัมมาทิฐินี้ ท่านสมณะแสนคนได้ให้ความรู้เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันว่า “ทั้งนี้สัมมาทิฐิเป็นสิ่งสำคัญมากเป็นประธานของมรรคองค์ 8 ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สัมมาทิฐินั้นจะเป็น "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" คือมีการพัฒนาปรับปรุงทิฐิให้มีความถูกต้องมากขึ้นเรื่อยๆ โดยอาศัย "ปัญหาทำให้เกิดปัญญา" เมื่อลูกไก่มีการทำผิดพลาดหรือทำผิดระเบียบวินัยก็ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น คือมีการฝึกให้รู้ลดความถือสา แต่จะใช้การปรึกษาสมณะหรือปรึกษาคณะครู ให้ช่วยกันหาแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน รวมทั้งนักเรียนที่ทั้งทำผิดและไม่ทำผิดด้วย ก็จะได้เรียนรู้สิ่งควรและสิ่งที่ไม่ควรทำ เรียนรู้เรื่องของกุศลและอกุศลให้ทั้งครูและนักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ที่จะลดละบาปอกุศลไปถึงเหตุคือตัดหาอุปาทาน จนเปลี่ยนแปลงมาทำแต่สิ่งที่เป็นกุศล ทั้งหมดไม่ได้แยกส่วนกับชีวิตประจำวันสามารถปฏิบัติได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันกับการใช้ชีวิต”

อีกทั้งท่านสมณะโพธิสิทธิ์ได้ขยาย ลงไปในวิธีปฏิบัติ ดังนี้ “...เราก็เกาะเป็นตัวปฏิบัติ ...ทานมีผล เราให้เขาก็ได้ทำทานตั้งแต่เช้า ไม่นอนคุณผู้ มีข้อตกลง ก็คือมีศีล หรือหลักเกณฑ์ เราควรตื่นตี 5 นะ แล้ว การสละความสุขจากการนอน สละกิเลสจากที่นอนมาเรียนก็คือเขาได้ทานแล้ว ยึดทั้ง คืออภัยพิธิ เราก็มีกำหนด ชาวพุทธเขาจะมาพบนักบวช หรือมากราบพระพุทธรูป แสดงตนเป็นผู้มอบน้อม เป็นน โมคคัสสะ ทำจากปริยัติเป็นข้อปฏิบัติ เสร็จแล้ว เขาก็จะได้พูดคุยกับสมณะ เพื่อให้สัมมาทิฐิ พุคคยกันให้เขาเห็นสักกายะ หรือว่าอะไร เหตุอะไรที่ทำให้เขาทุกข์ หุดดั่งก็คือ เขาก็จะารู้ตัวเขาเองว่ามีกิเลส เขาก็ได้ฆ่ากิเลส เมื่อเขาพยายามทำแล้ว ผลย่อมได้ สุขทุกข ตานัง กรรมานังพลังวิปาโก มีวิธีการ มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง กรรมก็มีผล เขาเข้าใจได้อย่างถูกต้อง เขาก็จะไม่เป็นคนโลกเก่าแล้ว เปลี่ยนแปลงนิสัย จะกลายเป็นคนโลกใหม่ คนที่มีมรรค มีผล เขาจะเจริญจากมรรคผลโดย เขาก็มั่นใจในศีลของเขา ปัญญาของเขา จิตวิญญาณก็เกิดใหม่ เกิดทางโอบาปาติกะ เขาจะไม่ซี้ดื้อซี้ด้นเป็นคนเก่าอีกต่อไป หลักการนี้เป็นของพระพุทธเจ้า ที่ใครใส่ใจจริง ปฏิบัติจริง ย่อมมีผลจริง ผู้อบรมก็ไม่หนัก”

เห็นได้จากแผนภาพแสดง สัมมาทิฐิ 10 ที่เป็นสาสวะกับการปฏิบัติธรรม ดังนี้

สัมมาทิฐิ มีผลจริง	การเกิดผลจากการมีสัมมาทิฐิ (ยกตัวอย่างการดำเนินชีวิตของเยาวชน)
ทานที่ให้แล้ว มีผล	ทาน การสละความสุขจากการนอน สละกิเลสдукจากที่นอนมาเรียนก็คือเขาได้ทานกิเลส
ยัญพิธีที่บูชาแล้ว มีผล	ยัญพิธี การตื่นมา สวดมนต์ กราบพระพุทธรูป แสดงตนเป็นผู้มอบน้อม ทำจากปรียติเป็นข้อปฏิบัติ เขาก็ได้ปฏิบัติ ยัญพิธี
สังเวทที่บรวงสรวงแล้ว มีผล	สังเวท ก็คือ เขาก็จะารู้ตัวตัวเองว่ามีกิเลสเช่นไม่ยอมตื่น เขาก็ได้ฆ่ากิเลส ก็คือสังเวทกิเลสนั่นเอง
ผลวิบากของกรรม ที่ทำดีทำชั่วแล้ว มี	กรรมวิบากมี คือ เชื่อว่า การทำจริงก็จะ ได้จริง ตามที่ตนเองได้ทำ
โลกนี้ มี	โลกนี้ โลกเก่า คือนิสัยเก่า มี
โลกหน้า มี	โลกหน้า คือ โลกใหม่ที่ เมื่อเขาปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงนิสัย จะกลายเป็นคน โลกใหม่ คือนิสัยใหม่
มารดา มี	ศีลของเขา ทำหน้าที่แม่ทางจิตวิญญาณ
บิดา มี	ปัญญาของเขา ทำหน้าที่พ่อทางจิตวิญญาณ
สัตว์ที่เป็น โอปปาติกะ มี	จิตวิญญาณที่ไม่มีรูปร่าง การเกิดทางจิตวิญญาณใหม่ เมื่อ มีศีล และปัญญาในการปฏิบัติ
สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้ แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเอง มี	ผู้ปฏิบัติดีแล้ว ย่อมบรรลुरुธรรมได้ด้วยตนเอง ใครใส่ใจ จริง ปฏิบัติจริง ย่อมมีผลจริง ในกรณีนี้คือ เยาวชน สามารถตื่นเช้าขึ้นมาสวดมนต์ และสนทนากับสมณะได้

ภาพที่ 6.3 สัมมาทิฐิ 10 ที่เป็นสาสวะกับการปฏิบัติ

ที่มา: ท่านสมณะโพธิสัทธี โพธิสัทโธ

และจากการศึกษาพบว่า สัมมาทิฐิเป็นจุดเริ่มต้นการทำงานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ดังที่ท่านสมณะแสนดิน กล่าวโดยยกความจากพระไตรปิฎกที่ว่า “พระบาลีที่ปรากฏใน ปุพพังคสูตรความว่า ‘ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้นแห่งดวงอาทิตย์เมื่อจะอุทัย คือ แสงเงินแสงทอง ฉนั้นใด ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้น แห่งกุศลธรรมทั้งหลาย คือ สัมมาทิฐิ ฉนั้นนั่น’ ...”

2.2 ปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ

การเกิดขึ้นของสัมมาทิฐิ ต้องอาศัยปัจจัยทำให้เกิด อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ตัวผู้ปฏิบัติ 2 ประการ ประกอบด้วย

1. ปรโตโฆষะ หมายถึง การที่คนเปิดใจรับฟัง เรียนรู้สิ่งใหม่ ความคิดที่ต่างจากความเข้าใจเดิม ที่ตนเองไม่เคยรับรู้มาก่อนจากผู้รู้คือ สัปบุรุษเท่านั้น
2. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การพิจารณาลึกลงไปเท่าที่จะลึกได้ อย่างไม่มีอคติในเรื่องที่ตนได้ยินได้ฟัง และการนำไปพิจารณา เมื่อเห็นว่าถูกเหมาะสมแล้วก็นำไปปฏิบัติ โดยสร้างความรู้สึกลึกใหม่ ด้วยความเข้าใจใหม่ หักล้างกับความเข้าใจเดิม ความชอบเดิมที่จะเกิดขึ้น โดยความเคยชินเดิมอยู่เสมอๆ(ทำใจในใจโดยแยกกาย)

ดึงข้อมูลจากพระไตรปิฎกว่าด้วย ปัจจัย 2 แห่งการเกิดสัมมาทิฐิ (พระไตรปิฎก เล่ม 12 “มหาเวทลสูตร” ข้อ 497) และจากการสัมภาษณ์ของท่านสมณะแสนดินที่ว่า “... กระบวนการทั้งปรโตโฆษะและโยนิโสมนสิการจะทำให้เกิด ‘สัมมาทิฐิ’ ที่เป็นมรรคองค์ที่ 1 ของมรรคองค์ 8 ทั้งนี้หากแม่ไก่หรือพ่อไก่ ไม่สามารถยังศรัทธาแก่ ‘ลูกไก่’ ได้ ลูกไก่ก็จะไม่ใส่ใจเรียนรู้สิ่งที่ครูแม่ไก่พยายามบอกสอน และที่สุด ‘ลูกไก่’ ก็ไม่สามารถเดินมรรคองค์ 8 ได้...” ซึ่งท่านสมณะโพธิสัทธได้ให้ข้อมูลประกอบการสร้างเหตุปัจจัยเพื่อให้เยาวชนเปิดใจรับฟังสิ่งใหม่ นำไปสู่การเกิดของสัมมาทิฐิ ดังนี้ “... อย่างน้อยเมื่อมีสมณะอยู่ สมณะจะมาพูดคุย ปรับสัมมาทิฐิเขา ให้เหตุปัจจัยแก่เขา คือให้เขามีปรโตโฆษะ ฟังความคิดเห็นของสมณะ สมณะก็ฟังความคิดเห็นของเด็ก สมณะผู้มีการศึกษามากกว่า จะรู้ว่าเด็กมีทิฐิมิฉะนั้นอะไร และจะค่อยๆปรับให้เด็กเป็นสัมมาทิฐิ”

2.3 ปัจจัยภายนอกที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายนอกตัวผู้ปฏิบัติ ได้แก่ สิ่งที่จะกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดปัจจัยภายใน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การคบคั่นกับบุคคลที่เหมาะสม และการเรียนรู้จากผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อันจะทำให้เกิดปัจจัยภายในคือ ปรโตโฆษะและโยนิโสมนสิการ ซึ่งส่งผลให้เกิดสัมมาทิฐิ แล้วสัมมาทิฐิจะเป็นตัวเริ่มต้นในการขับเคลื่อนสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ภายในตัวผู้ปฏิบัติต่อไป จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัจจัยภายนอกดังกล่าวได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางจิตภาพ เป็นทั้งการขัดเกลาและซึมซับทางสังคม และส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดการเรียนรู้ และเกิดปฏิกิริยาต่อสภาพแวดล้อมนั้น ท่านสมณะแสนดินได้ให้ความรู้ในเรื่องนี้ว่า “...ซึ่งพระพุทธรเจ้าตรัสว่า "มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี คือทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์...” ดังนี้ เป็นต้น
2. กัลยาณมิตร เพราะสัมมาอริยมรรคจะเกิดได้ ต้องมีบุพนิมิตปรากฏก่อน ดังข้อมูลจากพระไตรปิฎก ว่า ‘ธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า มรรคมีองค์ 8 ประการอัน

ประเสริฐจะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น คุงแสงอรุณเป็นบุพนิมิตของการที่ดวงอาทิตย์จะอุทัย' และ บุพนิมิตจะเกิดได้ ก็โดยเริ่มที่ กัลยาณมิตตสัมปทา คือ การมีมิตรดี ซึ่งจะทำหน้าที่ก่อให้เกิดบุพนิมิตองค์อื่นๆ ตามมา และ จะทำให้อองค์แห่งมรรคทำงาน ซึ่งท่านสมณะแสนดินพูดถึงเรื่องนี้ ว่า "...คบบคนเช่นไร ย่อมเป็นเช่นนั้น' ในสุริยเปยฆาสสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 19 ข้อ 129-136) ว่าด้วยเรื่องของแสงอรุณ 7 อย่างที่จะต้องมาก่อนที่จะเดินมรรคมืองค์ 8 ได้ ในแสงอรุณข้อแรกคือ มิตรดี..." แสงอรุณที่ท่านสมณะแสนดิน กล่าวถึงคือ 'กัลยาณมิตตา สีสสัมปทา ฉันทสัมปทา อัตตสัมปทา ทิฏฐีสัมปทา อัปปมาทสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา' จากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

3. สัปบุรุษ เพราะผู้ที่ทำให้สิ่งใหม่ ที่ถูกตรง หรือสัทธรรมที่บริบูรณ์ได้นั้น ต้องเป็น สัตบุรุษเท่านั้น ซึ่งก็คือ สมณะพราหมณ์ ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เป็นผู้ประกาศโลกนี้โลกหน้า ในสัมมาทิฏฐีองค์ที่ 10 นั่นเอง ท่านสมณะแสนดิน ได้ให้ความรู้ในเรื่องสัตบุรุษไว้ ดังนี้ "ใน "อวิชาสูตร" (พระไตรปิฎก เล่ม 24 ข้อ 61) ว่าด้วยอาหารสู่โพชฌงค์นั้น เริ่มต้นด้วย การคบสัปบุรุษที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้การฟังสัทธรรมที่บริบูรณ์ สัทธรรมที่บริบูรณ์ย่อมทำศรัทธาให้บริบูรณ์ ศรัทธาที่บริบูรณ์ ย่อมทำมนสิการโดยแยกกายให้บริบูรณ์ การมนสิการโดยแยกกายที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สติสัมปชัญญะบริบูรณ์ สติสัมปชัญญะที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้ความสำรวมอินทรีย์บริบูรณ์ ความสำรวมอินทรีย์ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สุจริต 3 บริบูรณ์ สุจริต๓ ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สติปัญญา 4 บริบูรณ์ สติปัญญา 4 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้โพชฌงค์ 7 บริบูรณ์ โพชฌงค์ 7 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้วิชาและวิมุตติ บริบูรณ์ "

สรุปจากข้อมูลข้างต้นพบว่า วิธีการสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 หมายถึง การมุ่งทำให้มรรคองค์ 8 เติบโตขึ้น ซึ่งจะเกิดได้ก็โดยการสร้างเหตุปัจจัย ทั้งภายนอก ก่อให้เกิดปัจจัยภายใน อันนำไปสู่การเกิดสัมมาทิฏฐี ซึ่งเป็นองค์ประธานของสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 เป็นแสงเงินแสงทอง ก่อนที่พระอาทิตย์จะขึ้น ซึ่งพระอาทิตย์ ก็คือ สัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 ทั้งหมดที่ทำงานอย่างบูรณาการ จนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ อันเป็นผลของการปฏิบัติตนเอง

3. แนวทางภูผาฟ้า

แนวทางภูผาฟ้าเป็นการนำแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 มาเป็นแกนในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน เรื่องนี้ท่านอาจารย์หนึ่งสมณะบินบน ธีรจิตโต ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า "...แนวทางภูผาฟ้า เป็นแนวทางเดียวกันกับแนวทางสัมมาอริยมรรคมืองค์ 8 คือ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามแนวคิดของพุทธศาสนา คือ จาก ปุถุชน เจริญขึ้นเป็น

อริยชน คือเป็นคนมีศีล และศีลปฏิบัติของเขาวชน ก็คือศีล 5 และมีการปฏิบัติ สัมมาอริยมรรค 4 องค์ คือ คิด พุค แสดงออก ประกอบอาชีพ โดยใช้ สัมมาอริยมรรคอีก 3 องค์ คือความพยายามที่จะไม่ละเมิดศีล 5 อย่างมีสติเฝ้าตามรู้ ด้วยความรู้ความเข้าใจในศีล 5 จนทำได้สำเร็จเป็นความตั้งมั่นที่ไม่ละเมิดศีล 5 อีกต่อไป เรียกว่า มีสัมมาสมาธิในศีล 5 ...”

จากการศึกษาพบว่า แนวทางภูษาพ้าน้ำเป็นแนวทางเฉพาะ เน้นการใช้ครูพี่เลี้ยงที่เหมาะสมอยู่ร่วมกับเขาวชนตลอดเวลาจนถูกเรียกโดยทั่วไปว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ ดังที่ท่านอาจารย์หนึ่งสมณะบินบน อิริจิตโตได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...ก็ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้เห็นผลเลยว่าเมื่อเด็กมีผู้ใหญ่ดูแลใกล้ชิด เป็นผู้ใหญ่อ้อมแอ้มมาทีไร อย่างน้อยศีล 5 ละบายมุข กินมังสวิรัต เด็กก็มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเด็กก็มีแบบอย่าง แม้ว่าเบื้องต้นบางคนเขาอาจจะไม่ค่อยรู้ว่ามันมีประโยชน์อย่างไรอะไรก็ตามแต่ แต่ว่าการซึมซับไปนี่เขาจะค่อยๆ เข้าใจไปเอง แต่ถ้าไม่มีแม่ไก่หรือมิตรดีคอยดูแลใกล้ชิดเด็กก็จะละเมิดศีล 5 เป็นประจำ ทำผิดศีลเป็นประจำ ซึ่งสร้างปัญหาให้กับชุมชนสร้างปัญหาให้สังคม จบไปแล้วก็ไปสร้างปัญหาให้สังคม มันไม่เกิดการอบรมกายอบรมวาจา อบรมจิตได้ดีเท่าที่ควร ถ้าเรามุ่งแต่ความรู้ในเรื่องความรู้แค่ทำมาหากิน ที่จะรู้ไปเพียงเพื่อหาเงินเลี้ยงชีวิต วิธีอย่างนั้นมันไม่ยากอะไรเท่าไร ตรงประเด็นสำคัญมันคือ เรื่องคุณธรรมความจริงมันต้องหาผู้เป็นสัมมาทิฐิที่เป็นตัวคนให้เขาเห็น นั่นแหละคือสิ่งที่เป็แนวทางของการพาเด็กเข้าสู่ความเป็นอริยชน”

นอกจากนี้ แนวทางภูษาพ้าน้ำยังเป็นแนวทางที่เน้นการสร้างองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม จากองค์ความรู้ที่เป็นนามธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดเหตุปัจจัยทั้งภายนอก และภายใน เพื่อกระตุ้นให้เขาวชนเกิดสัมมาทิฐิ อันประกอบด้วย

3.1 สิ่งแวดล้อม จากการใช้ปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมคือ อยู่ท่ามกลางสังคมคนมีศีล ชาวอโศกและวัฒนธรรมบุญนิยม

3.2 กัลยาณมิตร จากการใช้ ครูพี่เลี้ยงซึ่งมีคุณสมบัติอย่างน้อยเป็นผู้มีศีล 5 ไม่มีอบายมุข และผ่านการคัดเลือกจากที่ประชุมคณะครู ทำหน้าที่กัลยาณมิตร อยู่ร่วมกับเขาวชนตลอดเวลา เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และแก้ปัญหา เรียกว่าครูแม่ไก่

3.3 สัปบุรุษ จากการใช้สมณะการศึกษา กับครูแม่ไก่ที่มีศีล 5 แล้ว คอยให้สัมมาทิฐิแก่เขาวชน ทำหน้าที่สัปบุรุษ แนะนำการใช้ชีวิต ความรู้ความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตอย่างพุทธ

3.4 โปรโตโมษะ เป็นเรื่องภายในของเขาวชน แต่แนวทางภูษาพ้าน้ำก็สามารถสร้างเงื่อนไขเพื่อแสดงความสมัครใจ ความยินดีที่จะฝึกฝนตนอยู่ในกตติกาและข้อปฏิบัติของกระบวนการ โดยออกแบบให้เขาวชนเขียนใบสมัครซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่ชัดเจน แม้ยากต่อการปฏิบัติ กับ การต้องอยู่กับครูแม่ไก่ตลอดเวลา แสดงออกถึงการเปิดใจของเขาวชน

3.5 โยนิโสมนสิการ เป็นเรื่องภายในของเยาวชนอีกเช่นกัน แต่แนวทางภูษาพ้าน้ำก็สามารถออกแบบสร้างเงื่อนไขให้เยาวชน แสดงออกถึงการพิจารณาตนเอง โดยผ่าน การกตีกาการปฏิบัติศีล 5 ในวิถีชีวิต การทบทวน วิเคราะห์และประเมินตนเองผ่านใบตรวจศีล การสังเคราะห์ความคิด วิชิตคิด ความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตของตนเองผ่านการพูดคุยกับสมณะและครูแม่ไก่ ตลอดจนการแก้กรรมเมื่อชัดเจนในการละเมิดศีลของตนเอง

สิ่งที่ท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะบินบน ธิรจิตโต ได้ให้สัมภาษณ์ไว้เกี่ยวกับการสร้างเหตุปัจจัยที่จะก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการพัฒนาเยาวชนไว้ดังนี้ “...เราจะมีตัวกระตุ้นให้เขาเกิดสัมมาทิฐิ อยู่ตลอดเวลา ... โดยผ่าน 1) การบอกกล่าวของอาหรือสมณะ 2) สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เขาเห็น แล้วก็ 3) คือใบประเมินต่างๆ บทเรียนต่างๆ หรือ แม้แต่อาที่เขาสอนวิชาการ เขาจะสอนในสิ่งที่เขาทำแล้วเอามาสรุป ไม่ใช่อยู่ประเทศไทยแล้วสอนต่างประเทศ...”

กล่าวโดยสรุป แนวทางภูษาพ้าน้ำ จึงเป็นแนวทางซึ่งถูกเรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ มีครูพี่เลี้ยงเป็นแม่ไก่ และเยาวชนเป็นลูกไก่ เหมือนแม่ไก่เลี้ยงลูกไก่ อยู่ร่วมกันตลอดเวลาในสังคมนิมิต โดยครูแม่ไก่จะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร มีสมณะทำหน้าที่เป็นสัปบุรุษ ให้แก่เยาวชนลูกไก่ซึ่งยินดีที่จะฝึกฝนตนเอง ได้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นประธานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และส่งผลให้การทำงานของมรรคอีก 7 องค์ เป็นไปอย่างราบรื่น ต่อเนื่อง จนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิหรือความตั้งมั่นของจิตในการที่จะไม่ละเมิดศีลที่สมาทาน ในที่นี้ สำหรับเยาวชนคือ ศีล 5 นั่นเอง

4. การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูษาพ้าน้ำ

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูษาพ้าน้ำ เป็นการนำแนวคิด วิธีการ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และแนวทางภูษาพ้าน้ำ มาร้อยเรียงกัน เพื่อให้เกิด กระบวนการชุดหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน กระบวนการชุดนี้ มีองค์ประกอบที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชน จากปุถุชนที่ติดข้องอยู่กับอบายมุข สิ่งชั่วร้ายมอมเมา ที่ถูกสร้างให้เป็นค่านิยม โดยระบบทุนนิยมบริโภคนิยม และอำนาจนิยม ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ กระแสโลกาภิวัตน์ ไปสู่ความเป็นอริยะชน ที่พ้นจากความเป็นทาส เป็นอิสระและตั้งมั่นเหนือค่านิยมดังกล่าว อย่างสิ้นเชิง ในระดับพันอบายมุข 6 และ มีศีล 5 เป็นมาตรฐานตัวชี้วัด ด้วยวิธีการสร้างความเข้มแข็งทางใจ จากความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีสัมมาทิฐิในระดับศีล 5 ผ่านระบบแม่ไก่ลูกไก่ อันประกอบด้วยเยาวชนลูกไก่ที่มีความยินดี ที่จะฝึกฝนปฏิบัติศีล 5 ในการใช้ชีวิตประจำวัน ประเมินตนเอง รับผิดชอบ

ทำกุศลเพิ่มเมื่อละเมียดศีล และพร้อมที่จะเชื่อฟัง สนทนาแลกเปลี่ยน ติดตาม ครูแม่ไก่ ซึ่งเป็นเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตภายใต้สังคมของคนมีศีลและวัฒนธรรมของชาวโศก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 4.1 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4.2 บุคลากรที่เหมาะสม 4.3 กระบวนการที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอวิเคราะห์ผลองค์ประกอบดังกล่าว ดังต่อไปนี้

4.1 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลจะเห็นได้ว่า เยาวชนเป้าหมายทั้งหมดอยู่กับครูแม่ไก่ 6 กลุ่ม 5 สถานที่ ซึ่งมี 5 กลุ่มที่อยู่ในปริมณฑลชาวโศก ซึ่งมีระบบดูแลและวัตรปฏิบัติ ด้วยประเพณีสังคมชาวโศกเต็มรูปแบบ ถือเป็นสถานที่เหมาะแก่การฝึกฝนปฏิบัติธรรม อันได้แก่ ลานนาอโศก เชียงใหม่, ชมรมมังสวิวัติเชียงใหม่, ชุมชนเพชรผาภูมิ กำแพงเพชร, และพุทธสถานศาลือโศก นครสวรรค์. มีกลุ่มเดียวที่ฝึกฝนอยู่นอกเขตปริมณฑล คือกลุ่มของครูแม่ไถ่แก้ว นำพาเยาวชนฝึกฝนที่ ฐิติฟ้ารีสอร์ท เชียงใหม่ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ เพราะสิ่งแวดล้อม กิจกรรม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ล้วนอยู่ห่างไกลวัด งานบุญ และสมณะ แต่อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ก็อยู่ในเงื่อนไขของระบบแม่ไถ่แก้ว คือ สภาพแวดล้อมต้องห่างไกลจากแหล่งอบายมุข และที่สำคัญที่สุดคือ การที่เยาวชนอยู่ในความดูแลของครูแม่ไถ่แก้วตลอดเวลา ด้วย การเกิดขึ้นของกลุ่มนี้ เกิดจากการที่แม่ไถ่แก้ว มีความปรารถนาอันดีที่จะพัฒนาเยาวชน อีกทั้งตัวครูก็มีคุณสมบัติของความเป็นแม่ไถ่แก้ว คือ มีศีล 5 ละอบายมุข ฝึกฝนตน ปฏิบัติธรรมกับชาวโศกมานานกว่า 30 ปี เป็นผู้รับใช้ของกลุ่มรามบุษชาธรรมรุ่นแรก ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพ่อครูสมณะโพธิรักษ์ โพธิ์รักจิต และ จากการสัมภาษณ์ท่านอาจารย์หนึ่งสมณะบิณฑน ธิรจิตโต ท่านให้ความเห็นว่า “...ถ้าเราสามารถพัฒนาบุคลากรที่มีความเข้าใจจริงแล้ว ไปอยู่ที่ไหนเขาสามารถก็ทำได้... ดังเช่น พระบาลีที่ปรากฏใน ปุพพังคสูตร ความว่า ‘ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งเริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้นแห่งดวงอาทิตย์เมื่อจะอุทัย คือ แสงเงินแสงทอง ฉันทใด ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย สิ่งเริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้น แห่งกุศลธรรมทั้งหลาย คือ สัมมาทิฏฐิ ฉันทนั้น’ ...” และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมได้แก่ สภาพแวดล้อมที่จะไม่ทำให้เยาวชนเสียสมาธิในการฝึกฝนตนเอง วอกแวกไปกับสิ่งรอบข้างที่ไร้สาระ ทั้งทางด้านกายภาพได้แก่ สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพประกอบด้วยวัตถุและบรรยากาศ ตลอดจนด้านจิตภาพประกอบด้วยสภาพสังคม และวัฒนธรรมสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า เหตุที่สภาพแวดล้อมควรห่างจากแหล่งอบายมุข เพราะอาจทำให้เยาวชนเกิดความคิด ความต้องการที่จะไปในสถานที่ดังกล่าว เพราะอยู่ใกล้ และเคยคิดมาก่อน ทำให้ไม่สามารถยับยั้งตนเองละเมียดศีลหรือระเบียบปฏิบัติได้ ดังที่ท่านอาจารย์หนึ่งบิณฑน ธิรจิตโต ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ สังคมสิ่งแวดล้อมดี

ว่า “...ไม่มีอบายมุขสิ่งชั่วชั่วมอมเมารอบข้าง กระทั่งร้านค้าห้างสรรพสินค้า ถ้าอยู่ใกล้เกินไปก็ทำให้เด็กเราใจได้แตกเหมือนกัน แอบหนีไป เพราะว่าเขาเคยติดมาก่อน ...สิ่งแวดล้อมดี ที่ที่วัดนี้แหละ ในชุมชนบุญนิยมไม่มีอบายมุข ไม่ฟังเพลงเอง เปิดทีวีเอง ไม่มีเงินซึ่งเป็นตัวที่จะพาให้เด็กเสื่อมได้ง่าย”

4.1.2 สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ

ได้แก่ สภาพสังคม และวัฒนธรรมสังคม จากการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ อยู่ในเขตปริมณฑลชาวอโศก อันประกอบด้วยสภาพสังคมได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน (ภาพที่ 2.5 บทที่ 2 หน้า 36) และวัฒนธรรมซึ่งประกอบกันเป็นสังคม มีค่านิยม ‘บุญนิยม’ ร่วมกัน ซึ่งเรื่องนี้ท่านอาจารย์หนึ่งก็ได้กล่าวไว้ว่า “สิ่งแวดล้อมที่ดีก็คือคนในสังคมนั้นถือศีล 5 เป็นอย่างน้อย มีชีวิตของการถือศีล 5 ... สัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 มิมีตรติ สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี...”

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูล พบว่า สังคม วิถีชีวิตที่เยาวชนอยู่อาศัย ยังประกอบด้วยกิจวัตร กิจกรรม และกิจการ ในวัฒนธรรมของสังคมนชาวอโศก ซึ่งเยาวชนดำเนินชีวิตและฝึกฝนปฏิบัติอยู่กับวัฒนธรรมนี้ เพราะฉะนั้น สิ่งแวดล้อมในลักษณะวัฒนธรรม วิถีชีวิตจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนดังที่ครูใจจริง ให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อมโยงกับบวร คือ ชุมชนก็คือบ้าน คือการทำมาหากิน มีระเบียบบ้าน เราทำบ้านหลังนั้นให้เป็นโรงเรียน กติกาถือศีล 5 ละอบายมุข และมีวัดเป็นศูนย์กลาง ก็คือมีสมณะคอยให้สัมมาทิฐิ มีครูให้ความรู้พาทำงาน คอยสรุปรงานให้สาระ 8 สาระเพื่อให้เป็นโรงเรียน และบ้านก็คือชาวชุมชนได้พูดคุย เรื่องชีวิตและงาน ชื่นชมเยาวชนในแต่ละการทำงาน ตามปรัชญาศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา กระบวนการของเด็กก็จะวนอยู่อย่างนี้” จากการศึกษาพบอีกว่า วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน แบ่งเป็นกิจวัตร กิจกรรม และกิจการ ดังมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนดังต่อไปนี้

1) กิจวัตร การใช้ชีวิตตามตารางชีวิต

ในช่วงเวลาปกติของชีวิต เยาวชนจะปฏิบัติตัวไปตามวิถีชีวิต โดยมีครูแม่ไก่ออยู่ร่วมด้วย ตลอดเวลา และตัวเยาวชนก็จะเรียนรู้ ความสำเร็จ นึก คิดที่เกิดขึ้น เพื่อปฏิบัติศีล คือ สัจจะระวังไม่ให้ละเมิดศีล 5 ตามที่ได้ตั้งใจสมาทานไว้ (รูปแบบตารางชีวิตปกติ ภาพที่ 2.8 บทที่ 2 หน้า 38)

2) กิจกรรม งานประเพณี และ กิจกรรมที่ครูแม่ไก่อกำหนด

งานประเพณีชาวอโศก เป็นงานที่เกี่ยวข้องจากวัฒนธรรมบุญนิยม ของชาวอโศก และเยาวชนจะได้เดินทางไปร่วมงาน โดยจะได้เตรียมงานก่อนงานเริ่ม ร่วมกับเยาวชนจากต่างพุทธสถาน และเช่นเดียวกัน มีครูแม่ไก่ออยู่ด้วย เป็นผู้รับงานที่จะช่วยทำ ในงานบุญ

แต่ละงานนั้น เขาจะได้อบรมและคลุกคลีกับบรรยากาศของประเพณี เพื่อซึมซับวัฒนธรรมบุญนิยมไป เป็นการเรียนรู้สัมมาทิฐิ โดยบูรณาการกับงานประเพณี (กิจกรรมประจำปี ซึ่งเขาจะต้องไปร่วมงาน ภาพที่ 2.9 บทที่ 2 หน้า 38)

สำหรับงานจิตอาสาที่แม่ไก่กำหนดนั้น ส่วนใหญ่ได้แก่ งานช่วยเหลือสังคม เช่น การทำโรงบุญแจกอาหาร การไปช่วยน้ำท่วม การไปร่วมชุมนุมทางการเมือง การไปช่วยลงแขกทำนาที่บ้านพ่อแม่ ...ฯลฯ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นการเรียนรู้ที่จะเสียสละตนเอง เพื่อสังคม เป็นงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เป็นการฝึกเสียสละต่อสังคม ต่อประเทศที่กว้างออกไป อย่างไรก็ตาม ในทุกช่วงของวัน เขาจะได้ออกไปแลกเปลี่ยนสนทนาธรรมและปริศนาหรือเรื่องของสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการงาน และผู้คน ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เป็นการเรียนรู้และปรับสัมมาทิฐิ เช่นเดียวกับอยู่ในชุมชน

3) กิจการ ฐานงานของชาวโศก

จากการศึกษาพบว่า ชาวโศกมีเศรษฐกิจพึ่งตนเองได้ อย่างเป็นเอกเทศ และมีฐานงานในชุมชนต่างๆ แต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามขนาดของพื้นที่ และ จำนวนญาติธรรมที่อยู่อาศัย แต่จะคงลักษณะฐานงานไว้ 11 ด้าน คือ การเมือง การบริหาร การเงิน การสื่อสาร การเศรษฐกิจ การกสิกรรม การอุตสาหกรรม การบริโภค การสาธารณสุข การศาสนาวัฒนธรรม และการศึกษา เพื่อเชื่อมต่อกับสังคมภายนอก และเป็นการให้การศึกษาแบบบูรณาการกับนักเรียนที่จะต้องเรียนรู้อาชีพที่เขาจะประกอบต่อไปในอนาคต ดังแผนภาพแสดงฐานงานต่างๆ ของชุมชนชาวโศก ดังนี้

ภาพที่ 6.4 ฐานงานบุญนิยม ของชุมชนชาวอโศก

ที่มา: แพ้ภาพผู้วิจัย

ในตารางชีวิตประจำวัน จะเห็นว่า มีตารางเวลาที่จะต้องลงฐานงาน และ ตารางเวลานี้ อาจนำไปใช้ในงานประเพณี งานจิตอาสา หรืองานใดๆที่เกิดขึ้นก็ได้ หรืออาจจะ กำหนดเวลาแตกต่างกันแล้วแต่สถานการณ์ และความเหมาะสม เป็นการเรียนรู้การทำงานที่เป็น สัมมาอาชีวะ ซึ่งเรื่องวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนนั้น ครูศุวภาพได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “รูปแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตของชุมชน ช่วยการทำงานในสิ่งที่เป็นสาระ และจำเป็น เช่น ช่วง ฤดูการทำนา ไปช่วยทำนา/เก็บมะขามป้อม ตัดกล้วย แปรรูปสินค้าเกษตร เช่น เสาวรส กล้วยสุก ส่ง ชมร. (ชมรมมังสวิรัต) เชียงใหม่ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้บูรณาการให้นักเรียนเรียนรู้ 8 สาระหลัก จากการลงงานจริง อยู่กับความจริง ซึ่งองค์ประกอบหลักคือความต้องการความช่วยเหลือ เราพร้อม ที่จะช่วยในสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อน ทั้งหมด เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนโดยตรง

เพราะในแต่ละกิจกรรมที่ดำเนินไปจะมีใบสีลให้นักเรียนได้ตรวจสอบพฤติกรรมว่าบกพร่องอยู่ไหม และมีภาระสรุปรงาน ถามถึงความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นเช่นไร กุศล/อกุศล ยังคงมั่นในศีลอยู่หรือไม่ และมีแบบฟอร์มใบเช็คสีลเป็นรูปธรรม”

4.2 บุคลากรที่เหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ น้ำ นั้น มีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลากหลายมากมาย เพราะต้องเกี่ยวข้องกับกิจวัตร กิจกรรม กิจการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานจิตอาสาที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก แต่บุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะเรียกได้ว่า ตลอดเวลา ทุกวัน ในทุกกิจกรรม ก็จะมีเพียงคุณแม่ไก่และสมณะการศึกษา ซึ่งท่านสมณะแสนดิน ก็กล่าวในเรื่องคนที่เยาวชนฟังคบว่า “คบคนเช่นไรย่อมเป็นเช่นนั้น ในสุริยเปยบาลสูตร (พระไตรปิฎกเล่ม 19 ข.129-136) ว่าด้วยเรื่องของแสงอรุณ 7 อย่างที่จะต้องมีก่อนที่จะเดินมรรคมงคล 8 ได้ ในแสงอรุณข้อแรกคือ มิตรดี ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า "มิตรดี สหายดีสังคมดีสิ่งแวดล้อมดีคือทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์"

4.2.1 ครูที่เลี้ยง หรือเรียกว่า ‘คุณแม่ไก่’

คุณแม่ไก่ เป็นกุญแจสำคัญในการ ใจและขับเคลื่อนระบบแม่ไก่ลูกไก่ เพื่อพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เพราะเป็นทั้งกัลยาณมิตรและสัปบุรุษ ซึ่งทั้ง 2 บทบาท ล้วนเป็นต้นทางของการเกิดสัมมาทิฐิทั้งสิ้น

จากการทำงานภาคสนาม พบว่า จุดเด่นของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ก็คือ การมีครูที่เลี้ยงที่เข้มแข็ง เป็นคุณแม่ไก่ที่มีคุณสมบัติ คือ มีตัวจริงในการมีศีล 5 เป็นอย่างน้อย ไม่ใช่อารมณ์และการตัดสินใจของตนเองในการจัดการปัญหาของเยาวชน และพร้อมที่จะอยู่กับเยาวชนลูกไก่ได้ตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองคือ การละความโลภ ความโกรธ ความหลง ไปพร้อมๆ กับการดูแลเยาวชนลูกไก่ ดังเห็นได้จาก การให้สัมภาษณ์ของคุณแม่ไก่หลายท่าน ดังนี้

คุณหนู “การดูแลเด็กก็คือการพัฒนาตนเอง ถ้าเราพัฒนาตนได้ก็จะพัฒนาเด็กได้ เมื่อเราได้ดูแลเด็กเราจะคิดเสมอว่าทำอะไรเราจะพัฒนาเด็กได้มากกว่านี้ และนั่นทำให้เราพัฒนา และเราจะเห็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กไม่ได้ตั้งใจ เราควบคุมอารมณ์ได้ไหม น้ำเสียงเราเป็นอย่างไร เด็กก็จะซึมซับเราไป ไม่ใช่เรียนรู้จากคำสอนอย่างที่เราบอก แต่เรียนรู้จากการที่เราแสดงออก หรือที่เราเป็น ...เราควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เด็กก็ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เราก็จะพยายามพัฒนาอารมณ์ของเรา โดยเริ่มต้นที่ปรับคำพูด น้ำเสียง การแสดงกิริยาท่าทางที่ดูเหมือนจะข่ม จะเอาชนะเขา เราจะนิ่งขึ้น และเด็กก็จะไวใจ เปิดใจบอกเราถึงสิ่งที่เขาทำผิดได้ และพยายามพัฒนา

ตนเองมากขึ้น เมื่อเราทำได้ เด็กก็ทำได้ในที่สุด... เป็นการสร้างความผาสุกระหว่างเรากับคนที่เรายู่
ร่วมได้”

ครูทองธรรม “การอยู่กับเด็กคือการพัฒนาตนเอง แค่เราจะพูดกับเด็ก เรา
ต้องคิดว่าทำอะไรพูดไม่ให้ผิดคิด หรือเด็กพูดอะไรที่ไม่ถูกต้อง ก็ต้องคิดให้ได้ว่าจะไม่ถือสาเขา
หรือเห็นเขาทำอะไรผิด ก็ไม่ด่วนสรุปเขา ให้ถามความรู้สึก นึก คิดเขาก่อนเสมอว่าทำไมเขาถึงทำ
แบบนี้ เราก็จะเกิดการพัฒนา ก็จะถามตัวเองก่อนไม่ว่าจะคิดพูดทำ จะทำอย่างนี้ถูกไหม มีที่
เหมาะสมกว่านี้ไหม เคยคิดว่า ท่านอาจารย์ให้เราเป็นแม่ไก่ คิดถูกไหมหนอ บางครั้งเจอคนหลาย
รูปแบบตั้งแต่คนที่ดี จนถึงคนที่ใส่ร้ายเราโดยที่เราไม่ได้ทำอะไรก็มี แต่ที่สุดเขาก็สำนึกผิด และ
กราบขอโทษ และทุกวันนี้เจอกันที่ไร เขาก็ขอกราบขอพูดคุยด้วย เขาขอเป็นลูกไก่เหมือนเดิม เขา
รู้สึกอบอุ่น เรามีความจริงใจกับทุกคน จนเราแสดงออก และให้ความรู้สึกที่ทุกคนเป็นแม่ไก่ของ
เรา เราอยากช่วยเหลือเขา บางครั้งเรามีความรู้สึกที่ไม่ชอบลักษณะ กิริยาของเขา แต่ก็แค่รู้สึก เวลา
พบกัน เราก็เกรงใจ และทำที่ด้วยความอ่อนน้อม เขาก็เข้าใจว่า เราหน้าไหว้หลังหลอก”

ครูเขาวภา ว่า “คนที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาศีลธรรมของนักเรียน
ข่มขื่นอยู่กับครูผู้ดูแล หากครูมีสัมมาอาริยมรรค และเป็นตัวอย่างให้กับนักเรียน ได้ก็จะสามารถ
พัฒนานักเรียนต่อไปได้ โดยการฝึกฝนให้เป็นจริง ครูต้องเสียสละให้ยิ่งๆ ขึ้น ลดความเป็นส่วนตัว
ให้ได้มากที่สุด ถึงที่สุดต้องพึงธรรมและปฏิบัติให้รู้แจ้งจึงจะพัฒนาตนและนักเรียนได้”

จากการศึกษาพบว่า ครูแม่ไก่ นอกจากต้องมีคุณสมบัติที่ดีแล้ว ยังจะต้องทำ
บทบาทที่ดีได้ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) คุณสมบัติของครูแม่ไก่ อย่างน้อยต้องมี 3 ข้อ ได้แก่

(1) มีปกติ ถือศีล 5 และกินมังสวิรัต เป็นอย่างน้อย

ดังที่ท่านสมณะแสนดิน บอกว่า “...ดังนั้น โรงเรียนสัมมาสิกขาที่
เป็นโรงเรียนประจำ จึงต้องคัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติอย่างน้อยมีปกติมีศีล 5 และกินมังสวิรัต เพื่อ
เป็นแม่แบบที่ดีสำหรับเด็กนักเรียน ที่จะมากินนอนร่วมใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้”

(2) ผ่านการคัดเลือก

ครูแม่ไก่ต้องผ่านการคัดเลือกจาก คณะครู และยังต้องให้คณะสงฆ์
รับรองอีกทีหนึ่ง ในเรื่องการคัดเลือกครูแม่ไคนั้น ท่านอาจารย์หนึ่ง ได้แสดงความเห็นไว้ ว่า
“เพราะเราไม่รู้ว่าหากครูแบบนี้ได้ที่ไหน มันไม่ใช่ง่ายๆ เพราะความหวงตัว ความเป็นส่วนตัวของ
คนเรานี่ มันไม่ใช่จะสละกันได้ง่ายๆ อาตมาก็ไม่ได้บังคับเรื่องพวกนี้หรอก สังเกตดูสิ อาตมาก็ผู้ที่
สมัครใจมา พร้อมทั้งจะทำ แม้อาข้างล่างที่เป็นครูนี้มาเขาก็ยังไม่สามารถจะทำอย่างนั้นได้ แม้ม้าทำ
แล้วนี่นะ โอ้โฮ! อาตมากงจะต้อง... ก็ถ้าให้เขาไปทำตรงโน้นอาตมาก็ไม่เห็นเป็นปัญหาอย่างนี้

เพราะบุคลิกของเขายู่ใกล้เด็กแล้วมีปัญหา แม้เขามีใจอยากอยู่ใกล้เด็ก อยากจะมาทำตามทีอาจารย์ว่า ก็คือ ทำที่ว่าให้อยู่ใกล้เด็กเลย... เขาทำไม่ไหวเพราะต้องมาอยู่ใกล้อัตโนมัติแล้วอยู่ต้องมาทบทวน แต่ถ้าไกลแล้วบางทีมันบอกไม่ทันใจ เพราะว่าเราจะมีทฤษฎีส่วนตัวอยู่ ลึกๆนะ ทำตามประสบการณ์ตัวเอง”

และถึงแม้จะหาแม่ไก่ที่คิยาก แต่ท่านอาจารย์หนึ่ง ก็ยังยืนยันว่า ต้องมีการคัดเลือกครูแม่ไก่ “...เพราะคนมีศีล 5 คือครูที่โลกต้องการ อย่างนั้นเขาอยู่กับใครก็ได้ที่มีศีล 5 แต่ว่าเราก็จะมีผู้ที่มีความถนัดเพราะเราไม่ได้บังคับเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่ต้องคัดเลือกคนที่พร้อมที่จะมาเป็นครู...มาแบกรับ เพราะส่วนมากพวกเรามาวัดกันแล้วส่วนมากก็ทิ้งครอบครัวมานะ อยากเป็นโสดเพื่อต้องการความอิสระในระดับหนึ่ง มาวัดต้องมาดูแลลูก... ลูกคนอื่น ต้องอยู่กับเขา กินอยู่กับเขาไปอย่างนี้ ถ้าไม่เข้าใจถึงการปฏิบัติธรรมจริงๆ แล้วนี้ มันก็จะไม่ยินดีเพราะศาสนาไม่ใช่เรื่องของบั้งคับ”

ในเรื่องขั้นตอนการคัดเลือกแม่ไก่ ท่านสมณะแสนดินได้กล่าวว่า “...’ครู’ หรือ’ครู’ ซึ่งที่สัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำจะเรียกว่า’แม่ไก่’หรือ’พ่อไก่’ ซึ่งจะมีคณะครูและคณะที่ปรึกษาครูคือ หมู่สงฆ์ภูผาฟ้าน้ำเป็นผู้ที่ทำการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่แม่ไก่พ่อไก่ เป็นผู้ที่พร้อมเสียสละเวลา ชีวิตส่วนตัว หรืองานส่วนตัว มาทำหน้าที่ดูแลอบรมเด็กนักเรียน ไปกับเด็กนักเรียน ที่จะเรียกว่า’ลูกไก่’ ตลอด 24 ชั่วโมง ...หมู่สงฆ์ภูผาฟ้าน้ำ ที่มีสมณะบินบน ธิรจิตโต เป็นประธานสงฆ์ จะทำหน้าที่คัดกรองและอบรมแม่ไก่อีกชั้นหนึ่ง เพื่อพัฒนาแม่ไก่ ควบคู่ไปกับที่มีคณะครูแม่ไก่ พ่อไก่ที่จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกันในขณะที่กำลังพัฒนาศีลธรรมของเด็กนักเรียนไปด้วย”

(3) ผ่านการอบรม หมั่นฝึกฝนตนอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า ครูแม่ไก่ที่ได้รับการคัดเลือก ต้องเข้าร่วมอบรมกับคณะครูในแต่ละวันขณะทำวัตร และปฏิบัติต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังต้องพัฒนาวิธีการถ่ายทอดสัมมาทฤษฎี อีกด้วย เรื่องนี้ ท่านอาจารย์หนึ่งกล่าวว่า “แม่ไก่เองก็ต้องผ่านการอบรม และในระบบวัดมันมีการอบรมอยู่แล้ว เพราะว่ามีการทำวัตรเข้ามีการเทศน์ก่อนนั้น มีการทำการงาน แล้วก็มาทำวัตรเย็นแล้วก็มีการสรุปกันในช่วงเย็น บางทีก็สรุปในช่วงเช้า บางทีก็สรุปในช่วงกลางวัน แต่ก็จะให้มีการสรุปอย่างน้อยวันละหนึ่งครั้ง สรุปการกระทำที่ผ่านๆ มา มันก็ได้เป็นการเรียนรู้ว่าได้ทำอะไร พุคอะไร คิดอะไรที่เหมาะสมหรือไม่ มันก็เป็นการปลุกฝังสัมมาทฤษฎีให้กับคนในชุมชนและแม่ไก่ คือการใช้ชีวิตอยู่ในวัดโดยมีสิ่งแวดล้อมหล่อหลอมนั่นเอง ...จากนี้เราก็พัฒนาองค์ประกอบภายในของเราให้มากขึ้น เราจะถ่ายทอดความรู้ของเราให้กับเขาได้อย่างไร

เมื่อเขาไม่รู้ เราจะมามีวิธีการถ่ายทอดหรือมีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเขาได้อย่างไร ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฏฐิ”

ในเรื่องการฝึกฝนปฏิบัติของครูแม่ไก่ ท่านสมณะโพธิสัทธี ได้พูดถึง ‘4 ให้ ไม่ 6’ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะในการถ่ายทอด ดังนี้ “...ขออธิบายเพิ่ม ในเรื่อง 4 ให้ คือ ให้เวลาให้ความเข้าใจ ให้อภัย ให้ความร่วมมือหรือว่าไม่ถือสาตนเอง ส่วนไม่ 6 ข้อปฏิบัติก็คือ ไม่พูดข้อดีของตัวเอง ให้พูดข้อบกพร่องของตัวเอง ไม่พูดข้อบกพร่องของผู้อื่น พูดข้อดีของผู้อื่น ไม่แนะนำสั่งสอนผู้อื่น ให้คนอื่นสั่งสอน ยกเว้นมีความจำเป็น หรือเขาขอให้พูด และควรขออนุญาตเขาก่อน ไม่ต่อล้อต่อเถียงต่อปากต่อคำ เมื่อเขาให้ขุมทรัพย์หรือมีปัญหาอะไร เมื่อมีเรื่องอะไร ไม่คว่นสรุปกิเลสผู้อื่น ให้สรุปกิเลสตัวเองได้ และสุดท้ายคือ ไม่คว่นปฏิเสธ มีเรื่องอะไรก็รับไว้พิจารณาก่อน ทำให้คนไม่ใจร้อนรู้จักรอคอย คือค่อยมาพูดคุยกันปรึกษาหารือกลุ่มกันก่อน ได้ประโยชน์ทั้งคนที่มาขอรับความอนุเคราะห์ ได้ทำใจตั้งแต่ครู เพราะจะได้ไม่เอาตั้งใจ คือต้องมาปรึกษาหารือกันตามที่ได้ออกมาแต่เบื้องต้นแล้ว” ซึ่งครูทนต์ก็ได้ให้สัมภาษณ์ไว้เกี่ยวกับการนำไปใช้ว่า “คอยให้การฝึกฝนอบรมเด็ก ตามอินทรีย์พละของเด็ก โดยใช้หลัก 4 ให้ ไม่ 6 ดูแลด้านศีลธรรม”

2) บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่

บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่ สำคัญมาก เพราะจะเป็นแบบอย่างของเยาวชนลูกไก่ ต่อไป ท่านอาจารย์หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าเรามุ่งแต่ความรู้ในเรื่องความรู้แค่ทำมาหากิน ที่จะรู้ไปเพียงเพื่อหาเงินเลี้ยงชีวิต วิธีอย่างนั้นมันไม่ยากอะไรเท่าไรหรอก ตรงประเด็นสำคัญมันคือเรื่องคุณธรรม ความจริงมันต้องหา ผู้เป็นสัมมาทิฏฐิที่เป็นตัวตนให้เขาเห็น นั่นแหละคือสิ่งที่เป็แนวทางของการพาเด็กเข้าสู่ความเป็นอาริยะชน... ดังนั้นการศึกษาที่สัมมาสิกขาภูมิกำลังจะตั้ง หามิตรดีให้กับเด็กๆ ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กๆ ก็คือแม่ไก่ จะอยู่ให้เขาเรียนรู้สมมติเข้าสู่ถึงปรมาตม์เพราะเด็กเรานี้ยังไม่ค่อยรู้เหมาะรู้ควร ยังไม่รู้ว่าอะไรคือสัมมาฯ อะไรคือมิจฉาฯ ดังนั้นแม่ไก่ก็จะเป็นผู้แนะนำให้เขารู้ว่าอะไรคือสัมมาฯ อะไรคือมิจฉาฯ ตรงจุดนี้ ...อาตมาถึงบอกว่าถ้าเราไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ วิธีการสอนเด็กที่เป็นแม่ไก่ที่ดีก็คือว่า ไม่มีอำนาจให้คุณให้โทษกับเขา แต่ว่าเป็นแบบอย่าง เด็กก็จะรู้ว่า อ้อ! อาท่านนี้ (การเรียกขานของชาวอโศก เยาวชนจะเรียกครูว่า อา) ไม่มีสิทธิ์อำนาจอนุมัติอะไรกับเขา อาท่านนี้จะต้องปรึกษาตลอด นี่แหละเป็นสิ่งที่เราต้องการให้เขาซึมซับ อาจะต้องไม่ทำตามใจตัวเอง ... ‘นี่ อาก็คอยตัดสินใจให้นะ แต่ว่ามันเป็นระเบียบของโรงเรียน’ เขาก็จะเห็นว่าสังคมมันมีระเบียบ แล้วทำไมอาคนนี้ยังทนอยู่ได้ ไม่รำคาญ ไม่อึดอัด ไม่ระอา มันเป็นการสอนที่ไม่ต้องสอน ไม่ต้องบอกว่า ตบะอดข้าว ใส่ผ้าขาด ปะ กินไม่ปรุงแต่งอะไรอย่างนี้ แต่อย่างนี้สุดยอดกว่า ตัวอย่างของการปรึกษาหารือนี้แหละ บิฎุกตัวเก่งเลยแหละ ไอ้ตัวเก่ง เพราะคนเรามันมีความเชื่อมั่นอยู่ในกมลสันดาน สะสมไม่รู้ที่ชาติต่อที่ชาติ...”

สอดคล้องกับความเห็นของท่านสมณะโพธิสัทธ ที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เห็นแบบอย่างที่ดี เขาก็จะดีในที่สุด มีนิทานหลายเรื่อง นกแขกเต้าตกอยู่ในหมูโจรก็เป็นโจร ตกในหมู่อูฐก็จะมีเป็นเหมือนอูฐ คนเลี้ยงม้าขาเป๋ เดินพาม้า ม้าก็เดินขาเป๋เหมือนคนเลี้ยง ฯลฯ ผู้ที่มีศีล 5 เป็นครูที่โลกต้องการ การแก้ปัญหาของนักเรียน จะอยู่ที่แบบอย่าง ครูสอนบอกนักเรียนว่าอย่าสูบบุหรี่นะ แต่ครูก็ยังสูบบุหรี่ บอกว่าจะกินเหล้านะ แต่ก็ยังกินเหล้า ครูบอกเด็กว่าต้องตรงต่อเวลานะ แต่ครูเองก็มาสายเป็นประจำ อันนี้ก็จะกลายเป็นทรัพย์สินไป อย่างนี้เป็นต้น พอสรุปได้ว่า เราจะเปลี่ยนแปลงได้ จากตัวอย่างที่เป็นพฤติกรรม ที่ผู้ใหญ่ที่เข้าใจ ก็จะไม่เอาแต่ใจ เมื่อไม่เอาแต่ใจ เขาก็จะซบถราบไม่เอาแต่ใจ ไม่ทำตามใจตัวเอง แต่ว่าอินทรีย์พละเขาไม่เข้มแข็ง ถ้าเขาอยู่คนเดียววันนี้เขาจะไปละเมียดคิด เขาทำตามใจตัวเอง แล้วพออยู่กับแม่ไก่อก็ทำให้เขาปฏิบัติได้ แล้วเขาก็มีความยินดีที่จะปฏิบัติเพราะเขาเข้าใจอยู่แล้ว”

ในทำนองเดียวกัน ท่านสมณะแสนดิน ก็ได้กล่าวว่า “ทั้งหมดไม่ได้แยกส่วนกับชีวิตประจำวันสามารถปฏิบัติได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันกับการใช้ชีวิตอาศัยตัวอย่างที่ดีคือครู เป็นต้นแบบให้เด็กนักเรียนได้ซึมซับ ซบถราบ ไปอย่างไม่ต้องบังคับ เป็นการทำให้ครบพร้อม เพื่อให้ดอกไม้ได้บานเอง ไม่ได้บังคับดอกไม้ให้บาน ทั้งนี้เราเน้นที่คุณภาพ ไม่เน้นปริมาณเพราะตระหนักดีว่า คนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะบรรลุธรรมได้ แต่จะไม่สามารถทำให้ทุกคนบรรลุธรรมได้ ซึ่งแม้แต่พระพุทธเจ้าท่านก็ช่วยคนได้ปริมาณหนึ่ง ไม่สามารถช่วยได้หมดโลก”

และ ครูสุภาพในฐานะที่เป็นผู้แสดงบทบาทดังกล่าว ได้แสดงความเห็นไว้ว่า “ให้โอกาสเด็กพัฒนา ไม่เน้นสอน แต่ให้เขาเห็นและซึมซับพฤติกรรมที่ดี ให้ความเมตตา ผู้สอนไม่ใช่อารมณ์ ไม่บังคับ แต่เน้นให้ปัญญา ให้ความเข้าใจ เน้นการพัฒนาจิตวิญญาณมากกว่าการได้รูปแบบ เน้นสร้างศรัทธา การพัฒนาผู้ใหญ่คือครูแม่ไก่อ เรื่องศีลเด่น โดยเฉพาะข้อ 1 (ศีล) เพิ่มความเมตตา ไม่แสดงอารมณ์โกรธ สร้างศรัทธาให้ถึงจิตวิญญาณเด็ก จนเขาเปลี่ยนพฤติกรรมเพราะเขารู้และเข้าใจ” สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่อ มีอย่างน้อย 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ฝึกฝนตนเองต่อเนื่องเป็นปกติ

เรื่องแรกที่สุดที่ครูแม่ไก่อวมทั้งสมณะ จะต้องทำก็คือ การลดกิเลส การทำให้ได้ภูมิธรรม ในศีลของตัวเองก่อน แล้วจึงพร่ำสอนผู้อื่น เรื่องนี้ ท่านสมณะโพธิสัทธ ได้ให้สัมภาษณ์ ไว้ว่า “...หน้าที่คือการตัดกิเลสที่ตัวเรา ปฏิบัติที่ตัวเรา แล้วจะมีผู้มาสืบต่อเองตามธรรมชาติ ส่วนเยาวชน เราเองก็เพียงบอกเขา เป็นผู้ชี้ทางดูแลไม่ให้โอกาสเขาทำผิด เขาจะผิดทางก็บอกเขา แต่เขาจะทำตามอย่างเราหรือไม่ เป็นเรื่องของเขา ถ้าเขาทำผิดกฎระเบียบ โรงเรียน เขาก็ต้องรับทัณฑ์

ถ้าผิดมากก็ต้องออกไป เหมือนกับนักบวชถ้าผิดวินัยก็ปลงอาบัติ ถ้าผิดหนักก็อยู่กรรม หนักมากก็ต้องออกไปคือ ปาราชิก”

เช่นเดียวกันกับครูเขาวงกตให้ความเห็นว่า “บทบาท หน้าที่ การเป็นพี่เลี้ยงเด็กที่ยังต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นนักปฏิบัติธรรมที่เอาจริงเอาจังในการลดกิเลส เสียสละให้ได้มากกว่านี้ พี่เลี้ยงจะต้องฝึกหนักกว่านักเรียนให้เป็นจริง นั่นเท่ากับเป็นการสอนนักเรียนที่มีผลต่อการศึกษาโดยตรง ดังคำที่ว่า ‘ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน’ ”

2) หน้าที่เป็นกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตร เป็นเบื้องต้นของการเกิด สัมมาทิฐิ และสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 มีบทบาทที่จะคอยประคับประคอง ดูแลให้เยาวชนเป็นไปในทิศทางที่ประเสริฐ เป็นเพื่อนที่พึ่งอาศัย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมวิถีทางไปด้วยกัน โดยมีความเมตตาอดทนอดกลั้น อดทนอดกลั้นใจ ไม่ถือสาให้อภัย ให้ความร่วมมือสนับสนุนเยาวชนในทิศทางที่จะทำให้เขาพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นั่นเอง ต่อประเด็นนี้ ท่านอาจารย์ได้เปรียบเทียบกับเหมือนนกอินทรีเลี้ยงลูกว่า “...ครูทำเหมือนนกอินทรีเลี้ยงลูก ฝึกลูกอย่างหนัก ลำบาก ที่สุดก็นำลูกนกขึ้นสูงที่สุด ปล่อยลงมา แล้วดูว่า ลูกบินได้หรือไม่ ถ้ายังไม่ได้ ก็โฉบลงมาจับลูก..แล้วก็กลับทำอย่างนี้อีก จนกว่าลูกนกจะบินได้ นี่เฉพาะนกอินทรีนะ...เราบินสูง แต่ก็พร้อมที่จะโฉบ แต่ถ้าเราอยู่ห่าง พอมาโฉบ ..เฮ้! ลูกนกไปไหนแล้ว.. หรือว่าเขาจะบินได้แล้ว..หรือจะตกลงไปแล้ว”

ส่วนท่านสมณะ โพธิสิทธิ์ ก็ได้พูดถึงแม่ไก่ในฐานะกัลยาณมิตรว่า “...แต่ว่าอินทรีขี้พลจะเขาไม่เข้มแข็ง ถ้าเขาอยู่คนเดียววันนี้เขาจะไปละเมียดคิด เขาทำตามใจตัวเอง แล้วพออยู่กับแม่ไก่ก็ทำให้เขาปฏิบัติได้ แล้วเขาก็มีความยินดีที่จะปฏิบัติเพราะเขาเข้าใจอยู่แล้ว”

3) หน้าที่เป็นสัปบุรุษ

ครูแม่ไก่ เมื่อปฏิบัติตนดีแล้ว ก็จะทำหน้าที่ เป็นผู้ถ่ายทอดสัมมาทิฐิ สืบทอดต่อไป หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ทำหน้าที่ สัปบุรุษเล็กๆ ซึ่งจะเป็นผู้นำพาให้ผู้ปฏิบัติตาม คือ ลูกไก่ได้รับผล คือบรรลุมรรค ดังที่พระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ใน “อวิชาสูตร” ตามลำดับตั้งแต่การพบสัปบุรุษ ต่อเนื่องไปจนกระทั่ง ได้วิมุตติและวิชาเลยทีเดียว การทำหน้าที่สัปบุรุษจึงคือ การทำหน้าที่ให้คำแนะนำที่เหมาะสม ดังความเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ต่างๆ ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...ดังที่ว่าเขาทุกคนมีภูมิถ้ามีเข้าใจ เขารู้ แต่ตอนนี้เขายังไม่รู้ จากนั้นเราก็พัฒนาองค์ประกอบภายในของเราให้มากขึ้น เราจะถ่ายทอดความรู้ของเราให้กับเขาได้อย่างไรเมื่อเขาไม่รู้ เราจะมีวิธีการถ่ายทอดหรือมีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเขาได้อย่างไร ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฐิ ...เขาก็ไปรับกับบทเรียนของชีวิตจากของจริงเราให้ทฤษฎีไป แต่บางคนเขารู้อยู่แล้วเขาเดินเข้าไปเขารู้ว่ามันร้อน เขาก็ไม่เข้าไปอีก แต่

บางคนมันหนักหนาใจ เข้าไปมันไม่เห็นร้อนเลย.... เดินเข้าไปเรื่อยๆ ถือว่าเขาดี เขาไม่เชื่อฟัง
อยากทำตามใจอยากความอยากของเขานี้ทำให้เขาไม่สามารถสัมผัสความร้อนของโลกก็ได้”

ในเรื่องเดียวกัน ท่านสมณะโพธิสัทธีได้อธิบายให้ง่ายต่อความเข้าใจไว้
ว่า “เมื่อเด็กมีปัญหาอะไร ผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่อารมณ์ ชี้แจงด้วยเหตุผลว่า จากอันนี้ก็จะนำไปสู่อันนี้ ๆ ๆ
เราไม่ได้ไปเอาเรื่องเอาราวเขา เราเข้าใจเรื่องของกิเลสมนุษย์ เพราะเด็กยังไม่ได้มีภูมิที่จะไปสู่อริยะ
ชั้นสูง หรือว่า ไม่ได้ตั้งประเด็นว่าจะต้องลดละกิเลส จนหมด”

เช่นเดียวกับครูใจจริงได้ขยายความในแง่การสร้างเยาวชนไว้ว่า “ชัดเจน
ว่า ต้องคอยเตือนตัวเองว่า เราอยู่ฐานงาน ‘สร้างตนสร้างคน’ ต้องชัดเจนว่า เราไม่ได้มาสร้างงาน
เราเพียงแต่คอยตกแต่งความคิด ความรู้สึกของเด็กที่จะซึมซับมาจากฐานงาน คือการให้สัมมาทิฐิ
และสิ่งนี้ก็คือความสำคัญที่สุดของการสร้างคน ไม่ใช่ปล่อยให้เขาทำงานแล้วก็คิดงาน คิดโลก หลง
ไปกับงานและโลก จนไม่ได้หันมาดูตนเอง เราต้องเป็นตัวอย่าง การฟังธรรม การกิน อยู่ หลับ นอน
อย่างนักปฏิบัติธรรมถึงจะเรียกว่าฐานสร้างตน การอยู่กับเด็กต้องมีศรัทธา ถ้าศรัทธาไม่พอ อย่าให้
เขาฆ่าตัดตอน เด็กจะหาความสุขไม่เจอ ต้องฝึกเป็นพี่เป็นน้องกับเขาก่อน เพื่อให้เขาเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกับเรา เราต้องประเมินประมาทมากๆ ชัดเจนว่า ทำอย่างไรก็ได้ ให้เด็กชัดเจนตัวเอง
เหมือนกับที่เราได้เคยเรียนรู้และเข้าใจตนเอง ตรงนี้ต้องใช้ ‘4 ให้ ‘ไม่ 6’ มาใช้ อย่างต่อเนื่อง ที่เรา
ยอมได้ รับสัมมาทิฐิได้ อยู่ได้ เพราะเรามีศรัทธา และเราก็ฝึกอย่าง ทุกข์พอทนได้ อย่าให้ทุกข์จน
ต้องออกไป หรือสุขจนไม่ได้เรียนรู้ทุกข์ ที่สำคัญก็ การอยู่กับเด็ก ครูอย่างต้องการมีความเป็น
ส่วนตัว ต่อมาส่วนตัวเราก็คือเขานั่นเอง การศึกษาเราไม่ควรเป็นภาระคนอื่น ไม่ทำให้เขารู้สึก
หนักใจ เราต้องคอยติดตามไม่ปล่อยให้เขารู้สึกว่า เราทอดทิ้งเขา เราจะดูแลเด็ก แบบพึ่งตนเองให้
ได้อย่างไร ทำแบบนี้เด็กก็ซึมซับไป”

แม้เยาวชนเอง ก็มีความชัดเจนในบทบาทของสมณะ ครูแม่ไก่อ่ ดังคำให้
สัมภาษณ์ ดังนี้

(ชุน) “ครูแม่ไก่อ่อย่างน้อยคนพวกนี้ก็เป็นคน คอยขัดใจไม่ให้ทำผิดศีล
ทำให้เราพัฒนาตัวเอง ถ้าเราทำอะไรตามใจตัวเองแล้วจะไม่พัฒนา อะไรที่จะพัฒนาต้องผ่านการฝึก
ความอดทนมา”

(ฮือ) “บทบาทสมณะ จะมาชี้แจง ให้สัมมาทิฐิกับเรา เหมือนเราได้พบสัป
บุรุษ ทำให้เราเห็นตัวเอง”

(นัค) “ครูแม่ไก่อ่ ครูก็คือคนที่คอยไปให้เราสู่ที่เจริญขึ้น ทำให้เราเจริญ
ขึ้นในทางศีลธรรม ไม่ทำให้ตกต่ำ หรือเหมือนคนโลกๆทั่วไป ส่วนใหญ่ เหมือนแม่ไก่อ่ คล้ายๆกัน
เพราะเป็นคนที่ทำให้เราเห็นตัวเอง รู้กิเลส ตัดนิสัยอะไรมาแล้วก็คอยขัดเกลาเรากิเลสเราอยู่ตลอด

ทำให้เราเจริญขึ้น ถ้าไม่เจริญขึ้นอย่างน้อยทำให้เรารู้ตัวเองมากขึ้นว่าเราทำผิดตรงไหน อะไรบ้าง ทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้น”

จากการศึกษาพบว่า ในแต่ละวัน เยาวชนลูกไก่ต้องพบสมณะ 3 ครั้ง และ ยังต้องพูดคุยกับครูแม่ไก่ ทุกครั้งก่อน ระหว่าง และหลังกิจกรรมทุกกิจกรรม รวมถึง การพบและกราบ ก่อนนอนด้วย ดังที่ท่านสมณะแสนดิน กล่าวไว้ว่า “...ทำหน้าที่พูดคุยให้สัมมาทิฏฐิกับเด็กนักเรียน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการพบปะพูดคุยสนทนาธรรมกับสมณะหรือครูจะถูกกำหนดเป็นกิจวัตรอย่างหนึ่งของนักเรียน ที่ในแต่ละวันจะต้องมีการพบปะพูดคุยกับสัตบุรุษอย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง”

อย่างไรก็ตาม ที่สุดของบทบาทครูแม่ไก่นั้น ท่านอาจารย์หนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ เดือนสติว่า “แต่ถ้าอยู่กับเด็กแล้วเขาคือขึ้น ไม่เชื่อฟังมากขึ้น เกียงผู้ใหญ่เก่งขึ้น แสดงว่าผู้ใหญ่คนนั้นต้องลาออกจากความเป็นแม่ไก่ละ เลื่อมแล้ว” เมื่อนั้นบทบาทสุดท้ายของครูแม่ไก่ก็มาถึง ถึงเวลาควรพิจารณาตนเองได้แล้ว

4.2.2 สมณะการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า สมณะของชาวอโศก มีการฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้น และกว่าที่จะได้รับการบวชในหมู่ชาวอโศกอย่างน้อยต้องฝึกฝนอยู่ในอโศกนานกว่า 2 ปีขึ้นไป นับตั้งแต่การสมัครบวช โดยต้องผ่านการรับรองจากที่ประชุมสงฆ์อีกด้วย เพราะฉะนั้น สมณะแต่ละรูปจึงมีคุณสมบัติที่ดีที่จะทำหน้าที่สมณะการศึกษา เพียงแต่ แต่ละรูปท่านได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ต่างๆกันออกไป ในส่วนของสมณะการศึกษานอกจากทำหน้าที่พูดคุยปรับให้เยาวชนมีสัมมาทิฏฐิแล้ว ยังมีหน้าที่ เป็นครูของครูอีกทีหนึ่ง คือหมั่นคอยให้สัมมาทิฏฐิกับครูแม่ไก่ในการอยู่กับลูกไก่ ไม่ให้หลงทาง และพบว่า สมณะการศึกษาต้องหมั่นฝึกฝนตน ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในฐานะนักบวชคือ ปฏิบัติจตุศีล มัชฌิมศีล มหาศีล อีกทั้งต้องมีความเข้าใจในเรื่องทางธรรม และทางโลกอย่างลึกซึ้ง สามารถทำหน้าที่ให้สัมมาทิฏฐิ ทั้งต่อเยาวชน และตัวครูแม่ไก่ได้ด้วย ซึ่งท่านสมณะแสนดินพูดถึงการทำหน้าที่สัตบุรุษซึ่งเป็นหน้าที่ของสมณะไว้ว่า “ตามหลักฐานใน ‘สุริยเปตลยาลสูตร’ หรือ ‘อวิชาสูตร’ สัตบุรุษก็คือ ครูหรือครูที่จะมาเป็นเบ้าหลอมหรือแม่พิมพ์พ้อพิมพ์...ให้เดินสู่สัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้เกิด ‘วิชชา’ หรือ ‘วิมุตติ’ บริบูรณ์” ขณะที่ท่านสมณะโพธิสิทธิ์ได้พูดถึงหน้าที่นักบวชว่า “... ถ้าเป็นหน้าที่นักบวช ก็ต้องปฏิบัติตัวเอง ในจตุศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ได้เคร่งครัด เมื่อทำได้ ก็คือการเดินไตรสิกขาของนั่นเอง พระไตรปิฎก กล่าวว่า ผู้ที่มีภูมิธรรม ศีลธรรมจะทำให้สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่นน่าอยู่ ผู้คนรอบข้างมีความสุข หน้าที่คือการตัดกิเลสที่ตัวเรา ปฏิบัติที่ตัวเรา แล้วจะมีผู้มาสืบต่อเองตามธรรม...”

4.3 กระบวนการที่เหมาะสม

มนุษย์แต่ละคน จะคิด พูด แสดงออก ตามความเคยชิน และ ตามแต่กิเลสผลักดัน ซึ่งจะแสดงตัวตนออกมาเมื่อประสบกับผัสสะจนคนอื่นเห็นได้ จะมากน้อยขนาดไหน ก็ขึ้นอยู่กับ ความแรงของผัสสะ และความติดข้องมากน้อยของคนๆ นั้น การแก้ปัญหาก็ถึงราก ก็คือ การ เรียนรู้มรรควิธี ปรับปฏิจจากมิจฉาเป็นสัมมา จากการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชนของภูผาฟ้าที่เรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ก็เช่นกัน ใช้ผัสสะที่เกิดในชีวิตประจำวัน เป็นตัวปฏิบัติทุกด้านทั้งด้านกิจวัตรประจำวัน การงานอาชีพ และวิชาการ ในการสร้างสัมมาปฏิ จังเช่นที่ท่านสมณะ โปธิสิทธ์ให้สัมภาษณ์ ดังนี้ “...ต้องเข้าใจปรัชญาโรงเรียนสัมมาสิกขา คือศีล เด่น เป็นงาน ชาญวิชา ซึ่งศีลเด่น คือการเข้ามาอยู่ในกรอบของศีล 5 ละอบายมุข สำหรับนักเรียน แล้วเพียรที่จะไม่ละเมิดกรอบนี้ นี่คือการปฏิบัติสัมมาอาริยมรรคองค์ 8 เช่นเดียวกัน”

ในทำนองเดียวกัน ท่านสมณะแสนดินก็ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ภายใต้ปรัชญา การศึกษา ‘ศีลเด่น-เป็นงาน-ชาญวิชา’ ซึ่งเราจะเน้นหนักที่ศีลเด่นต้องมาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง คือให้ ดีก่อนเก่ง แล้วจึงสอนการพึ่งพาตนเองให้รอดในเรื่องของการทำงาน เพราะสัตว์ยังพึ่งตนเองรอดโดย ไม่ต้องเข้าโรงเรียน ส่วนมนุษย์ที่ฉลาดกว่าสัตว์เมื่อมาเข้าโรงเรียนแล้วต้องสามารถทำงานที่ เลี้ยงชีพตนรอดไม่เป็นภาระสังคมได้ด้วย โดยจะมีเรื่องของวิชาการเป็นเรื่องเสริม ซึ่งก็จะสอนแบบ บูรณาการให้วิชาการไปเสริมศีลเด่น-เป็นงาน โดยไม่แยกส่วน”

และสำหรับกรณีศึกษาจากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ครูสุภาพได้ให้ สัมภาษณ์ไว้ดังนี้ “วิธีการสัมมาอาริยมรรคกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนเป็นหัวใจในการพัฒนา ศีลธรรมอย่างยิ่ง เพราะเห็นคุณค่าและความจริง การให้ความคิดเห็น ชี้บอกสิ่งที่ถูกต้อง ถูกตรง (สัมมาปฏิจ) ในเรื่องการคิด (สัมมาสังกัปปะ) พูด (สัมมาวาจา) กระทำ (สัมมากรรมันตะ) โดยการพา ทำ เช่น สัมมาอาชีพะ ก็ให้ฝึกทำ เช่น การทำน้ำเต้าหู้ส่งจำหน่าย เขาได้ฝึกทำเป็นอาชีพสุจริต และ ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ (สัมมาวายามะ) มีความรู้ความเข้าใจ (สัมมาสติ) ทำเพราะรู้ในคุณค่า ให้ ผู้บริโภคได้กินสิ่งดีๆ มีคุณค่า ถั่วเหลืองเป็นพืชไร้สารพิษผลิตโดยกลีกรของชุมชนอโศก แก่อชีพ ขายน้ำเต้าหู้ ถึงสามารถพัฒนาจนเขาเป็นผู้มีศีลธรรมได้ คิดพูดทำแต่สิ่งดี” และได้เน้นให้เห็นความ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศีล 5 ดังนี้ “เห็นว่าศีลธรรมสำคัญมากและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ยกตัวอย่าง ถ้าผู้อยู่ร่วมกันมีศีล 5 สังคมจะผาสุก ...ศีลข้อ 1 เน้นความเมตตา ไม่ฆ่าฟัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่วิวาทกัน มีแต่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีการลักขโมย ศีลข้อ 2 สังคมผู้อยู่ร่วมกันไม่ต้องหวาด ผวา ไปไหน-มาไหน ไม่ต้องหวังว่าจะมีคนมาจี้แฉข่าวของในบ้าน แต่ละครอบครัวเป็นสังคมผัว เดียวเมียเดียว ไม่คบชู้ ศีลข้อ 3 อยู่ร่วมกันอย่างมิตรไมตรี มีปฏิสันถาร พูดคุยกันแต่สิ่งดีๆ พากัน สร้างสรรค์ ไม่โกหก ต่อดื้อ พูดคำหยาบ หรือพูดเพื่อเจ้าไร้สาระ ศีลข้อ 4 เป็นสังคมที่พัฒนา

เพราะมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่หิวไม่อิ่มในอบายมุข ไม่ตั้งบ่อนหรือเปิดร้านขายเหล้า สุรา ไม่สูบบุหรี่ เพราะรู้โทษภัยอันตรายถึงชีวิต นี่คือนิยามที่มีศีลธรรม ... ทั้งสองส่วนต้องดำเนินไปร่วมกัน เพราะสัมมาอารยธรรมคือแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตั้งแต่ เริ่มคิด พูด กระทำ และการดำเนินไปจนเป็นอาชีพ และต้องทำอย่างมีสติรู้ตัว พากเพียรทำอย่างต่อเนื่องในศีลทั้ง 5 ข้อ หากเยาวชนยึดมั่นและปฏิบัติเช่นนี้เสมอๆ จะทำให้เยาวชนของชาติมีทิศทางการดำรงชีวิตที่พัฒนาสู่ความสงบสุขในสังคมตั้งแต่ครอบครัวจนถึงระดับประเทศ หรือสังคมโลก”

จากข้อมูลข้างต้น นำมาซึ่งการนำเสนอรายละเอียดของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขและข้อปฏิบัติ ดังนี้

4.3.1 เงื่อนไขการรับสมัครลูกไก่ที่เหมาะสม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสมัครเป็นลูกไก่ของเยาวชนต้องเป็นไปด้วยความยินดี พร้อมฝึกฝนตนเอง เป็นปัจจัยหลัก และลูกไก่สามารถเลือกแม่ไก่ได้ตามเงื่อนไขเพื่อความยินดีในการฝึก เพราะการเข้าสู่กระบวนการ ไม่ได้สะดวกสบาย หากแต่ตัวเยาวชนผู้ฝึก ต้องฝึกฝนใจตนเอง ที่จะไม่ละเมิดศีล ไม่ทำตามใจตนเอง ในระหว่างฝึกปฏิบัติ ดังเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของท่านอาจารย์หนึ่งที่ว่า “เขาเคยทำตามใจตัวเอง ก็มาฝึกไม่ตามใจตัวเอง ต้องมาเชื่อฟังแม่ไก่ เด็กที่นี้เวลาจะรับเราจะถามว่า “คุณพร้อมที่จะฝึกหรือเปล่า” เบื้องต้นเขาบอกว่าเขาพร้อม แต่เขาจะพร้อมได้ขนาดไหนไม่รู้ เขาก็มาอยู่ ก็อยู่มาจบการศึกษาหลายรุ่นแล้วเหมือนกัน...” สอดรับกับความเห็นของท่านสมณะโพธิรักษ์ที่ว่า “เด็กยังไม่ได้มีภูมิที่จะไปสู่อริยะชั้นสูง หรือว่า ไม่ได้ตั้งประเด็นว่าจะต้องลดละกิเลสจนหมด เพียงแต่เขาได้มาอยู่ตามข้อตกลง เขาก็กดขี่ และจัดการกับกิเลสได้ขนาดนี้ก็ถือว่าดีแล้ว อุปมา ว่าน้ำตกลงหินทุกวัน หินมันก็ยังกร่อน เมื่อเขาได้มาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เห็นแบบอย่างที่ดี เขาก็จะดีในที่สุด”

ความพร้อมฝึกฝนของเยาวชนแสดงผ่านใบสมัครลูกไก่ ดังแผนภาพที่นำมาแสดง ดังนี้

ใบสมัครเป็นลูกไก่	
ชื่อ-สกุล.....	ชั้น..... วันที่สมัคร
.....	
ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นลูกๆ ไก่ของ..... เพื่อฝึกฝนตนให้เป็นคนดียิ่งขึ้น ดังนี้	
๑. เป็นคนว่าง่าย สอนง่าย (สังวรศีล)	
๒. ไม่แสดงกิริยา วาจาหยาบคาย (สำรวมอินทรีย์)	
๓. ไม่กินจุบจิบ (โภชนมัตตัญญตา)	
๔. ไม่นอนกลางวัน (ชาคริยานุโยคะ)	
๕. ไม่พูดคุยกับเพศตรงข้าม ยกเว้นแม่ไก่อนุญาต (สังวรอธิศีลข้อ๑ อพรหมจริยากรรมณี)	
ข้อประพฤติปฏิบัติ หรือข้อฝึกฝนดังกล่าว หากข้าพเจ้ากระทำผิดในข้อใดข้อหนึ่ง ข้าพเจ้า จะจำกัดบริเวณตนเองในพื้นที่ตามที่แม่ไก่กำหนดให้เพื่อทบทวนพิจารณาอ่านจิตใจ ตนเอง จนกว่าจะแน่ใจว่าจะสามารถทำตามข้อประพฤติทั้ง ๕ ข้อได้ จึงจะได้รับอนุญาตให้ ออกนอกพื้นที่ที่แม่ไก่กำหนดได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาตนให้ดียิ่งๆ ขึ้นได้อีก และ นักเรียนจะสามารถบอกยกเลิกการเป็นลูกไก่ หรือแม่ไก่สามารถบอกเลิกการเป็นแม่ไก่ได้ โดยให้หาผู้ที่มารับเป็นแม่ไก่คนใหม่ต่อไป หรือถ้าไม่มีแม่ไก่คนไหนรับได้เลย ให้ส่ง ลูกไก่กลับไปให้ผู้ปกครองดูแล และตัดคะแนนใบศึกษา ๓๐% ระหว่างอยู่กับผู้ปกครอง สิ่งของเครื่องใช้ที่ผิดกฎระเบียบ และเงิน ถ้าข้าพเจ้าถูกจับได้ว่าไม่ฝากไว้กับครู ข้าพเจ้า ยินดีถูกหักคะแนนย้อนหลัง เขียนสารภาพผิด และทำความดีชดเชยตามเหมาะสม และ สิ่งของจะถูกยึดไว้ และคืนให้ตอนจะกลับบ้าน โดยทางโรงเรียนไม่รับประกันหากสิ่งของ หรือเงินหายหรือคืนช้า	
ลงชื่อ.....	(ผู้สมัคร)
ลงชื่อ.....	(แม่ไก่)

ภาพที่ 6.5 ใบสมัครเป็นลูกไก่

ที่มา: เอกสารการศึกษาลานนาอโศก

จากการศึกษาพบว่า เบื้องหลังโบสถ์มีความหมายน่าสนใจมาก ดังเช่นในข้อที่ 5 ไม่ให้คุยกับเพศตรงข้าม เรื่องนี้ ท่านอาจารย์หนึ่งได้แสดงให้เห็นความเข้าใจจากการสัมภาษณ์ว่า “...ก็เพื่อให้เขาได้เกิดการสังวร เพราะปัญหาวัยรุ่นทุกวันนี้เยอะแยะ การทำแท้ง คดีหย่าร้าง ซึ่งสุกก่อนห้ามอะไรพวกนี้ รักในวัยเรียน ซึ่งทางกระทรวงก็ปวดหัวอยู่ทุกวันนี้เนอะ จริงๆ เราก็อยากให้เด็กๆ เขาให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ แต่ไม่ได้สอนเพศศึกษาแบบที่เขาสอนอยู่ทุกวันนี้ อย่างนั้นเขาไม่ต้องสอนกันหรอก แมว สุนัข แรด เขาก็ไม่ต้องสอน วัว ควาย ช้าง ม้า ก็ไม่ต้องสอน มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้ว แต่ว่าจะให้เขาเข้าใจถึงทางด้านจิตใจกับอารมณ์ทางเพศของเขา ให้อยู่ในวัยว่าเขาจะมีประมาณไหนจึงจะเหมาะสม จึงจะถูกเหมาะหรือว่าสัมมาทิฐิ จริงๆ แล้ว เราไม่ถึงกับห้ามทีเดียวนะ เราก็ให้คุยได้ไม่ให้คุยกันสองต่อสอง ให้มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย ให้ผู้ใหญ่มีส่วนรับรู้ ให้เขาว่าการพูดคุยกับเพศตรงข้ามคุยอย่างไรไม่ก่อ... ก่อกิเลส ตัณหา อุปาทาน ไม่ไปยั่วผู้ชาย ไม่ยั่วผู้ชายให้เกิดทั้งราคะและโทสะ ไม่ให้ยั่วเพศตรงข้าม เป็นคาวยั่ว เมื่อมีกฎระเบียบอันนี้ เวลาเขาจะคุยกับเพศตรงข้าม เขาก็จะมีสติก่อนเสมอ เพราะมันเป็นระเบียบอันหนึ่ง เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องเพศหญิงเพศชายในสังคมของโรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้า น่าจะไม่ค่อยมีเท่าไร มีน้อย ทั้งผู้ใหญ่ก็น้อย เพราะผู้ใหญ่จะอยู่ในระบบแบบนี้เหมือนกัน สิ่งนี้อาจสุกวิสัยก็คือผู้ชายรักผู้ชายกันเอง ผู้หญิงรักผู้หญิงกันเอง อันนั้นรู้เราก็ให้ออกเหมือนกัน อย่างน้อยมันก็ลดปัญหาได้ระดับหนึ่ง”

ในเรื่องเงื่อนไขการเลือกแม่ไก่ของเขาวชน ท่านสมณะแสนดินได้ให้ความรู้ ว่า “ไม่ได้บังคับว่านักเรียนจะต้องอยู่กับแม่ไก่คนไหน แต่จะให้อิสระแก่ ‘ลูกไก่’ ที่จะสามารถเลือกแม่ไก่ ได้ ตามจริตนิสัยที่สามารถพัฒนาศีลธรรมให้แก่ตนเองได้ ดังที่สมัยพุทธกาล ลูกศิษย์พระมหากัสสปะจำนวน 500 ก็ไปตามพระมหากัสสปะ ลูกศิษย์พระโมคคัลลานะจำนวน 500 ก็ไปตามพระโมคคัลลานะ ลูกศิษย์พระสารีบุตร จำนวน 500 ก็ไปตามพระสารีบุตร...”

ซึ่งเขาวชนก็เข้าใจตรงกัน ดังความเห็นของเขาวชนหญิง (ปอ) บอกว่า “ประสงค์เลือกแม่ไก่คนไหน ก็ยื่นความประสงค์ แล้วขึ้นอยู่กับแม่ไก่ที่เราต้องการ ยินดีรับเราหรือไม่”

และ ในกรณีเปลี่ยนแม่ไก่ได้ ท่านสมณะแสนดินให้ความรู้อีก ว่า “...สมักรไว้ ต่อมาเมื่อเกิดความรู้สึกไม่ยินดีเมื่อไร ก็จะให้ลูกไก่หรือเขาวชนเลือกแม่ไก่ใหม่ หากไม่มีแม่ไก่ท่านใครรับ ก็จะส่งเขาวชนกลับบ้านระยะหนึ่งก่อนเพื่อทบทวนตนเอง และให้เลือกแม่ไก่อีกทีหนึ่ง หลังจากกลับจากบ้านแล้ว โดยมีการพูดคุย สัมภาษณ์ เขียนใบสมัครลูกไก่อีกครั้งหนึ่ง หากเมื่อไหร่ปรากฏว่าไม่มีแม่ไก่รับ ก็จะถือว่า เขาวชนนั้นไม่ผ่าน หรือสอบตกนั่นเอง”

4.3.2 เจ็อนไขการติดตามแม่ไก่ตลอดเวลา

จากการวิเคราะห์ผลพบว่า การติดตามแม่ไก่ตลอดเวลา เป็นเครื่องแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความยินดีฝึกฝนตนเองของเยาวชน แม้บางครั้งจะต้องฝืนใจตนเองก็ตาม ก็เป็นการปฏิบัติขัดเกลาดนเอง อีกทั้งคุณแม่ไก่ จะเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตัว และจัดการกับเรื่องต่างๆ ที่เข้ามา ตั้งแต่ตื่นนอน การพบสมณะ การทำงาน การทำกิจวัตร กิจกรรมกิจการทุกอย่าง ทุกเหตุการณ์ในแต่ละวัน และอาจกล่าวได้ว่า การติดตามแม่ไก่ เป็นหลักสำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน เพราะเยาวชนจะได้เรียนรู้สัมมาทิฏฐิอย่างครบถ้วน ตั้งแต่การซึมซับแบบอย่าง การขัดเกลากจากการอยู่ร่วมกัน การพบปะสนทนาเพิ่มสัมมาทิฏฐิโดยตรง ซึ่งทั้งหมดคือวิธีการของกระบวนการแม่ไก่ลูกไก่

ในเรื่องนี้ ท่านอาจารย์หนึ่ง ได้แสดงความเห็นไว้ว่า “...ก็ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้เห็นผลเลยว่าเมื่อเด็กมีผู้ใหญ่ดูแลใกล้ชิด เป็นผู้ใหญ่ที่มีสัมมาทิฏฐิ อย่างน้อยศีล 5 ละอบายมุข กินมังสวิรัต เด็กก็มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเด็กก็มีแบบอย่าง แม้ว่าเบื้องต้นบางคนเขาอาจจะไม่ค่อยรู้ว่ามันมีประโยชน์อย่างไรอะไรก็ตามแต่ แต่ว่าการซึมซับไปนี่เขาจะค่อยๆ เข้าใจไปเอง แต่ถ้าไม่มีแม่ไก่หรือมิตรดีคอยดูแลใกล้ชิดเด็กก็จะละเมิดศีล 5 เป็นประจำ ทำผิดศีลเป็นประจำ ซึ่งสร้างปัญหาให้กับชุมชนสร้างปัญหาให้สังคม จบไปแล้วก็ไปสร้างปัญหาให้สังคม มันไม่เกิดการอบรมกาย อบรมวาจา อบรมจิตได้ดีเท่าที่ควร”

อีกทั้งครูสุภาพได้พูดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันแบบไม่ห่างสายคำว่า “อย่างลูกไก่ ที่พัฒนามากที่สุดก็คือ การอยู่ในสายตา แม่ทำ 5 ส. ก็ตามไปดู ก็เห็นจุดบกพร่องเล็กๆน้อยๆ ถ้าเราไม่ได้อยู่กับเขา ก็จะไม่เห็น และเขาก็จะแอบหลอ (เลียง) เมื่อเราเห็นความบกพร่องของเด็กเราก็หันมาดูใจของเรา ว่าเรารู้สึกอย่างไร ก็เลศขึ้นหรือไม่ เราจะพูดกับเขาอย่างไร นี่เหมือนเรื่องเล็กน้อย แต่ทำให้มีการพัฒนาทั้งเรา ทั้งเขา เรื่องใหญ่ ก็ยิ่งช่วยได้มาก เพราะโอกาสที่จะผิดแทบไม่มี และหากเราห่างจากเขา เราจะไม่เห็น ทำให้ไม่ได้พัฒนาเขา และเราก็ไม่ทราบถึงอารมณ์ที่จะเกิดถ้าเห็นๆ นี่ก็คือความเสื่อมประการหนึ่งของครู เดียวนี้ถ้าไม่ได้อยู่กับเขา เราก็จะรู้สึกว่าเราผิดแล้วนะ แม้เราทำงานของเรา เราต้องถามตัวเองว่า เราจะเอาอะไร เองงาน หรือ เอาจิตวิญญาณ ถ้าเอาจิตวิญญาณก็ต้องอยู่กับเขา การอยู่ด้วยกันนี่อย่างใกล้ชิดนี้แหละคือการพัฒนาทั้งเราทั้งเขาอย่างแท้จริง เวลาเราดูการศึกษาภายนอก เราทราบว่าเขาแสดง ไม่ใช่ความจริง เป็นเพียงความรู้ และพูดถ่ายทอด ไม่ได้ถึงจิตวิญญาณจริง ไม่ได้เป็นตัวจริง ทำให้เรามั่นใจว่า ระบบการศึกษาไม่ใช่ต้องเรียนอะไรเยอะๆ แต่ต้องลงรายละเอียด เหมือนได้น้อย แต่ได้จริง เป็นตัวจริง ทำได้จริงๆ ไม่ใช่ได้แต่พูด ได้แต่แสดง พอได้คำตอบที่ชัดเจน เราก็สามารถจะให้เด็กทำสิ่งที่เขาอยากทำ ไม่ใช่ทำอะไรๆ ทำเล่นๆ ทุกเรื่องที่น่าเสนอ ต้องทำจริงเท่านั้น เราก็พร้อมที่จะสนับสนุน แต่เด็กที่ไม่เอาจริงก็จะ

ถอนตัว ถ้ารู้ว่าเราเอาจริง ต้องทำได้จริง เขียนโครงการจริง ได้ของ ได้คะแนนจริง เวลาเราตัดสินใจอะไรไม่เหมาะสมไปแล้ว พอที่หลังเราชัดเจนขึ้น เราก็จะสารภาพและบอกเหตุผลว่าที่เคยตัดสินใจนั้นไม่ถูกต้องอย่างไร เขาก็จะชัดเจนขึ้น และพัฒนาได้อย่างชัดเจน ไม่หลงทาง เราก็เรียนรู้จากระบบนี้ และชัดเจนในตัวเอง ทั้งเรื่องอารมณ์ที่เราต้องศึกษานิ่งให้ได้ แม้เจอเด็กที่ดึงอารมณ์เราเก่งๆ ดึงกิเลสเราเก่งๆ เห็นคุณค่าของระบบแม่ไก่ลูกไก่ ก็คือการติดตามต่อเนื่อง ถ้าเป็นไปได้ ให้เด็กมาทำงานใกล้ๆเลย ให้อยู่ติดจนเป็นนิสัย ถ้าให้เขาแยกได้ เขาก็จะไม่อยากอยู่ต่อไป และเมื่อเราทนเขาได้ เขาก็จะทนเราได้ ต่างฝ่ายต่างดีขึ้น อยู่ต่อเนื่องและต้องอยู่ แล้วจะต้องทำยังไง ก็พัฒนาขึ้นเท่านั้น เราอยู่กับเขาตลอดเวลา เราจะเห็นใบอ่อนที่มันงอกขึ้น แม้คนอื่นจะยังไม่เห็น เพราะเป็นเรื่องรายละเอียด”

เช่นเดียวกับครูตั้งใจที่ว่า “บทบาทและหน้าที่คือ อยู่ร่วมกับเขาชวน ไปด้วยกันเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน กิน นอน ทำงานไปด้วยกัน สุข-ทุกข์ด้วยกัน คอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ รับคำร้องทุกข์ หรือร้องขอในทุกๆ เรื่อง ทำหน้าที่เป็นผู้บริการ จนเกิดความศรัทธาซึ่งกันและกัน คิดเทียบง่ายๆ ลูกๆ ที่อยู่กับพ่อหรือแม่ที่คอยดูแลอยู่ มีอะไรก็ไถ่ถาม และพ่อแม่เป็นตัวอย่างของผู้มีศีลเด่น ไม่แสดงอารมณ์ รับฟัง เข้าใจเขา เขาจะซึมซับสิ่งดีๆ ที่เห็น และไม่ทำผิดศีล ผิดธรรม และยังส่งเสริมให้เขาได้พัฒนาเป็นเด็กดี มีคุณธรรม มีศีลเด่นอีกด้วย”

และครูเขาทำให้สัมภาษณ์ ในแง่ประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันว่า “...การฝึกอยู่ร่วมกัน เห็นใจผู้อื่นให้มากขึ้น รู้จักอดทน รอคอย การประมาท การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การได้คิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างถูกต้อง บางคนไม่เคยคิดถึงคนอื่น เอาแต่ใจตนเป็นใหญ่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนอยู่กันไม่ผาสุก ก็เปลี่ยนแปลงได้”

4.3.3 มองตนผ่านการปฏิบัติศีล 5 ในวิถีชีวิต

จากการวิเคราะห์ผลพบว่า เขาจะปฏิบัติศีล 5 ในชีวิตประจำวัน คือพยายามปฏิบัติตั้งแต่การคิด การพูด การแสดงออก การทำงาน การเรียนหนังสือ... ต่อทุกๆ ผัสสะที่เข้ามากระทบจากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้น ตราบเท่าที่เขาจะมีสติเท่าทันต่อกิเลสที่เกิดขึ้น โดยใช้องค์ความรู้ว่า ละเมียดหรือไม่ละเมียดศีล 5 เรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติในปัจจุบันขณะ

ในการปฏิบัติศีลขณะปัจจุบัน จะมีครูแม่ไก่ คอยให้ความช่วยเหลือ ตักเตือน เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของ ครูสุภาพ ว่า “ครูแม่ไก่ มีหน้าที่ติดตามอยู่ดูแลเป็นเพื่อนเด็กๆ ช่วยการทำงานพาทำ แนะนำ พร้อมเพิ่มเติมเรื่องการประมาทในคำพูด ไม่ให้ผิดศีลข้อ 4 ระวังไม่ให้เพื่อเจ้า ส่อเสียด (ทำให้คนแตกแยก) พุดปด หรือคำหาขบ คอยดูแลการทำงานให้เขาฝึกรับผิดชอบ ไม่เอาเปรียบคนอื่น ฝึกเสียดสละ (ศีลข้อ 2) อดทน รักษาอารมณ์ยินดีในการเรียนรู้ ไม่เบียดเบียนกัน

(ศีลข้อ 1) วัชรุณสิ่งที่จะต้องระมัดระวังคือ เรื่องศีลข้อ 3 การอยู่ร่วมกับเด็กๆ จึงเป็นการป้องกันการเสื่อมเสียเรื่องเพศ ต่างจากสังคมภายนอก ปล่อยเด็กอยู่กันตามลำพังระบบการดูแลที่ใกล้ชิด เป็นการป้องกันอบายมุขต่างๆ ได้โดยปริยาย และครูมีหน้าที่ เพิ่มเติมความรู้ให้เขาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้”

และตัวเยาวชนเอง ก็ได้พูดในเรื่องการปฏิบัติศีลของตนในการให้สัมภาษณ์ไว้เช่น

(ดาว) “ได้สมาทาน ศีลข้อ 1 ไม่ทานเนื้อสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ศีลข้อ 2 ไม่ลักขโมย และพยายามลดความโลภ ศีลข้อ 3 ไม่แตะเนื้อต้องตัวเพศตรงข้าม โดยกำหนด ไม่คุยกับเพื่อนผู้ชายในเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ศีลข้อ 4 ไม่พูดโกหก ส่อเสียด และพยายามไม่พูดนินทาผู้อื่น ศีลข้อ 5 ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่ดูการละเล่น ไม่เล่นการพนัน ไม่คบมิตรชั่ว ไม่ดื่มน้ำเมา” และ

(นุช) “ได้ฝึกฝนปฏิบัติศีลข้อ 1 ในช่วงที่อยู่ในโรงเรียน จะไม่ทานเนื้อสัตว์ และทานอาหารมังสวิรัตินิสิต ศีลข้อ 2 ไม่ลักขโมย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ศีลข้อ 3 ไม่แตะเนื้อต้องตัวเพศตรงข้าม ศีลข้อ 4 ไม่พูดโกหก ระวังเรื่องคำพูด ศีลข้อ 5 ไม่เสพย์สิ่งเสพติด เช่น การพนัน ละคร ไร้สาระ ไม่เล่นเกมส์ ไม่เล่นเฟสบุ๊ค...”

การปฏิบัติ ศีล 5 ในวิถีชีวิตประจำวัน หมายถึง การใช้องค์ประกอบของสถานการณ์ที่เยาวชนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาต่อความรู้สึก นึกคิดของเยาวชนเพื่อค้นหาว่า ตัวเยาวชนยังมีตัวกิเลสอะไรบ้าง ซึ่งจะแสดงออกมาเมื่อมีผัสสะ เพราะเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ จะมีทั้งเรื่องที่ถูกใจ ไม่ถูกใจ ถือสา ไม่ได้ตั้งใจ ... ต่างๆเข้ามาในใจเยาวชน นี่คือการตนจริงๆของเขา ที่เขาจะต้องนำไปเป็นโจทย์เพื่อปฏิบัติไม่ให้ละเมิดศีล 5 ตามที่เขาได้สมาทานไว้ และเมื่อจำแนกประสบการณ์ออกมา จะได้เป็น 3 ลักษณะสถานการณ์ อันได้แก่ กิจวัตร กิจกรรม และกิจการ ดังนี้

1) กิจวัตรตามตารางเวลาชีวิต กับการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมที่ใช้กับตารางชีวิต ต้องปฏิบัติตลอดทั้งวัน ตั้งแต่ตื่นจนกระทั่งถึงตอนนอนในแต่ละวัน ดังที่ท่านสมณะโพธิสัทธี ได้ให้ความรู้ไว้ ดังนี้ “เฉพาะที่นี้ อาตมาพยายามให้การดูแล(การศึกษา) ตลอด 24 ชั่วโมง อาตมามักถามว่า เขาตื่นกี่โมง ตอนนอนได้ กำหนดการนอนหรือไม่ นอนฝันหรือไม่ ฝันเรื่องอะไร นอนที่ตื่น ตื่นมา ปัสสาวะหรือไม่ สุขศึกษาก็มี เช่นการนอนที่เหมาะสมกี่ชั่วโมง คณิตศาสตร์ก็มีได้แก่การเรียนเรื่องตัวเลข เรื่องของเวลา สังคมก็มีคือการกำหนดเวลาของกติกากลุ่ม หรือจะเพิ่มภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการนอนก็ได้ วิทยาศาสตร์ก็มี เช่น หมอเขียวได้ให้ความรู้ว่าการตื่นขึ้นมาตอนดึก เป็นเพราะร่างกายร้อนเกิน ต้องระบายออก เป็นหลักเหตุ-ผล ฯลฯ แม้แต่การฝัน ก็คือการแสดงถึงความฟุ้งซ่าน อาจมีระคะ โทสะในจิตใจ เป็นต้น

อย่างหายๆคือการมีตารางชีวิต ตื่น ตี 5-6 โมง ในหน้าหนาว และ ตี 5-5.30 ในหน้าร้อน เพราะฟ้าสว่างเร็ว จากนั้นก็ใช้ชีวิตกับครูที่มีศิลปะ มีธรรม ตั้งแต่การพ้อออกกำลังกาย การบริหารร่างกาย ยิ่งเดี๋ยวนี้มี โทรทัศน์ FMTV จากนั้นครูก็จะพาลงฐานงาน ทำตามวิถีชีวิตชุมชน ผู้ดูแลทำอะไร เด็กก็ทำตาม เช่นฝ่ายหญิงจะเข้าครัว จนเลิกฐานประมาณ 8.30 น. ก็พักล้างมือเก็บภาชนะ เครื่องมือต่างๆ พอ 9.00 น. ก็เรียนบูรณาการ 8 สารที่ศาลา บางครั้งก็เรียน โลกวิทู ดูหนัง vdo หลังจากนั้นก็ทำ 5 ส. (สะสาง สะอาด สะดวก สุขอนามัย สุขศึกษา) 12.00 น. ก็พบสมณะ บางครั้ง ดูVDO โดยต้องมีการสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์การดู คือ เห็นทุกข์ ทำการปฏิบัติ เพิ่มพหูสูตร เรียนรู้โลกวิทู จากนั้นก็เข้าฐานงานฝ่าย ของฝ่ายหญิง ก็มีการแปรรูป ทำน้ำสมุนไพรส่งร้านค้า เป็นอาชีพ เด็กก็ต้องเรียนการคำนวณต้นทุนเป็นวิชาคณิตศาสตร์ สูตรการทำต่างๆเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ การทำงานร่วมกับคนอื่นเป็นวิชาสังคม ฯลฯ ตามชีวิตจริง แล้วคิดว่า หลักสูตรของเด็กแต่ละชั้นปี ควรจะเรียนรู้อะไร แะไหนตามที่กระทรวงกำหนด เราจะไม่วิชาการจนกลายเป็นวิชาเกิน เขาควรจะเรียนรู้การพึ่งตนเองให้ได้ เป็นในเรื่องสัมมาอาชีพมากกว่า พอเวลา 18.00 น. ก็จะศึกษาโลกทัศน์ชีวิตทัศน์ จากการดูรายการพ่อครูโพธิรักษ์ หรือเรียนจากผู้มีศิลปะ มีการสรุป ทบทวน เขียน 8 สารวิชา ตลอดจนเขียนบันทึกประจำวัน เด็กที่เรียนจบจากที่นี่ ยกตัวอย่าง ยอดก็ได้ แต่ก่อนเขียนหนังสือเป็นไก่เขียน เขียนผิดมาก เดี่ยวนี้เขียนผิดน้อยลงมากๆ แต่ก่อนเขียนไม่มีหัว เดี่ยวนี้มีหัว เป็นการพัฒนาตามตารางชีวิตที่ไม่ทำให้เรียนเกิน ล้นเกิน แต่เขากลับมีฝีมือ เช่นยอด สนใจเรื่องการสื่อสาร ก็ได้เรียนการสื่อสารที่ชุมชนต้องใช้ จนเขาแม้ตอนเรียนอยู่ก็สามารถตั้งเสาวิทยุสูง ปรับจูนคลื่นบนเสาได้ ก็ถือว่าไม่ธรรมดา อาจเป็นเด็กมัธยมคนเดียวในประเทศก็ได้ที่ทำได้ขนาดนี้ เขาขับรถยนต์ได้เป็นร้อยกิโล ไม่ต้องเข้าโรงเรียน เรียนซ้ำอีกที...”

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของครูแม่ไก่ หลายคน ดังนี้

ครูเขาวภา ว่า “ตื่นตี 5 พบแม่ไก่ พุดคุย ปรัชญาหรือ ให้ความคิดความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฎฐิ) ในแต่ละวันจะทำให้นักเรียนได้แก้ไขปรับปรุงศีลของตนให้ดียิ่งๆ ขึ้น โดยเฉพาะการได้พบและฟังธรรมจากสมณะประจำพุทธสถาน และฟังจากรายการที่พ่อครูเทศน์เกือบทุกวัน ช่วงกลางวันลงงาน เขียนใบงาน ช่วงเย็นมาฟังธรรม สรุปธรรมที่ได้จากรายการเรียนอิสระตามสำนึก โดยพ่อครูโพธิรักษ์ จนก่อนนอน ตรวจสอบศีลกับครูแม่ไก่ ทำให้ได้ทบทวนศีลทุกวัน”

และครูใจจริง ว่า “อันนี้มันเป็น...ของเรา ตารางชีวิตก็จะเป็นวิถีชีวิตชุมชน เช่นของอาโก้ที่อยู่ที่พุทธสถานศาลือ โศก ก็ตามวิถีชีวิตของชุมชน ตื่นตี 5 อย่างช้า แล้วพบสมณะ แล้วก็พาทำงานตามวิถีชีวิต สนองความต้องการชุมชนเรียนรู้การให้ การสละและการทำงานให้เป็นงานก่อนสมณะฉัน ก็จะพบสมณะอีก ทานข้าว แล้ว ตี 5 ส. เพียงครึ่งพบสมณะเรื่องบูรณาการ 8 สาร เชื่อมกับสัมมาทิฎฐิ และก็เข้าฐานงานเพื่อใช้ชีวิตอย่างบูรณาการการทำงาน มีการพุดคุยกันก่อนเพื่อ

เตรียมงาน และสรุปงานเมื่อแล้วเสร็จ หลังจากนั้นอาบน้ำ ทานข้าวและพบสมณะ ฟังพ่อท่านเทศน์สรุป 5 ประเด็นธรรมะพ่อท่าน และพบสมณะก่อนนอน สูดท้ายกราบครูของชุมทรัพย์ก่อนเข้านอนไม่เกิน 21 น. เชื่อมโยงกับบวร คือ ชุมชนก็คือบ้าน คือการทำมาหากิน มีระเบียบบ้าน เราทำบ้านหลังนั้นให้เป็นโรงเรียน”

อีกทั้งตัวเยาวชนก็ได้เล่าถึงตารางชีวิตของตน จากการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

(บุช) “ก็ฝึกตั้งแต่เช้า ตรงต่อเวลา พัฒนาไม่ให้เป็นคนขี้เกียจ (สัปดาห์ 5)”

(บวม) “...ใช้ชีวิตแบบนี้(ตารางเวลาชีวิต)เป็นประจำทุกวันๆ มีครูจะให้สัมมาทิฐิแต่ละช่วงๆ สอดแทรกเข้าไปในการงาน ในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ตลอดทั้งวัน”

(ปอ) “มันคือตารางเวลานะกะ มันทำให้เราพัฒนาสติยังงั้น พัฒนาตัวเรายังงั้น ตื่นไม่เกินตี 5 เข้ามา 6 ปีมานี้ทุกวันนี้ก็ยังมีสติยังไม่ชิน ทำให้เรารู้ว่านอนเท่าไรก็ไม่อึด มันก็ยังติด อย่างน้อยมันได้ชัดใจ ได้ฝึกหัด ทำให้ต้องคิดให้ได้ว่า มองเห็นประโยชน์ให้ได้ว่า เราตื่นเช้าเพื่ออะไร อย่างน้อยเป็นกฎเป็นระเบียบ มีคะแนนด้วย อีกทั้งการตื่นก่อนทำให้เวลาเรามีมากขึ้น คนเรามีเวลา 24 ชม.เท่ากัน แต่เวลามากกว่า ก็จัดสรรเวลาได้ดีกว่า เราจะลงฐานงาน โดยทั่วไปก็มีแต่เรียนๆ พวกหนูก็อยู่กับที่นี้ตลอดถึงเลิกงานแล้ว ก็ไม่ได้ใช้เวลาว่างที่ไม่เป็นประโยชน์ อาจอ่านหนังสือบ้าง ที่ได้ฝึกก็คือมันไม่ได้สบาย ศาโล โศก มีร้านค้า มีอะไร เราก็อยากจะไป แต่ไปไม่ได้ อย่างหนึ่งเราไม่มีเงิน และเราไปก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรกับเรา เราไปเพื่อจะซื้อสิ่งของอะไรมาบำรุงบำเรอเป็นงาน งานหนักงานเบา คือส่วนใหญ่ มันเป็นงานที่มันไม่ใช่ที่เราทำไม่เป็นอะไรเลย อย่างเช่นงานสมุนไพรร เช่นการทำลูกประคบ มีอะไรบ้าง อย่างตะไคร้ เราต้องไปขุด ไปเอามาปอก มาล้าง มาตากแห้ง มาอบ มาถึงขั้นตอนการห่อ เราต้องรู้ถึงรายละเอียด ทำให้เราได้ฝึกกลไกของชีวิต”

(ตึก) “พัฒนาตั้งแต่ตื่นตี 5 ตามเวลาที่ใบสีกกำหนดไว้ แล้วพบสมณะพูดคุยสิ่งที่ผ่านมาจากเมื่อคืน เราหลับอย่างไร ตื่นเป็นอย่างไร ถามความรู้สึก และอารมณ์ว่าเช้านี้มีความพร้อมที่จะทำอะไรที่เปอร์เซ็นต์ แล้วก็แบ่งกันไปทำงานตามฐานงาน แล้วแต่ละวันมีงานอะไรบ้าง ก่อนทำงานก็กราบพบครูก่อนทำงานจริง เพื่อชัดเจนในเป้าหมาย ระหว่างทำงานก็พบผัสสะ ก็แล้วแต่งาน บ้างคนชอบ คนที่ไม่ชอบก็จะขี้เกียจ คนชอบก็จะตะลุมไปไม่ฟังคนอื่น เราชอบมีความคิดเห็นส่วนตัวว่าเราชอบ เรานัด หลังจากนั้นพบครูกราบเลิกฐาน เพื่อสรุปความรู้สึกในการทำงาน และปัญหาในงาน หลังจากนั้นฟังเทศน์ฟังธรรม กินข้าว แล้วพบสมณะในเวลาเที่ยง บ่ายถึงงานเย็นเป็นช่วงเวลาเรียน ก็ฟังธรรมพ่อท่าน มีสมุดให้จด 5 ประเด็นที่เราฟังแล้วได้อะไรบ้าง แล้วมีใบเช็กสีก ตรวจสอบ ว่าเราทำอะไรผิดพลาดในวันนั้นขนาดไหน แล้วพบสมณะเพื่อตรวจ ทบทวนกิจวัตรในแต่ละวันก่อนนอน ”

2) กิจกรรมงานประเพณีชาวโศก และกิจกรรมจิตอาสา กับการปฏิบัติ

ธรรม

จากการศึกษาพบว่า ก่อนและหลังงานประเพณี เยาวชนจะทำหน้าที่เตรียมงาน และเก็บงาน เป็นงานร่วมกันอย่างหนึ่งของนักเรียนสัมมาสิกขาทุกพุทธสถาน เยาวชนก็จะเรียนรู้จากงานและคบคูนระหว่างสัมมาสิกขาต่างพุทธสถาน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีการพบครูแม่ไก่ สมณะอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติเพื่อปรับสัมมาทิฐิทุกสถานที่ ส่วนกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นไปในลักษณะคล้ายกัน เพียงแต่ต่างกันในเรื่องงานที่เข้าไปรับผิดชอบ อย่างในการชุมนุมทางการเมืองคราวหนึ่ง เยาวชนก็เรียนรู้ที่จะทำน้ำคโลโรฟิลด์ขาย เพื่อนำรายได้ ให้ไปจัดโรงบุญแจกอาหาร... ดังที่ครูสุภาพ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...การที่ชุมชนพาทำงานอาชีพสุจริต เช่น การทำน้ำคโลโรฟิลด์ขาย มีรายได้ และนำรายได้ส่วนหนึ่ง นำไปจัดโรงบุญแจกอาหารฟรีที่ชุมชนไทยใหญ่ ปากซอยเข้าชุมชนลานนา ในวันเด็ก (ซึ่งต่างจากที่ต่างๆ ซึ่งเด็กๆ หรือเยาวชนเรียกร้องที่จะเอา) หลังการแจก พูดคุยกัน เด็กๆ กล่าวว่า เราน่าจะเอามาแจกมากกว่านี้ นั่นเป็นสิ่งพิสูจน์ได้ชัดเจนว่า การที่เราได้ฝึกให้เขาทำดี คิดดี พูดดี ส่งผลถึงจิตใจให้เขาคิดสิ่งดีๆ คิดที่จะให้ สละออก และลงมือทำเอง ขอมเห็นดีเห็นชอบเพราะจิตยินดีในการให้ เช่น การทำสัมมาอาชีพะ ทำเด้าหูส่งชุมชนบ้านพิงค์ และชุมชนภูผาฟ้าน้ำ สัปดาห์ละ 10 + 10 กก. พูดคุยให้เขาเข้าใจว่า การที่เราทำเป็น ทำได้ ทำกินเอง และมีมากพอทั้งร่างกายและแรงใจ พอที่จะทำส่งให้พี่ๆ น้องๆ นั่นเป็นความสำเร็จของการศึกษาพึ่งตนเองได้ และยังได้เห็นพฤติกรรม เขาทำได้ต่อเนื่อง ไม่บ่น ไม่ท้อ แม้จะเหนื่อย เพราะทำแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมงจึงจะออกมาเป็นเด้าหูก้อน เห็นความนิ่งและความต่อเนื่อง ไม่เรียกร้อง ไม่ร้องขอสิ่งแลกเปลี่ยน เสียสละ มาทำตั้งแต่เช้า ก่อนเวลาเข้างาน...”

เป็นการเรียนรู้ชีวิตจริงในสังคมโลก ที่คนยังทุกข์อยู่ เพราะพบเจอปัญหาแล้วเยาวชนจะเรียนรู้ที่จะ เสียสละตนเองให้กับผู้อื่น พร้อมๆ กับการสร้างสัมมาทิฐิจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการฟัง สนทนา ถามตอบ และปรึกษา เกี่ยวกับ เรื่องของคนที่พบเจอ งานที่ทำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กับครูแม่ไก่ซึ่งก็อยู่ร่วมด้วยตลอดเวลาเหมือนเคย เพื่อเพิ่มสัมมาทิฐินั่นเอง

3) กิจการฐานงาน กับการปฏิบัติธรรม

การทำงานฐานงาน ที่เรียกว่า กิจการนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนยังมาก เพราะต้องทำทุกวัน มีปัญหาให้ปรับแก้ทุกวัน เรื่องนี้ มีความเห็นเรื่องในการพัฒนาศีลธรรมจากสัมมาอาชีพะ จากครูแม่ไก่หลายท่าน ดังนี้

ครูสุภาพเล่าว่า “เยาวชนของภูผาฟ้าน้ำ ที่นี่ย่อมพื้นฐานการอยู่ร่วมกัน มารยาทสังคมในการคิด คำพูด การกระทำ ซึ่งก็ต้องมีศีล 5 เป็นอย่างต่ำ และงดเว้นอบายมุขต่างๆ โดยเฉพาะเกมส์ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของเด็กๆ ซึ่งมอมเมา ที่นี้สอนให้เด็กรู้จักคุณค่าชีวิตด้วยการฝึกเป็น

งาน เริ่มตั้งแต่การกิน ทำครัวเป็น ปลุกฝังการปลูกเองซึ่งเป็นผัก ไร่สารพิษ ซึ่งเป็นการบูรณาการ วิชาการร่วมด้วย การอยู่ อยู่อย่างช่วยเหลือคนและเกื้อกูลช่วยเหลือกัน ดูแลตนเองได้ ชักตัวเอง ไม่ให้เป็นภาระของผู้ปกครอง ...รูปแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตของชุมชน ช่วยการทำงานในสิ่งที่ เป็นสาระ และจำเป็น เช่น ช่วงฤดูกาลทำนา ไปช่วยทำนา / เก็บมะขามป้อม ตัดกล้วย แปรรูปสินค้า เกษตร เช่น เสาวรส กล้วยสุก ต่ง ชมร.เชียงใหม่ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนบูรณาการให้นักเรียนเรียนรู้ 8 สาระหลักจากการลงงานจริง อยู่กับความจริง ซึ่งองค์ประกอบหลักคือความต้องการความ ช่วยเหลือ เราพร้อมที่จะช่วยในสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อน”

ครูผู้จริงให้สัมภาษณ์ถึงประสบการณ์ของตนเองว่า “...อย่างผมได้บูรณาการ การศึกษา เช่นพาลูกไก่แพ็คหญ้าหวาน ก็จะบอกเขาว่า นี่หญ้าหวาน 1 ห่อห่อละเท่าไร 1 โหลโหลละ เท่าไร คิดเป็นเงินเท่าไร ก็เรียนคณิตศาสตร์ไปในตัว และเวลาพากรอกน้ำจี๋เดี๋ยวนี้ก็เรียน วิทยาศาสตร์ ความเป็นกรดเป็นด่าง จะบอกเขาให้ทราบถึงค่า pH เท่าไร สุขศึกษาด้วย ภาษาไทยก็ ได้”

จะพบว่า กิจกรรม กิจกรรม ต่างๆที่เยาวชน ได้ประสบจริงในแต่ละวัน เป็นเรื่องที่เกิดจริง มีปัญหาจริงให้แก้ไข และมีคนที่ปัญหาให้พบเจอ มีการวางแผนงาน ทำงาน และ ทบทวน ตลอดจนรายละเอียดในการปฏิบัติต่างๆ ทำเป็นแฟ้มงาน และได้เรียนรู้ปรับทฤษฎี จากมิจฉา ให้เป็นสัมมากับครูแม่ไก่ ในช่วงก่อนและหลังงานทุกครั้ง เป็นการสร้างสัมมาทฤษฎีทางหนึ่ง เป็นการ เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงอย่างบูรณาการคือ เรียนรู้หลากหลายสาระในกิจกรรมคราวเดียว

ที่สำคัญที่สุดก็คือ การเรียนรู้อารมณ์ และการแสดงออกของเยาวชนเองว่า ผิด ละเมิดศีลหรือไม่ โดยมีแบบประเมินศีล งาน วิชาการ ประกอบในทุกกิจกรรม อีกทั้งได้ สังเคราะห์เรื่องราว อารมณ์ความรู้สึก ความคิดที่เกิดขึ้นจริงว่ามิจฉา หรือสัมมา เรียนรู้ที่จะปฏิบัติ ธรรม โดยไม่ทำละเมิดศีลให้ได้ พร้อมๆกับเรียนรู้วิถีชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม จากครูแม่ไก่ เรียกว่า เรียนรู้ สัมมาทฤษฎี และปฏิบัติศีล 5 เป็นการเดินขององค์มรรคทั้ง 7 เพื่อสั่งสมลงจนเป็นความปกติที่ดี เหมาะ สัมมา เรียกว่า สมานุชิตนั่นเอง

4.3.4 การมองตน ผ่านการทบทวน วิเคราะห์และประเมินผลตนเอง

ในแต่ละวัน แต่ละเหตุการณ์ เยาวชนอาจทำละเมิด เพราะความไม่รู้ เพราะ ความเผอเรอ หรือเพราะแพ้กิเลสที่เข้ามา เมื่อเวลาผ่านไป ในแต่ละช่วง เยาวชนจะได้ทบทวนตนเอง ว่าที่ผ่านมาได้แสดงอะไรที่เป็นการละเมิดศีลบ้าง ไ้ไหน อย่างไร แล้ว ก็จะทำบันทึกการตรวจศีล ลงในใบศีล ซึ่งใช้เกี่ยวกับกิจวัตร ใบงานซึ่งใช้เกี่ยวกับการทำงาน ใบงบบุคคลชีวิตซึ่งใช้เกี่ยวกับการ ประเมินค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน เรียกได้ว่า เป็นการปฏิบัติธรรม โดยการทบทวนสิ่งที่ผ่านมา ประกอบด้วย

1) ทบทวนตน ด้วยการตรวจศีล จากใบศีล ใบงาน ใบงบบุคคลชีวิต
การประเมินศีลของเยาวชน จะมีเครื่องมือที่ใช้ตรวจ ดังนี้

(1) ใบศีล ใช้กับ กิจวัตรประจำวัน

ใบตรวจศีลในการปฏิบัติตามตารางเวลา เป็นเรื่องของกิจวัตรประจำวันเช่น การตื่น การพบสมณะ การทำงาน การทำ 5 ศ. การรับประทานอาหาร การเรียน การอาบน้ำ ชักผ้า พัก ตลอดไปจนถึงการนอน (ภาพที่ 6.6 – 6.7 หน้า 153-154)

(2) ใบงาน ใช้กับ การทำงานในแต่ละวัน

ใช้ในการตรวจศีล ในการทำงานในแต่ละวัน เป็นเรื่องของการมีสติในการทำงาน ไม่ให้หลงงานจนเสียอารมณ์ (ภาพที่ 6.8 หน้า 155)

(3) ใบงบบุคคลชีวิต ใช้กับ การประมาณการใช้จ่ายในแต่ละวัน

ใช้ในการฝึกให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตว่า จะต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น เช่น ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร ค่าที่พัก ...เป็นการเรียนรู้การใช้จ่ายของ อย่างประหยัด (ภาพที่ 6.9 หน้า 156)

ในเรื่องการมองตนเอง ท่านอาจารย์หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “...ให้เขาได้ทบทวนเป็นวิธีการหนึ่งที่เขาได้คิดแต่สิ่งดีๆ ให้เขาคิดถึงกรอบชีวิตที่ถูกต้องที่สัมมาทิฐิ ...ใช่ มันเป็นการคิดอาวุธทางปัญญาอย่างหนึ่งจริงๆ นอกจากว่า อาจจะทำให้สัมมาทิฐิ สิ่งแวดล้อมจะให้สัมมาทิฐิ เมื่อเขาแยกแยะถูกผิดได้แล้ว เราก็มีหลักๆ ให้เขาทบทวนตัวเองว่า ทำผิดอะไรหรือเปล่าที่เป็นพื้นฐานในการเป็นนักเรียนสัมมาสิกขา ซึ่งมันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ก็มีรายละเอียดอยู่ในใบประเมิน” ผู้วิจัยจึงได้นำแผนภาพใบประเมินมาแสดงไว้ ตามลำดับต่อไปนี้

ใบ стил (เกณฑ์วัดมาตรฐานนักเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าฟ้า) ชื่อ

ชั้น ม.

เกณฑ์	ว/ด/ป							
๑. ตื่น กี่นาฬิกาและนอนไม่เกิน ๒๑.๐๐น. (คะแนนตื่นนอน ๕ เวลานอน ๕)		ตื่น						
		นอน						
๒. ทำแบบฝึกหัดช่วงเช้าและเย็น (เช้า ๕ คะแนน เย็น ๕ คะแนน)		เช้า						
		เย็น						
๓. รับผิดชอบงานที่แม่ไก่ให้ได้หรือไม่								
๔. พบสมณะตอนหลังนั้งและก่อนนอน (พบครั้งละ ๕ คะแนน)		เที่ยง						
		เย็น						
๕. ทำผิดศีล ๕ หรือไม่								
๖. ทำ ๕ ศ หรือไม่								
๗. มีสัมมาคารวะและมารยาทสังคม เช่น นมัสการนั้กบวชเมื่อพบ เจริญธรรมผู้ใหญ่มาก่อน (คลานเข้าหรือก้มหลังขณะเดินผ่านผู้ใหญ่) ฯลฯ								
๘. ทำผิดระเบียบ สส.ภ. หรือไม่								
๙. ติดตามดูแลแม่ไก่ให้อยู่ในสายตา๓%								
๑๐. กราบปวารณาตัวให้แม่ไก่แนะนำสั่งสอน								
รวมคะแนน								

ลายเซ็น แม่ไก่ ทุกๆวัน » ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

ภาพที่ 6.6 ใบตรวจ стил ในชีวิตประจำวัน

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูผาฟ้าฟ้า

หมายเหตุ » ศีล ๕

ข้อ๑. ไม่ฆ่าสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ กินเนื้อสัตว์หรือไข่

ไม่แสดงกริยาหยาบคาย ก.แสดงความไม่พอใจ แสดงความโกรธ

ข.กริยาเคียดแค้น บึ้งตึง ค.ดื้อเจียบ ค.กระแทกของใส่ ง.ประชดประชัน(กิริยา) จ.แข็งกระด้าง สะบัด

ข้อ๒. ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

ข้อ๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ก. ไม่คุยกับเพศตรงข้าม โดยไม่มีแม่ไก่อหรือผู้ใหญ่อยู่ด้วย

ข.พูดแซวเพศตรงข้าม(กรีดกรีด) ง. ใช้สายตาทอดสะพาน จ.ไม่เขียนหรือส่งจดหมายจีบ
เกี่ยวข้องกับเพศตรงข้าม

ข้อ๔. ไม่พูดโกหก

ไม่พูดเพื่อเจ้อ (พูดไร้สาระไม่เป็นประโยชน์)

ไม่พูดส่อเสียด นินทา ไม่พูดหยาบคาย เช่น โต้เถียง ประชดประชัน เหน็บแนม

ข้อ๕. ไม่เสพอบายมุข เช่น กินจุบจิบนอกมือ อ่านหนังสือที่แม่ไก่อไม่อนุญาต นอน

กลางวัน ขี้เกียจ ไม่มีจิตอาสา ไม่มีน้ำใจ ไม่รู้หน้าที่ ไม่ตรงเวลา ไม่มีเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิน
จำเป็น(โทรศัพท์ MP 3,4 ทรัมโครฟี ฯลฯ) ไม่เล่นเกมส์ ฯลฯ

» กฎระเบียบ ศส.ภ. เช่น ก.ตัดผมทุกวันพระใหญ่(ต้องให้ผู้ที่ทาง ร.ร.กำหนดให้ตรวจเป็นผู้ตรวจ
เท่านั้น) ข. ไม่สวมรองเท้าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากแม่ไก่อ ค. ไม่ฟังเพลงโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก
แม่ไก่อ ฯลฯ

» ทำ ๕ ส เช่น ก.เก็บที่นอน ข.ล้างภาชนะ ๑ ชิ้นนอกจากของตน ค.ล้างห้องน้ำให้สะอาดหลังใช้
ง.ทำ ๕ ส พื้นที่นั่งกินข้าว ฯลฯ

ภาพที่ 6.7 เกณฑ์ปฏิบัติศีล 5 ของเยาวชน

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูษาพ้าน้ำ

หลักการให้คะแนน ใบสีล (เกณฑ์วัดมาตรฐานนักเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้าน้ำ)

*** ทุกข้อให้คะแนนเต็มข้อละ ๑๐ คะแนน รวมทั้งหมด ๑๐๐ คะแนน

๑. ตื่นตื่นนอนเร็วและนอน ไม่เกิน ๒๑.๐๐ น. (คะแนนตื่นนอน ๕ คะแนนเวลานอน ๕)	»ถ้าตื่นนอนสายกว่า ๐๕.๐๐ น. หักคะแนน สายไปนาทีละ ๑ คะแนน เช่น ตื่น ๐๕.๐๑ น. หัก ๑ คะแนน ตื่นสายกว่า ๐๕.๐๕ น. ให้ ๐ คะแนนใน ๕ คะแนน กรณีเจ็บป่วย ต้องมีใบรับรองแพทย์แผนปัจจุบันจึงให้คะแนนย้อนหลังได้หลังหายป่วย »นอนเกิน ๒๑.๐๐ น. ให้ ๐ คะแนนใน ๕ คะแนน
๒. ทำแบบฝึกหัดในช่วงเช้า (๐๕.๐๐น.) และช่วงเย็น หรือ ไม่ (เช้า ๕ คะแนน เย็น ๕ คะแนน)	»ช่วงเช้าทำตอนพบครู หรือ สมณะเวลา ๐๕.๐๐ น. แต่ถ้าตื่นไม่ทัน ให้มาทำหลังจาก สมณะบิณฑบาต (๐๖.๐๐-๑๒.๐๐ น.) และในกรณีมาทำตอนหลัง จะได้สูงสุดไม่เกิน ๑ คะแนนใน ๕ คะแนน (แบบฝึกหัดต้องกำหนดโดยครูเท่านั้น) โดยไม่ให้คะแนนเรื่องเขียนคำถูก »ช่วงเย็น กำหนดให้ดูรายการสงครามสังคม ฯ เป็นหลัก แต่ถ้าไม่ได้ดูให้แล้วแต่แม่ไก่จะกำหนดให้สรุป ๕ ประเด็นในเรื่องไหน เช่น ความประทับใจ หรือ การประชุม เป็นต้น ถ้าไม่มาให้ ๐ คะแนนใน ๕ คะแนน
๓. รับผิดชอบงานที่แม่ไก่ให้ได้หรือไม่	ขึ้นอยู่กับครูพ่อแม่ไก่ นร.ไม่สามารถกำหนดงานเองได้ ถ้าทำงานเป็นเวลาอย่างน้อย ครั้งหนึ่งของเวลาทำงานทั้งหมดให้ ๑๐ คะแนน ถ้าทำงานได้ไม่ถึงครั้งหนึ่งของเวลาทำงานทั้งหมด ให้ ๕ คะแนน ถ้าไม่ทำงานเลย ให้ ๐ คะแนน
๔. พบสมณะตอนหลังฉัน และก่อนนอน (หลังฉัน ๕ ก่อนนอน ๕)	ไม่พบหักคะแนนครั้งละ ๕ คะแนน
๕. ทำฝึกคิด ๕ หรือไม่	ฝึกข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ ๐ คะแนน
๖. ทำ ๕ ส หรือไม่	ก.เก็บที่นอน ข.ล้างภาชนะ ๑ ชิ้นนอกจากของตน ค.ล้างห้องน้ำให้สะอาดหลังใช้ ง.ทำ ๕ ส พื้นที่นั่งกินข้าว ฯลฯ
๗. มีสัมมาคารวะและมารยาทสังคม	เช่น นมัสการนักบวชเมื่อพบ เจริญธรรมผู้ใหญ่ก่อน ไม่เดินข้ามหัวผู้ใหญ่(คลานเข้าหรือก้มหลังขณะเดินผ่านผู้ใหญ่) ฯลฯ
๘. ทำฝึกกฎระเบียบ สส.ก หรือไม่	เช่น ก.ตัดผมทุกวันพระใหญ่(ต้องให้ผู้พี่ที่ทาง ร.ร.กำหนดให้ตรวจเป็นผู้ตรวจเท่านั้น) ข.ไม่สวมรองเท้าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากแม่ไก่ ค.ไม่ฟังเพลงโดยไม่ได้รับอนุญาตจากแม่ไก่ ฯลฯ
๙. ติดตามดูแลแม่ไก่ให้อยู่ในสายตาได้ก็เปอร์เซ็นต์	ให้คะแนนการติดตามเป็น % หักคะแนนไม่อยู่ในสายตานาทีละ ๑๐ % (กรณีไม่ถึง ๑ นาที อนุโลมให้ปัดลง) ให้แม่ไก่เป็นผู้ประเมินตอนมารายปวารณาก่อนนอน
๑๐. ได้กราบปวารณาตัว เพื่อให้แม่ไก่แนะนำสั่งสอนหรือไม่	กรณีกราบแต่ไม่ปวารณา ให้ ๕ คะแนน ถ้ากราบและปวารณาด้วยให้ ๑๐ คะแนน อาจไปกราบผู้ใหญ่คนอื่นได้ ตามที่พ่อแม่ไก่ มอบหมายให้ไป และ จะเริ่มกราบปวารณาได้หลังจาก ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไปของวันนั้น
รวมคะแนน	แต่ละวันให้รวมคะแนนแล้ว คิดเป็น % และต้องมีลายเซ็นแม่ไก่ทุกวันจึงได้คะแนน

ภาพที่ 6.8 หลักเกณฑ์การให้คะแนนใบตรวจสีลประจำวัน

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูผาฟ้าน้ำ

ใบงาน	ใบงาน
ฐาน..... ชื่อ..... ชั้นม..... ว/ด/ป..... สถานที่..... เริ่ม..... เลิก.....	ฐาน..... ชื่อ..... ชั้นม..... ว/ด/ป..... สถานที่..... เริ่ม..... เลิก.....
๑. ความยินดี.....%	๑. ความยินดี.....%
๒. ได้แสดงกิริยา วาจา ใจ อย่างอ่อนน้อมด้วยการกราบหรือไหว้ต่อแม่ฐาน ☐ หรือไม่..... ☐ อย่างไร?.....	๒. ได้แสดงกิริยา วาจา ใจ อย่างอ่อนน้อมด้วยการกราบหรือไหว้ต่อแม่ฐาน ☐ หรือไม่..... ☐ อย่างไร?.....
๓. ตรงต่อเวลา หรือไม่.....(หักคะแนนหลังนาที่ที่๕)	๓. ตรงต่อเวลา หรือไม่.....(หักคะแนนหลังนาที่ที่๕)
๔. ทำ ๕ส และเก็บวัสดุอุปกรณ์หรือไม่.....	๔. ทำ ๕ส และเก็บวัสดุอุปกรณ์หรือไม่.....
๕. ผิดศีล ๕ หรือไม่..... เพราะเหตุใด.....	๕. ผิดศีล ๕ หรือไม่..... เพราะเหตุใด.....
๖. ความคิดของผู้ที่เราเกี่ยวข้องแล้วรู้สึกประทับใจ ชื่อ..... ความคิดที่เห็น.....	๖. ความคิดของผู้ที่เราเกี่ยวข้องแล้วรู้สึกประทับใจ ชื่อ..... ความคิดที่เห็น.....
๗. ธรรมชาติที่ได้จากการทำงาน และอยู่ในหัวข้อ ธรรมใด.....	๗. ธรรมชาติที่ได้จากการทำงาน และอยู่ในหัวข้อธรรม ใด.....
๘. ข้อบกพร่องของตนเอง หรือประโยชน์ที่ได้จาก การทำงาน.....	๘. ข้อบกพร่องของตนเอง หรือประโยชน์ที่ได้จาก การทำงาน.....
๙. คุณภาพของงาน.....คะแนน(เต็ม๑๐ ประเมิน โดยแม่ฐาน)	๙. คุณภาพของงาน.....คะแนน(เต็ม๑๐ ประเมิน โดยแม่ฐาน)
๑๐. กราบหรือไหว้พร้อมขอขมาทรมณ์ ต่อ ผู้รับผิดชอบฐานงาน ก่อนเลิกงานหรือไม่? ..... ได้ขมาทรมณ์อะไร.....	๑๐. กราบหรือไหว้พร้อมขอขมาทรมณ์ ต่อ ผู้รับผิดชอบฐานงาน ก่อนเลิกงานหรือไม่? .....ได้ ขมาทรมณ์อะไร.....
ลายเซ็น.....ผู้รับผิดชอบฐานงาน	ลายเซ็น.....ผู้รับผิดชอบฐานงาน

ภาพที่ 6.9 ใบตรวจศีลในงานแต่ละวัน

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูผาฟ้า

๑. ความยินดี	ให้คะแนนตาม % ความยินดี โดยให้ร.ประเมินตนเองแล้วให้แม่ฐาน ตรวจสอบแล้วให้ตามเป็นจริง ☐ ๘๐-๑๐๐% เบิกบานแจ่มใส กระตือรือร้น ☐ ๗๐-๗๕ % ไม่บ่น หน้า ไม่บูดบึ้ง (ยังเคร่งครึม) ☐ ๖๐-๖๕ % บ่น แต่ทำ ฟืนน้อย ☐ ๕๐-๕๕ % ทำได้ แต่ฟืน มาก
๒. ได้แสดงกิริยา วาจา ใจ อย่างอ่อน น้อม ด้วยการ กราบหรือไหว้แม่ฐาน	แสดงออกโดยการกราบ หรือไหว้ อย่างอ่อน น้อม ถ่อมตน พร้อมกับเปล่ง กล่าววาจา เช่น มีอะไรช่วยแนะนำด้วยนะครับ(คะ)
๓. ตรงต่อเวลา	ถ้ามาสายเกิน ๕ นาที ให้หักคะแนน นาทีละ ๑ คะแนน ในนาทีต่อไป
๔. ทำ ๕ส และเก็บวัสดุ อุปกรณ์หรือไม่	๑.เตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสมกับงาน ๒.ใช้วัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสม กับงาน ๓.เก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย
๕. ทำผิดพลาด ๕ หรือไม่	ผิดข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ ๐
๖. ความดีของผู้ที่เรา รู้สึก ประทับใจ	ต้องเขียนมาจึงได้คะแนน
๗. ธรรมชาติที่ได้จากการ ทำงาน	ต้องเขียนมาจึงได้คะแนน
๘. ข้อบกพร่องของตนเอง	ต้องเขียนมาจึงได้คะแนน
๙. คุณภาพของงาน(ให้แม่ ฐานประเมิน)	☐ ๕-๑๐ ปรีกษาเก่ง มีความชำนาญ งานเสร็จทันเวลา บอกแนะนำคนอื่น ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ☐ ๗-๘ กล้าถาม กล้าปรึกษา กล้าปรับปรุง และทำงานได้โดยไม่ต้องคอย บอกเตือน จากผู้ใหญ่ ☐ ๕-๖ ทำงานได้ตามคำบอกแต่คุณภาพของงานยังไม่ดี ☐ ๓-๔ ทำงานได้ตามคำบอก แต่ต้องดูแลใกล้ชิด ☐ ๑-๒ ทำงานไม่เสร็จ เป็นชิ้นเป็นอัน
๑๐. กราบหรือไหว้ขอ ขุมทรัพย์ได้ขุมทรัพย์อะไร	ต้องทำและเขียนมาจึงได้คะแนน

ภาพที่ 6.10 หลักเกณฑ์การให้คะแนน ใบงาน

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูษาพ้าน้ำ

ใบงบดุลชีวิต ชื่อ..... นามสกุล ..... ชั้น.....

ว/ด/ป	รายรับ		รวมรายรับ	รายจ่าย								รวมรายจ่าย	สรุป	
	ค่าแรง นาทีก่อน ๒๕ สด.	อื่นๆ		ค่าน้ำประปา	ค่าน้ำดื่ม	ค่าไฟ	อาหาร	ค่าที่พัก	ค่าของใช้ส่วนบุคคล	ค่าเสื้อผ้า	ค่าเดินทาง		กำไร	ขาดทุน
สรุปค่าใช้จ่ายต่อเดือน ( )								กำไร			ขาดทุน			

หมายเหตุ** โบนัสช่วยงานนอกเวลา ให้ นาทีก่อน ๑ บาท/นาทีก่อน ๒๕ สด./นาทีก่อน ในแต่ละงาน

พบสมณะได้ ๒๕ สด./นาทีก่อน เขียนสรุป ๕ ประเด็นวิชาการหรืออื่นๆ ได้ครั้งละ ๕ บาท

ภาพที่ 6.11 ใบงบดุลชีวิต

ที่มา: เอกสารการศึกษาภูผาฟ้า

เกี่ยวกับ ไบตรวจศีล ไบงาน ไบงบคูล ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติเพื่อ ทบทวนตนเองของเขาวชชนนั้น ท่านสมณะและครูแม่ไก่ได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ท่านสมณะแสนดิน กล่าวว่า “ตารางชีวิตกำหนดไว้คร่าวๆ สามารถ ปรับเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยที่จำเป็นในแต่ละวัน ซึ่งจะมี "ไบสิกขา" เป็นเครื่องกำกับไบสิกขา ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1. ไบศีล 2. ไบงาน 3. ไบวิชา ซึ่งจะมีกำหนดชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียน ไปในตัว และทุกชั้นปีใช้ไบชนิดเดียวกันหมด แต่ต่างระดับกันที่ความสามารถในการทำให้บริบูรณ์ ได้ต่างกัน ยิ่งชั้นปีที่มากขึ้นก็หมายความว่าสามารถมีปกติในศีลได้มากเท่านั้น ความชำนาญในงาน เพิ่มขึ้นตามชั้นปี รวมถึงความสามารถด้านความรู้หรือวิชาการด้วย”

และท่านสมณะโพธิสิทธิ์ ก็กล่าวในเรื่องเดียวกันว่า “นอกจากตารางชีวิต แล้วมันยังมีตัวชี้วัด คือคะแนนใน 8 สาระวิชา หรือคะแนนในไบศีล ไบงาน เป็นตัวกำกับ ในแบบ ประเมิน เช่น การตื่นก็จะมีการให้คะแนนไบศีล ตื่นดี 5 ก็ได้คะแนนการตื่น จนกระทั่งก่อนนอนก็ชี้ วัดอีก ถ้านอนหลัง 3ทุ่ม คะแนนก็เท่ากับ 0 ในทุกกิจกรรมจะมีแบบประเมิน การทำงานก็มีคะแนน งาน สรุปร 5 ประเด็นก็มีคะแนน มีทั้งตารางชีวิตและตัวชี้วัดอยู่ในนั้นเสร็จ”

สำหรับครูเขาวภา ได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องไบตรวจศีลว่า “...เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาศีลธรรมของเขาวชชน โดยตรง เพราะในแต่ละกิจกรรมที่ดำเนินไปจะมีไบศีลให้นักเรียนได้ ตรวจสอบพฤติกรรมว่าบกพร่องอยู่ไหม และมีการสรุปรงาน ถ้ามถึงความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นเช่นไร กุศล / อกุศล ยังคงมันในศีลอยู่หรือไม่ และมีแบบฟอร์มไบเช็คศีลเป็นรูปธรรม” สอดคล้องกับการ ให้สัมภาษณ์ของครูสุภาพ ว่า “แต่ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จะมีการพูดคุยบอกกล่าวให้รู้ตัว และ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยไบเช็คศีล ทำให้รู้ตัวและปรับพฤติกรรมได้เร็ว”

แม้แต่ตัวเขาวชชนเอง ก็ยังทราบถึงความสำคัญของไบตรวจศีล ดังเช่น เขาวชชชชช (ตึก) กล่าวไว้ว่า “การศึกษาในสัมมาสิกขา เป็นการศึกษาทางพุทธ เพื่อเรียนรู้การลดละ กิเลส ในไบศีลไบงานที่เราทำ ถ้าทำได้คะแนนสูงก็ทำให้เข้าถึงโสดาบัน ถ้าทำได้ก็ถือว่าได้มรรคผล แล้ว เราอาจรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม”

4.3.5 สังเคราะห์ตนเองกับครูแม่ไก่และสมณะ

เรื่องการเกิด สัมมาทิฏฐินี้ ท่านสมณะแสนดิน ได้ยกพระสูตรใน พระไตรปิฎก มาว่า “ใน ‘อวิชชาสูตร’ (พระไตรปิฎกเล่ม 24 ข้อ 61) ว่าด้วยอาหารสู่โพชนกนั้น เริ่มต้นด้วย 1. การคบสัปบุรุษที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้การฟังสัทธรรมที่บริบูรณ์ 2. การฟังสัทธรรม บริบูรณ์ ย่อมทำศรัทธาให้บริบูรณ์ 3. ศรัทธาที่บริบูรณ์ ย่อมทำมนสิการโดยแยกคายให้บริบูรณ์ 4. การมนสิการ โดยแยกคายที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้ สติสัมปชัญญะบริบูรณ์ 5. สติสัมปชัญญะที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้ความสำรวมอินทรีย์บริบูรณ์ 6. ความสำรวมอินทรีย์ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สุจริต 3 บริบูรณ์

7. สุจริต 3 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สติปัญญา 4 บริบูรณ์ 8. สติปัญญา 4 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้โพชฌงค์ 7 บริบูรณ์ 9. โพชฌงค์ 7 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้วิชาและวิมุติ บริบูรณ์ ตามหลักฐานใน 'อวิชาสูตร' สัตบุรุษก็คือ ครูหรือครูที่จะมาเป็นเป้าหมายหรือแม่พิมพ์พ่อพิมพ์ของเด็กๆ ให้เดินสู่สัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 เพื่อให้เกิด "วิชา" หรือ "วิมุติ" บริบูรณ์”

จากการศึกษาพบว่า การพบปะสนทนาเพื่อเพิ่มสัมมาทิฐิโดยตรง ถูกกำหนดอยู่ในตารางชีวิตที่ลูกไก่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ ในกรณีปกติ เยาวชนจะพบสมณะวันละ 3 ครั้ง พบคุณแม่ไก่ก่อนนอน และพูดคุยกันเพื่อให้สัมมาทิฐิ ก่อนและสรุปหลัง การทำงานทุกครั้ง หรือในกรณีพิเศษ เมื่อเยาวชนต้องการ มีข้อปริศนาหรือเรื่องด่วน เกิดอาการทางใจอย่างไรอย่างหนึ่งที่เยาวชนอยากได้คำแนะนำปรึกษาเป็นเฉพาะกรณี การพูดคุยกัน มักจะเป็นเรื่องราวที่เยาวชนพบเห็นในแต่ละวัน แล้วเกิดเป็นความรู้สึก นึก คิด ต่างๆ ทั้งที่ถูกและผิด ทั้งมีจรรยาและสัมมา กุศล และอกุศล เพื่อที่ท่านสมณะ และคุณแม่ไก่จะได้ทราบถึงวิถีคิด และปัญหาของเยาวชน พร้อมกับปรับวิถีคิดของเยาวชนให้เป็นสัมมา โดยตรง เป็นการให้แนวทางการแก้ไขวิถีคิด เป็นปริยัติบ้าง เป็นข้อปฏิบัติบ้าง เป็นประสบการณ์ชีวิต และนิทานบ้าง ต่างๆที่สามารถทำให้เยาวชนเกิดความคิดที่เป็นกุศลในเรื่องที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ไม่ให้สะสมความคิดที่ผิดให้เกิดความซับซ้อนทางวิญญาณมากขึ้น

การพบปะพูดคุยกับสมณะ และแม่ไก่ เป็นประจำสม่ำเสมอทุกวัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน เรื่องนี้ เยาวชนก็ทราบถึงประโยชน์ของการพบปะสมณะและครู ดังการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนหลายคน ดังนี้

(ดาว) “การพบสมณะ เช้า กลางวัน เย็น เพิ่มสัมมาทิฐิ ทำให้เป็นคนอยู่ใกล้ธรรมะ”

(โบว์) “...แม่ไก่ที่ดูแลด้วย ถ้าเราเกิดทำผิดพลาดไป เขาก็จะเรียกมาให้สัมมาทิฐิ ทำให้เรารู้ว่าตรงนี้ผิดนะ เราก็จะพัฒนามากขึ้น”

(ซี) “การที่เราได้พบสมณะ ครู ทำให้เรารู้ว่าสิ่งนี้ดี สิ่งนี้ไม่ดี มีความรู้ได้สัมมาทิฐิมากขึ้น มันทำให้เราสบายใจมากขึ้นเมื่อเรานำสิ่งที่ท่านบอกไปทำ แล้วเราได้สิ่งที่ดี”

(ปอ) “สมณะ ผู้ใหญ่ เรียกว่าเป็นที่พึ่งทางใจก็ได้ เมื่อเราจะฝึกตนเองมากขึ้น หรือเมื่อรู้สึกขำแ่ ขณะที่เรารู้สึกไม่ดี ท่านเป็นนักบวช เป็นผู้ใหญ จะให้ความคิดดีๆกับเราได้ อย่างเช่นเราไม่พอใจเพื่อน เราไม่ชอบคนนี้เลยเพราะเขาเอาเปรียบเราแบบนี้ ทำไมทำพฤติกรรมแบบนี้กับเรา ท่านจะไม่เสริมที่ไม่ดีที่เรามีให้เพิ่มขึ้น จะค่อยๆพูดว่า เช่น คนเราเกิดมาไม่เท่ากันด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ทางบ้าน ครอบครัว หรืออาจเป็นบุญกรรมที่ผ่านมา ทำให้เราค่อยๆคิดได้”

(บอย) “เกิดจากมีสมณะบอกคอยสอนทำให้เราเปลี่ยนแปลง และจากตัวของเราก็คิดจะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่แล้ว”

ท่านสมณะ ครูแม่ไก่หลายท่านได้ให้ความรู้และความเห็น เรื่อง การให้สัมมาทิฐิ ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่งให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “... เกิดจากการให้สัมมาทิฐิ ที่เราจะให้สัมมาทิฐิทุกวัน เพราะว่าที่นี้เขาจะมาพบสมณะหรือพบผู้ที่มีสัมมาทิฐิต้องมาสรุปกันทุกวันๆ แค่วันหนึ่งก็เห็นความเปลี่ยนแปลงแล้ว ด้านวิถีคิดของเขา เปลี่ยนทุกวัน พอพรุ่งนี้เขาก็เปลี่ยนไปอีกวัน เปลี่ยนทุกวันเลยอยู่กับเขาอย่างต่อเนื่อง วิถีคิดเขาจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ยิ่งเดือนหนึ่งยิ่งเห็นชัดเลยว่า เขาก็เปลี่ยนไปเด็กที่เคยกระด้างว่ายากสอนยาก ก็รู้สึกบอกร่างกายขึ้นสอนง่ายขึ้น ซึ่งส่วนนี้ก็จะให้อานี้เป็นคนประเมิน เพราะเราจะดูว่าการพัฒนาของเด็กเป็นอย่างไร เขามีความอ่อนโยนขึ้นเชื่อฟังมากขึ้น”

สอดคล้องกับความเห็นของท่านสมณะแสนดินที่ว่า “เมื่อได้พูดคุยและคบคุ้นอยู่ร่วมกับกระบวนการ แม่ไก่ลูกไก่ไปไม่นาน ก็เริ่มเห็นผล คือจะเห็นว่าเด็กที่เข้ามามีหลายจริตหลายอินทรีย์พละ เด็กที่ได้อยู่แล้วมีอินทรีย์พละเข้มแข็งก็มีแววที่จะมั่นคงขึ้นในเรื่องการปฏิบัติศีล เอาการะเรื่องการทำงาน และตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพิ่มขึ้น และสำหรับเด็กที่มีอินทรีย์พละอ่อน คือหย่อนยานเรื่องศีล ก็จะเปลอทำผิดศีลอยู่ แต่จะไม่ทำผิดศีลร้ายแรง เพราะมีแม่ไก่อยู่ด้วยตลอดเวลา ยกเว้นในบางครั้งที่แม่ไก่ยังห่างลูกไก่ก็อาจมีผิดศีลที่ร้ายแรงได้ แต่เท่าที่อยู่กับกระบวนการนี้มาในช่วงเวลาเปิดเทอมก็ไม่มีเด็กทำผิดศีลร้ายแรงจนต้องให้ออกเลยสักราย...”

อีกทั้งท่านสมณะ โพธิสิทธิ์ ยังเพิ่มเติมอีกว่า “...อย่างยกตัวอย่างเมื่อเช้านี้ อย่างที่พระพุทธรเจ้าบอกว่า เด็กที่มาเรียนดูเหมือนจะไม่ยินดี เราก็ยกตัวอย่างว่า ถ้าเขาเป็นครูแล้วนักเรียนที่สนใจ และไม่คอยให้ความร่วมมือ เขาจะชอบอย่างไร เขาก็จะตอบว่า เขาจะชอบเด็กที่ให้ความร่วมมือ มีความสนใจการเรียน คือการให้สัมมาทิฐิ โดยเราจะต้องไม่มีอารมณ์ไม่พอใจ หรือว่าพอใจ เพียงแต่ให้หลัก นี้เรียกว่าเราให้สัมมาทิฐิกับเขา ...”

ครูสุวภาพ กล่าวในเรื่องเดียวกัน ว่า “คุณค่าและความเข้าใจต่อศีลธรรมเยาวชนมีความเข้าใจค่อนข้างดี เพราะมีนักบวชคอยชี้แนะอยู่เสมอๆ วันละ 3 เวลา แต่การปรับเชิงพฤติกรรม ยังต้องอาศัยเวลา ...สำหรับครูเป็นการให้ความชัดเจนกับเยาวชนที่มาเรียน ที่นี้เรียนตามจริง (เหตุการณ์) อาจไม่เก่งเท่าข้างนอก แต่จัดให้มีครูที่มีความเข้าใจอธิบายสาระการเรียนรู้ในแต่ละการทำงาน ให้เขาได้เข้าใจว่า เรากำลังเรียนอยู่นะ มีวิชาคณิตฯ อังกฤษ ไทย วิทยาศาสตร์ อยู่จุดไหนอย่างไร? มิใช่แค่ทำงานจบได้แค่งาน เป็นแรงอย่างเดียว นั่นไม่ใช่เป้าหมาย เพราะเป้าหมายของเราคือ เยาวชนมีคุณธรรม และสามารถพึ่งตนเองได้ จนสุดท้ายในอนาคตเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ เช่น พ่อแม่ พี่ๆ น้องๆ”

ส่วนครูใจจริงกล่าวในมุมมองปฏิบัติของตนว่า “...ปัจจุบัน เรียกคุยโดยการให้สัมมาทิฐิ ให้พ่อแม่ช่วยให้กำลังใจ บ้านวัดโรงเรียน สำหรับอาโก้ จะให้ธรรมะที่ตรงกับเขาที่สุดกับเหตุปัจจัยที่เขาติด แล้วพยายามย่อยให้เขากอีกที แล้วพูดคุยกัน และให้พักได้บ้าง ให้เวลาเขา(ไม่ต้องตามกระบวนการกลุ่มบ้าง) ให้ทางเขาออกทางด้านการกินบ้าง การพูดระบายบ้าง(นิทานผู้ใหญ่พูดเชิงลบ) ซึ่งเมื่อผ่านไปเราก็ให้สัมมาทิฐิอีกในเรื่องต่างๆ ที่เขาทำ ที่เห็นได้ผลที่สุด น่าจะเป็นเรื่องการให้ฟังธรรมะย่อยๆที่ตรงกับปัญหาของเขา แล้วพูดคุยว่า เขาได้อะไรบ้าง หรือรู้สึกนึกคิดอย่างไร ถ้าเด็กเจตสัสะที่ตรงกับอุปาทานของเขา ที่เขามีอยู่ แล้วไม่ได้ตอบสนองกิเลส เขาจะแสดงเหมือนคนจะลงแดง สภาพหงอย ไม่มีแรง...ทะเลาะกันนี้ไม่มี จี้เกียจก็มีบ้างเป็นธรรมดา แต่ทุกคนเขียนใบสิด ใบฐานงาน ก็ทำให้เขากระตือรือร้นต้องปรับตัวเองขึ้นมา เขาจะรู้สึกว่าเขาทำอะไรมาคะแนนน้อย ใบสิด ใบฐานงานมีผลอยู่แล้ว ในการทำให้เด็กต้องปรับตัวเองขึ้นมา”

จากการศึกษาพบว่า การพบปะพูดคุยเพื่อเพิ่มสัมมาทิฐิ แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ การพบปะพูดคุยกับสมณะตามตารางชีวิต และ การพบปะพูดคุยกับครูแม่ไก่อ่ ก่อนและหลังการทำงานในทุกประสบการณ์ชีวิต ดังต่อไปนี้

1) พบปะพูดคุย กับ สมณะทุกวัน

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยจะพบกรณีศึกษา เกี่ยวกับการพบปะพูดคุยกับสมณะ ท่านสมณะโพธิสัทธีให้สัมภาษณ์แล้วว่า “...ยกตัวอย่าง เด็กที่เรียนจบปีนี้ ชื่อยอด เมื่อเขามาอยู่ใหม่ๆ เขามาเพราะทำผิดพลาดในพุทธสถานหนึ่ง เขามาพบอาตมาครั้งแรกเลย อาตมาก็มองเขาด้วยสายตาที่เอ็นดู และมองเขาในแง่บวก ก็คอยเติมแต่สิ่งดีๆให้เขา และเขาได้อยู่กับผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีศีลธรรม ไม่พาเขาออกนอกกลุ่มนอกรทาง กิเลสของเขาก็มีอยู่แต่เขาสามารถควบคุมได้...

...อย่างน้อย วันนี้ได้พูดคุยกับเด็กที่อยู่ลานนา เขามีพฤติกรรมในเชิงที่ดีขึ้น เทียบกับเมื่อเขามาอยู่เมื่อเริ่มต้น อย่างน้อย แต่ก่อนเขาไม่รู้เรื่องศีล5 เดี่ยวนี้ก็จำปริยัติศีล5ได้ชัดเจน และเขาก็นำไปปฏิบัติ แต่ถามว่าปฏิบัติได้สมบูรณ์ไหม เขาก็ยังไม่สมบูรณ์ มีบางครั้งที่เขอลก้นับว่าเขาได้พัฒนาในเรื่องปริยัติ เรื่องปฏิบัติ และพัฒนามโนกรรม วจกรรม กายกรรมของเขา เด็กในชั้นเรียนที่สูงขึ้น ก็เห็นได้ชัด น่องกับพี่อยู่กันได้ แต่ก็ยังมีแยกกันบ้าง เกเรกันบ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องหนักหนา”

2) พูดคุยสรุป กับ ครูแม่ไก่อ่ ก่อนและหลัง ในทุกประสบการณ์ชีวิต

ส่วนกรณีศึกษา เกี่ยวกับการพบปะพูดคุยกับครูแม่ไก่อ่ จากการสัมภาษณ์ เช่น

ครูสุภาพพูดคุยกรณีตัวอย่างว่า “การให้เวลา ยกตัวอย่างเรามี เด็ก ป. 5 และมีเด็กมัธยม เด็ก ป. 5 จะมีข้อบกพร่องซึ่งพี่ๆจะเห็น เราก็จะอธิบาย พฤติกรรมของเขา พี่ๆไม่

ยินดีนะ แต่เขาจะมีเหตุผลของเขาซึ่งเขาก็จะแสดงให้เราทราบ ไม่ว่า เรื่องของการอยากกิน โลก ธรรมกล้วพีไม่ยอมรับ เราก็จะบอกให้เขามีทางออกที่จะไม่ผิดศีล และไม่ทำให้พีรู้สึกไม่ดีกับเขา เช่นบอกเขาว่าเมื่อเขาหิวอยากกินนอกมื้ออาหาร เราจะให้เขากินได้โดยบอกพีให้เข้าใจน้อง และ เรียนรู้ปรับจิตปรับใจให้เมตตาเขา เขายังเล็กยังมีอินทรีย์พละอ่อนอยู่ในขณะเดียวกัน... ..แต่วันต่อไป เขาก็ไม่มีลักษณะนี้อีก สำนึกเล็กๆก็รู้ว่าขี้เกียจไม่ดี พอกระบวนการกลุ่ม พอคนอื่นเขาทำได้ ที่นี้ตัวเองก็ฮึดขึ้นมา เขาก็ต้องทำได้เหมือนกัน เรื่องนอน เขาก็ไม่ถึงกับติดมาก แต่เขาจะซ้า พอเพื่อนเตือนถึงนอน ก็เลิกก็ใจน้อย น้อยใจ พอเรียกคุย ถามเขา ก็ให้โอกาส ค่อยๆปรับไป .. ที่เขาพูด เขาหวังดีนะ เขาก็ว่า เพื่อนว่าเขา พี่ว่าเขา แต่วันถัดมาเขาก็ตื่นก่อนใคร เราก็มองพัฒนาการเขา ถ้าเรา ได้คุยกับเขา ให้กำลังใจเขา นี่ก็คือการปรับเปลี่ยนเขาได้ส่วนหนึ่ง เขาก็จะค่อยๆรู้ว่า ตัวเองมี ข้อบกพร่อง พอใครบอกก็ไม่ชอบใจ แต่ลึกๆรู้ว่าตัวเองมีข้อบกพร่อง ค่อยๆจะยอมรับ และเรื่องกิน เด็กเล็กติดอะไรก็หยิบใส่ปาก อะไรก็หยิบใส่ปาก ให้ทำอาหาร เราต้องคอยดู หุงข้าวก็ชิมข้าว ตัก ข้าวใส่หม้อก็เก็บใส่ปาก พอเราก็พูดคุย สรุปรงานกัน เขาก็จะบอกว่าจุกจิบค่ะ ...ถ้าจุกจิบกันจนเป็นเรื่องปกติ ก็จะมีพัฒนาการของการพาทำกุศลเพิ่ม... เช่น มีพี่หวานมาติดต่อว่าถ้าเด็กอยากทำสื่อ แต่ ต้องคะแนนศีล 80 ขึ้นไปนะ เขาก็แข่งกัน ว่าหนูต้องได้ 80 80 ก็วัน เขาก็เริ่มรู้ว่า ต้องไม่จุกจิบ ต้องไม่ร้องเพลงข้างนอก เขาก็ค่อยๆคิด ค่อยๆเตือนกัน บางทีก็มาบอกว่า หนูร้องเพลงในใจคิดหรือ เปล่า ก็บอกเขาไปว่า ถ้าคนอื่นไม่ได้ยิน ที่นี้ยังอนุโลมอยู่ แต่ถ้าเขาร้องในใจบ่อยๆ ที่สุดก็จะหลุด ออกมาให้คนอื่นได้ยิน เหมือนกับให้สัมผัสมาทักทายกับเขา เขาก็เริ่มเข้าใจ ก็เลิกใหญ่ที่ติดมาจากบ้าน หรือเครื่องมือสื่อสารอะไรก็ยังไม่ มี มันก็เป็นบรรยากาศเหมือนอยู่กันอย่างง่ายที่พูดคุยกันยังพอ เข้าใจ ก็ยังปรับได้”

ครูผู้จริงพูดถึงตัวอย่างการให้สัมมาทิฐิว่า “พูดถึงเรื่องกิเลส ก็ต้องฝึกว่า ให้เขาฝึกอ่านอารมณ์ตัวเอง อ่านดูว่า อย่างทำงานเสร็จบ๊อบก็ให้เขาสรุปว่าเขามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร มันเป็นกิเลสตัวไหน ให้เขาฝึกอ่านอารมณ์ตัวเอง เขาจะรู้ว่าอะไรจะปรับปรุงอย่างไรและชื่นชมคนที่ขยัน ให้คนที่ขี้เกียจเขากระตือรือร้นปรับตัวเองให้กระตือรือร้นมา”

4.3.6 แก่กรรมทำกุศลเพิ่ม เมื่อละเมิดหรือกระทำผิด

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลพบว่า การทำกุศลเพิ่ม จะใช้เมื่อเยาวชนทบทวนตัวเองแล้วพบว่า ตนละเมิดศีล หรือกระทำผิดข้อตกลง และในทุกๆการละเมิด เยาวชนเองจะ ประเมินตนว่า ขนาดของการละเมิดมากหรือน้อยอย่างไร หากมาก หรือ ผิดศีลหยาบๆ เช่น การทำ รุนแรง ชกต่อยวิวาท ในศีลข้อ 1 การขโมย ในศีลข้อ 2 การถูกเนื้อต้องตัวเพศตรงข้ามหรือเขียน จดหมายน้อย ในศีลข้อ 3 การพูดโกหกในเรื่องสำคัญ ในศีลข้อ 4 การดื่มเหล้าหรือหนีเที่ยว ในศีล ข้อ 5 ...เมื่อเยาวชนทบทวนแล้วเกิดละอายต่อสิ่งที่ตนได้ละเมิด ก็จะ เสนอตนทำกุศลเพิ่มเพื่อแก้

กรรม เป็นการปฏิบัติธรรมโดยการแก้กลับ ชาติใช้กรรมที่ได้กระทำลงไป ดังคำกล่าวของท่าน อาจารย์หนึ่ง ว่า “...เด็กเขามีความแตกต่าง บางคนมีความเข้าใจ แต่อันที่จริงพออ่อน บางคนทำไป ก่อนคือปฏิบัติตามกรอบได้ แต่ว่ามาเข้าใจที่หลัง ทำให้เด็กทำผิด ละเมิดศีลได้ และเมื่อผิด มันก็มี กติกาต่างๆ มีระเบียบของมันอยู่ ตั้งแต่อ่อนไปหาหนัก อย่างหนักมากที่สุดขั้นดีแล้วสุดท้ายก็คือให้ออก มันมีกระบวนการของมัน แล้วแต่คณะอาจจะมาพิจารณาในระเบียบ โดยเฉพาะการผิดศีลนี้มีความผิด ถึงขั้นไล่ออก ...คือลงทัณฑ์ก่อนแล้วจึงลงโทษ”

เยาวชนจะมองตนเองได้ออกอย่างชัดเจนเมื่อกระทำละเมิด และเป็นโอกาส ที่จะพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดี เพราะการทำกุศลเพิ่ม จะมีขั้นตอน คือ เยาวชนเขียนใบสารภาพสิ่งที่กระทำละเมิด และปรึกษาครูแม่ไก่กำหนดข้อปฏิบัติที่จะทำกุศล แล้วนำไปให้สมณะพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า เหมาะสมหรือไม่ ต้องปรับขนาดแค่ไหนอย่างไร แล้วจึงนำไปปฏิบัติ โดยมีครูแม่ไก่ คอยกำกับดูแลการปฏิบัติ และรับรองเมื่อปฏิบัติแล้ว

ท่านอาจารย์หนึ่งให้ความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษไว้ว่า “การลงโทษนี้เรา จะต้องให้เขารู้เข้าใจว่าสิ่งที่เขาทำมันผิด นั้นผิดอย่างไร ให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจว่ามันผิดแค่ไหน แล้วก็จะเห็นได้ว่าผู้ใหญ่ของเราที่นี้จะไม่ถือโทษเด็ก มันเป็นการสอนให้เขาเข้าใจว่าคนเราก็ ผิดกันได้ แต่ว่าผู้ใหญ่เราจะมีตัวอภัย ต้องเข้าใจเหตุผลจากความเป็นจริง ไม่ได้ดูถูกดูแคลน ผู้ใหญ่เองก็เคยผิดมาก่อนเหมือนกัน แต่อย่าให้เขากลัวความผิดจนเกินไป เวลาทำผิดแล้วให้เขาเปิดเผย ให้เขาสารภาพแล้วก็พร้อมรับผิดชอบกับความผิดของตัวเอง เราจะฝึกเด็กตรงนี้ เพราะอย่างนี้เราจึงให้ เด็กกำหนดโทษตัวเอง เมื่อรู้ว่าตัวเองทำอะไรผิดแล้วก็ให้คิดว่าจะลงโทษตัวเองอย่างไร ส่งมาให้ คณะอาพิจารณา แล้วคณะอาที่จะพิจารณาความอ่อนความแข็งที่เขาแนะนำเสนอ ถ้าเขาให้โทษตัวเอง อ่อนเกินไปเราก็ให้ความคิดเขาว่า ความผิดขนาดนี้ลงโทษตัวเองอ่อนเกินไปนะ หรือว่าบางอย่างเขา ลงโทษตัวเองแรงเกินไปก็บอกว่า นี่มันก็เกินไปนะ....”

ต่อเรื่องขั้นตอนการสารภาพผิด และนำเสนอโทษที่ตนเองต้องนำไปปฏิบัติ ของเยาวชน ท่านสมณะโพธิสถิธิ์ได้ให้ความรู้ไว้ว่า “...เขาทำผิดซ้ำในเรื่องผิดกฎระเบียบ คือ มี โทศัพทที่มีมือถือ เมื่อจับได้ไล่อัน เขาก็สารภาพ แล้วเราจะให้เขาเขียนบันทึกว่าทำผิดอะไร คิดและ พิจารณาโทษของเขาเอง เขาทำผิดอย่างนี้จะลงโทษตนเองอย่างไร แล้วส่งให้คณะครูผู้ดูแลเพื่อ พิจารณาร่วมกันว่าเหมาะสมหรือไม่ พอเป็นไปได้หรือไม่ เมื่อเห็นว่าเหมาะสมแล้วก็อนุมัติให้ เด็กทำตามข้อตกลงนั้น แล้วให้เขาเซ็นสัญญา นั้น เราก็เก็บไว้เป็นหลักฐาน ไม่ใช่เราคิดเอาเรื่อง เอาการากับเขา เขาคิดเอง เขาได้ทำด้วยจิตใจของเขาเอง มันเป็นข้อตกลงที่ชัดเจน” และในเรื่อง เดียวกัน ครูใจจริง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “พอทำผิดปั๊บ เราก็ต้องรู้ว่าวิธีคิดในการทำผิดของเขา คือ อะไร เพื่อรู้ว่าเขาคิดอย่างไร เราก็ต้องเรียกเขามาพูดคุย เราใช้มรรค 8 เติมนั้น ก็จะทราบว่าเขาทำผิด

เพราะอะไร เพื่อจะได้ให้สัมมาทิฐิ นั้นแสดงว่าครูก็ต้องมีสัมมาทิฐิด้วย เพราะเราก็ฝึกฝนมาก่อน มีกระบวนการอย่างไร เรียกเขามาพูดคุย ต้องดูว่ามีเหตุปัจจัยอะไร เขามีทิฐิอย่างไร ต้องดูว่า เรามีส่วนผิดพลาดอะไร เพราะเราต้องดูแลเขาขึ้นตอนต่อไปก็คือต้องรู้ว่า มีองค์ประกอบเกิดจากอะไร ทั้งนอกและใน เมื่อฟังเหตุปัจจัยของเขาแล้ว ก็ดูว่าพอเขาทำผิดแล้ว มีอะไรเกิดในจิตใจของเขา (สำนึกหรือไม่ หรือเข้าใจอย่างไร) เมื่อฟังเหตุปัจจัยของเขาแล้ว ครูต้องมี ‘4 ให้ไม่ 6’ ให้เวลา ขึ้นตอนต่อไปก็ให้ความเข้าใจกับเขา เหตุปัจจัยอะไรทำให้เขาทำผิดพลาด องค์ประกอบนอกคือ อะไร เรามีส่วนในผิดพลาดของเขาหรือเปล่า ที่ว่าดูแลใกล้ชิด ใกล้ชิดจริงหรือเปล่า มีเออร์เรอร์อะไร หาเหตุให้ได้ และเราจะสร้างเขาต่อไปอย่างไร ต่อข้อบกพร่องของเขา เพราะเขาไม่รู้ หรือว่ารู้แล้วแต่ เกิดจากความอ่อนด้อยของอินทรีย์ผละ แล้วก็นำเรื่องเข้าสู่หมุกลุ่ม เพราะจะไม่เอาอคติของเราทำงาน เราจะต้องเพิ่มองค์ความรู้ให้กับตนเองตลอดเวลา ว่าการเกิดเหตุการณ์อย่างนี้เกิดจากเหตุปัจจัยอะไร แล้วแชร์ความคิด”

ในเรื่องบทลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด ครูผู้จริงกล่าวว่า “...ดูเป็นบุคคลก็... บางคนรุนแรง คือผิดศีลข้อ 1 เราก็เปิดเทศธรรมะกฎแห่งกรรมให้เขาฟัง เขาเริ่มรู้สึกเริ่มกลัวบาป ก็รู้สึกไม่อยากฆ่าสัตว์ บางคนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับศีลข้อ 3 บางทีเห็นส้วมเต็ม เราก็ให้ไปตักส้วม อธิบายให้เขาปลงโดยให้เขารู้ความจริง เป็นต้น”

จากการศึกษาพบว่า เรื่องที่สำคัญที่สุดในการรับฟังคำสารภาพ และขอเสนอโทษตนเอง ของเยาวชนนั้น จะอยู่ที่ทำที่ที่ครูแม่ไ้รับฟังและแสดงออก เรื่องนี้ ท่านสมณะแสนดิน ได้ให้ความรู้ไว้ ดังนี้ “แต่เมื่อเด็กทำผิดศีล จะมีจุดสำคัญที่แม่ไ้พยายามที่จะฝึกไม่แสดงอาการโกรธ โมโหหรือถือสาเด็ก แต่จะให้โอกาสเด็กได้สารภาพบาปและเขียนความผิดของตนเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งให้คิดบทลงโทษตัวเองหรือจะทำความดีชดเชยกับสิ่งที่ทำผิดอย่างไรด้วยตนเอง แล้วจึงให้คณะครูพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ ลงโทษตนเองมากไปหรือน้อยไปอย่างไรก็ปรับกันได้ และเราจะรู้ได้อย่างไรว่าเขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด ก็ด้วยการคบคุ้ดูแลใกล้ชิด สังเกต (สำหรับแม่ไ้แม่ไม่สังเกตก็ต้องเห็นเพราะอยู่ด้วยกันตลอด 24 ชั่วโมง)” และได้อธิบายเป็นหลักวิชาการอีก ว่า “ตามกระบวนการที่ผู้ใหญ่แสดงอาการ ไม่ถือสาเด็กเมื่อเด็กทำผิดศีล แต่จะให้กระบวนการอบรมพูดคุยให้สัมมาทิฐิด้วยการให้เขียนใบสารภาพผิด และให้ทำความดีชดเชย

ในขณะที่อยู่กับเด็กที่ทำผิดศีลหรือผิดระเบียบวินัยนั้น โดยทั่วไปถ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ได้รับการอบรมมรรคองค์ 8 ก็ย่อมแสดงอาการที่ไม่ได้ตั้งใจไม่สนใจจนถึงมีอาการโกรธ โมโห ไม่ชอบใจได้ แล้วแสดงออกมาเป็นมิจจามรรค คือมี มิจจาสังกัปะ (คิดจะจัดการเด็กให้สาสมอารมณ์โกรธ) มีมิจจาวาจา 4 (คือ โทก-ส่อเสียด-หยาบคาย-เพ้อเจ้อ) มีมิจจากัมมันตะ 3 (แสดงสีหน้าหรือท่าทางที่แสดงอารมณ์โกรธ) ซึ่งล้วนเกิดจากมิจจาทิฐิเป็นประธาน

แต่ในขณะที่เด็กทำผิดแต่อยู่กับผู้ใหญ่มีสติที่ได้อบรมอาริยะมรรคมืองค์ 8 แล้วนั้น ผู้ใหญ่ย่อมละจากมิฉฉาสังกัปปะ ละจากมิฉฉาฉาจา ละจากมิฉฉากัมมันตะ เนื่องจากมีสัมมาทิฏฐิเป็นประธาน(มโนบุพพัง คมาชัมมา มโนสกุฐาม โนมยา) และจะไม่แสดงอาการถือสาเด็กหรือใช้คำพูดถือสาเด็ก โดยไม่ใช้ขบปล่อยไปอย่างไม่รู้ไม่ชี้ แต่ถือเป็นเรื่องดีที่จะให้การศึกษาให้สัมมาทิฏฐิแก่เด็กนักเรียน เป็นกรณีศึกษาที่จะพัฒนาองค์กร พัฒนาโรงเรียนให้เจริญขึ้นได้อีก”

และท่านก็ยังเล่าถึงกรณีศึกษาให้ฟังดังนี้ “...มีกรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดเจนว่ากระบวนการนี้ได้จะสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนได้ ยกตัวอย่างมีเด็กนักเรียนหญิงคนหนึ่งย้ายมาจากพุทธสถานอื่น มาเข้าเรียนชั้นม. 2 ที่ สส.ภ.(สัมมาสิกขาภูฟ้าพ้าน้ำ) และมีพฤติกรรมบกพร่องเรื่องศีลข้อ 2 มาก่อน พอมาอยู่ที่ห้องเรียน 3 สส.ภ.ไม่นานก็มีข่าวว่าของหลายอย่างของครูหายไป ไม่นานเลยครูก็รู้ว่าเด็กคนนี้เป็นคนขโมยไป เพราะครูจับได้และมีพยานเห็นว่าเด็กหญิงคนนั้นขโมย แต่เนื่องจากเป็นความผิดไม่มาก จึงให้สารภาพ,คืนของและทำความดีชดเชย ซึ่งอยู่ต่อมาอีกไม่นานก็มีเรื่องผิดศีลข้อ 2 อีก คราวนี้ก็สามารถจับได้อีกว่าเป็นเด็กหญิงคนนั้นขโมยอีก คราวนี้ให้สารภาพ,คืนของและทำความดีชดเชยอีก ผ่านไปอีกไม่นานนักตอนปิดเทอม เด็กคนนี้ก็กลับมาสารภาพกับสมณะว่าตนเองได้ทำผิด ไปขโมยของของคนอื่นอีก โดยไม่ต้องมีใครไปจับผิดเขาเลย ซึ่งสมณะก็ให้ทำความดีชดเชยเช่นกัน แต่ครั้งสุดท้ายนี้เขามาสารภาพเองเลย หลังจากนั้นก็ไม่มีข่าวว่าเด็กคนนี้ไปขโมยของอีกเลย ตัวอย่างดังกล่าว เป็นเครื่องยืนยันว่า กระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับให้สัมมาทิฏฐิ ตามอินทรีย์พละของเด็กแต่ละคน”

ท่านสมณะโพธิสัทธี ก็เพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าวจากการให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อเด็กกระทำผิด ครูก็พูดคุยกับเขา เมื่อเขาเห็นว่าผิดจริง และเขาจะนำเสนอข้อที่จะทำโทษตัวเอง นั่นมันจะได้ผลเป็นไปตามความเป็นจริง ถ้าเขาทำตามเป็นจริง เขาตั้งใจจะแก้ไขพฤติกรรมเรียกว่าบำเพ็ญกุศลเพิ่ม หากเหมาะสมแล้ว ก็ตกลงตามที่เขานำเสนอ เขาเองก็ไม่อึดอัดกับครู เพราะสิ่งที่เขาทำ เขาก็รู้ว่า มันเป็นเรื่องที่ผิด เขาได้พิจารณาตัวเขาเอง เขาก็แก้กลับด้วยจิตวิญญาน ได้เปลี่ยนตัวของเขา ก็ได้ทำด้วยจิตยินดีด้วย มันก็ไม่มีจิตวิญญานอาฆาตเคียดแค้นใคร มันก็คือกรรมของเขาเอง ที่สำคัญ เวลามีปัญหาอะไรสืบเนื่อง อย่าไปโกรธ โมโห เข็มนตีเขา คุด่า ลงโทษเขา แต่เราเองก็ใช้จุดแข็งก็คือเมตตาเขาด้วยความรัก รู้ ช่วยเขาค้นหาทุกข์ คือสาเหตุของทุกข์ที่เกิดของเขา ให้เขาสารภาพมา และให้เขาเห็นว่าเขาจะแก้พฤติกรรมกลับอย่างไร และขณะครู ทั้งสมณะก็พิจารณาว่าเหมาะสมแล้วควรแล้ว กับจริตของเขายังนั้น ก็ให้เขาปฏิบัติด้วยตัวเขา แล้วก็อยู่กับด้วยสงบผาสุก ไม่มีปัญหา สุดท้ายแล้ว ถ้าเด็กเขาปฏิบัติไม่ไหวแล้ว อินทรีย์พละอ่อน เขาก็จะพิจารณาไม่อยู่กับกฎระเบียบนี้เอง เหมือนกับสมณะที่ลาสิกขาเมื่อปฏิบัติไม่ไหว เราก็ไม่ต้องมาเสียเวลานั่งคิดพิจารณาจะเอาเรื่องราวกับเขา สุดท้ายเขาก็จะเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง หรือไม่ก็ไปด้วยตัวเอง”

4.3.7 ความต่อเนื่องสั่งสมจากน้อยสู่มาก จากความอ่อนแอสู่ความแข็งแรง

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนในเรื่องที่เยาวชนยังทำไม่ได้หรือยังไม่เข้าใจ จะเป็นอย่างค่อยเป็นค่อยไป สะสมวิถีคิด วิธีปฏิบัติไปที่ละครั้งทีละวัน จนวันหนึ่งถึงจุดขवाल เยาวชนก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในขณะนั้นซึ่งมักจะเป็นไปโดยไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ การเปลี่ยนแปลงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความเข้าใจชีวิต จิตวิญญาณของตนเอง และเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองโดยไม่ต้องฝืนทำอีกต่อไป

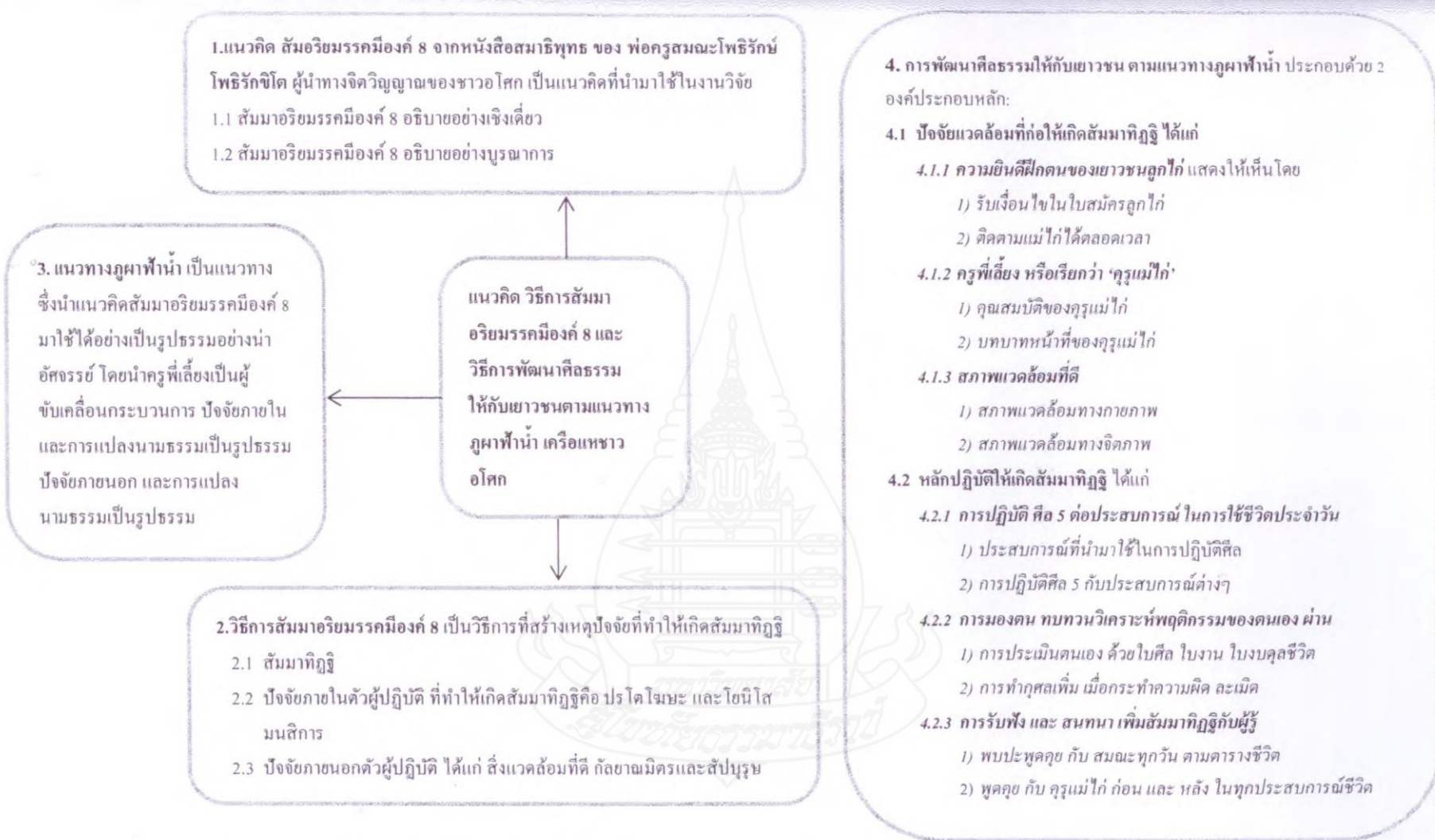
เรื่องนี้ ท่านอาจารย์หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “...แม้เรื่องการคิด การเปลี่ยนแปลง วิถีคิดก็เกิดจากการให้สัมมาทิฐิ ที่นี้เราจะให้สัมมาทิฐิทุกวัน เพราะว่าที่นี้เขาจะมาพบสมณะหรือพบผู้ที่มีสัมมาทิฐิต้องมาสรุปกันทุกวันๆ แคว้นหนึ่งก็เห็นความเปลี่ยนแปลงแล้ว ด้านวิถีคิดของเขา เปลี่ยนทุกวัน พอรุ่งนี้เขาก็เปลี่ยนไปอีกวัน เปลี่ยนทุกวันเลยอยู่กับเขาอย่างต่อเนื่อง วิถีคิดเขาจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ยิ่งเดือนหนึ่งยิ่งเห็นชัดเลยว่า เขาก็เปลี่ยนไปเด็กที่เคยกระด้างว่ายากสอนยาก ก็รู้สึกบอกร่างง่ายขึ้นสอนง่ายขึ้น ซึ่งส่วนนี้ ก็จะให้อา (ครูแม่ไก่) เป็นคนประเมิน เพราะเราจะดูว่าการพัฒนาของเด็กเป็นอย่างไร เขามีความอ่อนโยนขึ้นเชื่อฟังมากขึ้น”

เช่นเดียวกับ ท่านสมณะแสนดินกล่าวว่า “ถ้าทำอย่างต่อเนื่องไม่นานเลยก็สามารถเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทางศีลธรรมของเด็กนักเรียนได้ จากคนไม่มีศีลหรือบกพร่องศีลมาเป็นคนที่มศีลได้ เด็กบางคนใช้เวลาไม่นานก็สามารถเปลี่ยนได้ บางคนก็ต้องใช้เวลานานมากกว่าจะเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเด็กบางคนทั้งชีวิตอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เขาอาจออกไปก่อนจบม. 6 ด้วยเหตุใดๆก็ตาม แต่เขาจะไม่ซึมซับความรู้สึกลือสา โกรธ โมโห จากที่นี้ แต่เขาจะรู้สึกว่าคุณเองไม่ดีพอจะอยู่ที่นี้ หรือจะกลับมาที่นี้อีกเมื่อมีโอกาส”

และครูใจจริงพูดเกี่ยวกับการให้เวลารอคอยการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า “...ให้สัมมาทิฐิ พอพูดคุย เราจะรู้เลยว่า เมื่ออยู่กันมา 1 ปี 2 ปี 3 ปี 4 ปี...ที่อยู่กันมา เราจะรู้เลยว่า เขามองเขาตัวเอง สมัยก่อนอย่าฝืนเลย ครูผิด เขาผิด เธอผิด แต่เขาไม่เห็นข้อบกพร่องตัวเอง แต่ด้วยมรรค 8 ที่เราพาเขาเดิน วันนี้หนูเห็นข้อบกพร่องของตัวเอง ได้ข้อคิดจากธรรมะ ได้ข้อคิดเชิงบวกตอนแรกๆ เราารู้สึกว่า เราต้องหาศิลปะอะไรมาคุยกับเขา เพื่อให้เขาเปลี่ยนแปลง แต่ด้วยมรรค 8 ที่เราพาเขาเดิน ตามแนวทางนี้ ทำให้เรารู้เลยว่า ทิฐิเขาเปลี่ยนไป จากเดิม จะให้เขาช่วยคนอื่น เพียงชั่วโมง 2 ชั่วโมงเพิ่มจากตารางชีวิตของเขา เขาจะไม่ให้เลย แต่เดี๋ยวนี้ เขาให้ได้เลย จะกินข้าวช้าหน่อยก็ไม่ใช่ไร จะเห็นได้ว่าทิฐิเขาเปลี่ยนไป ทิฐิที่จะช่วยคนอื่นเพิ่มขึ้น มองเข้าหาตัวเองมากขึ้น รู้จักปรึกษาเพิ่มขึ้น อ่อนโยนมากขึ้น เช่นพูดว่า อาบอกหนูได้นะคะว่าหนูทำบกพร่องอะไร สัมผัสได้ถึงวิญญาณเขาได้ว่ามีโอกาสยอมรับได้จริงๆ ไม่ใช่สักแต่ว่าพูด และเมื่อแนะนำอะไรไป เขาก็นำไปแก้ไขได้จริงๆ...”

กล่าวโดยสรุป หลักปฏิบัติให้เกิดสัมมาทิฐิ อันประกอบด้วย การปฏิบัติศีล 5 ในปัจจุบันขณะ การทบทวนมอตน การแก้กรรม เป็นกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชน ด้วยตนเอง ในทุกๆการปฏิบัติธรรมของเยาวชน จะมีที่ครูแม่ไก่ และสมณะคอยให้สัมมาทิฐิ เช่น การปฏิบัติศีล 5 ในขณะปัจจุบัน ครูแม่ไก่อจะคอยให้ความช่วยเหลือตักเตือนขณะที่เยาวชนกำลังพลอสติ และในการประเมินตนเอง ครูแม่ไก่อจะคอยให้คำแนะนำการให้คะแนนใบศีล ใบงาน ใบบังคับ สดท้ายเมื่อเยาวชนต้องการทำกุศลเพิ่ม เพื่อแก้กรรม ครูแม่ไก่อจะคอยให้กำลังใจ ช่วยแนะนำกิจกรรมกุศล ที่เหมาะกับการละเมียดนั้นๆ นั่นคือการให้สัมมาทิฐิ ตลอดเวลาในทุกโอกาสที่เยาวชนต้องการและเป็นเบื้องแรกสุดของการแปลงเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชนนั่นเอง

ภาพที่ 6.12 แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 แนวทางฎาพ้าน้ำ และ การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางฎาพ้าน้ำ

บทที่ 7

ผลของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า ที่มีต่อพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ความต้องการของผู้ปกครอง ครูแม่ไก่ ท่านสมณะ ต่างก็มุ่งหมายความสำเร็จของการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน เช่นเดียวกัน คือ เน้นให้เยาวชนมีศีล 5 ละอายมุขได้ ซึ่งจะแสดงออกในการพึ่งพาตนเองได้ เป็นอิสระจากสิ่งชั่วจากภายนอก ไม่เป็นภาระให้ครอบครัวและสังคม และ ผลที่ปรากฏ จากการทำงานภาคสนาม พบว่า การพัฒนาของเยาวชนเปลี่ยนแปลงดีขึ้นทั้งด้านพฤติกรรม และความคิดเชิงศีลธรรม ซึ่งตรงกับที่ท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะ บินบน ธิรจิตโต ได้กล่าวว่า “อาตมาก็ว่าพัฒนาขึ้นอย่างเห็นๆ นะ อย่างเขาเคยทำตามใจตัวเองก็มาฝึกไม่ตามใจตัวเอง ต้องมาเชื่อฟังแม่ไก่...” สอดคล้องกับ ท่านสมณะแสนดิน ที่ว่า “เท่าที่ได้เก็บข้อมูลก็เห็นว่านักเรียนทุกคนที่เข้ามาอยู่กับกระบวนการนี้ สามารถเปลี่ยนตัวเองได้ มากหรือน้อยก็แล้วแต่บุคคล แต่ทุกคนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นคนที่มีศีล บริบูรณ์มากขึ้น ว่าง่ายสอนง่าย เพิ่มขึ้น รับฟังคำตักเตือนได้มากขึ้น มีความสุขแบบสงบจากสิ่งชั่วๆ มอมเมาทางศีลธรรมเพิ่มขึ้น...”

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอเสนอ การวิเคราะห์ผลข้อมูล ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย
  - 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความคิด
  - 1.2 เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย
2. ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า ที่มีต่อพฤติกรรมของเยาวชน
  - 2.1 ตัวอย่าง เรื่องราวของพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
  - 2.2 ผลการประเมินพัฒนาการพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน
    - 2.2.1 ผล จากการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมของเยาวชน โดยตนเอง
    - 2.2.2 ผล จากการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมของเยาวชน โดยครูแม่ไก่
3. ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า ที่มีต่อความคิดของเยาวชน
4. ผลลัพธ์ ความยั่งยืน และการติดตัวนำไปใช้ในอนาคต
  - 4.1 ความยั่งยืนของผลการพัฒนาต่อเยาวชน ในความเห็นของสมณะ และครูการศึกษา
  - 4.2 ความยั่งยืนในความรู้สึกนึกคิดของเยาวชน

1. เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย

ก่อนที่จะได้นำเสนอการวิเคราะห์ผลเรื่อง ผลของการการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทาง ภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ดังคำกล่าวนำข้างต้น จากการให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยพบว่า ระหว่างพฤติกรรม และความคิด มีความสัมพันธ์กัน และการเปลี่ยนแปลงไม่ว่า จะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเปลี่ยนความคิดก่อน อีกทั้งเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน ก็มีหลากหลาย และน่าฟังอย่างยิ่ง ดังข้อมูลที่จะได้นำเสนอ ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความคิด

หลายๆคน อาจยังไม่ทราบว่า ระหว่างพฤติกรรมกับความคิด อะไรเกิดก่อนเกิดหลัง และเพราะเรื่องดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน จึงทำให้เป็นข้อมูลที่น่าสนใจ เรื่องนี้จากการสัมภาษณ์ ท่านสมณะโพธิสัทธี ได้ไขความไว้ ดังนี้ “ต้องมีการกระทบก่อน เช่น เห็นก่อน แล้วปรุงเป็นความคิด การพูด การกระทำ ถ้าปฏิบัติ เราเมื่อเห็นก็จะอ่านจิตของเราว่าเป็นกุศลหรืออกุศล แล้วเราก็พยายามปรับเปลี่ยนมิจาให้เป็นสัมมา จนกระทั่งแสดงออกเป็นพฤติกรรม สรุปว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขึ้นอยู่กับต้นทุนเดิมของเด็ก คือไม่มีเชื่อดิดโลกมามากเกินไป ความจริงแม้คิดมากในชาตินี้ ก็ทิ้งได้ถ้ามีบารมีเก่า”

และ เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลง ระหว่าง พฤติกรรมกับความคิดว่า อะไรจะเปลี่ยนก่อน กลับพบว่า เยาวชนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนมีความเข้าใจว่าอะไรคืออะไรไม่ตี แต่อินทรีย์พลังอ่อน(ไม่สามารถฝืนใจตนเองได้) บางคนทำไปก่อนคือปฏิบัติตามกรอบได้ แต่ว่ามาเข้าใจทีหลัง บางครั้งพฤติกรรมก็เปลี่ยนก่อน แต่บางครั้งความคิดก็เปลี่ยนก่อน ท่านอาจารย์หนึ่ง ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงระหว่างพฤติกรรมและความคิดไว้ จากการให้สัมภาษณ์ว่า “...ก็ให้สัมมาทิฐิ บางที่เขาความคิดยังไม่เปลี่ยนแปลงหรอก แต่ว่า ...เขาอยู่ในกรอบที่ดี พอทำๆ ไปเขาบอก ‘โอ...อย่างนี้ก็สบายนะ’ ...แล้วเขาเกิดปัญญาทีหลัง แต่บางคนเขามีความคิดที่ดีอยู่แล้ว แต่ว่าอินทรีย์พลังเขาไม่เข้มแข็ง ถ้าเขาอยู่คนเดียวนี้ เขาจะไปละเมียดคิด เขาทำตามใจตัวเอง แล้วพออยู่กับแม่ก็ทำให้เขาปฏิบัติได้ แล้วเขาก็มีความยินดีที่จะปฏิบัติเพราะเขาเข้าใจอยู่แล้ว”

1.2 เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย

มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน ในการทำให้เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด ก็คือการเกิด สัมมาทิฐิ ของเยาวชน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นในขณะที่อยู่ร่วมกัน ปฏิบัติเช่นเดียวกันของสมาชิกกลุ่ม เรื่องนี้ ท่านสมณะหลายรูป ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

ท่านอาจารย์หนึ่ง “...มนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐ เป็นสัตว์ที่มีสติปัญญาที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ไม่ใช่ของง่ายต้องสั่งสมบุญมาพอสมควรเลยทีเดียว ยังมีอาการครบ 32 ด้วย แล้วก็ได้มาเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นชาวพุทธ แล้วก็ได้พบกับผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีบุญในระดับหนึ่ง แต่ที่นี้ว่า จะไปได้ขนาดไหน ก็ขึ้นกับว่าบุญบารมีของเขานั่นแหละ ก็เป็นการให้โอกาส ไม่ดูถูกว่าเขาไม่มีภูมิไม่มีความรู้ความสามารถ ดังที่ว่าเขาทุกคนมีภูมิ ถ้ามีความเข้าใจ เขารู้ แต่ตอนนี้เขายังไม่รู้ จากนั้นเราก็พัฒนาองค์ประกอบภายในของเราให้มากขึ้น เราจะถ่ายทอดความรู้ของเราให้กับเขาได้อย่างไรเมื่อเขาไม่รู้ เราจะมีวิธีการถ่ายทอดหรือมีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเขาได้อย่างไร ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฐิ ... เขาก็ไปปรับกับบทเรียนของชีวิตจากของจริง เราให้ทฤษฎีไป แต่บางคนเขารู้อยู่แล้ว เขาเดินเข้าไป เขารู้ว่ามันร้อน เขาก็ไม่เข้าไปอีก แต่บางคนมันหนังหนาใจ เข้าไปมันไม่เห็นร้อนเลย... เดินเข้าไปเรื่อยๆ ถือว่าเขาดี เขาไม่เชื่อฟัง อยากทำตามใจอยากความอยากของเขา นี่ทำให้เขาไม่สามารถสัมผัสความร้อนของโลกย์ได้ก็มี ...แม้เรื่องการคิด การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดก็เกิดจากการให้สัมมาทิฐิ ที่นี้เราจะให้สัมมาทิฐิทุกวัน เพราะว่าที่นี้เขาจะมาพบสมณะหรือพบผู้ที่มีสัมมาทิฐิ ต้องมาสรุปกันทุกวันๆ แลวันหนึ่งก็เห็นความเปลี่ยนแปลงแล้ว ด้านวิธีคิดของเขา เปลี่ยนทุกวัน พอพรุ่งนี้เขาก็เปลี่ยนไปอีกวัน เปลี่ยนทุกวันเลขอยู่กับเขาอย่างต่อเนื่อง วิธีคิดเขาจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ยิ่งเดือนหนึ่งยิ่งเห็นชัดเลยว่า เขาก็เปลี่ยนไปเด็กที่เคยกระด้างว่ายากสอนยาก ก็รู้สึกบอกลงง่ายขึ้นสอนง่ายขึ้น ซึ่งส่วนนี้ ก็จะให้อา(ครูแม่ไก่)เป็นคนประเมิน เพราะเราจะดูว่าการพัฒนาของเด็กเป็นอย่างไร เขามีความอ่อนโยนขึ้นเชื่อฟังมากขึ้น”

สอดคล้องกับท่านสมณะโพธิสัทธ ที่ว่า “เพียงแต่เขาได้มาอยู่ตามข้อตกลง เขาก็กดขี่ และจัดการกับกิเลสได้ขนาดนี้ก็ถือว่าดีแล้ว อุปมา ว่าน้ำตกลงหินทุกวัน หินมันก็ยังกร่อน ... พอสรุปได้ว่า เขาจะเปลี่ยนแปลงได้ จากตัวอย่างที่เป็นพฤติกรรม ซึ่งผู้ใหญ่ที่เข้าใจ ก็จะไม้อเอาแต่ใจ เมื่อไม้อเอาแต่ใจ เขาก็จะซบทรอบไม้อเอาแต่ใจ ไม่ทำตามใจตัวเองเช่นเดียวกัน ...ซึ่งตัวที่ทำให้เปลี่ยนแปลง ภาษาธรรมะเรียกว่า องค์ประกอบของ มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี มีตั้งแต่ มีตั้งแต่สมณะ ผู้ใหญ่ที่มีสัมมาทิฐิ คุณและบุคคล เข้าใจกัน ตกลงกันในทิศทางเดียวกัน และเมื่อเด็กมีปัญหาอะไร ผู้ใหญ่ก็ไม่ใช้อารมณ์ชี้แจงด้วยเหตุผลว่า จากอันนี้ก็จะนำไปสู่อันนี้ ๆ เราไม่ได้ไปเอาเรื่องเอาราวเขา เราเข้าใจเรื่องของกิเลสมนุษย์ เพราะเด็กยังไม่ได้มีภูมิที่จะไปสู่อริยะชั้นสูง หรือว่าไม่ได้ตั้งประเด็นว่าจะต้องลดละกิเลสจนหมด เพียงแต่เขาได้มาอยู่ตามข้อตกลง เขาก็กดขี่ และจัดการกับกิเลสได้ขนาดนี้ก็ถือว่าดีแล้ว อุปมา ว่าน้ำตกลงหินทุกวัน หินมันก็ยังกร่อน เมื่อเขาได้มาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เห็นแบบอย่างที่ดี เขาก็จะดีในที่สุด มีนิทานหลายเรื่อง นกแขกเต้าตกอยู่ในหมู โจรก็เป็นโจร ตกในหมู่มูชิก็จะมิเป็นเหมือนมูชิ คนเลี้ยงม้าขาเป๋ เดินพาม้า ม้าก็เดินขาเป๋เหมือนคน

เสียง ฯลฯ ผู้ที่มีศัล 5 เป็นครูที่โลกต้องการ การแก้ปัญหาของนักเรียน จะอยู่ที่แบบอย่าง ครูสอนบอกนักเรียนว่าอย่าสูบบุหรี่นะ แต่ครูก็ยังสูบบุหรี่ บอกว่าอย่ากินเหล้านะ แต่ก็ยังกินเหล้า ครูบอกเด็กว่าต้องตรงต่อเวลานะ แต่ครูเองก็มาสายเป็นประจำ ตรงเวลาก็โง่งวน อันนี้ก็จะกลายเป็นทรัพย์สินไป อย่างนี้เป็นต้น พอสรุปได้ว่า เราจะเปลี่ยนแปลงได้ จากตัวอย่างที่เป็นพฤติกรรม ที่ผู้ใหญ่ที่เข้าใจ จะไม่เอาแต่ใจ เมื่อไม่เอาแต่ใจ เขาก็จะซบถราบไม่เอาแต่ใจ ไม่ทำตามใจตัวเอง”

เช่นเดียวกับท่านสมณะแดนดินว่า “คนจะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติตนให้สัมมาขึ้นได้ก็ด้วยการคบสัปบุรุษ จนเกิดความศรัทธา ได้เข้าใกล้ได้เงี่ยโสตสดับฟังธรรมจากท่าน ได้ซึมซับ ซบถราบจริยวัตรและจรณะของท่าน จนสามารถน้อมนำมาปฏิบัติในตนให้เกิดมรรคผล จึงจะเปลี่ยนตัวเองได้”

เรื่องเดียวกันนี้ ครูนิวซ์ได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้ “เมื่อมีสัมมาทิฐิ เข้าใจในสิ่งที่ผู้ใหญ่สอน(ประมาณอย่างเหมาะสม) จึงมีการเปลี่ยนพัฒนาดีขึ้น มีความกล้ารับผิชอบ ยินดีที่จะพัฒนาตน มีสำนึกดี มีการอดทน ขอม และเรียนรู้ ในการดำเนินชีวิต ในขอบเขตของศีลจนสามารถพัฒนาตนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง”

กับเขาวชนเอง ส่วนหนึ่งได้ตอบคำถามที่ว่า ทำไมถึงเปลี่ยนพฤติกรรมและความคิด ไว้ดังนี้

(ปอ) “หนูว่าเป็นเพราะตัวหนูเองมากกว่าคะ เขาไม่ได้ทำโทษอะไร แต่เหมือนหนูรู้สึกว่ายู่กับหมู่กลุ่มไม่ค่อยได้ ถ้าหนูไม่เชื่อฟัง เหมือนอาสั่งให้ไปกวาดใบไม้ แต่หนูไม่ยอมกวาดใบไม้ หนูเลยต้องไปขัดห้องน้ำ คนอื่นเขาไปกวาดใบไม้ แต่หนูต้องอยู่คนเดียวขัดห้องน้ำ ทำให้รู้สึกว่าท้าว โลกนี้เหมือนมีแต่หนู ทำให้หนูต้องฝึกไปตามเพื่อน ปรับเข้าในหมู่กลุ่ม”

(บุญ) “เพราะเชื่อกรรมมากขึ้น เชื่อมั่นในตัวเอง เชื่อมั่นในสิ่งที่เรากำหนด ทุกอย่างคือเรากำหนดอนาคต กำหนดปัจจุบัน เพราะว่าที่ตรงนี้สอนให้เราเชื่อในกรรม กรรมที่เราลิขิตมันขึ้นมา จะกรรมดีกรรมชั่วกรรมอะไรก็แล้วแต่ มันเป็นของเรา เป็นสิ่งที่เราสร้าง เราตั้งสมมันขึ้นมา เปลี่ยนตรงนี้ เปลี่ยนที่ทำให้เราพยายามทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้เราได้สะสมบุญที่ดีขึ้น เก็บสะสมบารมี”

(ชุน) “อยู่ที่ตัวเรา อยากพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิม ถ้าไม่ยอมพัฒนาก็ทำเหมือนเดิม เมื่อใจต้องการ ขอมฝึก ก็จะทำเต็มที่อยู่แล้ว เมื่อใจไม่เอาก็จะไม่เอา เมื่อใจขอมก็จะทำได้”

(ติก) “...สิ่งแวดล้อมใกล้ๆตัวเรา เช่น ครู ท่านสมณะ ที่นี้แทบจะไม่มีสิ่งมอมเมาให้เราเห็น เช่นร้านเกม บุหรี่ เหล้า อบายมุขต่างๆ แม้แต่ทีวี ช่องละครหนังทีวี ก็ไม่มีให้ดู มีแต่ให้ดูทีวีธรรมะ ทำให้ซึมซับเข้าไปมากกว่า แม้จะไม่ค่อยตั้งใจฟัง แต่เราจะรู้สึกว่าถ้าอยู่ที่นี้แล้ว ไม่เอาแล้ว เราจะเอาอะไรจากที่นี่ อีกอย่างถ้าเราไม่ดูแต่คนอื่นคุณกันหมด เราก็ต้องดูตามเพื่อน เมื่อดูเราก็ฟัง ก็จะ

เข้าใจว่า พ่อท่านบอก แม้ครูสอนก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ได้พาให้เราตกต่ำ ส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงได้ก็เพราะใจของเรา เพราะถ้าใจไม่พร้อมแม้ใครจะยื่นอะไรให้เราก็ไม่สามารถจะรับไว้ได้”

(บอย) “เกิดจากมีสมณะบอกคอยสอนทำให้เราเปลี่ยนแปลง และจากตัวของเราก็คิดจะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่แล้ว”

(นัค) “ใจอย่างเดียวไม่พอที่จะเปลี่ยนแปลง นอกจากใจ แล้วต้องลึกถึงจิตได้สำนึก ถ้าไม่มีจิตที่ดี ใจจะไม่สู้ การปฏิบัติที่ดีก็จะไม่เกิดขึ้น ถ้าเราไม่รักดี”

(มิก) “เป็นที่ความคิดกับการชวนชวายนมากกว่า ถ้าในเรื่องสถานที่ และงาน เป็นตัวรองทำให้เราฝึกขึ้นมาได้ สำคัญที่สุด ขึ้นอยู่กับการชวนชวายนด้วย”

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนมีความเห็นที่หลากหลายแต่ล้วนเกิดจากการมีสัมมาทิฐิเกิดขึ้นทั้งสิ้น เยาวชนเองหลายคนเข้าใจว่าเขาเป็นคนตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเอง ซึ่งก็ถูกต้องในแง่ที่ว่าสัมมาทิฐิที่เป็นของผู้ปฏิบัติเอง คนอื่นจะเอาให้ไม่ได้ การที่ครูแม่ไก่และสมณะให้แง่คิดความเห็นในเรื่องต่างๆ ก็โดยฐานะที่สร้างเหตุปัจจัยทำให้เยาวชนเกิดสัมมาทิฐิขึ้นมาเท่านั้น และ วิธีการก็คือ การแสดงสัมมาทิฐิในเรื่องแต่ละเรื่องโดยตรง ส่วนเยาวชนจะนำไปพิจารณา จะปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมหรือไม่ ก็เป็นเรื่องของตัวเยาวชนเอง

2. ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อพฤติกรรมของเยาวชน

พฤติกรรม หมายถึง การพูด การกระทำ และการแสดงออก ภายนอก เฉพาะตัวของบุคคล รวมทั้งการตอบสนองต่อเหตุการณ์ เรื่องราว และบุคคล ที่พบในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งโดยทั่วไป จะเป็นไปโดยไม่รู้ตัว อันเนื่องมาจากความเคยชิน ที่กระทำสั่งสมจนเป็นนิสัยของบุคคล และการพัฒนาศีลธรรมก็มีเป้าหมายเพื่อ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้กลายเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม สั่งสมจนกลายเป็นนิสัยใหม่ที่ดั่งมั่น หรือที่เรียกว่า สัมมาสมาธิ จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน โดยครูแม่ไก่ และตัวเยาวชนเอง จะพบว่า พฤติกรรมของเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทุกตัวอย่าง ผู้วิจัยขอเสนอการวิเคราะห์ผลในเรื่องนี้ เป็น 2 หัวข้อย่อย ดังนี้

2.1 กรณีศึกษา เรื่องราวของพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของเยาวชนที่เป็นรูปธรรม พบว่า เยาวชนเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้จริง เห็นได้จากกรให้สัมภาษณ์ของทั้งท่านสมณะ ครูแม่ไก่ ผู้ปกครอง และตัวเยาวชน หลายรูป/คน ดังต่อไปนี้

ท่านสมณะการศึกษา สมณะโพธิสัทธี และ สมณะแสนดิน เล่าเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนลูกไก่ไว้ดังนี้

ท่านสมณะโพธิสัทธีเล่าว่า “...เอาตัวเองเป็นตัวเครื่องชีวิต ถ้าเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลง ถ้าวัดจากตัวอาตมา รู้สึกได้ว่า อย่างน้อย รู้สึกเบากว่าแต่ก่อน บอกเขาได้ รู้สึกเป็นลูกเป็นหลาน บอกง่ายว่องไวมากขึ้น เป็นตัวชีวิต อย่างน้อย แม้แต่กับหนังสือสารอโศก ดอกบัวน้อย ดอกหญ้า แต่ก่อนบอกให้เขาอ่านก็ยังไม่ยอม แต่เดี๋ยวนี้พอบอกเขาก็จะอ่านทันทีที่เขาเปลี่ยนจิตได้ง่ายขึ้นชัดเจนว่าคิดสิ่งที่หนักๆก็ไม่มี ถ้าไม่มีคิดสิ่งที่หนักก็เป็นเครื่องวัดที่ชัดเจน พอขอให้เขาช่วย ไม่มีใครช่วยเขาก็ไปทำให้ มีความรับผิดชอบที่ดี นี่ก็คือการงาน ส่วนเรื่องวิชาการ ตั้งเป้าไว้ชัดเจน ปีนี้ เถอมนี้จะสอนหมวดธรรมหมวดนี้ ซึ่งเป็นหมวดธรรมที่ใหญ่พอสมควร เขาก็ยินดีที่จะเรียน...”

ท่านสมณะแสนดินเล่าว่า “... มีกรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดเจนว่ากระบวนการนี้ได้จะสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักเรียนได้ ยกตัวอย่างมีเด็กนักเรียนหญิงรายหนึ่งย้ายมาจากพุทธสถานอื่น มาเข้าเรียนชั้นม. 2 ที่สัมมาสิกขากุฎาฬาน้ำ และมีพฤติกรรมบกพร่องเรื่องศีลข้อ 2 มาก่อน พอมาอยู่ที่ห้องเรียน 3 สส.ภ.(สัมมาสิกขากุฎาฬาน้ำ) ไม่นานก็มีข่าวว่าของหลายอย่างของครูหายไป ไม่นานเลยครูก็รู้ว่าเด็กคนนี้เป็นคนขโมยไป เพราะครูจับได้และมีพยานเห็นว่าเด็กหญิงคนนั้นขโมย แต่เนื่องจากเป็นความผิดไม่มาก จึงให้สารภาพ คินของ และทำความดีชดเชย ซึ่งอยู่ต่อมาอีกไม่นานก็มีเรื่องผิดศีลข้อ 2 อีก คราวนี้ก็สามารถจับได้ถือว่าเป็นเด็กหญิงคนนั้นขโมยอีก คราวนี้ก็ให้สารภาพ คินของ และทำความดีชดเชยอีก ผ่านไปอีกไม่นานนักตอนปิดเทอม เด็กคนนี้ก็กล้ามาสารภาพกับสมณะว่าตนเองได้ทำผิด ไปขโมยของคนอื่นอีก โดยไม่ต้องมีใครไปจับผิดเขาเลย ซึ่งสมณะก็ให้ทำความดีชดเชยเช่นกัน แต่ครั้งสุดท้ายนี้เขามาสารภาพเองเลย หลังจากนั้นก็ไม่มีข่าวว่าเด็กคนนั้นไปขโมยของอีกเลย ตัวอย่างดังกล่าว เป็นเครื่องยืนยันว่า กระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ ให้สัมมาปฏิญญาตามอินทรีย์พละของเด็กแต่ละคน ถ้าทำอย่างต่อเนื่อง ไม่นานเลยก็สามารถเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทางศีลธรรมของเด็กนักเรียนได้ จากคนไม่มีศีลหรือบกพร่องศีล มาเป็นคนที่มีศีลได้ เด็กบางคนใช้เวลาไม่นานก็สามารถเปลี่ยนได้ บางคนก็ต้องใช้เวลานานมากกว่าจะเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเด็กบางคนทั้งชีวิตอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เขาอาจออกไปก่อนจบม. 6 ด้วยเหตุใดๆก็ตาม แต่เขาจะไม่ซึมซับความรู้สึกถือสา โกรธ โมโห จากที่นี่ แต่เขาจะรู้สึกว่าคุณเองไม่คิดพอจะอยู่ที่นี้ หรือจะกลับมาที่นี่อีกเมื่อมีโอกาส”

เช่นเดียวกัน ครูแม่ไก่หลายท่านได้พูดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของลูกไก่ในความดูแล ดังนี้

ครูสุภาพเล่าว่า “วิธีสัมมาอาริยมรรคส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง เช่น การทำสัมมาอาชีวะ ทำเต้าหู้ส่งชุมชนบ้านพืชผัก และชุมชนกุฎาฬาน้ำ สัปดาห์ละ 10 + 10 กิโลกรัม

พูดคุยให้เขาเข้าใจว่า การที่เราทำเป็น ทำได้ ทำกินเอง และมีมากพอทั้งร่างกายและแรงใจ พอที่จะทำส่งให้พี่ๆ น้องๆ นั้นเป็นความสำเร็จของการศึกษาพึ่งตนเองได้ ด้านพฤติกรรมที่เห็น เขาทำได้ต่อเนื่อง ไม่บ่น ไม่ท้อ แม้จะเหนื่อย เพราะทำแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง จึงจะออกมาเป็นเต้าหู้ก้อน เห็นความนิ่งและความต่อเนื่อง ไม่เรียกร้อง ไม่ร้องขอสิ่งแลกเปลี่ยน เสียสละมาทำตั้งแต่เช้า ก่อนเวลาเข้างาน ...ผลสำเร็จที่เห็นสูงสุดของเด็กโกสอก ก็คือเปลี่ยนจากมิชฌาภิบาล เป็นสัมมาภิบาล คืออยู่วัดได้ เขาก็จะมีตัวอย่างว่า มีศิษย์เก่า ที่สามารถอยู่วัดได้ ช่วยงานวัด เสียสละช่วยการทำงานทุกอย่าง แต่ในส่วนย่อยๆ ที่อยู่กับเด็กๆ ที่เห็นเป็นรูปธรรมชัด เช่น เด็ก ม.1-ม.6 อยู่คู่ละกัน เด็กโตเขาฝึกมาก่อน เด็กใหม่เขายังไม่ได้ฝึก เด็กโตเขาจะรู้ อย่างเช่น วันนี้อาหารไม่พอทาน เพราะสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ตามบุญนำ มาแล้วอาหารหมด พี่ดาว ม.6 รู้ได้เร็วขึ้น นี่ก็จุดที่เขาพัฒนา เห็นว่าสิ่งใดต้องรีบทำก่อน เขาก็จะมาปรึกษา เราก็จะให้เขาทำ และแนะนำว่าเดียวไปส่งให้ตาที่บ้านพัก เพราะตาต้องทำงานเกษตร ทำอะไรต่อ แม้จะเป็นเรื่องดูเหมือนไม่ใช่เรื่องใหญ่เรื่องโต แต่เรื่องค่าของจิตวิญญาณ เราก็มีความประทับใจ เมื่อเขาเริ่มรู้จักที่จะให้ คิดที่จะให้ ให้ที่ไม่ใช่การให้เพื่อเอาเข้าตัวเอง ให้คนอื่นบ้างจากที่เขาได้รับมาเยอะแล้ว เขาเริ่มเข้าใจว่า เมื่อเราอยู่ในสังคมที่มีการเสียสละ เขาก็เริ่มจะเรียนรู้ที่จะให้ ทำอะไรอย่างอื่น หรือเหตุการณ์อย่างอื่นก็เหมือนกัน ช่วยกันเสียสละเรื่องงาน เป็นพี่ เหมือนครูต้องเสียสละมากที่สุด รุ่นพี่ก็รองลงมา ควรจะให้มากขึ้น ต้องให้ความเข้าใจน้อง บางทีน้องก็คือ ไม่เบื่อน้อง ข้อสำคัญเรื่องของศีล ข้อ 1 ความเมตตามากขึ้น ศีลข้อ 2 จะให้มากขึ้น ข้อ 3 ถ้าอยู่ใกล้ชิดกับเรา เขาก็จะเห็นจุดพัฒนาได้เลยว่าไม่มีปัญหา ศีลข้อ 4 รับผิดชอบในสิ่งที่ถูกที่ตรง แต่ก่อนจะพากันร้องเพลงหรือพาน้องพูดคุยเพื่อเจอ ก็จะเปลี่ยนเป็นบอกว่า น้องเริ่มพูดเพื่อเจอแล้ว เริ่มไม่เข้าท่า ก็มีการเตือนกัน ศีลข้อ 5 ที่เห็นที่ชัด เขาก็จะมีขันหมั้นเพียร ต่างกับเด็กที่มาใหม่มาฝึก ซึ่งที่เขาจะทำตามกฎระเบียบเพื่อเอาคะแนน แต่ที่เขาจะทำด้วยจิตสำนึก ทำด้วยความเข้าใจ ว่าอีกหน่อยเขาต้องทำอยู่ทำกิน เหมือนกันทำน้ำผลไม้ ทำน้ำสมุนไพร โดยที่เราไม่ต้องพึ่งรัฐ เราก็สามารถอยู่รอดได้ ที่สำคัญ เด็กเขาอยู่ในเรื่องของการให้ และการทำกิน ทำเป็นในเรื่องของการงาน จนเลี้ยงตนเองได้ ดูแลน้องๆ ได้ เลี้ยงดูชุมชนได้ จนที่สุดเขาก็จะกลับไปดูแลบ้าน ช่วยเหลือพ่อแม่ได้ เลี้ยงดูพ่อแม่ได้ จุดสำคัญ เริ่มที่กรอบภายในก่อน ถ้ากรอบใหญ่ต่อไปเขาก็จะช่วยเหลือสังคมข้างนอก เรื่องของประเทศ ถ้าระบบของเราให้ความมั่นคง ให้ความชัดเจนกับเด็กต่อไปเขาจะรับผิดชอบชุมชนเป็นหลัก เขาจะช่วยเราสร้างชุมชน ก็จะรับผิดชอบประเทศ เขาจะช่วยเราสร้างโดยที่เราเองก็ไม่รู้ ไม่ทราบว่าเมื่อไร แต่ตรงส่วนนี้มันเป็นการสร้างสัมมาภิบาลที่เราปลูกฝังให้เขา และเขาก็ได้รับ ที่มันจะปรากฏผลในอนาคต”

ครูยาวภาเล่าว่า “พฤติกรรมที่เห็นเปลี่ยนแปลงได้ คือ การปรับตัวเป็นผู้เลี้ยงง่าย มีวรรณะ 9 อยู่ง่าย กินง่าย ไม่เรียกร้อง ไม่สะบัดใส่ผู้ใหญ่เมื่อถูกขัดเกลาหรือไม่ได้อย่างที่ต้องการ

เช่น ต้องย้ายหรือเดินทางบ่อย อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือการไม่รู้กำหนดล่วงหน้า ถามอะไรก็ไม่มีการตอบ เช่น จะไปวันที่เท่าไร ‘ไม่รู้’ ให้นักเรียนเตรียมพร้อมอยู่เสมอ ไม่ยึดติดที่อยู่สะดวกสบาย การพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระผู้อื่น เตรียมเครื่องนอน ภาชนะส่วนตัว อาหารการกิน กินตามสภาพ ไม่มีการขอร้อง ไม่มีนั่น โน่น นี้ ...”

ครูผู้จริงเล่าว่า “...อย่างศิลปะข้อ 2 เขาเก็บโทรศัพท์ได้ เขาก็จะมาให้ครู เพื่อจะกินเจ้าของ เขาไม่เก็บไว้เข้ากระเป๋าตัวเอง เขาจะคิดถึงคนอื่นมากขึ้น อีกคนหนึ่งที่เคยแกล้งสัตว์ แกล้งเพื่อน เขาจะไม่แกล้งสัตว์ เลิกแกล้งเพื่อน ที่เห็นได้ชัด”

ครูทนสู้เล่าว่า “เด็กมีความสุขขึ้น ว่าง่ายขึ้น เช่น รับผิดชอบงานได้มากขึ้น อดทนสงบ สุขภาพ มากขึ้น”

ครูนิวัชเล่าว่า “การมีศิลปะ 5 ที่มั่นคงขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีจิตสำนึกกล้ารับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ แล้วมีการทำผิดซ้ำลดลง”

สำหรับตัวแทนผู้ปกครอง ทั้ง 3 คน ก็พูดถึงลูกของตนเอง ไว้ดังนี้

ผู้ปกครอง ดวงพรพูดถึงลูกชายว่า “แตกต่างกันมากคือ แต่ก่อนจะมีความโกรธแรงแอแต่ใจตัว เกร่งเกรียด กดดัน ปัจจุบันมีความโกรธน้อยลง เสียสละมากขึ้น ไม่เกร่งเกรียด ผ่อนคลายได้มากขึ้น สนุกสนานมากขึ้น ไม่กดดันเหมือนเดิม รับฟังเหตุผลมากขึ้น ... แต่ก่อนจะเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออกตามวัย ปัจจุบันแสดงออกตามวัยได้ดีขึ้น ตัวอย่างคือ บุตรจะผลักใส่แม่ไม่ชอบให้แม่อยู่ใกล้ ปัจจุบันให้แม่อยู่ใกล้ได้ดีขึ้น”

ผู้ปกครอง อุทัยพูดถึงลูกสาวทั้งสองคนว่า “พฤติกรรมแตกต่างกับก่อนเข้ามา คนเรียน ม.5 ไม่ทานเนื้อสัตว์จากเดิมที่ทานเนื้อสัตว์มากกว่าผัก แต่เดี๋ยวนี้แม่ไปร่วมงานเลี้ยงหรือไปเที่ยวกับครอบครัว ญาติพี่น้อง มีอาหารเนื้อสัตว์ให้เลือกกินมาก แต่ก็เลือกที่จะกินอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ ส่วนคนที่เรียน ม.3 ก็จะทานเนื้อสัตว์น้อยลงจากเดิม ทำกับข้าวไม่ค่อยเป็น ทั้งสองคนก็ทำอาหารมังสวิรัติทานเวลาต้องกลับมาอยู่บ้านช่วงปิดเทอม”

ผู้ปกครอง ชงไทพูดถึงลูกสาวของตนว่า “เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น มีความรับผิดชอบมากขึ้น”

และสอดคล้องกับ ตัวเยาวชนเองที่ยืนยันถึงการพัฒนาการของพฤติกรรม ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติศิลปะได้ดียิ่งขึ้น เช่นดังคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

(ดาว) “สังวรในศิลปะ เช่น ร้องเพลงไร้สาระ จูบจิบ ตบยุง ขาดสติ ทั้งตัวเองและเพื่อนเพิ่มขึ้น”

(นุช) “...ลดลงแต่ก็ยังฝึกลีลาอยู่ เช่น ร้องเพลงไร้สาระ กินอาหารนอกมือ ตบยุง”

(ปอ) “...ส่วนในเรื่องพฤติกรรม รู้สึกว่ามีความอ่อนน้อมขึ้น อย่างเรื่องการทักทาย โดยปกติ มันไม่ใช่ว่าเดี๋ยวเขาจะซื้อขนมมาให้ เดี่ยวเขาจะเอ็นดู แต่เป็นความรู้สึกว่า จริงๆแล้ว ผู้ใหญ่เป็นบุคคลที่เราควรเคารพ”

(มีน) “...การเปลี่ยนแปลงตัวหนูแต่ก่อนทำอะไรไม่ค่อยเป็น ตั้งแต่การทำอาหาร การกวาดบ้าน ถูบ้าน ทำเป็นแต่ไม่ใช่หลักการของมันจริงๆค่ะ ได้ฝึกทั้งความประพฤติกของตัวเอง และฝึกในสิ่งที่ตัวเองไม่เคยทำค่ะ ...แต่ก่อนถูกเลี้ยงแบบไม่ต้องทำอะไรเลยมีพี่เลี้ยงทำให้หมดทุกอย่าง มีหน้าที่ไปเรียน ทำการบ้าน นอน ชีวิตก็ผ่านไปแต่ละวันเรื่อยๆค่ะ แต่พอเรามาอยู่ที่นี่ ทำให้เรา ประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น จากที่จับจอบไม่เป็น ทำโน่นทำนี่ไม่เป็น ทำอาหารไม่เป็น ทำให้เราเป็นมากขึ้น ทำให้เราผู้เป็นคนมากขึ้นค่ะพุงง่าย”

(บีม) “มีความเปลี่ยนแปลง ในเรื่องความอดทน และการทำงาน อยู่ข้างนอก หนูไม่ค่อยละเอียด กวาดบ้านถูบ้านตรงซอกมุมนี้ ซอกมุนั้น หนูไม่ค่อยสะอาด พอมาอยู่ที่นี่ ต้องฝึกความละเอียดในตัวเรา แล้วก็ทำให้เราใจเย็น แล้วก็ ความอดทนในการทำงาน เช่นเหนื่อยก็ฝืน ทำแค่นี้มันไม่ตายหรอก และความอดทน ทนต่อผัสสะค่ะ อยู่ในสัมมาสิกขาไม่ถึง๒ปี เจออะไรมากมายแล้ว ก็ต้องใช้ความอดทนค่ะ”

(โบว์) “..ก็ลดลงมาเรื่องจุกจิบ”

(จี) “...การเปลี่ยนแปลงตัวหนูแต่ก่อนทำอะไรไม่ค่อยเป็นตั้งแต่การทำอาหาร การกวาดบ้าน ถูบ้าน ทำเป็นแต่ไม่ใช่หลักการของมันจริงๆค่ะ ได้ฝึกทั้งความประพฤติกของตัวเอง และฝึกในสิ่งที่ตัวเองไม่เคยทำค่ะ”

(ติก) “การเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ ม.1-ม.6 ตอนแรกเราติดสบายมาก่อน เพราะเราไม่ยากจน ทำให้ไม่ต้องทำอะไร ฟ้าไม่ต้องซัก ข้าวก็มีคนทำให้กิน แต่มาอยู่ที่นี่เรารู้ว่า ชีวิตจริงไม่ใช่อย่างนั้น ต้องเรียนรู้การพึ่งตนเอง ต้องเรียนรู้ที่จะทำด้วยตนเอง พับผ้าห่ม.ซักผ้า ทุกอย่างที่ต้องทำด้วยตัวเอง ... การคบเพื่อน สังคมภายนอก พาเราไปติดเกม ติดอบายมุข ติดอะไรหลายๆอย่าง เราอยู่ที่นี่ ไม่มีสิ่งเหล่านั้น เราได้ความรู้ว่ามีพิษภัยในเรื่องเหล่านั้น อย่าไปยุ่งนะ พฤติกรรมเด่นๆที่เรา นำไปใช้ได้ เราพึ่งตนเองได้ เราสามารถอยู่คนเดียว แล้วเอาชีวิตรอดได้อย่างไม่ผิดศีลผิดธรรม”

(บอย) “ม.1 ยังไม่ค่อยเชื่อฟังอาเถียง อาบอกก็เถียง พุดอะไรนิดอะไรหน่อยก็โมโห อยู่กับพี่โม่มีก็ถูกฝึกจิตใจ ทำให้ดีขึ้น เมื่อมีผัสสะก็ทำให้ระงับอารมณ์ได้ ดีขึ้นเรื่อยๆเราคิดอย่างไรถึงเปลี่ยนแปลง เราโตขึ้นอยู่ม.ปลายแล้ว...”

(นัค) “เปลี่ยนแปลงในหลายเรื่อง อยู่ข้างนอก สิลข้อ 5 กินเหล้าเมายา ต่อมาอยู่ทำให้เราได้เปลี่ยนชีวิตเราได้ลดได้ละได้ ในที่สุดก็เลิกได้ ทำให้เรามีชีวิตชีวาขึ้น จากคนที่ติดอบายมุขทั้งหลาย และเรื่องศีลข้อ 4 อยู่ข้างนอกมากเกินไป เป็นเรื่องไม่ดี อยู่ในนี้ลดได้ บางครั้งเพราะถูกขัด

เกลาโดยครู บางครั้งเกิดจากนิสัย บางครั้งโดยความสำนึกของตัวเอง แล้วแต่ใครจะต้องการแบบ ไหน ที่นี้ฝึกให้มาลดละอย่างเดียว”

(มิก) “ข้างนอกไม่ยอมเข้าสังคม ไม่ชอบเข้าสังคมเป็นลูกคนเดียวทำให้ทำอะไรตามใจตนเองได้มาก ไม่ต้องคัดค้าน ไม่ต้องปรับจิตปรับใจอะไรมา ม.1 อยากรอก ต่อมา อยู่มา นานๆ มีครูคนนั้นคนนี้สอน ทำให้เราเปลี่ยนแปลงได้บ้าง แต่ก่อนจะกดดันมากๆ อารมณ์โทสะ โมโหขึ้น กดดันมากๆอยู่ช่วงหนึ่งก็จะระเบิดออกมา ตอนนั้นก็ควบคุมได้มากขึ้น เมื่อก่อน ไม่ยอมคนอื่น ใครเถียงมาก็จะเถียงกลับ ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา”

(ฮือ) “อดีต เคยหลงผิด มั่วสุมกับเพื่อนในร้านเกม พอมาอยู่สัมมาสิกขา เปลี่ยนแปลงชีวิตตัวเองจากหน้ามือเป็นหลังมือ รู้สึกว่าได้พัฒนาขึ้น ได้มีชีวิตวิถีที่เปลี่ยนใหม่ จากคนที่เอาแต่ใจตนเองก็ได้ฝึกลดละเอาสิ่งที่ไม่ดีออกจากตัวเอง”

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า เยาวชนเป้าหมายมีความเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในทางดีขึ้นจริง จากการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรมของกุฎาฟ้าน้ำ

2.2 ผลการประเมินพัฒนาการพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน

ผู้วิจัยได้ให้ครูแม่ไก่ และ ตัวเยาวชน ทำแบบประเมินในเรื่องการพัฒนาด้านพฤติกรรม โดยให้คะแนนพฤติกรรมด้านศีลธรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดของกุฎาฟ้าน้ำ (ลานนา อโศก)¹ และให้คะแนนพัฒนาการด้านศีลธรรม ว่ามีการพัฒนาไปในทาง ดีขึ้น เหมือนเดิม หรือ แย่ลง อย่างไร ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินปรากฏดังตารางที่ 7.1 และ 7.2

¹ หมายเหตุ > ศิล ๕ (ตามเกณฑ์ของลานนาอโศก)

ข้อ๑. ไม่ฆ่าสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ กินเนื้อสัตว์หรือไข่

ไม่แสดงกริยาหยาบคาย ก. แสดงความไม่พอใจ แสดงความโกรธ ข. กริยาถือดี บึ้งตึง คือเงียบ
ค. กระแทกของใส่ ง. ประชดประชัน(กริยา) จ. แข็งกระด้าง สะบัด

ข้อ๒. ไม่หยาบของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

ข้อ๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ก. ไม่คุยกับเพศตรงข้ามโดยไม่มีแม่ไก่หรือผู้ใหญ่อยู่ด้วย

ข. พูดแซวเพศตรงข้าม(กรีกกร้าด) ค. ใช้สายตาทอดสะพาน

ง. ไม่เขียนหรือส่งจดหมายจีบเกี่ยว กับเพศตรงข้าม

ข้อ๔. ไม่พูดโกหก

ไม่พูดเพื่อเจ้า (พูดไร้สาระไม่เป็นประโยชน์)

ไม่พูดล้อเสียด นินทา ไม่พูดหยาบคาย เช่น โต้เถียง ประชดประชัน เหน็บแนม

ข้อ๕. ไม่เสพอบายมุข เช่น กินจุบจิบนอกมือ อ่านหนังสือที่แม่ไก่ไม่อนุญาต นอนกลางวัน จี้เกียจ ไม่มีจิตอาสา ไม่มีน้ำใจ ไม่รู้หน้าที่ ไม่ตรงเวลา ไม่มีเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่เกินจำเป็น(โทรศัพท์มือถือ MP 3, 4 ทรัมโครที่ ฯลฯ) ไม่เล่นเกมส์ ฯลฯ

2.2.1 จากตารางที่ 7.1 ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรม เชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยตนเอง พบว่า

พัฒนาการทุกพฤติกรรมที่ประเมินของเยาวชนเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 86.95 % คงเดิม 13.05 % และ ไม่มีเยาวชนเปลี่ยนแปลงในทางแย่ลงเลย คือเป็น 0%

หากพิจารณาค่า ระดับเฉลี่ย รายพฤติกรรม พบว่า

ด้านศีล 5 : พฤติกรรมด้าน ศีล 5 ข้อ 1 อยู่ที่ระดับ 2.48 ศีล 5 ข้อ 2 อยู่ที่ 2.74 ศีล 5 ข้อ 3 อยู่ที่ 2.39 ศีล 5 ข้อ 4 อยู่ที่ 1.78 และศีล 5 ข้อ 5 อยู่ที่ 2.13

ด้านอบายมุข 6 : พฤติกรรมด้านอบายมุข 6 ข้อ 1 อยู่ที่ระดับ 2.74 อบายมุข 6 ข้อ 2 อยู่ที่ 3.61 อบายมุข 6 ข้อ 3 อยู่ที่ 3.35 อบายมุข 6 ข้อ 4 อยู่ที่ 2.61 อบายมุข 6 ข้อ 5 อยู่ที่ 3.70 อบายมุข 6 ข้อ 6 อยู่ที่ 2.70

ด้านวรรณะ 9 : พฤติกรรมของวรรณะ 9 ข้อ 1 อยู่ที่ระดับ 2.74 วรรณะ 9 ข้อ 2 อยู่ที่ 2.74 วรรณะ 9 ข้อ 3 อยู่ที่ 2.26 วรรณะ 9 ข้อ 4 อยู่ที่ 2.00 วรรณะ 9 ข้อ 5 อยู่ที่ 2.09 วรรณะ 9 ข้อ 6 อยู่ที่ 1.74 วรรณะ 9 ข้อ 7 อยู่ที่ 1.65 วรรณะ 9 ข้อ 8 อยู่ที่ 1.96 วรรณะ 9 ข้อ 9 อยู่ที่ 2.30

และหากพิจารณาด้านพัฒนาการเป็นรายพฤติกรรม พบว่า

ด้านศีล 5: ศีล 5 ข้อ 1 เปลี่ยนแปลงดีขึ้นทั้ง 23 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 2 เปลี่ยนแปลงดีขึ้นทั้ง 23 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 3 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 19 ตัวอย่าง คงเดิม 4 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 4 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 20 ตัวอย่าง คงเดิม 3 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 5 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 20 ตัวอย่าง คงเดิม 3 ตัวอย่าง

ด้านอบายมุข 6 : อบายมุข 6 ข้อ 1 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 17 ตัวอย่าง คงเดิม 6 ตัวอย่าง อบายมุข 6 ข้อ 2 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 18 ตัวอย่าง คงเดิม 5 ตัวอย่าง อบายมุข 6 ข้อ 3 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 19 ตัวอย่าง คงเดิม 4 ตัวอย่าง อบายมุข 6 ข้อ 4 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 20 ตัวอย่าง คงเดิม 3 ตัวอย่าง อบายมุข 6 ข้อ 5 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 21 ตัวอย่าง คงเดิม 2 ตัวอย่าง อบายมุข 6 ข้อ 6 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 21 ตัวอย่าง คงเดิม 2 ตัวอย่าง

ด้านวรรณะ 9 : วรรณะ 9 ข้อ 1 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 21 ตัวอย่าง คงเดิม 2 อย่าง วรรณะ 9 ข้อ 2 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 21 ตัวอย่าง คงเดิม 2 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 3 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 22 ตัวอย่าง คงเดิม 1 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 4 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 19 ตัวอย่าง คงเดิม 4 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 5 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 21 ตัวอย่าง คงเดิม 2 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 6 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 20 ตัวอย่าง คงเดิม 3 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 7 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 18 ตัวอย่าง คงเดิม 5 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 8 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 19 ตัวอย่าง คงเดิม 4 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 9 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 20 ตัวอย่าง คงเดิม 3 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.1 ตาราง ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยตัวเอง

ลำดับ	ผลประเมิน <u>n</u> พฤติกรรม	ระดับคะแนนเฉลี่ย					เปลี่ยนแปลงจากแต่ก่อน		
		ดีมาก	ดี 3	พอใช้	ปรับ	ตก 0	++	0	--
ด้านศีล 5									
1	ศีลข้อ 1		13	8	2		23		
2	ศีลข้อ 2	1	15	7			23		
3	ศีลข้อ 3	1	9	11	2		19	4	
4	ศีลข้อ 4		5	10	6	2	20	3	
5	ศีลข้อ 5	1	6	11	5		20	3	
ด้านอบายมุข 6									
1	ไม่คบคนชั่ว	3	14	3	3		17	6	
2	ไม่ติดสุรา/ของ	16	5	2			18	5	
3	ไม่เที่ยว	12	7	4			20	3	
4	ไม่เที่ยวดู	2	11	9	1		20	3	
5	ไม่ติดการพนัน	18	3	2			18	5	
6	ไม่เกียจคร้าน	4	10	7	2		21	2	
ด้านบรรณ 9 (ภาพรวมการเสียดสี หรือ เห็นแก่ตัวของเยาวชน)									
1	เลี้ยงง่าย	5	9	7	2		21	2	
2	บำรุงง่าย	4	10	8	1		21	2	
3	มักน้อย	1	9	8	5		22	1	
4	ใจพอ	1	6	10	4	2	19	4	
5	ขัดเกลา	1	6	11	4	1	21	2	
6	มีศีลเคร่ง		3	11	9		20	3	
7	มีอาการน่า		2	12	8	1	18	5	
8	ไม่สะสม		4	14	5		19	4	
9	ยอดขยัน	3	5	11	4		20	3	
การเปลี่ยนแปลง							400/20	60/3	0
อัตราการเปลี่ยนแปลง							86.95	13.05	0%

ระดับคะแนน: 4 = ดีมาก 3 = ดี 2 = พอใช้ 1 = ต้องปรับปรุง 0 = สอบตก

ระดับคะแนนการพัฒนา: ++ = ดีขึ้น 0 = คงเดิม -- = แย่ลง

2.2.2 จากตารางที่ 7.2 ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยครูผู้ดูแล พบว่า

พัฒนาการทุกพฤติกรรมที่ประเมินของเยาวชนเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 70.78% คงเดิม 29.22% และ ไม่มีเยาวชนเปลี่ยนแปลงในทางแย่ลงเลย คือเป็น 0%

หากพิจารณาค่า ระดับคะแนนเฉลี่ย รายพฤติกรรม เมื่อคะแนนเต็ม 10 พบว่า

ด้านศีล 5 : พฤติกรรมด้าน ศีล 5 ข้อ 1 คะแนนอยู่ที่ 7 คะแนน ศีล 5 ข้อ 2 อยู่ที่ 7 คะแนน ศีล 5 ข้อ 3 อยู่ที่ 9 คะแนน ศีล 5 ข้อ 4 อยู่ที่ 7 คะแนน และศีล 5 ข้อ 5 อยู่ที่ 8 คะแนน

ด้านวรรณะ 9 : พฤติกรรมของวรรณะ 9 ข้อ 1 คะแนนอยู่ที่ 8 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 2 อยู่ที่ 8 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 3 อยู่ที่ 8 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 4 อยู่ที่ 7 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 5 อยู่ที่ 7 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 6 อยู่ที่ 6 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 7 อยู่ที่ 6 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 8 อยู่ที่ 7 คะแนน วรรณะ 9 ข้อ 9 อยู่ที่ 8 คะแนน

และหากพิจารณาด้านพัฒนาการเป็นรายพฤติกรรม พบว่า

ด้านศีล 5 : ศีล 5 ข้อ 1 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 18 ตัวอย่าง คงเดิม 5 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 2 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 18 ตัวอย่าง คงเดิม 5 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 3 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 14 ตัวอย่าง คงเดิม 9 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 4 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 14 ตัวอย่าง คงเดิม 9 ตัวอย่าง ศีล 5 ข้อ 5 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 17 ตัวอย่าง คงเดิม 6 ตัวอย่าง

ด้านวรรณะ 9 : วรรณะ 9 ข้อ 1 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 19 ตัวอย่าง คงเดิม 4 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 2 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 17 ตัวอย่าง คงเดิม 6 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 3 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 14 ตัวอย่าง คงเดิม 9 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 4 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 16 ตัวอย่าง คงเดิม 7 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 5 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 16 ตัวอย่าง คงเดิม 7 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 6 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 16 ตัวอย่าง คงเดิม 7 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 7 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 16 ตัวอย่าง คงเดิม 7 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 8 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 15 ตัวอย่าง คงเดิม 8 ตัวอย่าง วรรณะ 9 ข้อ 9 เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 18 ตัวอย่าง คงเดิม 5 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.2 สรุปผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยคุณแม่ไก่

ผลของการประเมิน :		คุณแม่ ทุกคน					
สรุป จำนวนนักเรียนที่มีความเปลี่ยนแปลง ตามที่แม่ไก่ประเมิน							
ชื่อ/นามสกุล	ชั้น	อยู่กับแม่ไก่เป็นเวลา 2-24เดือน	หมายเหตุ				
นักเรียนรวม 23 คน (n)		ม.1-6					
พฤติกรรมที่ประเมิน	เฉลี่ย (เต็ม10)	ระดับความเปลี่ยนแปลง					
		++	+	0	--	---	
ศีลข้อ1 ไม่เบียดเบียน(มีอัตร)	7	6	12	5	0	0	
ศีลข้อ2 ไม่ครอบครอง(ยึด)	7	7	11	5	0	0	
ศีลข้อ3 ไม่ประพฤตินอกใจ(เสพ)	9	5	9	9	0	0	
ศีลข้อ4 ไม่พูดมิดใจ(ใช้คำพูดไป)	7	5	9	9	0	0	
ศีลข้อ5 ไม่กระทำโดยขาดสติ(หลง เมา)	8	5	12	6	0	0	
วรรณะข้อ1 เลี้ยงง่าย(สุภระ)	8	4	15	4	0	0	
วรรณะข้อ2 บำรุงง่าย(สุโปสะ)	8	4	13	6	0	0	
วรรณะข้อ3 มักน้อย(อัปปิจจะ)	8	3	11	9	0	0	
วรรณะข้อ4 ใจพอ สันโดษ(สันตมูลี)	7	3	13	7	0	0	
วรรณะข้อ5 ขัดเกลา(สัลลยะ)	7	6	10	7	0	0	
วรรณะข้อ6 มีศีลเคร่ง(ฐิตะ)	6	6	10	7	0	0	
วรรณะข้อ7 มีอาการที่น่าเลื่อมใส	6	7	9	7	0	0	
วรรณะข้อ8 ไม่สะสม(อปจยะ)	7	5	10	8	0	0	
วรรณะข้อ9 ยอดขยัน(วิริยารัมภะ)	8	7	11	5	0	0	
เปลี่ยนแปลงเฉลี่ย	103/7.35	73/	155	94/	0	0	
อัตราการเปลี่ยนแปลง		22.	48.	29.	0%	0%	

ประเมินระดับปัจจุบัน คะแนนเต็ม 10

ประเมินพัฒนาการ : ++ = พัฒนามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด + = พัฒนาขึ้นบ้าง

0 = ใกล้เคียงกับเดิม - = เลื่อมลง -- = เลื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด

สรุปผล ผลการประเมินพฤติกรรมโดยตัวเยาวชนเองและคุณแม่ไก่อ พบว่า พัฒนาการด้านศีลธรรม เยาวชนทุกคน ดีขึ้น(86.95%, 70.78%) แม้จะมีบ้างบางคนที่พัฒนาการใน ศีลบางตัวคงเดิม ก็ตาม(13.05%, 29.22%) แต่พบว่า ไม่มีเลยสักคนเดียวที่ พัฒนาการพฤติกรรม ลดลง(0%, 0%)

3. ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อความคิด ของเยาวชน

ความคิดในการวิจัยนี้ หมายถึงถึงที่มาของความคิดคือ วิธีคิด หลักคิด ค่านิยม ความ เชื่อ ซึ่งในทางศาสนาพุทธ เรียกว่า ทิฏฐิ เป็นต้นทางของการพูด การกระทำ และการแสดงออก ของมนุษย์ ดังหลักธรรมจากพระไตรปิฎกที่ว่า "มโนปุพพัง คมา ชัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา ธรรม ทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นประธาน สำเร็จลงแล้วด้วยใจ" เป็นเป้าหมายหลักของวิธีการสัมมา อริยมรรคมีองค์ 8 ในการเปลี่ยนความคิดจาก มิจฉาให้เป็นสัมมา โดยการให้สัมมาทิฏฐิ

ผลการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของเยาวชนนั้น พบว่า ทั้งท่านสมณะ คุณแม่ไก่อ ผู้ปกครอง ตลอดจน ตัวเยาวชนเอง มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า เยาวชนมีการพัฒนาในเรื่อง ความคิด ในทางที่มีสัมมาทิฏฐิมากขึ้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เรื่องความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของ เยาวชน พร้อมทั้งขอให้อีกตัวอย่าง และนำเสนอการวิเคราะห์ผล ดังนี้

ท่านสมณะโพธิสัตว์กล่าวว่า "...แม่แต่ล่าสุดนี้ เด็กที่เพิ่งจบก็อยู่ช่วยงานต่อ เป็นตัวชี้วัด แม่แต่ฟังอาขอม เรื่องแนวคิดของพี่ดาวก็ถือว่าเป็นความคิดที่ดี เป็นความคิดที่ถูกต้อง เป็นความคิด ที่ดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ประเทศชาติ ถ้าถือว่าอาตมาเป็นผู้ฉลาด ถ้าเขาคิดอย่างนี้ ทำ อย่างนี้ ก็เรียกได้ว่า มีศีลที่อริยะพึงพอใจ เป็นอริศีล ถ้าคิดอย่างนี้ไปบอกกับพ่อครู พ่อครูก็ยอม อนุโมทนา เป็นเครื่องชี้วัด ใช้ศีล อริศีล อริยกันตศีล ปริสุทธีศีล สุกท้ายวิสุทธีศีลเป็นเครื่องชี้วัด ตัดสินชัดเจน"

สอดคล้องกับท่านสมณะแสนดินที่ว่า "...สำหรับเด็กนักเรียนที่ภูผาฟ้า น้ำ ที่มี กำหนดให้ต้องพูดคุยนทนาธรรมกับสมณะวันละ 3 เวลา อยู่นับเป็นปีๆ ก็ทำให้ได้สังเกตถึง ความคิด ทิฏฐิของเด็กนักเรียนที่เข้ามาว่า สามารถเปลี่ยนแนวคิดจากคนที่ในความคิดวิสัยทัศน์เป็น คนแบบโลกีย์ คือเอาแต่ใจตัว ว่ายากสอนยาก หน้าบอบุญไม่รับเมื่อถูกตำหนิ เห็นแก่ตัว เป็น คุณหนู ไม่เข้มแข็ง ไม่อดทนต่อสิ่งชั่วๆ ไหลไปต่อกระแสแห่งวัตถุนิยม ไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง มักคิด สิ้นถ้ามีโอกาส เป็นต้น...เท่าที่ได้เก็บข้อมูลก็เห็นว่านักเรียนทุกคนที่เข้ามาอยู่กับกระบวนการนี้ สามารถเปลี่ยนตัวเองได้ มากหรือน้อยก็แล้วแต่บุคคล แต่ทุกคนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นคนที่มี

คิด บริบูรณ์มากขึ้น ว่าง่ายสอนง่ายเพิ่มขึ้น รับฟังคำตำหนิได้มากขึ้น มีความสุขแบบสงบจากสิ่งชั่วๆ มอมเมาทางศีลธรรมเพิ่มขึ้น อดทนเข้มแข็งเพิ่มขึ้น เป็นต้น”

เช่นเดียวกับครูสุภาพเล่าถึงเยาวชนว่า “ตอนที่คิดว่าจบก็จะกลับบ้าน แต่เขาก็ได้ คิดต่อว่า ถ้าเราได้อยู่ในนี้ ได้ช่วยงานที่นี่ ได้เรียน ได้ช่วยดูแลน้องที่กำลังจะมา เขาก็มีแนวคิดมา ปรึกษาว่า ถ้าหนูจะเรียนด้วยดูแลน้องไปด้วย อาหวนก็ว่า สื่อก็ยังต้องการคนช่วย สามารถที่จะช่วย ได้เท่าที่ช่วยได้ เขาก็มีแนวคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีนะ จากเดิมยังเป็นเด็กเขารู้สึกว่าหนัก แต่เมื่อเขาผ่าน ความลำบากมาได้ เขามาอยู่ในอีกจุดๆหนึ่ง จุดของสัมมาทิฐิที่เขาได้ไป เขาก็เริ่มคิดใหม่คิดในมุม บวก คิดเป็นกุศล คิดออกกว้างขึ้นที่จะช่วยคนอื่นโดยที่ประโยชน์เขาก็ไม่เสีย เขาก็ได้ด้วย คนอื่นก็ ได้ เท่าที่เห็นในภาคปฏิบัติของเรา ...วิธีสัมมาอาริยมรรคส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางความคิด ยกตัวอย่างการที่ชุมชนพาทำงานอาชีพสุจริต เช่น การทำน้ำคლოโรฟิลด์ขาย มีรายได้ และนำ รายได้ส่วนหนึ่ง นำไปจัดโรงบุญแจกอาหารฟรีที่ชุมชนไทยใหญ่ ปากซอยเข้าชุมชนลานนา ในวัน เด็ด (ซึ่งต่างจากที่ต่างๆ ซึ่งเด็ดๆ หรือเยาวชนเรียกห้องที่จะเอา) หลังการแจก พุดคุยกัน เด็ดๆ กล่าว ว่า เราน่าจะเอามาแจกมากกว่านี้ นั่นเป็นสิ่งพิสูจน์ได้ชัดเจนว่า การที่เราได้ฝึกให้เขาทำดี คิดดี พุด ดี ส่งผลถึงจิตใจให้เขาคิดสิ่งดีๆ คิดที่จะให้ สละออก และลงมือทำเอง ขอมเห็นดเห็น้อยเพราะจิต ยินดีในการให้”

ส่วนครูใจจริงได้พุดในเรื่องการค่อยๆเปลี่ยนแปลงของเยาวชนดังนี้ “แต่เดิมเขาคิดจะ เอาอย่างเดียว คิดออกนอกตัว มองที่จะใช้เหตุใช้ผลได้เก่งด้วย เพื่อเอาชนะ เอาให้ได้ตามที่เขา ต้องการ พอต่อๆมา เราใช้มรรคในการปฏิบัติ อยู่ๆไป เราปฏิบัติด้วยมรรคองค์ 8 และมีการฝึก 4 พร้อม ล้อม 6 เขาก็มองเข้าหาตัวเอง เรารู้ได้อย่างไร เราทำกับเขา เขาก็ซึมซับเอาไป เขาได้รับการให้ อกภัย เขาก็จะเรียนรู้ที่จะให้อภัย แต่ก่อนเขาจะมีพฤติกรรมพุดถึงผู้อื่นในแง่ร้าย ต่อมา เขาจะไม่พุด ในแง่ร้ายกับผู้อื่น ตามหลักการ 4 พร้อม ล้อม 6 เราทำกับเขา เขาก็มีวิธีคิดที่จะให้อภัยผู้อื่นเป็น ใน เมื่อการอยู่ร่วมกันก็มีการกระทบกระทั่งกัน วิธีคิดเขาก็เปลี่ยนไป แค่เรียกมาพุดคุย ตามหลักที่ว่า จะ มีการให้เวลา ให้ความเข้าใจ ให้สัมมาทิฐิ พอพุดคุย เราจะรู้เลยว่า เมื่ออยู่กันมา 1 ปี 2 ปี 3 ปี 4 ปี... ที่อยู่กันมา เราจะรู้เลยว่า เขามองเขาตัวเอง สมัยก่อนอย่าฝันเลย ครูผิด เขาผิด เธอผิด แต่เขาไม่เห็น ข้อบกพร่องตัวเอง แต่ด้วยมรรค 8 ที่เราพาเขาเดิน วันนี้หนูเห็นข้อบกพร่องของตัวเอง ได้ข้อคิดจาก ธรรมะ ได้ข้อคิดเชิงบวก ตอนแรกๆ เราารู้สึกว่า เราต้องหาศิลปะอะไรมาคุยกับเขา เพื่อให้เขา เปลี่ยนแปลง แต่ด้วยมรรค 8 ที่เราพาเขาเดิน ตามแนวทางนี้ ทำให้เราารู้เลยว่า ทิฐิเขาเปลี่ยนไป จาก เดิม จะให้เขาช่วยคนอื่น เพียงชั่วโมง 2 ชั่วโมงเพิ่มจากตารางชีวิตของเขา เขาจะไม่ให้เลย แต่เดี๋ยวนี้ เขาให้ได้เลย จะกินข้าวช้ำหน้อยก็ไม่เป็นไร จะเห็นได้ว่าทิฐิเขาเปลี่ยนไป ทิฐิที่จะช่วยคนอื่น เพิ่มขึ้น มองเข้าหาตัวเองมากขึ้น รู้จักปรึกษาเพิ่มขึ้น อ่อนโยนมากขึ้น เช่นพุดว่า อาบออกหนูได้นะ

คะว่าหนูทำบกพร่องอะไร สัมผัสได้ถึงวิญญาณเขาได้ว่ามีอาการยอมรับได้จริงๆ ไม่ใช่สักแต่ว่าพูด และเมื่อแนะนำอะไรไป เขาก็นำไปแก้ไขได้จริงๆ ประมาณนี้คะ”

และครูเขาพาพูดถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่พบเจอว่า “วิธีการสัมมาอาริยมรรค ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดของเยาวชน เช่น การฝึกอยู่ร่วมกัน เห็นใจผู้อื่นให้มากขึ้น รู้จักอดทน รอคอย การประมาณ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การได้คิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างถูกต้อง บางคนไม่เคยคิดถึงคนอื่น เอาแต่ใจตนเป็นใหญ่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนอยู่กันไม่ผาสุก ก็เปลี่ยนแปลงได้”

เช่นเดียวกับครูทนต์ผู้พูดถึงเยาวชนในความดูแลว่า “เด็กมีความเข้าใจในศีลมากขึ้น โดยการทำผิดศีลน้อยลง ว่าง่าย สอนง่ายขึ้น”

สอดคล้องกับ ครูนิวัชที่เล่าถึงผลของการพัฒนาว่า “เมื่อมีสัมมาทิฐิ เข้าใจในสิ่งที่ผู้ใหญ่สอน(ประมาณอย่างเหมาะสม)จึงมีการเปลี่ยน พัฒนาดีขึ้น มีความกล้ารับผิดชอบ ยินดีที่จะพัฒนาตน มีสำนึกดี มีการ ‘อดทน ยอม และเรียนรู้’ ในการดำเนินชีวิตในขอบเขตของศีลจนสามารถพัฒนาตนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง”

ความเห็นของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดของเยาวชน พบว่า

ผู้ปกครอง ดวงพร “...เข้าใจแม่มากขึ้น เป็นเด็กดีรับฟังเหตุผลมากขึ้น แม่ขอขอบคุณทางโรงเรียนเป็นอย่างสูงที่ช่วยแนะนำ เอาใจใส่ให้บุตรเป็นเด็กดีตามอุดมการณ์ของแม่”

ผู้ปกครอง อุทัย “แตกต่างกับก่อนเข้ามาที่นี่ เพราะเขาจะมีคิดและการกระทำอะไรที่เพื่อนช่วยทำ ถ้าเห็นว่ามันไม่ค่อยเหมาะ หรือต้องไปที่ยวกลับดึกกับเพื่อน เริ่มมีความคิดที่ไม่อยากไปด้วย ลูกคนที่เรียน ม. 3 เคมีเคยซื้อแต่ของในห้างเท่านั้น ก็เริ่มเปลี่ยนเป็นหาซื้อของตามตลาดที่ราคาไม่แพง แต่ใช้ทดแทนกันได้”

สำหรับตัวเยาวชนเอง ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ไว้ดังนี้

(ดาว) “ศีลธรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก เพราะทำให้เรามีความสุขเป็นคนดี อีกทั้งยังทำให้ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกับเราได้ดี ไว้ใจกัน”

(นุช) “ศีลธรรมมีความสำคัญมาก เพราะว่าเราจะได้ฝึกตนเอง เช่น การตบยุง เวลาที่ยุงกัดเราก็ไม่ควร โกรธหรือขาดสติไปตบมัน แต่เราจะเป่าหรือปัดมันเบา ฝึกสติ มีน้ำใจ (ศีลข้อ 1)”

(ซี) “เมื่อก่อนเชื่อบาปบุญน้อย เชื่อว่าวิบากกรรมมีจริงแต่มันคงทำอะไรเราไม่ได้มาก ค่ะ มาอยู่โสภ ได้ความรู้จากพ่อท่าน จากสมณะทำให้เชื่อมากขึ้น วิบากกรรมมีจริง อย่างเช่น ถ้าเราทำประชดประชันใส่คนอื่น แล้วคนอื่นก็จะทำประชดใส่เรา นั่นแหละคือวิบากกรรมส่วนหนึ่งที่เราทำกับคนอื่นแล้วมันย้อนกลับมาเกิดกับเราคะ”

(แพน) “สำหรับหนู แต่ก่อนรู้เรื่องบาปบุญ แต่ไม่ได้ปฏิบัติอะไรมาเยอะ แต่พอเข้ามาเราก็รู้และปฏิบัติศีลด้วย ทำให้เข้าใจมากขึ้นคะ”

(บุญ) “เปลี่ยนตัวเองไหม? เปลี่ยน อย่างแรกก็คือเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนความคิดที่มันดี ขึ้นให้เราเชื่อมั่นในตัวเอง เชื่อมั่นในสิ่งที่เรากำหนด ทุกอย่างคือเรากำหนดอนาคต กำหนดปัจจุบัน เพราะว่าที่ตรงนี้สอนให้เราเชื่อในกรรม กรรมที่เราลิขิตมันขึ้นมา จะกรรมดีกรรมชั่วกรรมอะไรก็ได้แล้วแต่ มันเป็นเรื่องของเราเป็นสิ่งที่เราสร้าง เราสั่งสมมันขึ้นมา เปลี่ยนตรงนี้ เปลี่ยนที่ทำให้เราพยายาม ทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้เราได้สะสมบุญที่ดีขึ้น เก็บสะสมบารมี”

(ผักกาด) “ก็ได้เปลี่ยนวิธีการคิด ว่าแต่ก่อนเรามีความคิดว่า ทำไมละทำอย่างนี้มันไม่ดีตรงไหน แล้วพอเข้ามาเรียนรู้ที่นี่ ก็เปลี่ยนความคิดเป็นว่า สิ่งที่เขาทำอาจไม่ใช่สิ่งที่เราคิดก็ได้ มัน (แต่ละคน)ก็มีความแตกต่างกัน”

(ฟ้า) “ความคิด แต่ก่อนคิดอะไรไม่ค่อยเป็น สมองกลวงๆ เราก็แค่ตื่นมาก็ไปโรงเรียน ทำการบ้าน เรียนหนังสือ แล้วก็กลับบ้านมาอย่างนี้ละ มันก็คิดอะไรที่เป็นสารประโยชน์นอกจากนี้ไม่เป็น แต่เรามาตรงนี้แล้วก็ เราก็จะหัดคิดเพื่อคนอื่นเป็น จากที่เราไม่คิดอะไร อยู่เฉยๆ ก็กลายเป็น คิดทำอะไรเพื่อให้กับสังคมมากขึ้นละ”

(มัน) “เหมือนกับเรารู้แค่ผิวเผิน เราก็ไม่ใส่ใจหรือลงรายละเอียดกับมันมาก แต่พอได้มาอยู่ที่นี่ มันเหมือนกับทำให้เราเห็นตัวเองมากขึ้น พอเราได้เห็นตัวเองมากขึ้น มันก็ทำให้เราได้เปลี่ยนแปลงจากสัมมาทิฐิที่ได้จากสมณะและครู ทำให้ได้พัฒนาทั้งด้านจิตวิญญาณเพิ่มขึ้นละ”

(โบว์) “ก็แบบ... ให้พระท่านถือไปเถอะ(ศีล) ไม่เกี่ยวกับเรา หลังจากมารู้จักอโศก ได้มาเรียนที่นี่ ก็เปลี่ยนนะคะ ทำให้เรารู้ว่ายังมีมันไม่ดี แล้วก็ทำให้เราเปลี่ยนด้วยคะ เรารู้ว่ามันไม่ดี เราก็เลยไม่กล้าที่จะทำ ยิ่งเขาเล่าให้หนักแล้วทำไหราก็ยิ่งทำให้เรากลัวมากขึ้น”

(บี๋ม) “อยู่ข้างนอกก็ร่างๆหน่อย หัวๆหน่อย พอมาอยู่ในนี้ ทำอย่างนี้ก็ได้ ทำอย่างนั้นก็ได้ ทำไมกฏมันเยอะ ความเชื่อหรือคะ อยู่บ้าน แต่ก่อนก็เชื่อว่าการทำบุญคือเอาของไปถวาย พระก็เป็นบุญ พอมาอยู่อโศก ได้ฟังหลวงปู่ว่าบุญคือการชำระกิเลส ก็เข้าใจผิดมาละ”

(ปอ) “มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เช่นเรื่องผี เราเห็นหลายๆเลย ว่า มันคืออุปาทาน หนูคิดว่าผู้ใหญ่ไม่มีเจตนาหรอกคะ แต่มันคือการขู่ไม่ให้เด็กทำไม่ดี ทำให้เด็กกลัว แต่ว่าจริงๆมันคือการสร้างอุปาทานขึ้นในจิตใจโดยที่เราไม่รู้ตัว พอเราได้มาอยู่ที่นี่ พ่อท่านสอนว่าผีไม่มี หนูก็รู้นะคะ หนูก็เชื่อ แต่มันก็ยังกลัวแต่ก็น้อยลงนะคะ ทำให้ชัดเจนว่า ในเวลากลางคืน เราจะเข้าห้องน้ำ หนูก็เคยลองไม่เปิดไฟ เราจะมองดูก่อน มองให้มันชัดๆ ก็พบว่าผีไม่มี เราสร้างความกลัวขึ้นมาเอง”

(ซุน) “ในความรู้สึกก่อนเข้า ไม่ได้คิดอะไร เชื่อบางอย่างก็เป็นอย่างนั้น เปลี่ยนในเรื่องเอาแต่ใจ ถูกขัดมาหลายๆทีในเทอมนี้ โดยที่เถียงไม่ออกเพราะ...เป็นลูกไก่ของคุณลุงนิวัช กลับมาครั้งนี่ก็ รู้สึกว่ามีความเปลี่ยนแปลง”

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของเยาวชนเป้าหมาย เป็นไปในทางพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน หลังจากการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม

สรุป ผลผลิตของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม พบว่า ทั้งพฤติกรรม และความคิดของ เยาวชนเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตามข้อมูลข้างต้น

ซึ่งผลผลิตจะยั่งยืน คงสภาพอยู่ได้นานแค่ไหน หรือจะเปลี่ยนกลับไปเป็นอย่างเดิม หลังจากออกจากกระบวนการ ผู้วิจัยก็ได้แสวงหาคำตอบในเรื่อง ผลลัพธ์ ความยั่งยืนของพฤติกรรม และความคิด และการคิดตัวนำไปใช้ในอนาคต ซึ่งได้นำเสนอ วิเคราะห์ผลข้อมูลในหัวข้อถัดไป

4. ผลลัพธ์ ความยั่งยืน และการคิดตัวนำไปใช้ในอนาคต

ผลลัพธ์ หรือ ผลกระทบ หมายถึง ผลสืบเนื่องจากการเกิด ผลผลิต ซึ่งเป็นเรื่องระยะยาวที่ผลผลิตอันหมายถึง พฤติกรรมและความคิดที่เปลี่ยนแปลงของเยาวชน อันเนื่องมาจาก กระบวนการพัฒนาศีลธรรม จะดำรงอยู่ได้ยาวนาน หรือยั่งยืนแค่ไหน ผู้วิจัยขอนำเสนอวิเคราะห์ผล เรื่องความยั่งยืน ดังนี้

4.1 ความยั่งยืนของผลการพัฒนาต่อเยาวชน ในความเห็นของสมณะ และครูการศึกษา

จากการศึกษาพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงความยั่งยืนว่า ผู้ที่บรรลุนิพพานนั้นเที่ยงต่อการนิพพาน หมายความว่า ไม่กลับกำเริบในความติดยึด ละเมิดศีลที่ได้บรรลุแล้วนั่นเอง เมื่อนำ ประเด็นความยั่งยืนสัมพันธ์ท่านสมณะการศึกษา และครูแม่ไก่ พบว่า ความยั่งยืนนั้นเป็นจริง แต่ ไม่สามารถรับรองให้กับคนอื่นผู้หนึ่งผู้ใดได้ เพราะคนๆนั้นรู้เอง เป็นเอง เป็นเรื่องปัจเจกตั้งคือ เป็น เรื่องรู้ได้เฉพาะตนของผู้ปฏิบัติเท่านั้น ดังความเห็นต่อไปนี้

ท่านอาจารย์หนึ่ง “ ความมั่นคงถาวรนั้นมันก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เรื่องของจิตวิญญาณมันไม่ได้ใช้ระยะเวลาเพียงสั้นๆ ต้องใช้เวลาที่เรียกว่า... บางครั้งก็ต้องนั้น แผลตายแล้วเกิดอีก มันต้องซึมซับไปเรื่อยๆ นั่นแหละ แต่คนที่ได้ก็มี ได้ในขณะที่เขามาเรียน เช่น เขามาเรียนสัมมาสิกขาที่ตั้งใจตั้งใจถือศีล 5 ละอบายมุข กินมังสวิรัตินั้นคือได้ ถาวรก็มี แต่ก็จะไม่มากเท่ากับคนไม่ได้ ถึงอย่างนั้นเราก็มีเวลาที่จะพัฒนาเขาระยะเวลา 6 ปี เราจะ มองว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมคนนี้ ถ้าเป็นระบบที่ไม่ได้อยู่ร่วมกันใช้ชีวิตร่วมกันการซึมซับ ความดีมันก็จะยากยิ่งขึ้นไปใหญ่ สอนความรู้ทั่วไปมันไม่ได้ยากเท่าไรหรอกแต่สอนคุณธรรม ความดีนี้ต้องใช้เวลาทั้งชีวิตนะ ”

ท่านสมณะโพธิสัทธา “ ในศาสนา ไม่ได้หวังว่าต้องการปริมาณมากๆ ถ้าผู้ใดปฏิบัติ และมีบารมีเต็มมาดีแล้วก็จะพัฒนาไปตามภูมิ ตั้งแต่ปุณณสูตักขยานชน สูโศคาบัน สกิทาคาฯ อนาคาฯ อรหันต์ ถ้าเขามีภูมิมาแล้วก็มีมาต่อภูมิ ”

ครูใจจริง “จะยั่งยืนหรือไม่อย่างไร ดูได้จากในช่วงที่เขาอยู่กับเรา เราใช้มรรค 8 เดิน ก็อยู่ที่กระบวนการที่เราให้เวลา ให้สัมมาทิฐิ เราก็จะให้เต็มที่ และจะประเมินผลก่อนว่าเขาได้แค่ไหน หากเขายังไม่ได้สมาธิเลย เราก็ต้องให้เต็มที่ ตอนนั้น เราก็จะพยายามมาก ให้เขาทำให้ได้ ถึงจิตเป็นสมาธิ ตอนสุดท้าย ถ้าเขาได้จริง เขาก็จะกลับมาช่วยงานแล้วแต่เวลาที่มี และหลังจากนั้น เราก็ยังติดต่อเขาอยู่ ยังมีการพูดคุยให้สัมมาทิฐิต่อเนื่อง เหมือนญาติ และมีการจัดกิจกรรมศิษย์เก่า เรียกพบ เพื่อให้เด็ก(ศิษย์เก่า)ที่อยู่ข้างนอกมาเพิ่มเติม อีกอย่างหนึ่ง สำหรับคนที่อยู่ช่วยวัด หรือข้างวัด ก็จะมีการสืบต่อ มีกระบวนการเพิ่มอิ...(พัฒนาต่อออกจากเดิม)ให้กับพวกเขาต่อไป ไม่ทิ้งมรรค 8 ก็ยังทำได้ต่อ เพราะเป็นหลักของการดำเนินชีวิตในโลกจริง การทำรูปแบบไปแสดงในสังคม เมื่อสังคมมีปัญหา แล้วนำเสนอรูปธรรมที่ชัดเจน ควรนำไปใช้ทุกโรงเรียน...อย่างไรก็ตามทุกอย่างก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมไปเป็นธรรมดา ศาสนาพุทธก็ต้องเสื่อม ศาสนาพุทธก็ประมาณ 5000 ปี ”

4.2 ความยั่งยืนในความรู้สึกรักนึกคิดของเยาวชน

สำหรับตัวเยาวชนเอง ส่วนใหญ่จะมั่นใจในกระบวนการปรับเปลี่ยนของตนเองว่าจะยั่งยืน เห็นได้จากกรให้สัมภาษณ์ของเยาวชนหลายคน ดังนี้

(มัน)“...ไม่ค่ะ ถึงเราจบออกไป หลักๆอย่างน้อยก็เรื่องสัมมาทิฐิ เหมือนที่นี้สอนให้เราก็เหมือนฉิคฉินตัวหนึ่ง ทำให้เราพอออกไปเปรียบเทียบกับอยู่ในนี้เป็นอย่างนี้นะ อยู่ข้างนอกเป็นอย่างนี้ ทำให้เราได้เห็นโลกข้างนอกมากขึ้น ทำให้เรามองเห็นทั้งคุณและโทษ ไม่ใช่ออกไปแล้ว เราก็สักว่าเอาแต่เสพออย่างเดียว ทำให้เรามองเห็นทั้งด้านดีและไม่ดี อย่างน้อยอย่างหลักๆก็ได้สัมมาทิฐิตะ มันอาจจะกลับมาเสพบ้างก็ได้ค่ะ แต่มันทำให้เราไม่หลงพุงเข้าไปเสพมันเต็มๆ”

(ฟ้า) “เรื่องหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง ก็คือเรื่องกินมังสวิรัต อยู่ที่นี่เราก็กินมังสวิรัตก็กินอยู่ทุกวันๆ และสอนให้เรารู้ว่าไปเบียดเบียนชีวิตคนอื่นมันไม่ดี ก็คงจะยั่งยืน ...เป็นอย่างนั้น”

(ผักกาด) “ที่ติดตัวไป ...นิสัยการทำงานค่ะ เราทำงานนี้เสร็จ ถ้าคนอื่นต้องการความช่วยเหลือ เราก็จะพยายามที่จะไปช่วยเขา เหมือนกับการชวนขายงานไม่ให้ตัวเองอยู่หนึ่งแล้วก็ช่วยเหลือคนอื่น”

(บวม) “...แยกแยะ ในสิ่งถูกในสิ่งที่ผิด ที่นี้สอนให้เราแยกแยะให้คุณความเหมาะสม รู้สึกว่าตัวเองได้ตรงนี้ แยกแยะในสิ่งที่ถูกที่ควร และมันจะติดไปใช้ต่อไป”

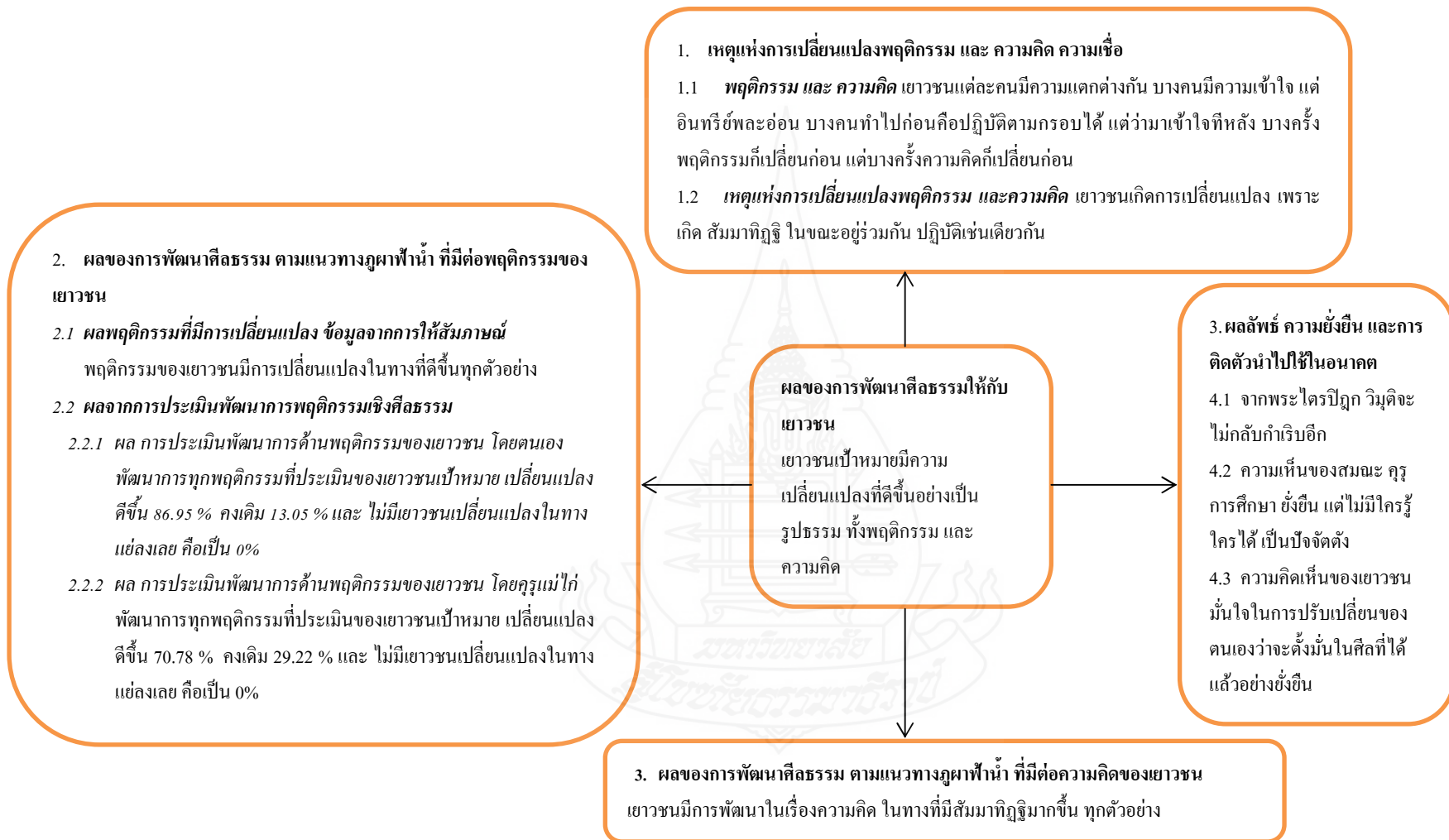
(แพน) “สิ่งที่คิดออกไป มีเรื่องสัมมาทิฐิ กับความอดทน ที่นี้ให้สัมมาทิฐิ จนคิดว่า ออกไปเราจะไม่เป็นอย่างนี้นะ ไม่ทำอย่างนี้นะ เรื่องความอดทน คงถ้าออกไป เราคงได้ออดทน ออกไปก็ต้องอดทนต่อผัสสะที่มาเป็นกลุ่ม อาจจะเรื่องในโรงเรียน คิดว่า เราจะไม่ตอบโต้เขา แต่เราจะนิ่งไว้”

(ปอ) “..ถ้าในเรื่องรูปธรรม ก็ในเรื่องการทำอาหาร ม. 1 อยู่ที่ชมร.(ชมรมมังสวิรัตติ แห่งประเทศไทย) ก็ได้เป็น จากแม่ครัวจริงๆ และได้ลงมือทำจริงๆ ได้หัดแปรรูป ... อีกสิ่งหนึ่งที่แม่ ไม่อยากได้ก็ได้มาแล้ว คือความอดทน การอยู่ตั้งแต่ ม.1- ม.6 มันต้องใช้ความอดทนมากเลยนะค่ะ ไม่ใช่การอยู่เพื่อพ่อเพื่อแม่ หรือเขาบังคับเราอยู่ เพราะถ้าเราไม่เอาก็ไม่เอา ใครเขาจะบังคับเราได้ ทำให้สมมติเราต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ในสังคมมันทำให้เราทำร่วมกับเขาได้ดีขึ้น...”

(เมย์) “อะไรที่ได้ติดตัวไป จริงๆแล้วได้การทำงาน จากวิธีการ การทำงานแบบนี้ ต้องใช้อย่างไหน แล้วก็ได้ออดทน ทนผืนต่อผัสสะที่มากระทบเราอย่างนี้ค่ะ ธรรม เหมือนเมย์ ค่ะ มันก็ได้การทำงาน การเก็บรายละเอียด จากการทำ 5 ศ. เราเป็นผู้หญิง มันก็ควรสะอาด อะไร อย่างนี้ค่ะสิ่งที่ได้ การฝึกอารมณ์ให้ดีขึ้นจากอารมณ์ที่ไม่ดี ที่นี้จะให้สัมมาทิฐิว่าจะคิดอย่างไร ได้ ตรงนี้ค่ะ”

(บอย) “คิดว่ายั่งยืนแน่นอน”

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลข้างต้น จะพบว่า รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหขาวโสก เป็นรูปแบบซึ่งผสมผสานด้วยวิธีการหลากหลาย แต่ทุกวิธีการมุ่งเน้นการให้สัมมาทิฐิแก่เยาวชน โดยมีเป้าหมายในทางโลกกุตระ คือลดกิเลสของเยาวชนในระดับศีล 5 และผลของการพัฒนาเยาวชนพบว่า เยาวชนเป้าหมายมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งพฤติกรรม และความคิด อีกทั้งผู้รับการฝึกฝนพัฒนาก็มั่นใจในความยั่งยืนของผลที่ได้จากการพัฒนา

ภาพที่ 7.1 ผลของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาริมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกฎหมายพำน้ำ

บทที่ 8

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื่องจาก ผลจากการพัฒนาแนวทางโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดปัญหาในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง ซึ่งมุ่งเอาชนะคะคานทางการเมืองด้วยความรุนแรงมากขึ้นๆ โดยเชื่อว่าผู้ชนะเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ ทางด้านเศรษฐกิจก็ปรากฏ การฉ้อฉล คอร์รัปชัน มีการต่อสู้เพื่อให้ได้ครอบครองอำนาจทางผูกขาดด้านเศรษฐกิจ เช่น การเป็นผู้ผูกขาดตลาดรายใหญ่ การได้มาซึ่งสัมปทานต่างๆ เช่น พลังงาน บ่อน้ำมัน แก๊สธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยวิธีการคอร์รัปชัน และแม้แต่ทางด้านสังคม ก็มีปรากฏการณ์ครอบครัวแตกแยก คุณแม่มีต้น เด็กที่ขี้เกียจ คนหนุ่มสาวหลงเมือง คนแก่คนเฒ่าชนบท อาชญากรรม ทั้งปล้น ฆาตกรรม ปัญหายาเสพติด คนเจ็บป่วยทางจิต คนฆ่าตัวตาย ฯลฯ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสิ่งที่ปรากฏเหล่านี้ เริ่มต้นล้วนเกิดจากความอ่อนแอภายในจิตใจ ประกอบกับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้คัดกรองอาศัยการส่งผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ทำให้คนไทยเกิดความอยากที่จะร่ำรวยจนตกเป็นทาสของเงินตรา เกิดความอยากได้ข้าวของที่ทันสมัยจนตกเป็นทาสของวัตถุ อีกทั้งเกิดสภาพเอาแต่ใจตัวเองอย่างไม่คิดถึงผลกระทบต่อใคร ทำให้อารมณ์แปรปรวนรุนแรง ทำให้กลายเป็นคนรักสบาย ปลูกฝังจนกลายเป็นนิสัยขี้เกียจและสร้างความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเรื่อยๆ

หากยังไม่มีกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับเยาวชน ให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันด้านทานกระแสโลกาภิวัตน์ในส่วนที่ทำให้ลายวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยแล้ว อนาคตของประเทศไทยก็เป็นอันน่าห่วงอย่างมาก ทำให้เกิดคำถามว่า จะทำอย่างไรให้เยาวชนเรียนรู้ และเข้าใจโลก เข้าใจชีวิตอย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิเหมาะสมกับตนเองและสังคม ทำอย่างไรจะฝึกฝนเยาวชนให้เข้มแข็งพอที่จะเอาชนะใจตัวเอง ไม่หลงค่านิยมวัตถุที่ถูกส่งเข้ามา ยั่วเย้า มอมเมา และกระตุ้นกิเลสของแต่ละคนให้อยากได้ อยากมี อยากเป็น จนเป็นเหตุให้เยาวชนไทยจำนวนมากไม่สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองต้องไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม ก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจ อีกทั้งส่งผลให้เกิดความเบี่ยงเบนทางด้านพฤติกรรม สร้างปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคมในที่สุด

ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษา กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ เกรือแหขาวโสก เนื่องมาจากประสบการณ์ตรงของผู้ทำการวิจัยซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการศึกษาของสัมมาสิกขา โดยทำหน้าที่ ครู(ครู) มาเป็นเวลา มากกว่า 10 ปี และพบว่าท่ามกลางความเชื่อวาทกรรมของค่านิยมจากกระแสโลกาภิวัตน์ เยาวชนส่วนใหญ่ที่ผ่านการเรียนรู้จาก

ที่นี้ ก็ยังสามารถยื่นข้ออยู่ท่ามกลางกระแสดังกล่าวอย่างไม่สะทกสะท้าน ทำให้ผู้วิจัยสนใจ และพยายามศึกษากระบวนการที่ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง และยังคงจะเฝ้าดูต่อไปว่า การพัฒนาเยาวชนของชาวโศก จะสามารถสร้างเยาวชนที่พึงปรารถนาของประเทศชาติ ตามเป้าหมายการพัฒนาเยาวชนของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งสร้างคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ไม่ตกเป็นทาสของค่านิยมที่คิดได้ต่อไปได้หรือไม่

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อนำเสนอ รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนจนจิตใจเข้มแข็งสามารถที่จะตั้งมั่นต่อสิ่งชั่วร้าย ไม่เป็นทาสค่านิยมส่วนที่ไม่เหมาะสมจาก ข้อมูลข่าวสารที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งศึกษาการใช้ทฤษฎี สัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ในอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาศีลธรรมในระดับศีล 5 ให้กับเยาวชน ใช้ตัวอย่างจากเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุฎาฟ้าน้ำเป็นกรณีศึกษาเป้าหมาย สืบเนื่องจากผู้วิจัย ได้ทำหน้าที่พัฒนาเยาวชนให้กับ กุฎาฟ้าน้ำ มา นานกว่า 10 ปี ทำให้เห็นการพัฒนาของเยาวชนเชิงประจักษ์ นำไปสู่ การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสังเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ เครื่องมือของชาวโศก โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล จากวัตถุประสงค์เฉพาะ 3 หัวข้อ ได้แก่

1. สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย
2. แนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 และการพัฒนาศีลธรรมแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ
3. ผลของการพัฒนาศีลธรรม ด้วยวิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ ที่มีต่อ พฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันทั้งด้านความเป็นอยู่ พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย การนำแนวคิด วิธีการสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้พัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ ตลอดจนผลของการพัฒนาที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย อีกทั้งเก็บ ข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการพฤติกรรมทางศีลธรรมเพื่อสนับสนุนข้อมูล ผลของการพัฒนา ดังกล่าวอีกทางหนึ่งด้วย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยฝังตัวอยู่ในพื้นที่ เพื่อ ทำการศึกษา และทำงานภาคสนามตลอดภาคการศึกษาที่ 2/2555 ซึ่งเป็นช่วงที่เยาวชนต้องอยู่ประจำ ร่วมกับครูแม่ไก่ตลอด 24 ชั่วโมง คือ ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 - เดือน เมษายน พ.ศ. 2556 และ ทำงานภาคเอกสารจนเสร็จสิ้นภารกิจใน เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มาจาก 3 แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล คือ 1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดย 1) การสัมภาษณ์ สมณะผู้ดูแลการศึกษาเครือแหวกุฎาฟ้าน้ำ สมณะบินบน ถิ

รจิตโต 1 รูป ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด องค์ประกอบ และวิธีการของกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตัวแทนสมณะการศึกษา 2 รูป ตัวแทนครูแม่ไก่เยาวชนฝ่ายชาย 4 คน ตัวแทนครูแม่ไก่เยาวชนฝ่ายหญิง 4 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และความคิดของเยาวชน บทบาทของตน กระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน และผลที่ได้รับจากการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน ตัวแทนผู้ปกครองเยาวชน จำนวน 3 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรม และความคิด ก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของกุฎาฟ้าน้ำ 2) การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย รวม 23 คน สนทนาในข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิด ก่อนและหลังเข้าสู่การดูแลของกุฎาฟ้าน้ำ และคณะครูกุฎาฟ้าน้ำ สนทนาในข้อมูลเกี่ยวกับ พื้นฐานทั่วไป จุดเด่นจุดแข็งของกระบวนการ ปัญหาอุปสรรค การนำไปใช้กับสังคม 3) การสังเกตและสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ในกรณีที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ 2. ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลการประเมินผลการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านศีลธรรมของเยาวชนเป้าหมาย โดยให้เยาวชนประเมินตนเอง และให้ครูผู้ดูแลประเมินอีกทางหนึ่งด้วย 3. การใช้ข้อมูลแบบทฤษฎีจากเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ โดยพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิ์รักจิต ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนของกุฎาฟ้าน้ำ จากหลักสูตร คู่มือแม่ไก่ ตารางชีวิตประจำวัน แบบประเมินศีลธรรม และแบบประเมินอื่นๆ ของโรงเรียนสัมมาสิกขาฟ้าน้ำ

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้หลักการยืนยันข้อเท็จจริงจากเจ้าของข้อมูลหลัก การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และการจำแนกข้อมูลเป็นความคิดเห็น และข้อมูลในส่วนของกรณีเล่าเรื่อง สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้กระทำไปพร้อมๆกันกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ แล้วสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ แล้วนำเสนอ โดยการบรรยายเชิงอุปนัย

1. สรุปผลการวิจัย

สรุปสังเคราะห์ผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. พื้นฐานทั่วไป การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ
2. สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนในความดูแลของกุฎาฟ้าน้ำ
3. แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และ การพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางกุฎาฟ้าน้ำ
4. ผลของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

5. รูปแบบ การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วย วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวโศก

1.1 พื้นฐานทั่วไปของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของภูผาฟ้า น้ำ

การศึกษาและพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ นั้น เป็นความหวังหนึ่ง ในการกอบกู้การศึกษาของประเทศชาติ เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ในการเอาชนะ ค่านิยมทุนนิยม บริโภคนิยม ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งๆที่ไม่เหมาะสมกับสภาพจริงของประเทศไทย ซึ่งตรงกับเป้าหมายของการศึกษาของประเทศไทยตามนโยบายการศึกษาของชาติ

การให้ศึกษากับเยาวชน ของชาวโศก เริ่มต้นเมื่อชาวโศกที่มาวมกลุ่มกัน มีลูกหลานที่จะต้องดูแลและ ชาวโศกต้องการให้ลูกหลานอยู่ในสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดี จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ต่อมาจึงเกิดการศึกษารองเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้า น้ำ ขึ้น ซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะอุปถัมภ์ คือ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนในระบบ ตั้งอยู่ที่ลานนาโศก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รับเยาวชนจากนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ ที่สมัครใจ ต้องการพัฒนาศีลธรรมให้กับตนเอง ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ซึ่งแตกต่างกับโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่นตรงที่ แนวทางภูผาฟ้า น้ำ จะเน้นการให้มีคุณแม่ไปอยู่ร่วมกับเยาวชนตลอดเวลา เน้นการเรียนรู้ สัมมาทิฎฐิในทุกกิจกรรมของการดำเนินชีวิต และตรวจสอบตนเองเป็นระยะๆ วันละหลายครั้ง อย่างต่อเนื่อง โดยคุณแม่ไปบ้าง สมณะการศึกษาบ้าง ซึ่งเยาวชนที่สังกัดลานนาโศก คือกลุ่มเยาวชนเป้าหมายของการทำการวิจัยครั้งนี้

เป้าหมายของการศึกษาแนวทางภูผาฟ้า น้ำ คือ การทำให้เยาวชน มีศีล 5 ละอายมุขได้ ซึ่งจะแสดงออกในการพึ่งพาตนเองได้ เป็นอิสระจากสิ่งชั่วร้ายภายนอก และไม่เป็นการให้ครอบครัวยุติธรรมและสังคม และสามารถเสียสละให้กับผู้อื่นและสังคมได้มากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่เยาวชนพัฒนาศีลของตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะกำลังศึกษา ซึ่งเป็นก้าวเริ่มต้นของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีจุดเด่นอยู่ที่สามารถนำแนวคิด และวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้ได้จริง โดยการเปลื้องนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ได้อย่างน่าอัศจรรย์ เน้นการให้สัมมาทิฎฐิในทุกบริบท และจุดแข็งที่สุดอยู่ที่คำว่า ‘ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน’ คือ การมีบุคคลากรที่มีคุณสมบัติในการดูแล และพัฒนาเยาวชนได้จริง มาทำหน้าที่ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ในมุมมองกลับกัน ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ก็คือ การขาดแคลนบุคคลากรที่จะทำหน้าที่แม่ไป ในกระบวนการแม่ไปลูกไป เพราะการเป็นแม่ไปที่ดีต้องมีความยินดีที่จะเสียสละความเป็นส่วนตัว รับหน้าที่ดังกล่าว อีกทั้งจะต้องมีตัวจริงที่ทำได้แล้วในศีลที่กำหนด

ไม่ใช่อารมณ์ในการจัดการกับเรื่องราวที่มากระทบ และไม่ทำตามใจตนเองได้จริงจนสามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนในการใช้ชีวิตและแก้ปัญหาที่ประสบ

มีความเป็นไปได้ที่จะนำรูปแบบการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้าขึ้นไปใช้ โดยทั่วไปในสังคม ไม่ใช่เป็นเพียงเพราะ เป็นการนำหลักการทางศาสนาโดยใช้ทฤษฎีหลักของพระพุทธเจ้ามาใช้ แต่ด้วยสามารถทำให้เห็นเห็นผลได้จริง ไม่ต้องลงทุนมาก และทำได้ทันทีอีกด้วย เพียงแต่อาจไม่สามารถขยายให้ใหญ่โตได้รวดเร็วดังใจ เพราะต้องใช้บุคลากรที่ปฏิบัติได้จริงในเรื่องศีลธรรม เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ

1.2 สภาพปัจจุบัน พื้นฐานพฤติกรรมและความคิด ของเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า

1.2.1 สภาพปัจจุบัน ที่มา จำนวน การแบ่งกลุ่มและสภาพแวดล้อม

เยาวชนเป้าหมายทั้งหมด เป็นนักเรียนที่มาจาก โรงเรียนสัมมาสิกขาต่างๆ ในเครือข่ายหอ โศก จำแนกเยาวชนตามชั้นเรียน และที่มาของโรงเรียนขณะทำการวิจัย (ภาคการศึกษา 2/2555) พบว่า มีเยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้าในระบบแม่ไก่ลูกไก่ 1. จำนวน และที่มา เยาวชนทั้งหมดมี 23 คน มาจาก 1) โรงเรียนสัมมาสิกขาศาลือ โศก จำนวน 17 คน 2) โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือ โศก จำนวน 3 คน โรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมโอ โศก จำนวน 3 คน 2. การแบ่งกลุ่มและสภาพแวดล้อม เยาวชนจะอยู่ร่วมกับครูแม่ไก่ แล้วแต่ครูแม่ไก่จะอยู่ที่ใด และจะเคลื่อนย้ายไปตามแต่แม่ไก่ที่จะนำไป ทุกกลุ่มก็จะใช้ชีวิตชีวิตตามตารางเวลาชีวิตปกติของชาวโศก และ เรียนรู้จากกับกิจกรรมที่แม่ไก่พาทำ ทั้งหมดแบ่งกลุ่มเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครูแม่ไก่ใจจริง ชาวหินฟ้า มีครูแม่ไก่ผู้ช่วย 2 คน คือ ครูแม่ไก่ตั้งใจ วงษ์สมศรี และครูแม่ไก่เยาวภา โคตรบรม มีลูกไก่ รวม 10 คน ฝึกฝนตนเอง อยู่ที่ พุทธสถานศาลือ โศก 2) กลุ่มครูแม่ไก่สุภาพ เพชรสุข มีลูกไก่ รวม 2 คน ฝึกฝนอยู่ที่ ลานนาโอ โศก เชียงใหม่ 3) กลุ่มครูแม่ไก่วิชัย เจียมวิจิตรกุล มีลูกไก่ รวม 5 คน ฝึกฝนอยู่ที่ ลานนาโอ โศก เชียงใหม่ 4) กลุ่มครูแม่ไก่อรุณ แสนมหามงคล มีลูกไก่ 1 คน ฝึกฝนอยู่ที่ ชุมชนเพชรผาภูมิ กำแพงเพชร 5) กลุ่มครูแม่ไก่ทนสู อุปชาติ มีลูกไก่ 1 คน ฝึกฝนอยู่ที่ ชุมรมมังสวิวัติ เชียงใหม่ 6) กลุ่มครูแม่ไก่นิวซ์ ดันดิวัฒนไพศาล มีลูกไก่ รวม 4 คน ฝึกฝนอยู่ที่ ฐลีฟ้ารีสอร์ท เชียงใหม่ และที่ บริษัท ฐลีฟ้า จำกัด กรุงเทพฯ

1) สภาพพฤติกรรมของเยาวชน

เยาวชนในความดูแลของภูผาฟ้า เคยอาศัยอยู่ประจำ เรียนรู้ในระบบ การศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาอื่นๆของชาว โศกมา ก่อนที่จะสมัครใจมาอยู่ในความดูแลของ ภูผาฟ้า ทำให้เยาวชนเป้าหมาย ไม่มีพฤติกรรมหยาบที่ร้ายแรง ส่วนใหญ่แล้ว เยาวชนมี พฤติกรรมที่ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีเด็กที่มีอาการ ต้องการเล่นเกมบ้าง นอนขี้เกียจบ้าง ไม่มีพลังบ้าง

ในตอนต้นของภาคการเรียน หลังจากเข้าสู่กระบวนการ ก็พัฒนาพฤติกรรมขึ้นเห็นได้จากการกำหนดรู้ว่า ตนเองมีเรื่องอะไรที่ยังทำไม่ได้ดี ที่มักจะละเมิดอยู่ และมีการชวนชวนมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ในด้านพฤติกรรมตามกรอบศีล 5 พบว่า เยาวชนแม้จะทำผิดศีล 5 ตามกรอบของชาวอโศกที่แตกต่างกว่า ละเอียดกว่าที่สังคมทั่วไปหมาย เข้าใจ และใช้กัน ก็เป็นเรื่องที่เล็กน้อยมาก เมื่อเทียบกับเยาวชนในสังคมทั่วไปภายนอก

2) สภาพความคิดของเยาวชน

มีความคิดหลากหลาย มีบ้างที่ยังไม่เห็นโทษภัยของการผิดศีล แต่ส่วนใหญ่ มีความสังวร ระมัดระวังความคิดที่เกิดขึ้น ไม่ให้เป็นไปในทางอกุศล และฝึกคิดให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งเสียสละ ลดละเลิก กิเลสที่ตนเองติดอยู่ โดยมีศีล 5 และสัมมาทิฐิ ที่ได้เรียนรู้ เป็นตัวขัดเกลาตนเอง ความคิดโดยทั่วไปของเยาวชน พบว่า เนื่องจากการได้มีพื้นฐานการปฏิบัติศีลของเยาวชนเป้าหมาย ทำให้ความคิดของเยาวชนจะเป็นไปในทิศทางมุ่งที่จะ ลดละเลิก พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกรรม ว่าส่งผลให้กับชีวิตต่อไปในอนาคต และมีความคิดความเข้าใจว่า สิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี มีสัมมาทิฐิเบื้องต้นมาบ้าง เยาวชนส่วนใหญ่ จะมีความเข้าใจเรื่องของศีลดี เข้าใจในเรื่องสัมมาทิฐิ และมีความคิดเกรงกลัวต่อบาป

3) เหตุแห่งปัญหาเชิงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนมักที่จะเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว ทำตามความเคยชินที่ทำบ่อยๆจนสั่งสมกลายเป็นนิสัยของเยาวชนนั้น ส่วนเรื่องของความคิดนั้น เยาวชนมักจะไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง มักจะคิดทำตามค่านิยมของสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ติดมากับสภาพแวดล้อมเดิม และสื่อต่างๆ โดยไม่มีการกลั่นกรอง แม้ในปัจจุบัน เยาวชนเริ่มเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม ก็ยังพบปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิด ถึงจะลดลงบ้างก็ตาม ซึ่งอาจจะแสดงที่มาของเหตุแห่งพฤติกรรมได้ เป็น 3 ส่วน คือ 1. จากตัวเยาวชนเอง แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) *ตัวเยาวชนไม่มีสัมมาทิฐิ* คือ เริ่มจาก เยาวชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือเข้าใจผิดไปว่า สิ่งไหน อะไรเหมาะสม ที่จะแสดงออกในสถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ ทำให้ทำตามกระแสสังคม ต่อเนื่องมาจนเกิดความเคยชิน 2) *ตัวเยาวชนไม่แข็งแรงทางใจพอที่จะเอาชนะความอยากได้* คือ เยาวชนบางคนทราบถึงการแสดงออกของตนว่าไม่เหมาะสม แต่ก็ไม่สามารถต่อสู้เป็นนายเหนือค่านิยมที่ได้รับรู้มาได้ เรียกว่า อินทรีย์พละอ่อน ทำให้ตนเองพ่ายแพ้ต่อกิเลส เช่น ติดเทคโนโลยี เล่นเกม ติด internet ฯลฯ 3) *ตัวเยาวชน เผลอสติ เพราะขาดการระวังสังวร* คือ เผลอใจ เผลอปล่อยให้ความเคยชินทำงาน คือ หลังจากทราบแล้วว่า อะไรมีจลา อะไรสัมมา เขาก็จะเริ่มปฏิบัติศีล แต่เนื่องด้วยยังใหม่ต่อการฝึกฝน ทำให้สติหลุด เผลอสติทำไปโดย ควบคุมไม่เท่าทันกิเลสความเคยชิน 2. จากผู้ปกครอง และสังคมรอบบ้าน เนื่องจาก

ผู้ปกครอง พ่อแม่ไม่มีเวลา ปล่อยเยาวชนให้เป็นไปกับสังคมรอบบ้าน แกรมผู้ปกครองบางคนก็ไม่มี ความเข้าใจในสัมมาทิฐิ ทำให้ส่งเสริมเยาวชนไปในทิศทางตามค่านิยมของสังคม 3. จากครูที่ยังมี ความสามารถไม่เพียงพอ นอกจาก ตัวเยาวชน ผู้ปกครองแล้ว ตัวครูบางท่านก็เป็นที่มาแห่งเหตุที่ทำให้ เยาวชนมีพฤติกรรม และความคิดอย่างที่เป็นอย่าง เป็นเพราะที่ผ่านมา วิธีการดูแลของครูยังให้ ความใกล้ชิดเยาวชนไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการที่บริบูรณ์ จะเห็นได้ว่า ปัญหา เชิงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน เป็นปัญหาองค์รวม คือ เริ่มต้นจากตัวเยาวชนเอง ต่อมาก็พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนครูที่ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งล้วนแต่เกิดเพราะ คนเหล่านี้ยังเป็น คนที่ยังมีกิเลส ซึ่งทำให้หลงนำพาดน และคนรอบข้างไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งหาก จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ได้ผลอย่างถึงที่สุด ก็คือจะต้องลดกิเลสในทุกระดับบุคคลนั่นเอง

1.3 แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และ การพัฒนาศีลธรรมแนวทางภูผาฟ้า น้ำ

การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตาม แนวทางภูผาฟ้า น้ำ หมายถึง การนำแนวคิด วิธีการ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และแนวทางภูผาฟ้า น้ำ มาร้อยเรียงกันเพื่อให้เกิด กระบวนการชุดหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน กระบวนการชุดนี้ มีองค์ประกอบที่ มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชน จากปัญหาคิดข้องอยู่กับ อบายมุข สิ่งชั่วช้อมมอมเมา ที่ถูกสร้างให้เป็นค่านิยม โดยระบบทุนนิยม บริโภคนิยม และอำนาจ นิยม ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ กระแสโลกาภิวัตน์ ไปสู่ ความเป็นอริยะชน ที่พ้นจาก ความเป็นทาส เป็นอิสระและตั้งมั่นเหนือค่านิยมดังกล่าว อย่างสิ้นเชิง ในระดับ อบายมุข และมีศีล 5 เป็นมาตรฐานตัวชี้วัด ด้วยวิธีการสร้างความเข้มแข็งทางใจ จากความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มี สัมมาทิฐิในระดับศีล 5 ผ่านระบบแม่ไก่ลูกไก่ อันประกอบด้วย เยาวชนลูกไก่ที่มีความยินดี ที่จะ ฝึกฝนปฏิบัติศีล 5 ในการใช้ชีวิตประจำวัน ประเมินตนเอง รับผิดชอบเพิ่มเมื่อละเมิดศีล และ พร้อมที่จะ เชื่อฟัง สนทนาแลกเปลี่ยน ติดตาม ครูแม่ไก่ ซึ่งเป็นเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิต ภายใต้งค์คมของคนมีศีลและวัฒนธรรมของชาวโคก

1.3.1 แนวคิด สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 จากหนังสือสมาธิพุทธ เป็นแนวคิดที่ มี เป้าหมายมุ่งที่จะสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ มนุษย์ที่หมด กิเลส ตัณหา อุปาทาน หรือย่อๆก็คือ ให้หมดความเห็นแก่ตัวเป็นที่สุด เป็นหลักการสำคัญเอกของการ ปฏิบัติธรรมในศาสนาพุทธ โดยมีกระบวนการอันประกอบด้วย การเรียนรู้ และปฏิบัติ มรรค 7 องค์ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และจะบรรลุผล เป็นสัมมาสมาธิ อธิบายเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายอย่างเชิงเดี่ยว

การปฏิบัติธรรมด้วยแนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจในข้อปฏิบัติว่า อย่างไรละเมิด อย่างไรไม่ละเมิดในศีลที่สมათาน (สัมมาทิฏฐิ) เป็นองค์ประธาน และประกอบกับการปฏิบัติ คือการไม่ละเมิดศีลที่กำหนดตามที่แต่ละบุคคลที่จะปฏิบัติ เช่น เชาวชนถือศีล 5 เป็นต้น ก็จะพยายาม(สัมมาวายามะ) ตั้งสติ(สัมมาสติ) ไม่ให้ละเมิด ใน สัมมาอริยมรรคองค์ที่ 2 คือ การคิด องค์ที่ 3 คือ การพูด องค์ที่ 4 คือการกระทำ องค์ที่ 5 คือการ ประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบกันเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยมีองค์ที่ 6 คือ ความพยายามต่อเนื่อง และองค์ที่ 7 คือ การมีสติกำหนดรู้ ตามรู้ ความจริงที่เกิดขึ้นว่ามีอาการชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย เมื่อ กระพบผัสสะ คือเผชิญกับสิ่งที่เป็นเครื่องทดสอบศีลของตน ว่าหวั่นไหวหรือไม่ แคไหน อย่างไร และจะจัดการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางที่ลด ละ เลิก ให้ศีลที่ตนตั้งสมათานไว้สมบูรณ์ เป็นการ ตรวจสอบตนเองว่า ทำได้ หรือยังไม่ได้ และปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องแคไหน หรือปฏิบัติจนเป็นปกติ ในศีลข้อนั้นๆ เรียกว่า เกิดผลเป็นสัมมาอริยมรรคองค์ที่ 8 คือความมีสมาธิแบบพุทฺธ หรือคือ ความ ตั้งมั่นของจิตในการที่ไม่ละเมิดศีลที่ตนได้ถือปฏิบัติ และหากได้ผลเป็นสมาธิแล้วก็จะสั่งสมเป็น สัมมาญาณ และสัมมาวิมุติต่อไป ซึ่งก็คือความเป็นปกติในศีลนั้นอย่างยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลง คือ มั่นคงในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างเที่ยงแท้ถาวร

2) สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อธิบายอย่างบูรณาการ

เป็นการทำงานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 โดยสภาพการปฏิบัติจริงนั้น จะทำงานอย่างบูรณาการกัน คือทำงานไปด้วยกัน พร้อมกัน การมีความเห็นที่ถูกตรงเป็นประธาน มีความพยายามที่ถูกต้องทำได้อย่างต่อเนื่อง มีสติควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในศีล ในธรรมที่กำหนด เป็นกรรมฐาน ในกิจกรรม ในพฤติกรรมใดๆ ก็สั่งสมให้บรรลุสภาพธรรม เป็นองค์ประกอบอย่าง บูรณาการ มรรคทั้ง 3 องค์ก็จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติ กับการประพฤติปฏิบัติ มรรค 4 องค์คือ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เป็นการดำเนินชีวิตไปในทาง สัมมาอริยมรรค สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริออกจากกาม ดำริออกจากพยาบาท ดำริออกจากความ เบียดเบียน สัมมาวาจา คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพื่อจ้อ สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำทุกอย่างทั้งกาย วาจา ใจ ในเรื่องที่เป็นการผิดศีลข้อ 1 ตั้งแต่การไม่ฆ่าสัตว์ และสูงขึ้น ไปเป็นอริศีลได้แก่การเบียดเบียนทุกชนิด ศีลข้อ 2 ตั้งแต่การไม่ลักทรัพย์ และสูงขึ้น ไปเป็นอริศีล ได้แก่ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ศีลข้อ 3 ตั้งแต่การไม่ประพฤตินอกใจ และสูงขึ้น ไปเป็นอริศีล ได้แก่การไม่เสพงามด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ สัมมาอาชีวะ คือ ระดับของการประกอบอาชีพ ที่เป็นสัมมามากขึ้นๆ ตามลำดับ ได้แก่การไม่โกง การไม่ล่อลวง การไม่ตลบตะแลง การไม่มอมบด ในทางผิด การไม่เอาลาภต่อลาภ จนสูงขึ้นถึงขั้นการทำงานฟรี ทุกขั้นตอนของการปรับ เปลี่ยน

มิจฉายให้เป็นสัมมานั้น เป็นการสั่งสมสัมมาสมาธิ ให้เป็นไปในทางอันเหมาะสม เรียกว่า สัมมาอริยมรรค โดยปรับเปลี่ยนทุจริต ให้เป็นสุจริต หรือคือการล้างนิวรณ์ และก็คือการสร้างสมาธิ สร้างฌานอย่างถูกต้องที่สุคนั่นเอง

1.3.2 วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8

หมายถึง วิธีที่มุ่งทำให้มรรคองค์ 8 เติบโตขึ้น ซึ่งจะเกิดได้ก็โดยการสร้างเหตุปัจจัย ทั้งภายนอก และภายใน อันนำไปสู่การเกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นองค์ประธานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นองค์ธรรมข้อแรกของมรรคมีองค์ 8 เป็นแสงเงินแสงทองก่อนที่พระอาทิตย์จะขึ้น ซึ่งพระอาทิตย์ ก็คือ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ทั้งหมดที่ทำงานอย่างบูรณาการ จนเกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ อันเป็นผลของการปฏิบัติตนเอง ซึ่งเพราะเหตุแห่งสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นเรื่องที่เกิดภายในของผู้ปฏิบัติเอง ไม่สามารถทำแทน หรือส่งมอบให้กันได้ สิ่งที่จะทำได้ก็คือ การกระตุ้นให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งหมายถึง เห็นชอบในอริยสัจ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้อกุศลและอกุศลมูล กับกุศลและกุศลมูล หรือเห็นปฏิจตุสมุปบาทนั่นเอง

1) สัมมาทิฐิ

จากการศึกษาพระไตรปิฎก พบว่า สัมมาทิฐิ มี 2 อย่าง อย่างแรก เรียกว่า สัมมาทิฐิที่เป็นสาสวะ และอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า สัมมาทิฐิที่เป็นอนาสวะ คือเขตของรายละเอียดของจิตที่เป็นส่วนที่เป็นการเอาอาสวะกิเลสออก ซึ่งประกอบด้วย การทำงานของจิตล้วนๆ กล่าวในภาษาทั่วไป ก็คือ เรื่องของจิตได้สำนึก และจิตเหนือสำนึก สัมมาทิฐิที่เป็นสาสวะ ประกอบด้วย 10 ประการ จากคำอธิบายในหนังสือสมาธิพุทธ ของพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิโต (บทที่ 2: 60-61) โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ยกตัวอย่าง ดังนี้ ‘ทานมีผล เราให้เขาก็ได้ทำทานตั้งแต่เช้า ไม่นอนคุณผู้ มีข้อตกลง ก็คือมีศีล หรือหลักเกณฑ์ เราควรตื่นตี 5 นะ แล้ว การสละความสุขจากการนอน สละกิเลสจากที่นอนมาเรียนก็คือเขาได้ทานแล้ว ยึดทั้ง คืออัญพิริ เราที่มีกำหนด ชาวพุทธเขาจะมาพบนักบวช หรือมากราบพระพุทธรูป แสดงตนเป็นผู้นอบน้อม เป็นน โมตัสสะ ทำจากปรีชาเป็นข้อปฏิบัติ เสร็จแล้ว เขาก็จะได้พูดคุยกับสมณะ เพื่อให้สัมมาทิฐิ พุคคุยกันให้เขาเห็นสักภาวะ หรือว่าอะไร เหตุอะไรที่ทำให้เขาทุกข์ หุดตังก็คือ เขาก็จะารู้ตัวเขาเองว่ามีกิเลส เขาก็ได้ฆ่ากิเลส เมื่อเขาพยายามทำแล้ว ผลย่อมได้ สุขทุกขตานัง กรรมนังพลังวิปาโก มีวิธีการ มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง กรรมก็มีผล เขาเข้าใจได้อย่างถูกต้อง เขาก็จะไม่เป็นคน โลกเก่าแล้ว เปลี่ยนแปลงนิสัย จะกลายเป็นคนโลกใหม่ คนที่มีมรรค มีผล เขาจะเจริญจากมรรคผลโดย เขาก็มั่นใจในศีลของเขา ปัญญาของเขา จิตวิญญาณก็เกิดใหม่ เกิดทางโอปปาติกะ เขาจะไม่จี้คือจี้ด้านเป็นคนเก่าอีกต่อไป หลักการนี้เป็นของพระพุทธเจ้า ที่ใครใส่ใจจริง ปฏิบัติจริง ย่อมมีผลจริง ผู้อบรมก็ไม่หนัก’

(1) สัมมาสมาธิจะเกิดก็โดยปัจจัยภายในตัวผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย

ก. ปรโตโฆษะ หมายถึง การที่คนเปิดใจรับฟัง เรียนรู้สิ่งใหม่ที่ตนเองไม่เคยรับรู้มาก่อนจากผู้รู้คือ สัปบุรุษเท่านั้น และ

ข. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การพิจารณาลึกลงไปเท่าที่จะลึกได้ อย่างไม่มีอคติ ในเรื่องที่คุณได้ยินได้ฟัง หรือพบเห็นสิ่งใหม่นั้น เพื่อตัดสินใจเชื่อ และนำไปปฏิบัติ โดยการสร้างความรู้สึกนึกคิดขึ้นมาต่อผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดในใจเดิม เรียกว่าทำใจในใจ ขณะที่

(2) ปัจจัยภายในจะเกิดขึ้นได้ ก็โดยอาศัยเหตุปัจจัยภายนอกอันได้แก่

ก. สิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ สิ่งแวดล้อมทางจิตภาพ เป็นทั้งการขัดเกลาและซึมซับทางสังคม และส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดการเรียนรู้ และเกิดปฏิกิริยาต่อสภาพแวดล้อมนั้น

ข. กัลยาณมิตร เพราะสัมมาอริยมรรคจะเกิดได้ ต้องมีบุญนิมิตปรากฏก่อน และ บุญนิมิตจะเกิดได้ ก็โดยเริ่มที่ กัลยาณมิตรตัมปทา คือ การมีมิตรดี ซึ่งจะก่อให้เกิดบุญนิมิตองค์อื่นๆตามมา

ค. สัปบุรุษ เพราะผู้ที่จะให้สิ่งใหม่ที่ถูกต้อง หรือสัทธรรมที่บริบูรณ์ได้นั้น ต้องเป็น สัปบุรุษเท่านั้น ซึ่งก็คือ สมณะพราหมณ์ ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เป็นผู้ประกาศโลกนี้โลกหน้า ในสัมมาทิฏฐิองค์ที่ 10 นั่นเอง

1.3.3 แนวทางภูผาฟ้า

แนวทางภูผาฟ้า มักจะถูกเรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ มีครูพี่เลี้ยงเป็นแม่ไก่ และเยาวชนเป็นลูกไก่ เหมือนแม่ไก่เลี้ยงลูกไก่ อยู่ร่วมกันตลอดเวลาในสังคมคนมีศีล โดยครูแม่ไก่จะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร มีสมณะทำหน้าที่เป็นสัปบุรุษ ให้แก่เยาวชนลูกไก่ เพื่อให้เยาวชนซึ่งยินดีที่จะฝึกฝนตนเอง โดยการปฏิบัติศีล 5 ได้เกิดสัมมาทิฏฐิ ซึ่งเป็นประธานของสัมมาอริยมรรคมองค์ 8 และส่งผลให้การทำงานขององค์มรรคเป็นไปอย่างราบรื่นต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นแนวทางที่ได้นำแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมองค์ 8 มาทำให้เป็นรูปธรรม โดยใช้ ครูพี่เลี้ยงซึ่งมีคุณสมบัติ อย่างน้อยเป็นผู้มีศีล 5 ไม่มีอบายมุขแล้ว และ ผ่านการคัดเลือกจากที่ประชุมคณะครู ทำหน้าที่ กัลยาณมิตรให้กับเยาวชน อยู่ร่วมกับเยาวชนตลอดเวลา เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ในการแก้ปัญหา และคอยให้สัมมาทิฏฐิในทุกโอกาสที่เหมาะสม เป็น ปัจจัยสำคัญที่สุด และยังมีองค์ประกอบอื่นตามหลักธรรม ได้แก่ การมีสัปบุรุษ ทำหน้าที่ให้สัมมาทิฏฐิแก่เยาวชน ได้แก่ สมณะและแม่ไก่ที่มีศีลแล้ว ตลอดจน การอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสังคมของคนมีศีล การแปลงนามธรรมเป็นรูปธรรมของแนวทางภูผาฟ้า นี้ได้แก่

1) *ปรโตโฆษะ* นำมาใช้เป็นรูปธรรม โดยการใช่วิธีการเลือกรับเยาวชน เฉพาะที่สมัครใจ ยินดีที่จะฝึกฝน เรียนรู้สิ่งใหม่ ผ่านเงื่อนไขการรับสมัครลูกไก่ และการติดตามแม่ ไก่ตลอดเวลา

2) *โยนิโสมนสิการ* นำมาใช้เป็นรูปธรรม โดยการมีการสร้างข้อปฏิบัติในการมองตน ได้แก่ การสังวรศีล 5 ในการดำเนินชีวิต การวิเคราะห์ตนเองผ่านการประเมินด้วย ตัวชีวิต การทำกุศลเพิ่ม พิจารณาโทษตนเองเมื่อละเมิดศีลที่กำหนด และการสังเคราะห์ตนเองผ่านการพูดคุยเพิ่มสัมมาทิฐิ กับครูแม่ไก่และสมณะการศึกษา

3) *สิ่งแวดล้อมที่ดี* ได้แก่

(1) *ทางกายภาพ* หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ห่างจากแหล่งอบายมุข และ

(2) *ทางจิตภาพ* หมายถึง การอยู่ในสังคมของคนมีศีล นำมาใช้เป็นรูปธรรม โดยการให้ชุมชนชาวอโศกเป็นที่ตั้งของการใช้ชีวิตปกติ ซึ่งเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าว

4) *กัลยาณมิตร* นำมาใช้เป็นรูปธรรม คือ ตัวครูแม่ไก่และสมณะ ในบทบาทเป็นที่พึ่ง อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข และทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5) *สัพบุรุษ* นำมาใช้เป็นรูปธรรม คือ ตัวสมณะและครูแม่ไก่ ในบทบาทบอกสอนให้สัมมาทิฐิ

1.3.4 การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์

8 ตามแนวทางกุฎาพ้าน้ำ เป็นการนำแนวคิด วิธีการ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และแนวทางกุฎาพ้าน้ำ มาร้อยเรียงกัน เพื่อให้เกิด กระบวนการชุดหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน กระบวนการชุดนี้ มีองค์ประกอบที่ มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชน จากปุถุชนที่ติดข้องอยู่กับอบายมุข สิ่งชั่วช้อมมอมเมา ที่ถูกสร้างให้เป็นค่านิยม โดยระบบทุนนิยม บริโภคนิยม และอำนาจนิยม ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ กระแสโลกาภิวัตน์ไปสู่ ความเป็นอริยะชน ที่พ้นจากความ เป็นทาส เป็นอิสระและตั้งมั่นเหนือค่านิยมดังกล่าว อย่างสิ้นเชิง ในระดับพันอบายมุข 6 และ มีศีล 5 เป็นมาตรฐานตัวชีวิต ด้วยวิธีการสร้างความเข้มแข็งทางใจ จากความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีสัมมาทิฐิในระดับศีล 5 ผ่านระบบแม่ไก่ลูกไก่ อันมีเยาวชนลูกไก่ที่มีความยินดี ที่จะฝึกฝนปฏิบัติศีล 5 ในการใช้ชีวิตประจำวัน ประเมินตนเอง รับผิดชอบเพิ่มเมื่อละเมิดศีล และพร้อมที่จะเชื่อฟัง สนทนาแลกเปลี่ยน ติดตาม ครูแม่ไก่ ซึ่งเป็นเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ใช้ชีวิตภายใต้สังคมของคนมีศีลและวัฒนธรรมของชาวอโศก ซึ่งกระบวนการพัฒนาศีลธรรมดังกล่าวประกอบด้วย

1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้แก่

(1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า เหตุที่สภาพแวดล้อมควรห่างจากแหล่งอบายมุข

(2) สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ เยาวชนส่วนใหญ่ อยู่ในเขตปริมณฑลชาวอโศก อันประกอบด้วยสภาพสังคมได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน (ภาพที่ 2.5 บทที่ 2 หน้า 36) และวัฒนธรรมซึ่งประกอบกันเป็นสังคม มีค่านิยม 'บุญนิยม' ร่วมกัน โดยมีประสบการณ์ในวิถีชีวิต 3 ลักษณะ ได้แก่

ก. กิจวัตร ในช่วงเวลาปกติของชีวิต เยาวชนจะปฏิบัติตัวไปตามวิถีชีวิต โดยมีคุณแม่ไปอยู่ร่วมด้วย ตลอดเวลา และตัวเยาวชนก็จะเรียนรู้ ความรู้สึก นึก คิดที่เกิดขึ้น เพื่อปฏิบัติคือ สัจธรรมวังไม้ให้ละเมียดสี 5 ตามที่ได้ตั้งใจสมาทานไว้(รูปแบบตารางชีวิตปกติ ภาพที่ 2.8 บทที่ 2 หน้า 38)

ข. กิจกรรม งานประเพณี และ กิจกรรมที่คุณแม่ไปพาทำ งานประเพณีชาวอโศก เป็นงานที่เกี่ยวข้องจากวัฒนธรรมบุญนิยม ของชาวอโศก และเยาวชนจะได้เดินทางไปร่วมงาน โดยจะได้เตรียมงานก่อนงานเริ่ม ร่วมกับเยาวชนจากต่างพุทธสถาน และเช่นเดียวกัน มีคุณแม่ไปอยู่ด้วย เป็นผู้รับงานที่จะช่วยทำ ในงานบุญแต่ละงานนั้น เยาวชนจะได้ร่วมทำงานและคลุกคลีกับบรรยากาศของประเพณี เพื่อซึมซับวัฒนธรรมบุญนิยมไป เป็นการเรียนรู้ สัมมาทิฐิ โดยบูรณาการกับงานประเพณี (กิจกรรมประจำปี ซึ่งเยาวชนต้องไปร่วมงาน ภาพที่ 2.9 บทที่ 2 หน้า 38)

สำหรับงานจิตอาสาที่แม่ไปพาทำนั้น ส่วนใหญ่ ได้แก่ งานช่วยเหลือสังคม เช่น การทำโรงบุญแจกอาหาร การไปช่วยน้ำท่วม การไปร่วมชุมนุมทางการเมือง การไปช่วยลงแขกทำนาที่บ้านพ่อแม่ ... ฯลฯ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นการเรียนรู้ที่จะเสียสละตนเอง เพื่อสังคม เป็นงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เป็นการฝึกเสียสละต่อสังคม ต่อประเทศที่กว้างออกไป อย่างไรก็ตาม ในทุกช่วงของวัน เยาวชนจะได้ แลกเปลี่ยน สนทนาธรรมและปรึกษาหารือเรื่องของสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับงาน และผู้คน ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เป็นการเรียนรู้และปรับสัมมาทิฐิ เช่นเดียวกับอยู่ในชุมชน

ค. กิจการ ฐานงานของชาวอโศก ชาวอโศกมีเศรษฐกิจพึ่งตนเองได้ อย่างเป็น และมีฐานงานในชุมชนต่างๆ แต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามขนาดของพื้นที่ และ จำนวนญาติธรรมที่อยู่อาศัย แต่จะคงลักษณะฐานงานไว้ 11 ด้าน คือ การเมือง การบริหาร การเงิน การสื่อสาร การเศรษฐกิจ การกสิกรรม การอุตสาหกรรม การบริโภค การสาธารณสุข การศาสนา

วัฒนธรรม และการศึกษา เพื่อเชื่อมต่อกับสังคมภายนอก และเป็นการให้การศึกษาแบบบูรณาการ กับนักเรียนที่จะต้องเรียนรู้อาชีพที่เขาจะประกอบต่อไปในอนาคต ในตารางชีวิตประจำวัน จะเห็นว่า มีตารางเวลาที่จะต้องลงฐานงาน และตารางเวลานี้ อาจนำไปใช้ในงานประเพณี งานจิตอาสา หรืองานใดๆที่เกิดขึ้นก็จะได้ หรืออาจจะกำหนดเวลาแตกต่างกันแล้วแต่สถานการณ์ และความเหมาะสม เป็นการเรียนรู้การทำงานที่เป็นสัมมาอาชีพะ

2) บุคลากรที่เหมาะสม

ในกระบวนการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ มีบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะเรียกได้ว่า ตลอดเวลา ทุกวัน ในทุกกิจกรรม คือ

(1) *ครูแม่ไก่* ครูแม่ไก่ เป็นครูแจสำคัญในการไขและขับเคลื่อนระบบแม่ไก่ลูกไก่ เพื่อพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เพราะเป็นทั้งกัลยาณมิตรและสัปบุรุษ ซึ่งทั้ง 2 บทบาท ล้วนเป็นต้นทางของการเกิดสัมมาทิฐิตั้งสิ้น จากการทำงานภาคสนามพบว่า จุดเด่นของการพัฒนาศีลธรรมตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ก็คือ การมีครูพี่เลี้ยงที่เข้มแข็ง เป็นครูแม่ไก่ที่มีคุณสมบัติ คือ มีตัวจริงในการมีศีล 5 เป็นอย่างน้อย ไม่ใช่อารมณ์และการตัดสินใจของตนเองในการจัดการปัญหาของเยาวชน และพร้อมที่จะอยู่กับเยาวชนลูกไก่ได้ตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองคือ การละ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ไปพร้อมๆ กับการดูแลเยาวชนลูกไก่ ครูแม่ไก่ต้องมี

ก. *คุณสมบัติครูแม่ไก่* อย่างน้อยต้องมี 3 ข้อ ได้แก่ (1) มีปกติ ถือศีล 5 และกินมังสวิรัต (2) ผ่านการคัดเลือก จากคณะครูและสมณะ และ (3) ผ่านการอบรม หมั่นฝึกฝนตนอย่างต่อเนื่องในแต่ละวันขณะทำวัตร และปฏิบัติต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังต้องพัฒนาวิธีการถ่ายทอดสัมมาทิฐิตั้งสิ้นได้แก่ ‘4 ให้ ไม่ 6’ 4 ให้คือ ให้เวลา ให้ความเข้าใจ ให้โอกาส ให้ความร่วมมือ หรือว่าไม่ถือสาตนเอง ส่วนไม่ 6 คือ ไม่พูดข้อดีของตัวเอง ให้พูดข้อบกพร่องของตัวเอง ไม่พูดข้อบกพร่องของผู้อื่น พูดข้อดีของผู้อื่น ไม่แนะนำสั่งสอนผู้อื่น ให้คนอื่นสั่งสอน ยกเว้นมีความจำเป็น หรือเขาขอให้พูด และควรขออนุญาตเขาก่อน ไม่ต่อล้อต่อเถียงต่อปากต่อคำ เมื่อเขาให้ชมทรัพย์หรือมีปัญหาอะไร เมื่อมีเรื่องอะไร ไม่ด่วนสรุปกิเลสผู้อื่น ให้สรุปกิเลสตัวเองได้ และสุดท้ายคือ ไม่ด่วนปฏิเสธ มีเรื่องอะไรก็รับไว้พิจารณาก่อน ทำให้คนไม่ใจร้อนรู้จักรอคอย

ข. *บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่* บทบาทหน้าที่ของครูแม่ไก่ สำคัญมาก เพราะจะเป็นแบบอย่างของเยาวชนลูกไก่ ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ (1) หน้าที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ฝึกฝนตนเองต่อเนื่องเป็นปกติ คือ การลดกิเลส การทำให้ได้ภูมิธรรม ในศีลของตัวเองก่อน แล้วจึงพร่ำสอนผู้อื่น (2) หน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นเบื้องต้นของการเกิด สัมมาทิฐิตั้งสิ้น และสัมมาอาริยมรรคมีองค์ 8 มีบทบาทที่จะคอยประคับประคอง ดูแลให้เยาวชนเป็นไปในทิศทางที่

ประเสริฐ เป็นเพื่อนที่พึ่งอาศัย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมวิถีทางไปด้วยกัน โดยมีความเมตตารอคอยให้เวลา ให้ความเข้าใจ ไม่ถือสาให้อภัย ให้ความร่วมมือสนับสนุนเยาวชนในทิศทางที่จะทำให้เขาพัฒนาตนเองได้อย่างถูกเหมาะ (3) *หน้าที่เป็นสัปบุรุษ* ครูแม่ไก่ เมื่อปฏิบัติตนดีแล้ว ก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดคัมภีร์ สืบทอดต่อไป หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ทำหน้าที่ สัปบุรุษเล็กๆ ซึ่งจะเป็นผู้นำพาให้ผู้ปฏิบัติตาม คือลูกไก่ได้รับผล คือบรรลुरुธรรม ดังที่พระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ใน "อวิชาสูตร" ตามลำดับตั้งแต่การพบสัปบุรุษ ต่อเนื่องไปจนกระทั่ง ได้วิมุติและวิชาเลยทีเดียว การทำหน้าที่สัปบุรุษจึงคือ การทำหน้าที่ให้คำแนะนำที่เหมาะสม

(2) *สมณะการศึกษา* สมณะของชาวอโศก มีการฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้น และกว่าที่จะได้รับการบวชในหมู่ชาวอโศกอย่างน้อยต้องฝึกฝนอยู่ในอโศกนานกว่า 2 ปีขึ้นไป นับตั้งแต่การสมัครบวช โดยต้องผ่านการรับรองจากที่ประชุมสงฆ์อีกด้วย เพราะฉะนั้น สมณะแต่ละรูปจึงมีคุณสมบัติที่ดีที่จะทำหน้าที่สมณะการศึกษา เพียงแต่ แต่ละรูปท่านได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ต่างๆกันออกไป ในส่วนของสมณะการศึกษานอกจากทำหน้าที่พูดคุยรับให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิแล้ว ยังมีหน้าที่ เป็นครูของครูอีกทีหนึ่ง คือหมั่นคอยให้สัมมาทิฐิกับครูแม่ไก่ในการอยู่กับลูกไก่ ไม่ให้หลงทาง

3) *กระบวนการที่เหมาะสม*

มนุษย์แต่ละคน จะคิด พูด แสดงออก ตามความเคยชิน และ ตามแต่กิเลส ผลักดัน ซึ่งจะแสดงตัวตนออกมาเมื่อประสบกับผัสสะจนคนอื่นเห็นได้ จะมากน้อยขนาดไหน ก็ขึ้นอยู่กับความแรงของผัสสะ และความติดข้องมากน้อยของคนๆนั้น การแก้ปัญหาให้ถึงราก ก็คือการเรียนรู้มรรควิธี ปรับทิฐิจากมิจฉาเป็นสัมมา ซึ่งกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของ กุฎาพำน้ำที่เรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ก็เช่นกัน ใช้ผัสสะที่เกิดในชีวิตประจำวัน เป็นตัวปฏิบัติทุกด้านทั้งด้านกิจวัตรประจำวัน การงานอาชีพ และวิชาการ ในการสร้างสัมมาทิฐิ ซึ่งประกอบด้วย เงื่อนไขและข้อปฏิบัติ ดังนี้

(1) *เงื่อนไขการรับลูกไก่ที่เหมาะสม* การสมัครเป็นลูกไก่ของเยาวชน ต้องเป็นไปด้วยความยินดี พร้อมฝึกฝนตนเอง เป็นปัจจัยหลัก และลูกไก่สามารถเลือกแม่ไก่ได้ตาม เงื่อนไขเพื่อความยินดีในการฝึก เพราะการเข้าสู่กระบวนการ ไม่ได้สะดวกสบาย หากแต่ ตัวเยาวชนผู้ฝึก ต้องฝืนกาย ฝืนใจตนเอง ที่จะไม่ละเมียดสีล ไม่ทำตามใจตนเอง ในระหว่างฝึกปฏิบัติ

(2) *เงื่อนไขการติดตามแม่ไก่ตลอดเวลา* การติดตามแม่ไก่ตลอดเวลา เป็นเครื่องแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความยินดีฝึกฝนตนเองของเยาวชน แม้บางครั้งจะต้องฝืนใจตนเองก็ตาม ก็เป็นการปฏิบัติขัดเกลาดตนเอง อีกทั้งครูแม่ไก่ จะเป็นแบบอย่าง ในการปฏิบัติตัว และจัดการกับเรื่องต่างๆที่เข้ามา ตั้งแต่ตื่นนอน การพบสมณะ การทำงาน การทำ

กิจวัตร กิจกรรม กิจการทุกอย่าง ทุกเหตุการณ์ในแต่ละวัน และอาจกล่าวได้ว่า การติดตามแม่ไก่ เป็นหลักสำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน เพราะเยาวชนจะได้เรียนรู้ สัมมาทิฐิอย่างครบถ้วน ตั้งแต่การซึมซับแบบอย่าง การขัดเกลาจากการอยู่ร่วมกัน การพบปะ สนทนาเพิ่มสัมมาทิฐิโดยตรง ซึ่งทั้งหมดคือวิธีการของกระบวนการแม่ไก่ลูกไก่

(3) มองตนผ่านการปฏิบัติศีล 5 ในวิถีชีวิต เยาวชนจะปฏิบัติศีล 5 ในชีวิตประจำวัน คือ การใช้อำนาจประกอบของสถานการณ์ที่เยาวชนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาต่อความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนเพื่อค้นหาว่า ตัวเยาวชนยังมีตัวกิเลสอะไรบ้าง ซึ่งจะแสดงออกมาเมื่อมีผัสสะ เพราะเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ จะมีทั้งเรื่องที่ถูกใจ ไม่ถูกใจ ถือสา ไม่ได้ตั้งใจ ...ต่างๆเข้ามาในใจเยาวชน นี่เป็นตัวตนจริงๆของเขาที่เขาจะต้องนำไปเป็นโจทย์เพื่อปฏิบัติไม่ให้ละเมิดศีล 5 ตามที่เขาได้สมาทานไว้ และเมื่อจำแนกประสบการณ์ออกมา จะได้เป็น 3 ลักษณะสถานการณ์ อันได้แก่

ก. กิจวัตรตามตารางเวลาชีวิต กับการปฏิบัติธรรม เป็นการปฏิบัติธรรมที่ใช้กับตารางชีวิต ต้องปฏิบัติตลอดทั้งวัน ตั้งแต่ตื่นจนกระทั่งถึงตอนนอนในแต่ละวัน

ข. กิจกรรม งานประเพณีชาวโศก และกิจกรรมจิตอาสา กับการปฏิบัติธรรม เยาวชนก็จะเรียนรู้จากงานและคบคุ้นระหว่างสัมมาสิกขาต่างพุทธสถาน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีการพบครูแม่ไก่ สมณะอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติเพื่อปรับสัมมาทิฐิทุกสถานที่ ส่วนกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นไปในลักษณะคล้ายกัน เพียงแต่ต่างกันในเรื่องงานที่เข้าไปรับผิดชอบ เป็นการเรียนรู้ชีวิตจริงในสังคมโลก ที่คนยังทุกข์อยู่ เพราะพบเจอปัญหา แล้วเยาวชนจะเรียนรู้ที่จะเสียดละตนเองให้กับผู้อื่น พร้อมๆกับการสร้างสัมมาทิฐิจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการฟัง สนทนา ถามตอบ และปรึกษาเกี่ยวกับ เรื่องของคนที่เราเจอ งานที่ทำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กับครูแม่ไก่ซึ่งก็อยู่ร่วมด้วยตลอดเวลาเหมือนเคย เพื่อเพิ่มสัมมาทิฐิ

ค. กิจการฐานงาน กับการปฏิบัติธรรม การทำงานฐานงาน ที่เรียกว่า กิจการนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนอย่างมาก เพราะต้องทำทุกวัน มีปัญหาให้ปรับแก้ทุกวัน เรื่องนี้ มีความเห็นเรื่องในการพัฒนาศีลธรรมจากสัมมาอาชีวะ จะพบว่า กิจวัตร กิจกรรม กิจการ ต่างๆที่เยาวชน ได้ประสบจริงในแต่ละวัน เป็นเรื่องที่เกิดจริง มีปัญหาจริงให้แก้ไข และมีคนที่ปัญหาให้พบเจอ มีการวางแผนงาน ทำงาน และทบทวน ตลอดจนรายละเอียดในการปฏิบัติต่างๆ ทำเป็นแฟ้มงาน และได้เรียนรู้ปรับทิฐิ จากมิจฉาให้เป็นสัมมาทิฐิกับครูแม่ไก่ ในช่วงก่อนและหลังงานทุกครั้ง เป็นการสร้างสัมมาทิฐิทางหนึ่ง เป็นการเรียนรู้กับประสบการณ์ตรงอย่างบูรณาการคือ เรียนรู้หลากหลายสาระในกิจกรรมคราวเดียว ที่สำคัญที่สุดก็คือ การเรียนรู้ อารมณ์ และการแสดงออกของเยาวชนเองว่า ผิด ละเมิดศีลหรือไม่ โดยมีแบบประเมินคิด งาน

วิชาการ ประกอบในทุกกิจกรรม อีกทั้งได้สังเคราะห์เรื่องราว อารมณ์ความรู้สึก ความคิดที่เกิดขึ้นจริงว่ามีจรรยา หรือสัมมา เรียนรู้ที่จะปฏิบัติธรรม โดยไม่ทำละเมิดศีลให้ได้ พร้อมกับเรียนรู้วิถีคิดที่ถูกต้องเหมาะสม จากครูแม่ไก่ เรียกว่า เรียนรู้สัมมาทฤษฎี และปฏิบัติศีล 5 เป็นการเดินขององค์มรรคทั้ง 7 เพื่อสั่งสมลงจนเป็นความปกติที่ดี เหมาะ สัมมา เรียกว่า สมานิพุทธนั่นเอง

(4) การมองตน ผ่านการทบทวน วิเคราะห์และประเมินผลตนเอง ในแต่ละวัน แต่ละเหตุการณ์ เขาชนอาจทำละเมิด เพราะความไม่รู้ เพราะความเผอเรอ หรือเพราะเพิกเลศที่เข้ามา เมื่อเวลาผ่านไป ในแต่ละช่วง เขาชนจะได้ทบทวนตนเอง ว่าที่ผ่านมาได้แสดงอะไร ที่เป็นการละเมิดศีลบ้าง แคล่ไหน อย่างไร แล้ว ก็จะทำบันทึกการตรวจศีล ลงในใบศีล ซึ่งใช้เกี่ยวกับกิจวัตร ใบงานซึ่งใช้เกี่ยวกับการทำงาน ใบงบบุคลชีวิตซึ่งใช้เกี่ยวกับการประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน เรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติธรรม โดยการทบทวนสิ่งที่ผ่านมา ประกอบด้วย

ก. ใบศีล ใช้กับ กิจวัตรประจำวัน ใบตรวจศีลในการปฏิบัติตามตารางเวลา เป็นเรื่องของกิจวัตรประจำวันเช่น การตื่น การพบสมควร การทำงาน การทำ 5 ศ. การรับประทานอาหาร การเรียน การอาบน้ำ ซักผ้า พัก ตลอดไปจนถึงการนอน (ภาพที่ 6.6-6.7, น. 153-154)

ข. ใบงาน ใช้กับ การทำงานในแต่ละวัน ใช้ในการตรวจศีล ในการทำงานในแต่ละวัน เป็นเรื่องของการมีสติในการทำงาน ไม่ให้หลงงานจนเสียอารมณ์ (ภาพที่ 6.8, น. 155)

ค. ใบงบบุคลชีวิต ใช้กับ การประมาณการใช้จ่ายในแต่ละวัน ใช้ในการฝึกให้เขาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตว่า จะต้องมีการใช้จ่ายเกิดขึ้น เช่น ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร ค่าที่พัก ...เป็นการเรียนรู้การใช้วัสดุ ข้าวของ อย่างประหยัด (ภาพที่ 6.9, น. 156)

(5) การมองตน ผ่านการสังเคราะห์ กับครูแม่ไก่และสมควร การพบปะสนทนาเพื่อเพิ่มสัมมาทฤษฎีโดยตรง ถูกกำหนดอยู่ในตารางชีวิตที่ถูกไก่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ ในกรณีปกติ เขาชนจะพบสมควรวันละ 3 ครั้ง พบครูแม่ไก่อ่อนนอน และพูดคุยกันเพื่อให้สัมมาทฤษฎี ก่อนและสรุปลหลัง การทำงานทุกครั้ง หรือในกรณีพิเศษ เมื่อเขาชนต้องการ มีข้อปรึกษาหารือหรือเร่งด่วน เกิดอาการทางใจอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาชนอยากได้คำแนะนำปรึกษาเป็นเฉพาะกรณี การพูดคุยกัน มักจะเป็นเรื่องราวที่เขาชนพบเห็นในแต่ละวัน แล้วเกิดเป็นความรู้สึกนึก คิด ต่างๆ ทั้งที่ถูกและผิด ทั้งมีจรรยาและสัมมา กุศลและอกุศล เพื่อที่ท่านสมควรและครูแม่ไก่อจะ ได้ทราบถึงวิถีคิด และปัญหาของเขาชน พร้อมกับปรับวิถีคิดของเขาชนให้เป็นสัมมาโดยตรง เป็นการให้แนวทางการแก้ไขวิถีคิด เป็นปริยัติบ้าง เป็นข้อปฏิบัติบ้าง เป็นประสบการณ์ชีวิต และ

นิทานบ้าง ต่างๆที่สามารถทำให้เยาวชนเกิดความคิดที่เป็นกุศลในเรื่องที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ไม่ให้
สะสมความคิดที่ผิดให้เกิดความซับซ้อนทางวิญญาณมากขึ้น

(6) การมองตนเอง ผ่านการทำกุศลเพิ่ม พิจารณาโทษตนเองเมื่อละเมิด
หรือกระทำความคิด จะใช้เมื่อเยาวชนทบทวนตัวเองแล้วพบว่า ตนละเมิดศีล หรือกระทำผิด
ข้อตกลง และในทุกๆการละเมิด เยาวชนเองจะประมาณตนว่า ขนาดของการละเมิดมากหรือน้อย
อย่างไร หากมาก หรือ ผิดศีลหยาบๆ เช่น การทำรุนแรง ชกต่อยวิวาท ในศีลข้อ 1 การขโมย ในศีล
ข้อ 2 การถุกเนื้อต้องตัวเพศตรงข้ามหรือเขียนจดหมายน้อย ในศีลข้อ 3 การพูดโกหกในเรื่องสำคัญ
ในศีลข้อ 4 การดื่มห้ำหรือหนึ่เที่ยว ในศีลข้อ 5 เมื่อเยาวชนทบทวนแล้วเกิดละอายต่อสิ่งที่ตนได้
ละเมิด ก็ จะ เสนอตนทำกุศลเพิ่มเพื่อแก้กรรม เป็นการปฏิบัติธรรมโดยการแก้กลับ ชดใช้กรรมที่ได้
กระทำลงไป เยาวชนจะมองตนเองได้ออกอย่างชัดเจนเมื่อกระทำละเมิด และเป็น โอกาสที่จะพัฒนา
เยาวชนได้เป็นอย่างดี เพราะการทำกุศลเพิ่ม จะมีขั้นตอน คือ เยาวชนเขียนใบสารภาพสิ่งที่กระทำ
ละเมิด และปรึกษาครูแม่ไก่กำหนดข้อปฏิบัติที่จะทำกุศล แล้วนำไปให้สมณะพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง
ว่า เหมาะสมหรือไม่ ต้องปรับขนาดแค่ไหนอย่างไร แล้วจึงนำไปปฏิบัติ โดยมีครูแม่ไก่คอยกำกับ
ดูแลการปฏิบัติ และรับรองเมื่อปฏิบัติแล้ว เรื่องที่สำคัญที่สุดในการรับฟังคำสารภาพ และขอเสนอ
โทษตนเอง ของเยาวชนนั้น จะอยู่ที่ทำที่ที่ครูแม่ไก่รับฟังและแสดงออกโดยไม่แสดงอาการโกรธ
โมโหหรือถือสาเด็ก แต่จะให้โอกาสเด็ก

(7) การปฏิบัติอย่างเป็นกิจวัตร ต่อเนื่อง สัมผัสจากน้อยสู่มาก จากความ
อ่อนแอสู่อำนาจ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน ในเรื่องที่ยาวชนยังทำ
ไม่ได้หรือยังไม่เข้าใจ จะเป็นอย่างค่อยเป็นค่อยไป สะสมวิธีคิด วิธีปฏิบัติไปทีละครั้งทีละวัน จนวัน
หนึ่งถึงจุดซาวล เยาวชนก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในขณะนั้นซึ่งมักจะ เป็นไป โดยไม่ทันรู้ตัวด้วยซ้ำ
การเปลี่ยนแปลงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความเข้าใจชีวิต จิตวิญญาณของตนเอง และ
เปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเอง โดยไม่ต้องฝืนทำอีกต่อไป

กล่าวโดยสรุป หลักปฏิบัติให้เกิดสัมมาทิฐิ อันประกอบด้วย การปฏิบัติศีล 5 ใน
ปัจจุบันขณะ การทบทวนมองตน การแก้กรรม เป็นกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนด้วย
ตนเอง ในทุกๆการปฏิบัติธรรมของเยาวชน จะมีที่ครูแม่ไก่ และสมณะคอยให้สัมมาทิฐิ เช่น การ
ปฏิบัติศีล 5 ในขณะปัจจุบัน ครูแม่ไก่จะคอยให้ความช่วยเหลือตักเตือนขณะที่เยาวชนกำลังพลอสติ
และในการประเมินตนเอง ครูแม่ไก่จะคอยให้คำแนะนำการให้คะแนนใบศีล ใบงาน ใบงบลุด สุดท้าย
เมื่อเยาวชนต้องการทำกุศลเพิ่ม เพื่อแก้กรรม ครูแม่ไก่ก็จะคอยให้กำลังใจ ช่วยแนะนำกิจกรรมกุศล
ที่เหมาะสมกับการละเมิดนั้นๆ นั่นคือการให้สัมมาทิฐิ ตลอดเวลาที่เยาวชนต้องการ และเป็น
เบื้องต้นสุดของการเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชนนั่นเอง

1.4 ผลของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน

1.4.1 เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ ความคิด ของเยาวชนเป้าหมาย

ระหว่างพฤติกรรมและความคิด มีความสัมพันธ์กัน และการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนมีความเข้าใจว่าอะไรดีอะไรไม่ดี แต่อันที่จริงพออ่อน(ไม่สามารถฝืนใจตนเองได้) บางคนทำไปก่อนคือปฏิบัติตามกรอบได้ แต่ว่ามาเข้าใจทีหลัง บางครั้งพฤติกรรมก็เปลี่ยนก่อน แต่บางครั้งความคิดก็เปลี่ยนก่อน แต่ทุกการเปลี่ยนแปลงล้วนเกิดจากการมีสัมมาทิฐิเกิดขึ้นก่อนทั้งสิ้น เยาวชนเองหลายคนเข้าใจว่า เขาเป็นคนตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเอง ซึ่งก็ถูกต้องในแง่ที่ว่าสัมมาทิฐิที่เป็นของผู้ปฏิบัติเอง คนอื่นจะเอาให้ไม่ได้ การที่ครูแม่ไก่และสมณะให้แง่คิดความเห็นในเรื่องต่างๆ ก็โดยฐานะที่สร้างเหตุปัจจัยทำให้เยาวชนเกิดสัมมาทิฐิขึ้นมาเท่านั้น และ วิธีการก็คือ การแสดงสัมมาทิฐิในเรื่องแต่ละเรื่องโดยตรง ส่วนเยาวชนจะนำไปพิจารณา จะปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมหรือไม่ ก็เป็นเรื่องของตัวเยาวชนเอง

1.4.2 ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อพฤติกรรมของเยาวชน

พฤติกรรม หมายถึง การพูด การกระทำ และการแสดงออก ภายนอกเฉพาะตัวของบุคคล รวมทั้งการตอบสนองต่อเหตุการณ์ เรื่องราว และบุคคล ที่พบในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งโดยทั่วไป จะเป็นไปโดยไม่รู้ตัว อันเนื่องมาจากความเคยชิน ที่กระทำสั่งสมจนเป็นนิสัยของบุคคล และการพัฒนาศีลธรรมก็มีเป้าหมายเพื่อ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้กลายเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม สั่งสมจนกลายเป็นนิสัยใหม่ที่ดั่งมั่น หรือที่เรียกว่า สัมมาสมาธิ

1) ผลจากตัวอย่างกรณีศึกษาของพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทุกตัวอย่าง หลังจากการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรมของภูผาฟ้า น้ำ และ

2) ผลการประเมินพัฒนาการพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชนโดยให้คะแนนพฤติกรรมด้านศีลธรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดของภูผาฟ้า น้ำ(ลานนาอโศก)* และให้คะแนนพัฒนาการด้านศีลธรรม ว่ามีการพัฒนาไปในทาง ดีขึ้น เหมือนเดิม หรือ แย่ลง อย่างไร ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินปรากฏดังตารางที่ 7.1 ผลการวิเคราะห์ ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยตนเอง พบว่า พัฒนาการทุกพฤติกรรมที่ประเมินของเยาวชนเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 86.95% คงเดิม 13.05% และ ไม่มีเยาวชนเปลี่ยนแปลงในทาง แย่ลงเลย คือเป็น 0% และ ตารางที่ 7.2 ผลการวิเคราะห์ ผลการประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน โดยครูผู้ดูแล พบว่า พัฒนาการทุกพฤติกรรมที่ประเมินของเยาวชน

เป้าหมาย เปลี่ยนแปลงดีขึ้น 70.78% คงเดิม 29.22% และ ไม่มีเยาวชนเปลี่ยนแปลงในทางแยกลงเลย คือเป็น 0%

1.4.3 ผลของการพัฒนาศีลธรรม ตามแนวทางกฎหมายน้ำ ที่มีต่อความคิด ของเยาวชน

ความคิดในการวิจัยนี้ หมายถึงถึงที่มาของความคิดคือ วิธีคิด หลักคิด ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งในทางศาสนาพุทธ เรียกว่า ทิฏฐิ เป็นต้นทางของการพูด การกระทำ และการแสดงออกของมนุษย์ เป็นเป้าหมายหลักของวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ในการเปลี่ยนความคิด จาก มิจฉาให้เป็นสัมมา โดยการให้สัมมาทิฏฐิ ผลการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของเยาวชนนั้น พบว่า ทั้งท่านสมณะ ครูแม่ไก่ ผู้ปกครอง ตลอดจน ตัวเยาวชนเอง มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า เยาวชนมีการพัฒนาในเรื่องความคิด ในทางที่มีสัมมาทิฏฐิมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน หลังจากการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม สรุป ผลผลิตของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม พบว่า ทั้งพฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

1.4.4 ผลลัพธ์ ความยั่งยืน และการคิดตัวนำไปใช้ในอนาคต

ส่วนผลลัพธ์ หรือ ผลกระทบ หมายถึง ผลสืบเนื่องจากการเกิด ผลผลิต ซึ่งเป็นเรื่องระยะยาวที่ผลผลิตอันหมายถึง พฤติกรรมและความคิดที่เปลี่ยนแปลงของเยาวชน อันเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาศีลธรรม จะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจาก 1) จากการศึกษา พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงความยั่งยืนว่า ผู้ที่บรรลุนั้นเที่ยงต่อการนิพพาน หมายความว่า ไม่กลับกำเริบในความติดยึด ละเมิดศีลที่ได้บรรลุแล้วนั่นเอง 2) จากท่านสมณะการศึกษา และครูแม่ไก่ ให้ความเห็นเรื่องความยั่งยืนว่าเป็นจริง แต่ไม่สามารถรับรองให้กับคนอื่นผู้หนึ่งผู้ใดได้ เพราะคนๆ นั้นรู้เอง เป็นเอง เป็นเรื่องปัจเจกตั้งคือ เป็นเรื่องรู้ได้เฉพาะตนของผู้ปฏิบัติเท่านั้น และ 3) จากความรู้สึกลึกซึ้งของเยาวชน เยาวชนส่วนใหญ่จะมั่นใจในกระบวนการปรับเปลี่ยนของตนเองว่าจะยั่งยืน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกฎหมายน้ำ เครือแหงดาว โศก เป็นรูปแบบซึ่งผสมผสานด้วยวิธีการอันหลากหลาย แต่ทุกวิธีการมุ่งเน้นการให้สัมมาทิฏฐิแก่เยาวชน โดยมีเป้าหมายในทางโลกกุตระ คือลดกิเลสของเยาวชนในระดับศีล 5 และผลของการพัฒนาเยาวชนพบว่า เยาวชนเป้าหมายมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งพฤติกรรม และความคิด อีกทั้งผู้รับการฝึกฝนพัฒนา ก็มั่นใจในความยั่งยืนของผลที่ได้จากการพัฒนา

1.5 รูปแบบ การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วย วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวโศก

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูล ทั้งจากเอกสาร และ การทำงานภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นเป็นรูปแบบในเชิงระบบ ให้กับการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวโศก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังข้อสรุป ดังนี้

1.5.1 ปัจจัยป้อนเข้า เยาวชนสมัครใจเข้าสู่กระบวนการพร้อมปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อปฏิบัติเบื้องต้น

1.5.2 สิ่งแวดล้อม บ้าน วัด โรงเรียน เป็นการบูรณาการตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมบุญนิยม

1.5.3 กระบวนการ ประกอบด้วย

1) แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 นำไปสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรมของภูผาฟ้า น้ำ

2) กระบวนการพัฒนาศีลธรรม

(1) การอยู่ร่วมระหว่างลูกไก่กับแม่ไก่ การให้สติ(ตักเตือนและให้กำลังใจ)จากแม่ไก่ และการซึมซับแบบอย่าง

(2) การปฏิบัติศีล 5 (คิด พูด แสดงออก การประกอบอาชีพ) ละอบายมุขต่อผัสสะจากประสบการณ์ตรงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

(3) การทบทวนโดยการประเมินคิดของตนทุกวัน

(4) พบสมณะการศึกษาทุกวันการเรียนรู้เพิ่มสัมมาทิฐิจากผู้รู้โดยตรง

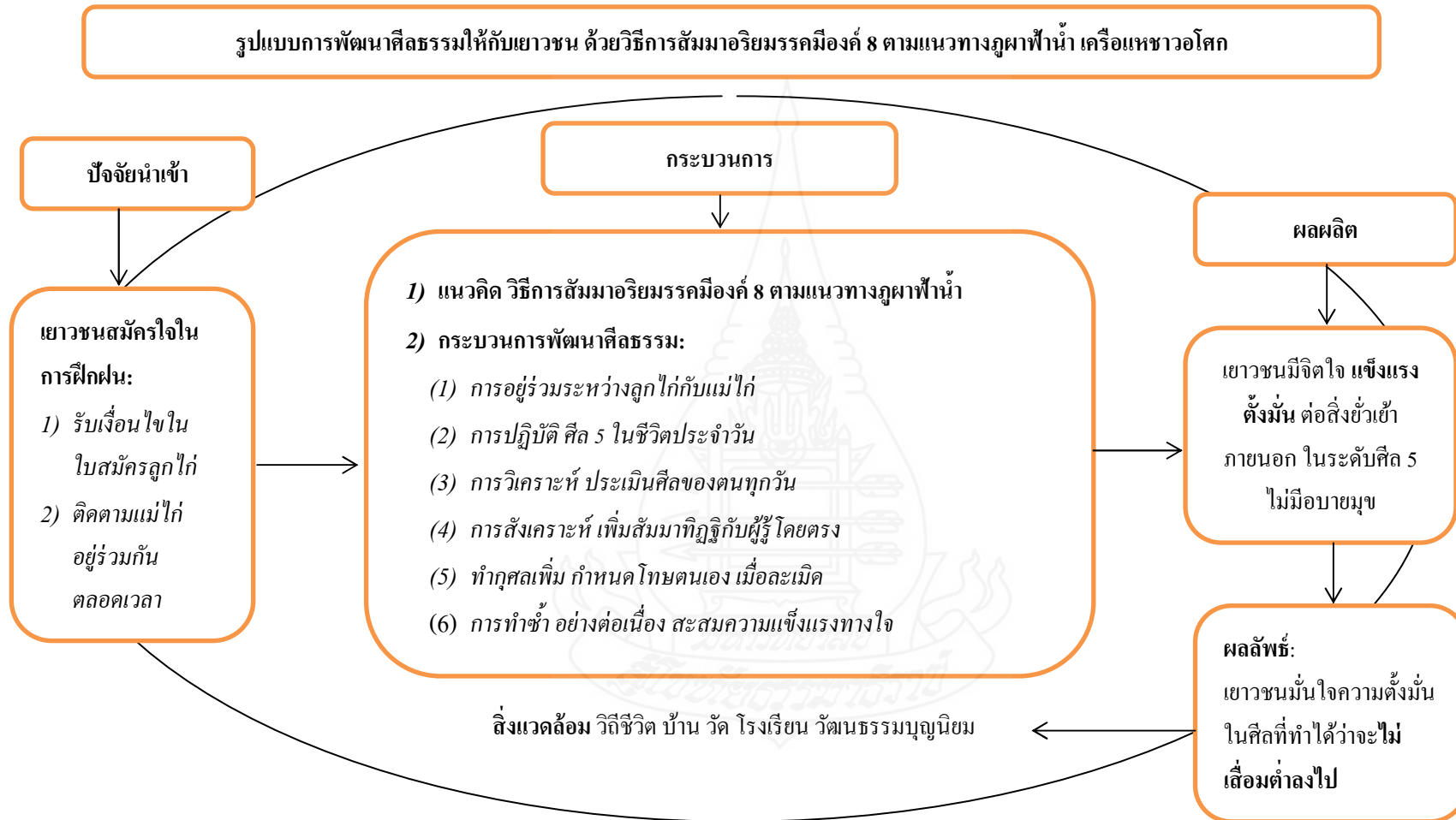
(5) แกักรรรมทำกุศลเพิ่ม เมื่อละเมิดหรือกระทำความผิด

(6) การทำซ้ำ อย่างต่อเนื่องในขั้นตอนของกระบวนการ โดยการอยู่ประจำ สังคมจากปริมาณสู่คุณภาพ สะสมความแข็งแรงจากน้อยไปมาก

1.5.4 ผลผลิต เยาวชนมีคุณสมบัติ จิตใจแข็งแรงตั้งมั่นต่อสิ่งชั่วเข้าภายนอก ในระดับศีล 5

1.5.5 ผลลัพธ์ เยาวชนมั่นใจในความตั้งมั่นในสิ่งที่ตนทำได้แล้วว่าจะไม่กลับไปเสื่อมลงไปอีก

ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพแสดงรูปแบบเชิงระบบดังกล่าว เป็นแผนภาพที่ 8.1 ดังนี้

ภาพที่ 8.1 รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวอโศก (ที่มา ผู้วิจัย)

2. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกุฎาพ้าน้ำ เกรือแหขาวโศก เป็นการวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนของกุฎาพ้าน้ำ ให้เป็นรูปแบบในเชิงระบบ เพื่อจะได้นำไปใช้ได้โดยทั่วไปต่อไป โดยทำการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลตามวัตถุประสงค์เฉพาะ 3 ส่วน ได้แก่ (1) สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดของเยาวชนเป้าหมาย (2) แนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 และการพัฒนาศีลธรรมแนวทางกุฎาพ้าน้ำ (3) ผลของการพัฒนาศีลธรรม ด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกุฎาพ้าน้ำ ที่มีต่อพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์ มานำเสนอเป็นรูปแบบในเชิงระบบ มีองค์ประกอบดังนี้ ปัจจุบันนำเข้าได้แก่ เยาวชนที่สมัครใจเข้าสู่กระบวนการ สภาพแวดล้อมได้แก่ สภาพแวดล้อมประกอบด้วยสภาพสังคมชาวโศกและวัฒนธรรมสังคมบุญนิยม และ กระบวนการพัฒนาศีลธรรมประกอบด้วย 1) แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 2) วิธีการพัฒนาศีลธรรม ประกอบด้วย (1) การอยู่ร่วมกันของเยาวชนลูกไก่อกับคุณแม่ไก่อ (2) การมองตนผ่านการปฏิบัติศีลในชีวิตประจำวัน (3) การมองตนผ่านการประเมินผลศีลของตนเอง เพื่อทบทวน (4) การมองตนผ่านการพบ สนทนา กับครูและสมณะ (5) การทำกุศลเพิ่มพิจารณาโทษตนเองเมื่อละเมิดศีลและ (6) การปฏิบัติตัวอย่างต่อเนื่องเป็นกิจวัตร ได้รับผลผลิตคือ เยาวชนที่มีพัฒนาการทางพฤติกรรมและความคิดดีขึ้นทั้ง 23 ตัวอย่าง นำไปสู่ประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้จำนวนมาก ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบดังกล่าว สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเยาวชนเป้าหมายทุกตัวอย่างคิดเป็น 100% อาจเป็นเพราะ รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมทั้งทางด้านองค์ประกอบของสภาพแวดล้อม แนวคิด ยุทธศาสตร์และกระบวนการ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีระบบที่ว่า องค์ประกอบต่างๆ ของระบบจะมีความสัมพันธ์กัน และขึ้นต่อกัน โดยส่วนประกอบต่างๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ระบบการปฏิบัติงานจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) โดยแต่ละส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์และผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ (ศิริวรรณ เสรวิรัตน์ และคณะ, 2544: 31) ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอแยกอภิปรายเป็นรายประเด็น ดังนี้

2.1 ภาพรวมของรูปแบบ การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางกุฎาพ้าน้ำ จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีการบูรณาการโดยใช้ประสบการณ์ตรงในวิถีชีวิตของชาวโศกเป็นตัวกระตุ้น (stimulator) ซึ่งประกอบด้วย

บุคคล การงาน และเหตุการณ์จากกิจวัตร กิจกรรม กิจการ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดทางศาสนาพุทธคือหลักสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแกนในการพัฒนา ซึ่งมีเป้าหมายที่จะสร้างคนอริยะหลุดพ้นจากความติดข้องในอภายมุข 6 มีศีล 5 เป็นเกณฑ์มาตรฐานบังคับ ใช้กระบวนการพัฒนาที่มียุทธศาสตร์หลักคือ การทำให้เยาวชนเกิดสัมมาทิฐิในทุกปริมณฑล ใช้กรอบเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันปกติอย่างกรอบของคาบการเรียน และมีความยืดหยุ่นไม่มีรูปแบบที่ตายตัวในการเรียนวิชาการตามสาระวิชา โดยหลักสูตรเน้นการมีศีลมากกว่าการงานอาชีพ และการงานอาชีพมากกว่าวิชาการตามลำดับ (ศีลเด่น 40% เป็นงาน 35% และวิชาการ 25%) ซึ่งแตกต่างทั้งเป้าหมายและวิธีการจากโรงเรียนในระบบ อาจเป็นเพราะ การศึกษาของภูผาฟ้า นำเป็นการศึกษาในลักษณะอุปนัย ซึ่งใช้เรียกโปรแกรมการศึกษาในลักษณะนอกระบบ โรงเรียน และตามอรรถยาศัย (ประชุมสุข อาชวบำรุง, 2518, น. 75) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นทางเลือกของ การศึกษาในยุคที่การศึกษาในระบบค่อนข้างมีข้อจำกัดในเรื่องของหลักสูตร และวิธีการเรียนรู้ อีกทั้งความไม่คล่องตัวของการจัดการการศึกษา ซึ่งมักยึดติดอยู่กับระเบียบมากกว่า เป้าหมาย อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 มาตรา 15 ได้ให้สิทธิสถานศึกษาในการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือ สามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยก็ได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) มีความสอดคล้องกับ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ข้อ 2 การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอด ที่บอกไว้ในข้อ 2.4) ปรับปรุงการจัดหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สามารถปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยเพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น รวมทั้งเนื้อหาสาระทางด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง และ 2.5) สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันทางศาสนามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพ และความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม ชีวิต (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549) อีกทั้งการศึกษาแบบบูรณาการในชีวิตจริงของรูปแบบดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของ คิมเบิด (Gregory A Kimble) "การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Learning as a relatively permanent change in behavioral potentiality that occurs as a result of reinforced practice)" และกระบวนการการเรียนรู้ตามในสภาพการเรียนรู้ต่างๆ ย่อม

ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ 1) ตัวผู้เรียน (Learner) 2) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นตัวเร้า (Stimulus Situation) และ 3) การกระทำหรือการตอบสนอง Action หรือ Response (มุกดา ศรียงค์, 2550, น. 53) สอดคล้องคล้ายกับงานวิจัยของ Ivancic and Min (2004) นักศึกษาด้านศาสนาจากมหาวิทยาลัยเซนต์ แมรี ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำวิจัยเรื่องโมเดลการสอนพระคัมภีร์โดยใช้วิชาศิลปะเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาผู้ใหญ่ ในวิทยาลัย Notre Dame งานวิจัยได้ใช้วิชาศิลปะบูรณาการในการสอนพระคัมภีร์ และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ เป็นพื้นฐานในการสร้างโมเดลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลดังกล่าวสามารถนำเอาวิชาศิลปะมาบูรณาการในการเรียนการสอนวิชาศาสนาได้อย่างสัมพันธ์กัน และนักเรียนได้รับการพัฒนาด้านจิตวิญญาณเพิ่มมากขึ้น

2.2 แนวคิด วิธีการของรูปแบบ การพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยแนวคิด วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวคิดสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวคิดหลักของศาสนาพุทธได้แสดงไว้ว่า การตั้งมั่นในศีลซึ่งหมายถึงเป้าหมายทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้น ได้ก็โดยการปฏิบัติมรรคมีองค์ 7 บรรลุผลเป็นมรรคองค์ที่ 8 (กรมการศาสนา. มหাজัตตาริสกสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 6, 2521, น. 158-166) และ จากหนังสือสมาธิพุทธที่ว่า ‘อีกทั้งรูปแบบที่มีกระบวนการบูรณาการทั้ง การคิด การพูด การกระทำ การประกอบอาชีพ อย่างมีสติ ทำอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเข้าใจที่ถูกเป็นสัมมาทิฐิ (สมณะโพธิรักษ์, 2526, น. 17–26) และเป้าหมายปลายทางของแนวคิดสัมมาอริยมรรคก็คือ ความเป็นพระอรหันต์ จากหนังสือสมาธิพุทธที่ว่า ‘คือการศึกษาโลก แบ่งเป็นศึกษาโลกนอกตน โลกในตน และศึกษาการพัฒนาคน โลกนอกตนพัฒนาสูงสุดก็คือเมื่อถึงสภาวะสมคูล คือไม่เพ้อเกิน และไม่ผลาญพร่า ไม่ขาดและไม่เกินจนมากเกินไป ส่วนโลกในตนคือการเรียนรู้กายยาววา หนาคืบ กว้างสอก พร้อมสัญญาและใจของเรา และโลกในตนพัฒนาสูงสุด คือความหมดจาก การลด ละความอยาก ความยึดภายในตน เมื่อหมดอยาก หมดยึดแล้วก็จะ ได้ช่วยโลกให้เกิดสมคูลได้อย่างถูกต้องต่อไป ส่วนการพัฒนาคน เป็นอริยะ สูงสุดก็คืออรหันต์ ทำงานที่เป็นสัมมาอาชีวะ ภายนอกสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์กับมนุษยชาติ ภายในลดความเห็นแก่ตัวจนหมดไม่เหลือ’ (สมณะโพธิรักษ์, 2526, น. 57-63) ความเป็นพระอรหันต์เป็นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักการของศาสนาพุทธ ที่ยิ่งกว่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่มุ่งหมายใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 มาตรา 6 ว่า พัฒนาคณาจารย์ให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้ง 1. ร่างกาย 2. จิตใจ 3. สติปัญญา 4. ความรู้และคุณธรรม 5. จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต 6. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 ปรับปรุง 2545) อีกทั้งการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 นั้น ‘มุ่งที่จะขัดเกลา ละ ล้างกิเลส หรือความอยาก ความติดกันจริงๆ ตามขั้นตามตอนของศีล เกิด

เป็นผลคือ สมาธิ เป็นอริจิต ตามสัจตามส่วนที่ทำได้จริง แล้วจะเกิด ปัญญาแจ้งความจริง เป็นสภาพจิตที่เสวยผล รักรสแห่งผล รู้รสของผล จนถึงขั้นมั่นจิตมั่นใจแน่วแน่แบบแน่นอน และจะพัฒนาต่อไปเป็น อธิปัญญา สูงขึ้นๆตามสัจที่ทำได้เป็นสมาธิแข็งแรงขึ้นๆ เป็นปัญญาที่เกิดตามหลัง สัจ-สมาธิที่ถูกรส ปัญญาถึงที่สุด สัจก็ถึงที่สุด' (สมณะโพธิรักษ์, 2526, น. 17-26) เป็นแนวทางซึ่งตรงกันข้ามกับทฤษฎีการพัฒนาตนเองของตะวันตกที่ใช้อยู่เป็นการทั่วไป ซึ่งมุ่งกระตุ้นพฤติกรรมด้วยการสร้างความอยาก และความต้องการความสุขที่เป็นผลตอบสนองกับการแสดงพฤติกรรมนั้นเป็นรางวัล เช่น ใต้ลาก ใต้ยศ ใต้สรรเสริญ ใต้โลกียสุข แล้วเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า 'ประสบความสำเร็จ' เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Learning Theory: Behaviorism) นักจิตนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะเป็นกลางคือ 'ไม่ดีไม่เลว (neutral-passive) การกระทำต่าง ๆ เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (stimulus-response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญกับ "พฤติกรรม" มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ สามารถวัดและทดสอบได้ (ทิสนา แจมมณี, 2548, น. 50) พื้นฐานทางความคิด (assumption) ของทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม คือ พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ และสามารถสังเกตได้ พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของ การเรียนรู้ที่เป็นอิสระหลายอย่าง เสริมแรง (Reinforcement) ช่วยให้พฤติกรรมเกิดขึ้น (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541, น.: 185-186) แตกต่างกับแนวคิดสัมมาปริยมรรคมีองค์ 8 ที่เน้นการสร้างปัญญา (สัมมาทิฐิ) ให้เข้าใจการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (ปฏิกิริยา-Reactive) เพราะความมีกิเลสและความติดขัดเป็นความเคยชินเก่ามาบงการ ว่ามีความแตกต่างกับการตอบสนองอย่างเป็นอิสระจากกิเลสและทำได้จริงโดยไม่ขึ้นกับสิ่งกระตุ้นภายนอกที่เข้ามากระทบก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ลักษณะ ริเริ่มที่ตนเองก่อน (Be Pro-active) โดย สตีเฟน อาร์. โควีวีย์ (Somjai TRU, May 26, 2012, p. 34) หรือในทฤษฎีที่มีชื่อเสียงอีกทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) ที่เน้นให้เห็นว่า การจะก้าวพ้นจากความต้องการส่วนที่ต่ำกว่าได้นั้น จะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการนั้นเสียก่อน และพัฒนาการความต้องการจะสูงขึ้นไปเรื่อยๆจนที่สุดจะเป็นที่สุดของตัวเอง เรียกว่า ความสมบูรณ์ของชีวิต (ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มักถูกนำเสนอโดยรูปพีระมิดที่ความต้องการที่มากที่สุด พื้นฐานที่สุดจะอยู่ข้างล่างและความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (self-actualization) จะอยู่บนสุด พีระมิดแบ่งออกเป็น 5 ชั้นคร่าวๆของความต้องการต่างๆ คือ ความสมบูรณ์ของชีวิต (self-actualization), ความเคารพนับถือ (esteem), มิตรภาพและความรัก (friendship and love), ความมั่นคงปลอดภัย (security), และความต้องการทางกายภาพ ถ้าความเคารพนับถือ, มิตรภาพและรัก หรือ ความมั่นคงปลอดภัย ขาดพร่องไป แม้ร่างกายจะไม่ได้แสดง

อาการใดๆออกมาแต่บุคคลนั้นๆรู้สึกกระวนกระวายและเกร็งเครียด ทฤษฎีของมาสโลว์ยังบอกด้วยว่า ชั้นความต้องการที่พื้นฐานมากกว่าหรืออยู่ข้างล่างของพีระมิด จะต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่บุคคลจะเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าต่อความต้องการในระดับที่สูงขึ้นได้) ส่วนวิธีการสัมมาอาริยมรรคมืองค์ 8 ในทางพุทธศาสนานั้น มุ่งที่จะปลดปล่อยใจที่ร้อยรัด จนไม่มีเงื่อนไขใดๆสามารถกระตุ้นความอยากได้อีกต่อไป หมายถึงการพ้นจากเงื่อนไขความต้องการที่หยาบที่สุดก่อนคืออบายมุข 6 พัฒนาต่อมาคือ พ้นจากความต้องการการเสพกามคุณ 5 ต่อมาก็พ้นโลกธรรม 8 และที่สุดพ้นเงื่อนไขของอตตะ 3 คือเป็นมนุษย์ที่แสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นและสงเคราะห์โลกเท่านั้นหมดความต้องการที่จะทำเพื่อตัวเองอีกต่อไป

2.3 สภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมที่มีส่วนในการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน

จากผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมในกระบวนการประกอบด้วย สังคมชาวโศก ซึ่งเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมบุญนิยมซึ่งมีค่านิยมที่จะลด ละ กิเลสส่วนตน ประกอบด้วยสังคมของคนมีศีลตามลำดับของการปฏิบัติส่วนตน มีค่านิยมที่การมองตน แก้ปัญหาที่ตนเองก่อน เกร็งคัดต่อตนเอง ผ่อนปรนต่อผู้อื่น มีรูปแบบและวัตรปฏิบัติตามธรรมเนียมของชาวโศก อาจทำให้เยาวชนมีการซึมซับค่านิยมของสังคมและทำให้ง่ายในการปฏิบัติตนในทิศทางเดียวกับค่านิยมสังคม ซึ่งทำให้ทำได้ยากเมื่ออยู่ที่บ้านหรือสังคมอื่นเพราะจะถูกมองว่า แตกต่างและแปลกแยก อาจเป็นเพราะเป็นไปตามหลักการทางศาสนาพุทธในเรื่อง มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์ จากหลักธรรม (กรมการศาสนา. อุบัติผลสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 19, 2521, น. 2-3) และสอดคล้องกับทฤษฎีที่เน้นอิทธิพลของสังคม ทฤษฎีกลุ่มนี้เริ่มจากความคิดและประสบการณ์ของนักสังคมจิตวิทยา ซึ่งเชื่อว่าสังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่างๆ กันตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในสังคมลักษณะใด และนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวัยเด็ก เล็งเห็นว่าเด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าจะอะไรดีอะไรชั่วจากพ่อแม่และผู้อื่นที่ใกล้ชิด จึงมีอิทธิพลในการเสริมสร้างลักษณะทางจริยธรรม ทฤษฎีสังคมวิเคราะห์ (socioanalytic theory) Hogan, Johnson, and Emler (1978) และ Kohlberg (1976, p. 87-88) ได้พัฒนาทฤษฎีซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการเกิดจริยธรรม โดยเชื่อว่าเนื้อหาสาระของพัฒนาการของบุคลิกภาพทางจริยธรรมเกิดขึ้นและวิวัฒนาการมาพร้อมๆ กับสังคมและเผ่าพันธุ์แห่งมนุษยชาติ เป็นผลจากการพัฒนาการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ และยอมรับในความแตกต่างระหว่างกลุ่มของมนุษย์ว่าเกิดจากสภาพความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม กฎเกณฑ์ ค่านิยม ผสมผสานกันเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรซ์ สู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: ผลการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบการสอนที่สำคัญ อย่างหนึ่งคือ

บริบทแวดล้อมต้องการความเป็นกัลยาณมิตรและส่วนที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ จำเป็นต้องจัดการด้วยหลักสันโดษและการรู้ประมาณในการบริโภค

2.4 ยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการ มียุทธศาสตร์หลักที่การสร้างปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ
จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนตามแนวทางภูผาฟ้า นั้นเน้นการใช้ทรัพยากรทั้งหมดเพื่อไปกระตุ้นให้เยาวชนเกิดสัมมาทิฐิ โดยมียุทธศาสตร์ย่อยๆ ประกอบด้วย (1) ความยินดีที่จะฝึกฝนของเยาวชน (2) การอยู่ร่วมกันของเยาวชนลูกไก่กับครูแม่ไก่ (3) การมองตนผ่านการปฏิบัติศีลในชีวิตประจำวัน (4) การทบทวนประเมินผลศีลของตนเอง (5) การสังเคราะห์ศีลของตนกับครูและสมณะ (6) การแก้กรรมทำกุศลเพิ่มเมื่อกระทำละเมิด และ (7) การปฏิบัติเป็นกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ทำงานอย่างบูรณาการ อาจเป็นเพราะ สอดคล้องกับ ปัจจัยที่จะให้สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 เติบโต ได้แก่ กัลยาณมิตรตา ศีลสัมปทา จันทสัมปทา อตตสัมปทา ทิฐิสัมปทา อัปมาทสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา (กรมการศาสนา, สุริยเปलयาลสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 19, 2521, น. 35-37) จะพบว่า การอยู่ร่วมกับครูแม่ไก่เทียบได้กับหลักธรรมกัลยาณมิตรตา การปฏิบัติศีล 5 ของเยาวชนเทียบได้กับศีลสัมปทา การยินดีในการฝึกฝนของเยาวชนเทียบได้กับจันทสัมปทา การตรวจตัวตนด้วยการประเมินศีลเทียบได้กับอตตสัมปทา การตรวจทิฐิด้วยการสนทนากับสมณะและครูแม่ไก่เทียบได้กับทิฐิสัมปทา การทำซ้ำอย่างต่อเนื่องเทียบได้กับอัปมาทสัมปทา และการพยายามแก้พฤติกรรมด้วยการทำกุศลเพิ่ม พิจารณาโทษตนเองเมื่อละเมิดเพื่อให้ชัดเจนในศีลและทิฐิยิ่งขึ้นๆ หยั่งลงไปถึงจิตเทียบได้กับ โยนิโสมนสิการสัมปทา ทั้งหมดมีหลักอยู่ที่คำว่าสัมปทา คือการถึงพร้อมหรือการเป็นเจ้าของเป็นตัวจริง (To be ไม่ใช่ To Know) ซึ่งมีความสอดคล้องคล้ายคลึงกับงานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ , กรมการฝึกหัดครู (2537) วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการฝึกหัดครูโดยใช้มิติทางพุทธธรรม ผลวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการกำหนดจุดมุ่งหมายการฝึกหัดครู โดยใช้การกำหนดกิจกรรมเสริมโดยใช้หลักวิถีแห่งการฝึกตน 7 ประการ ได้แก่ กัลยาณมิตรตา ศีลสัมปทา จันทสัมปทา อตตสัมปทา ทิฐิสัมปทา อัปมาทสัมปทา และ โยนิโสมนสิการสัมปทา แสดงให้เห็นว่า หากสร้างองค์ประกอบของกิจกรรม กระบวนการ ตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวอย่างแท้จริงแล้วก็เป็นอันเชื่อได้ว่าจะเกิดการดำเนินงานของสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อันส่งผลให้มีการพัฒนาศีลธรรมได้จริง และเมื่อพิจารณาเป็นแต่ละยุทธศาสตร์ แต่ละกระบวนการก็จะอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

2.5 ยุทธศาสตร์ เงื่อนไขการรับเยาวชนที่มี ความพร้อมและความยินดีเข้าสู่กระบวนการ จากผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่ได้สมัครเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม มาด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะฝึกฝนตนเอง เพราะหากไม่มีความเต็มใจและยินดีแล้ว เยาวชนก็คงจะเลือกที่จะไม่เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว เนื่องจากเงื่อนไขของการสมัครเป็นเรื่องยากในการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะ นอกจากหลักธรรมศีลสัมปทาตั้งกล่าวแล้ว ยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของฉันทะ ได้แก่ หลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่สรุปได้ว่า เมื่อมีฉันทะแล้ว ก็จะเกิดวิริยะ จิตตะ และวิมังสาตามมา แปลได้ว่า เมื่อยินดีแล้ว ก็จะเกิดความพยายาม ทำให้จิตใจจดจ่อที่จะปฏิบัติจนได้เห็นแก่นแท้จากการทบทวน (กรมการศาสนา, อิทธิบาท 4 พระไตรปิฎกเล่มที่ 35, น. 294-299) และหลักธรรมมูลสูตร 10 ที่ว่าธรรมทั้งปวง มีฉันทะเป็นมูล มีมนสิการเป็นแดนเกิด มีผัสสะเป็นเหตุเกิด มีเวทนาเป็นที่ประชุมลง มีสมาธิเป็นประมุข มีสติเป็นใหญ่ มีปัญญาเป็นยิ่ง มีวิมุตติเป็นแก่น มีอมตะเป็นที่หยั่งลง มีนิพพานเป็นที่สุด แปลว่า การมีความยินดีในการปฏิบัติธรรม (ที่ถูกตรง) เป็นรากฐาน ให้เกิดการเข้าใจในใจ ทุกครั้งที่ มีเหตุคือการกระทบกับสิ่งต่างๆ แล้วมีอารมณ์ความรู้สึกขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ การมีความตั้งมั่นในจิต ด้วยการใช้สติตามรู้ไปพร้อมกับ การพิจารณาด้วยปัญญาเป็นหลัก จนเกิดความหลุดพ้นจากสิ่งติดยึด อย่างยั่งยืน ไม่กลับกำเริบอีกต่อไป (กรมการศาสนา, มูลสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 24 2521, น. 97-333) เช่นเดียวกับกฎการเรียนรู้ จากทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์น ไคท์ที่กล่าวถึงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความยินดี ความพร้อมและเคยได้รับการฝึกหัดมาแล้ว (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552, น. 18-19)ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช คู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์พบว่า องค์ประกอบการสอนที่สำคัญ 1 ใน 7 อย่าง คือ ผู้เรียนที่ดีควรมีความเพียร ศรัทธาและตั้งใจเรียน ในทางตรงข้าม หากไม่พร้อมไม่สนใจ ก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ และงานวิจัยของ พิระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า การสอดแทรกคุณธรรมในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร

2.6 ยุทธศาสตร์ การให้เยาวชนอยู่ร่วมกับคุณแม่ไปตลอดเวลา จากผลการวิจัยพบว่า การอยู่ร่วมกับแม่ไปตลอดเวลา เป็นการเลียนแบบอย่างการใช้ชีวิต การแก้ปัญหา และการที่เยาวชนได้เห็นคุณแม่ที่ไม่มีอารมณ์โกรธถือสา โลกเรียกร่อง วิหิงสากระทำรุนแรง ทำให้เขามั่นใจขึ้นว่าเขาจะเป็นได้ ทำได้ในที่สุด นอกจากความเป็นกัลยาณมิตรที่ส่งผลให้เกิดสัมมาอาริยมรรคแล้ว ยังอาจเป็นเพราะ หลักธรรมศรัทธาสูตร ยืนยันพัฒนาการเนื่องด้วยการเกิดศรัทธาที่มีปัญญาของเยาวชนซึ่งจะยังให้เกิดการบรรลุธรรมหลุดพ้นได้ตามลำดับอย่างที่อธิบายไว้ในศรัทธาสูตรตั้งแต่ ความศรัทธา ทำให้พัฒนาตนไปสู่ผู้มีศีล พัฒนาไปสู่ผู้มีความเป็นพหูสูต พัฒนาให้เป็นธรรมกถึก พัฒนาให้เข้าสู่บริษัท พัฒนาให้แก้แค้นล้างแค้นแสดงธรรม พัฒนาให้ทรงธรรมทรงวินัย พัฒนาให้อยู่ป่าเป็นวัตร พัฒนาให้ได้โดยไม่ยากไม่ลำบากซึ่งฉานทั้ง 4 (กรมการศาสนา, ศรัทธาสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 24, น. 11-12) สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Harper and McCluskey (2003) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ

เด็กและเด็กกับเด็กในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ผลการวิจัยพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีความถี่และระยะเวลาของพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์กับครูและพี่เลี้ยงผกผันกับพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน กล่าวคือ นักเรียนที่ชอบใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ จะใช้เวลาและมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มาก จะใช้เวลาและมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนน้อย และนอกจากการมองการอยู่ร่วมกันของเยาวชนลูกไก่และครูแม่ไก่ทางด้านของเยาวชนแล้ว เมื่อหันมามองด้านของครูผู้สอน รูปแบบการพัฒนาดังกล่าว มักถูกเรียกว่า ระบบแม่ไก่ลูกไก่ เพราะใช้ครูแม่ไก่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลเยาวชนตลอดเวลา จากผลการวิจัยพบว่า ครูทำหน้าที่กัลยาณมิตร และ ครูที่เหมาะสมเป็นครูแม่ไก่ ต้องมีคุณสมบัติ เป็นผู้มีความคิดดี คือครู/ผู้สอนที่ดี ต้องมีตัวเป็น -To be ซึ่งสำคัญกว่าตัวรู้ - To Know ซึ่งสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541) ได้ศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ และงานวิจัยของ สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้สร้างรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้หลักกรรมการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามพุทธวิธีขึ้น รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจและวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกสายและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกวิธี จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2542 ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้เพื่อการรักและรักษาสัตว์เลี้ยงด้วยกระบวนการชิมชับ โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบชิมชับที่เน้นการเรียนรู้ความจริงของชีวิตและสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ ได้รับรู้ลักษณะที่งดงามและเลวร้ายของธรรมชาติของมนุษย์ ได้เผชิญสถานการณ์และปัญหา ได้ฝึกทักษะการคิดและการปฏิบัติจนสามารถแก้ปัญหานั้นได้ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มต่างเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน และเน้นการฝึกคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณา สิ่งแวดล้อมที่ได้พบเห็นสัมผัสและสัมพันธ์เน้นการคิดวิเคราะห์ที่มีหลักธรรม คือ ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน

2.7 ยุทธศาสตร์ การให้เยาวชนปฏิบัติศีล 5 ขณะใช้ชีวิตประจำวัน เยาวชนมีวัตรปฏิบัติต้องปฏิบัติศีล 5 ต่อศัสสะจากประสบการณ์ตรงระหว่างการใช้ชีวิตประจำวัน มีเรื่องที่น่าสนใจมาอภิปรายอยู่ 2 เรื่อง ได้แก่ การปฏิบัติศีล 5 ของเยาวชน และ การใช้ประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวันเพื่อการปฏิบัติศีล จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติศีล 5 เป็นไปเพื่อให้เยาวชนมีความสังวร ระวังพฤติกรรมและความคิดไม่ให้เป็นไปในทางละเมิด ส่งผลให้เยาวชนมีพัฒนาการ

ทางพฤติกรรมและความคิดเป็นไปในทางลดละเลิกสิ่งที่เป็นมิจฉา นอกจากหลักธรรมศีลสัมปทาที่กล่าวในข้อ 3 แล้ว ยังอาจเป็นเพราะ การปฏิบัติศีลเป็นการให้เยาวชนมีเป้าหมายที่ชัดเจนตลอดเวลาว่าจะต้องรักษาศีล และการปฏิบัติศีลทำให้เยาวชนมีสติ ใจไม่เตลิดไปสู่ที่ต่ำ มีศีลเป็นเครื่องยึดเกาะไว้ ดังที่กล่าวไว้ในหนังสือสมาธิพุทธที่ว่า ‘การปฏิบัติศีลตามสัมมาทิฐิ เป็นการศึกษาศีล ศึกษาธรรม ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นของการศึกษาของชาวพุทธ คือ การศึกษาศีล เพื่อการรู้ดี รู้ชั่ว และเพื่อการละชั่ว ประกอบการดำเนินชีวิตของตน เริ่มตั้งแต่ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 พัฒนาจนเรียนรู้ จุดศีล มัชฌิมศีล มหาศีล อันเป็นพระธรรมนุญชของพระพุทธศาสนา โดยต้องมีคุณสมบัติในการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะจากสัปบุรุษ แล้วทำสัมมาทิฐิให้ได้ ในการศึกษาศีล ศีกษาธรรม (สมณะโพธิรักษ์ 2526: 49-52) เป็นการศึกษาเรียนรู้ตามลำดับที่ทำได้แล้วของศีล(พฤติกรรม) และ อธิศีล(พฤติกรรมที่งดงามยิ่งขึ้น) ตามลำดับ สอดคล้องกับนักจิตวิทยา 2 คนชื่อ เอ็ดวิน ล็อก (Edwin Locke) และ แกรี ลัทธัม (Gary Latham) ได้พัฒนาทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting Theory) อันเป็นทฤษฎีว่าด้วยแรงจูงใจของมนุษย์ที่เห็นว่า มนุษย์เรานั้นจะผูกพันใจในการทำกิจกรรมที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แล้วก่อนจะทำจริง และจะพยายามทำงานสำเร็จตามที่ตั้งใจเอาไว้ และ การปฏิบัติศีลด้วยประสบการณ์ตรงมีผลต่อการพัฒนาศีลธรรมอาจเป็นเพราะการเกิดสัมมาทิฐิคือ การรู้ถึงปฏิจสมุปปาท ซึ่งเริ่มจากผัสสะที่เกิดขึ้น คือเมื่อมีผัสสะก็จะเกิดความรู้สึกก่อให้เกิดเป็นความอยากและจำไว้เป็นความคุ้นเคยจนสั่งสมเป็นความเคยชินจน วนกลับมาอยากใหม่รอบแล้วรอบเล่า เมื่อได้ผัสสะตามความอยากก็สมใจ เมื่อไม่ได้ก็ทุกข์ใจ เป็นวัฏฏะไม่มีวันจบ แต่เมื่อมีสัมมาทิฐิแล้ว ก็จะเรียนรู้เหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ว่าเกิดจากอวิชชาคืออิมิจฉาทิฐิใด ที่เคยมีแล้วทำให้ปรุงเป็นสภาพของตนเสมือนจริง หลอกเราให้แสวงหาผัสสะที่สมใจนั้น แล้วก็ใช้ปัญญา (วิชา) ความรู้ ความชัดเจนในประโยชน์ของการหลุดออกจากความยึดติดนั้น ชัดเจนในโทษภัยของการยึดติดสิ่งนั้นมา หักล้างกับความอยากที่เกิดขึ้น จนเกิดสภาพทำใจ(ความรู้สึกนึกคิด-ใหม่)ในใจ(ความรู้สึกนึกคิด-เก่า) มากขึ้นๆจนทำได้เป็นสัมมาสมาธิ ไม่หมუნวนอีกต่อไป (กรมการศาสนา. ปฏิจสมุปปาทสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 16: 24-26) สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ไพรัช สู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้ คือการเกิดประสบการณ์จากการเกิดผัสสะทางทวาร 6 ซึ่งมีวิญญูณเกิดขึ้น ทำหน้าที่หลักในการรู้สิ่งถูกรู้ต่างๆ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอธิบายได้ด้วยกระบวนการเกิดผัสสะและวิถิจิต ผลการเรียนรู้โดยตรง คือการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ การเกิดการเรียนรู้จะเกิดทีละขณะ แต่เกิดอย่างรวดเร็วและซับซ้อนอย่างมากโดยมีกระบวนการทางมโนทวารเป็นใหญ่ ในการเรียนรู้ ทั้งนี้ การเกิดการเรียนรู้เกิดได้หลายระดับ โดยระดับสูงสุด คือการมีปัญญารู้สิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงทำให้สามารถจัดการแก้ปัญหาใดๆ ได้

2.8 ยุทธศาสตร์ การประเมินศีลของตนเองเพื่อทบทวน จากผลการวิจัยที่พบว่าเยาวชนต้องประเมินศีลของตนเองทุกวัน เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ตัวตนกับเกณฑ์บ่งชี้คือ ศีล 5 เพื่อให้ทราบถึงตัวตนที่แท้จริงว่าทำได้ในศีลไหน แค่ไหน ศีลไหนยังทำไม่ได้หรือทำไม่ได้ดี นอกจากหลักการทางศาสนาเรื่อง อัตตสัมปทาในข้อ 3 แล้ว ยังอาจเป็นเพราะ การประเมินศีลของตนในแต่ละกิจกรรม เป็นไปตามหลักการทางศาสนา จากหนังสือสมาธิพุทธ ‘การศึกษากรรมฐานเรียนรู้ฐานของตนว่า ทำได้แค่ไหนอย่างไร อย่างไรก็ตาม คนที่พระพุทธเจ้ายอมรับว่าเป็นคนของพระองค์แท้ๆ (สังฆสาวก) มีการปฏิบัติศีล 5 เป็นบรรทัดฐานขั้นต่ำ และการรู้ฐานตนเองว่าทำได้ระดับไหน เรียกว่า กรรมฐาน มีสังกาศะของตน ที่ต้องกระทำจนสามารถอยู่เหนียวแน่น ได้อย่างสงบสันติเป็นการถาวร คือ ‘พื้นสังกาศะทีฐินันเอง’ (สมณะโพธิรักษ์ 2526: 56-57) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช คู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: ผลการวิจัยสรุปว่า องค์ประกอบการสอนที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการประเมินผลยึดความมุ่งหมายเป็นเกณฑ์โดยควรจะสนับสนุนให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

2.9 ยุทธศาสตร์ การสังเคราะห์ทฤษฎีของตนเอง กับสมณะการศึกษา มีแง่มุมที่น่าจะอภิปราย 2 ด้านคือ ด้านการสังเคราะห์ทฤษฎี และแง่ ผู้ให้สัมมาทฤษฎี ดังนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่าเยาวชนมีกิจวัตรที่ต้องพบปะสมณะทุกวันวันละ 3 ครั้งและต้องพูดคุยก่อนและหลัง ทุกกิจกรรมกับครูแม่ไก่ เป็นการทำความเข้าใจ ให้ความรู้ ให้สติ ให้กำลังใจในแต่ละเรื่องราวที่กระทบกับเยาวชนทั้งภายใน (ความรู้สึก นึก คิด) และภายนอก การเรียนรู้งานและวิชาการ) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มสัมมาทฤษฎี นอกจากเป็นไปตามหลักธรรมทฤษฎีสัมปทาแล้ว ยังอาจเป็นเพราะ หลักธรรมว่าด้วยมิจจา-สัมมา ในมหาจัตตริสกสูตร กล่าวไว้ถึงรายละเอียดส่วนที่เรียกว่า มิจจา ในทุกหัวข้อทุกระดับของมรรค จนถึงระดับสัมมาที่เป็นกุศล เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่ขันธ เป็นสัมมาวิริยะ จากสาสวะพัฒนาบริสุทธิ บริบูรณ์ขึ้นเป็นองค์มรรค อันเป็นอานาสวะ คือไม่มีส่วนแห่งอกุศลหรือมิจจาปะปนเลยการศึกษา ปฏิบัติ เริ่มที่การกำหนดกรอบ หรือขอบเขต ของระบบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศีล ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ ลักษณะส่งเสริมให้กระทำ เรียกว่า อภิสมาจาร และลักษณะที่ห้ามหรือให้งดเว้น เรียกว่า บาปสมาจาร โดยผู้ที่รับศีลไปกระทำนั้น ยินดี เต็มใจ เข้าใจที่จะหักห้ามใจ งดเว้นให้แก่ตัวเอง อย่างมีอิสระเสรีสมบูรณ์ และเรียนรู้ศีลที่บริสุทธิขึ้นตามลำดับที่ตนจะกระทำได้จริง (สมณะโพธิรักษ์ 2526: 104-107) หากเข้าใจผิดในกรรมใดกรรมหนึ่งก็ทำให้เกิดมิจจาขึ้น และจะทำให้การปฏิบัติต่อเนื่องเป็นมิจจาไปทั้งหมด จึงต้องให้สัมมาทฤษฎีจากสัปบุรุษเท่านั้น เพราะสัปบุรุษคือผู้ที่ปฏิบัติมาก่อน เป็นผู้ได้แล้วในศีลเชิงประจักษ์ และสัมมาทฤษฎีหมายถึงความรู้ความเชื่อที่ถูกต้องได้แก่ ทานมีผล ษัตถุพิธีมีผล สังเวช มีผล/โลกนี้มี โลกหน้ามี กรรมวิบากมี/พ้อมมี แม่มี สัตว์โอบาติกะมี/ สมณะพรหมผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกาศโลกนี้/โลกหน้าด้วยความรู้ยิ่งในตนมี (กรรมการ

ศาสนา, ทิฏฐิสัมปทาสูตรที่ 1 พระไตรปิฎก เล่มที่ 19, 2521: 158-159) สรุปความให้รู้และเชื่อกรรม และผลของกรรมวิบากว่ามีจริง และผู้ที่จะบอกสอนสัมมาทิฏฐิได้จริงนั้นก็มิเพียงสัปบุรุษเท่านั้น เพราะสัปบุรุษคือผู้ที่ เป็นแล้วได้แล้วในศีลที่บอกสอน ถ้าได้มากๆ หรือสูงขึ้นที่สุดก็คือ สมณะพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในสัมมาทิฏฐิข้อที่ 10 นั้นเอง เพราะฉะนั้น การจะฟังหรือเชื่อใคร พระพุทธเจ้าให้ใช้กาลมสูตรคือไม่ให้เชื่อเพราะ ‘ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำสื่บๆ กันมา อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่าได้ยินอย่างนี้ อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา อย่าได้ยึดถือโดยเคเอาเอง อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตามอาการ อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกันกับทิฐิของตัว อย่าได้ยึดถือโดยเชื่อว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อได้ อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตียน ธรรมเหล่านี้ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย’(กรมการศาสนา. เกสบุตตสูตร พระไตรปิฎกเล่ม 20: 212-218) หมายถึงการฟังอย่างเปิดใจไม่มีอคติแล้วนำไปขบคิดพิจารณาเองให้ถ่องแท้แล้วทำไปลองปฏิบัติก่อนแล้วจึงเชื่อ อย่างนี้เป็นต้น และเมื่อได้ฟังธรรมจากสัปบุรุษแล้วก็เป็นอันเชื่อได้ว่าจะถึงซึ่งวิชาและวิมุตติแน่นอน ดังนี้ ‘...คุณภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการดังนี้ การคบสัปบุรุษที่บริบูรณ์ย่อมยังการฟังสัทธรรมให้บริบูรณ์ การฟังสัทธรรมที่บริบูรณ์ย่อมยังการทำไว้ในใจโดยแยบคายให้บริบูรณ์ การทำไว้ในใจโดยแยบคายที่บริบูรณ์ย่อมยังสติสัมปชัญญะให้บริบูรณ์ สติสัมปชัญญะที่บริบูรณ์ย่อมยังการสำรวมอินทรีย์ให้บริบูรณ์ การสำรวมอินทรีย์ที่บริบูรณ์ย่อมยังสุจริต 3 ให้บริบูรณ์ สุจริต 3 ที่บริบูรณ์ย่อมยังสติปัญฐาน 4 ให้บริบูรณ์ สติปัญฐาน 4 ที่บริบูรณ์ย่อมยังโพชฌงค์ 7 ให้บริบูรณ์ โพชฌงค์ 7 ที่บริบูรณ์ย่อมยังวิชาและวิมุตติให้บริบูรณ์ วิชาและวิมุตตินี้มีอาหารอย่างนี้ และบริบูรณ์อย่างนี้ ฯ’ (กรมการศาสนา. ตันหาสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ 24, 2521: 120-122) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช สู่แสนสุข (2539) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์: ผลการวิจัยสรุปว่า องค์ประกอบการสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ผู้สอนซึ่งมีบทบาทชี้แนะผู้เรียน ผู้สอนที่ดีควรมีพื้นฐานความรู้ดี มีศรัทธาต่อการสอน มีเมตตามุ่งให้ประโยชน์ผู้เรียนสอนตามลำดับสอนอย่างมีเหตุผล

2.10 ยุทธศาสตร์ การทำกุศลเพิ่ม พิจารณาทำโทษตนเองเมื่อละเมิดศีล จากผลการวิจัยที่พบว่า เขาวชนจะพิจารณาตนเองทุกวันเมื่อมีผัสสะ ทบทวนประเมินตนเอง และสังเคราะห์ศีล และทิฏฐิของตนกับสมณะเพื่อตรวจสอบความเป็นตัวเอง ความชัดเจนในศีล และทิฏฐิของตนเอง และเมื่อพบว่า ตนมีการละเมิดศีลก็จะพิจารณากำหนดบทลงโทษตนเองเพื่อเพิ่มความชัดเจนในสำนึก การเอาจริงไม่ละเลยในข้อปฏิบัติ เพื่อเพิ่มอินทรีย์พละในการปฏิบัติ นอกจากเป็นไปตาม

หลักธรรมโยนิโสมนสิการสัมปทาอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังอาจเป็นเพราะ การละเมิดศีลเป็นการสร้างกรรมเหมือนกับ การสร้างหนี้ให้ตนเอง (สมณะโพธิรักษ์, 2526: 49 – 55) และเป็นการเพิ่มกำลังของจิตสำนึก ตามองค์ประกอบของทางปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนา ‘ข้อที่ 4 อินทรีย์พละ การจะละ เลิก สิ่งที่ตนคิดจนเคยชินนั้น มิใช่ของง่าย แม้ปัญญาเห็นแล้ว ยังต้องการพลังกาย และพลังใจ เป็นองค์ประกอบในการปฏิบัติ พลังนี้จะเพิ่มมากขึ้น จากการปฏิบัติต่อสู้กับกิเลสแต่ละเรื่องอย่างจริงจังทีละเรื่องๆ เหมือนฝึกซ้อมเพิ่มกำลังกาย (สมณะโพธิรักษ์, 2526: 479-480) สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเสริมแรง ที่กล่าวถึงการลงโทษ (Punishment) เป็นการปรับพฤติกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับได้เงื่อนไขที่ว่าผลที่ตามมาด้านลบจะช่วยลดหรือยับยั้งพฤติกรรม เป็นการลดพฤติกรรมเนื่องจากได้รับผลลัพธ์ที่ไม่พึงพอใจ ซึ่งผู้วิจัยใช้การเสริมแรงแบบไม่ต่อเนื่องจะมีผลต่อการผดุงรักษาพฤติกรรมไว้ได้ในระยะหนึ่ง ทั้งนี้เพราะบุคคลจะตื่นตัวและมีความสนใจในตัวเสริมแรงที่จะได้เป็นครั้งคราวนั้นทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2549 และ ประทีป จินฉิ่ง, 2540) สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวปภัศสร กิมสุวรรณวงศ์และคณะ เรื่อง ผลการวิจัยผลของการให้แรงเสริมและการลงโทษต่อการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กออทิสติก ผลการวิจัยพบว่า 1) การลงโทษจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 2) หลังจากการใช้การลงโทษกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แล้ว ต้องหากิจกรรมอื่นมาทดแทนเพื่อลดการกระตุ้นตนเองของเด็กออทิสติก 3) การเสริมแรงทางบวกจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.11 ยุทธศาสตร์ การทำซ้ำเป็นกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติตนในยุทธศาสตร์ต่างๆ กระบวนการต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้น เขาจะเข้าทุกวันต่อเนื่องตลอดจนกว่าจะเรียนจบหรือออกจากภูผาฟ้าด้วยเหตุใดๆ นอกจากเป็นไปเพื่อความไม่ประมาทในการปฏิบัติ(อปมาทสัมปทา)แล้ว ยังอาจเป็นเพราะ หลักธรรมในเรื่อง อนาสวะที่พึงละได้ ข้อ 3 การกระทำซ้ำทวน กับสิ่งที่เป็นองค์ประกอบที่เหมาะสม จนไม่ต้องกระทำ (ปฏิบัติเสวนา) และข้อ 7 การได้รับการอบรม ได้ปฏิบัติฝึกฝนคนมาเรื่อยๆ ได้เจริญสติสัมโพชฌงค์ จึงโน้มน้อมไปสู่ความสละออกจริงๆ แม้สัมโพชฌงค์อื่นๆ ทั้งธัมมวิชัย วิริยะ ปิติ ปัสสัทธิ สมานธิ อุเบกขา รวมทั้ง 7 ก้าว ก็ล้วนมีบทบาท ก้าวขึ้นสู่การเกิดเป็นพุทธ (สมณะโพธิรักษ์ 2526: 476-479) ซึ่งตรงกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งมีแนวความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นกระบวนการระยะยาว (จตุรพร ลิ้มมันจริง 2544: 211) ทั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phillippa Lally และทีมงานจาก University College London ได้ศึกษาคน 96 คน ที่ต้องการสร้างนิสัยดีๆให้ตัวเอง เช่น กินผลไม้ทุกมื้อเที่ยงมือละชิ้น ไปจนถึง วิ่งวันละ 15 นาที Lally et al. (2010) ผู้เข้าร่วมทดลองจะต้องตอบแบบสอบถามทุกวันเกี่ยวกับความรู้สึกเรื่องนิสัยของตนเอง โดยที่คำถามนั้น จะวัดระดับว่าพฤติกรรมนั้นๆสามารถ

ทำได้โดยเป็นอัตโนมัติหรือยัง ซึ่งก็มีหลายข้อเช่น “ทำได้ไม่ยาก (hard not to do)” และ สูงสุดที่ “ทำได้โดยไม่ต้องคิด (without thinking)” จากนั้นนักวิจัยได้เอาผลการทดลองมาศึกษา โดยเอานิสัยต่างๆ มาพล็อตกราฟเทียบจำนวนวันกับระดับการทำได้เป็นอัตโนมัติ (ทำได้โดยไม่ต้องคิด) และกราฟ(เส้นเข้ม)ก็ได้บอกว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 66 วันกว่าจะจะทำพฤติกรรมนั้นได้เป็นอัตโนมัติ (ทำได้โดยไม่ต้องคิด) พูดอีกนัยหนึ่ง ก็คือระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการสร้างนิสัยนั่นเอง

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีคำถามต่อการสร้างคนทางการศึกษาว่า เป้าหมายที่ต้องการทางการศึกษาคืออะไรกันแน่ ระหว่าง ความเป็นตัวของตัวเองอย่างสัมมาทิฐิ หรือ เป้าหมายมาลาที่บอกว่าการสำเร็จของชีวิต คือความร่ำรวย ตำแหน่งหน้าที่ การได้ยอมรับทางสังคม รวมถึงความสุขที่ได้จากรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ตามที่ใจต้องการ และนี่อาจเป็นโจทย์ที่ผู้บริหารการศึกษาจะนำไปพิจารณาว่า ทิศทางการศึกษาของประเทศจะเป็นไปทางใด และนั่นคือคำตอบว่า อนาคตของชาติจะเป็นอย่างไรต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ เครื่องแหชาวโศก มีประสิทธิผลให้เยาวชนเป้าหมายมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งพฤติกรรมและความคิดจริง และเยาวชนยังยืนยันถึงความมั่นใจในความยั่งยืนที่ทำได้แล้วด้วย อีกทั้งรูปแบบดังกล่าวเป็นแนวคิดทางพุทธศาสนา สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ไม่มีระเบียบวิธีที่ยุ่งยากแต่อย่างไร ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 ควรนำศีลธรรม คุณธรรม มาทำให้เป็นนโยบายจัดเป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ทุกหน่วยงานนำเสนอแผนงานทางด้านคุณธรรม และมีการติดตามผลทางด้านคุณธรรมของแต่ละหน่วยงาน ตลอดจนให้น้ำหนักของศีลธรรมต่อการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง

3.1.2 ควรมีนโยบายในการจัดการศึกษาที่เน้นเป้าหมาย เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางใจ ที่จะไม่หวั่นไหวต่อการยั่วจากค่านิยมที่ผิดในทุกสถานศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันภายในตัวเยาวชนเอง ต่อสิ่งเร้าที่รุนแรงขึ้นทุกวัน อันมาจากข้อมูลข่าวสารผ่านทาง internet โดยกระแสโลกาภิวัตน์ ในทุกบริบทไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนหรือการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตาม

3.1.3 ควรจัดการอบรม และสร้างครูที่มีศีลธรรมเป็นแกนทางวิชาชีพมากกว่าความรู้ทางวิชาการ เพื่อสร้างครูที่จะเป็นแบบอย่างต่อไป และการเลื่อนตำแหน่ง ยกย่องครูให้ยกย่องจากคุณธรรมจริยธรรมมากกว่ายกย่องจากผลงานวิชาการ

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.2.1 ควรจัดการศึกษาที่นำหลักธรรมทางศาสนามาใช้พัฒนาศีลธรรม ในทุกสถานศึกษาทุกพื้นที่ที่พร้อม โดยนำรูปแบบที่วิจัยนี้ไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ หรือ อาจนำยุทธศาสตร์ย่อยไปสอดคล้องตามแต่ความพร้อมและเหมาะสมกับสถานศึกษา

3.2.2 ควรนำรูปแบบดังกล่าวไปจัดทำเป็นหลักสูตร หรือแทรกอยู่ในวิชาการ รวมถึงการประเมินในภาคปฏิบัติ หรือนำไปใช้ เป็นกิจกรรมส่งเสริม เช่นการจัดค่าย และใช้เป็นหลักการปฏิบัติในสถานศึกษา ฯลฯ

3.2.3 ควรมีการคัดเลือก ประเมิน และสร้างบุคลากรทางการศึกษาที่เน้นความมีศีลธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างตั้งแต่ ครู ผู้บริหารในทุกระดับ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา

3.2.4 ควรให้การศึกษาคือต่อเยาวชน โดยเน้นให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากการรับรู้จากประสบการณ์ (ผัสสะ) ด้วยทฤษฎีทางศาสนาพุทธ และให้ความสำคัญในเรื่องการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด พฤติกรรมของเยาวชน โดยใช้กระบวนการทางศาสนา เช่น การฟังธรรม การสนทนาธรรม การปฏิบัติธรรม จากผู้รู้จริง

3.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ควรทำการวิจัยในเชิงระยะเวลาต่อเนื่อง ถึงความเชื่อมั่นในพฤติกรรม และความคิดเป็นรายบุคคล สำหรับผู้ที่ผ่านกระบวนการดังกล่าว ว่า มีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตในเรื่องพฤติกรรมและความคิดอย่างไรในระยะเวลาผ่านไป 5 ปี 10 ปี

3.3.2 ควรทำการวิจัยในรูปแบบภาคตัดขวางของกลุ่มบุคคลที่ผ่านกระบวนการดังกล่าว ตั้งแต่เริ่มมีกระบวนการ จนกระทั่งปัจจุบัน

3.3.3 ควรทำการวิจัยกลุ่มอื่นในเรื่องการพัฒนาศีลธรรมด้วยแนวคิดสัมมา อริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). “ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กไทย”. สืบค้นจาก http://www.kriengsak.com/index.php?components=content&id_content_category_main=21&id_content_topic_main=36&id_content_management_main=265
- เพชรดินฟ้า ดิศโยธิน. (2007). การบริหารสวัสดิการสังคมแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระบบบุญนิยม: ศึกษากรณีชุมชนดินหนองแดนเหนือ จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ไพรัช คู่แสนสุข. (2539). หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธ ศาสตร์: การวิเคราะห์พระไตรปิฎก (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กมลพรรณ พงศ์นุรักษ์. (2541). ปัญหาการดำเนินโครงการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดกรม สามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กรมการฝึกหัดครู. (2537). การพัฒนากระบวนการฝึกหัดครูโดยใช้มิติทางพุทธธรรม, รายงานการ วิจัย. กรมการฝึกหัดครู: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมการศาสนา. (2521). เกสปุตตสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 24 หน้า 212-218. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). ตัณหาสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 16 หน้า 120-122. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). ปัจจัยสูตรพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 16 หน้า 24-26. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). มหาจัตตารีสกสูตร. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 14 หน้า 158-166. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). มุลสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 24 หน้า 109-110. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). สัทธาสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 24 หน้า 11-12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). สีลสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 24 หน้า 4-5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

- กรมการศาสนา. (2521). *สุริยเปยยาลที่ 6 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 19 หน้า 33-34. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). *อิทธิบาท 4 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 35 หน้า 294-299. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2521). *อุปัชฌายสูตร. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เล่มที่ 19 หน้า 2-3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2552). *พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กระแสดังคม. (2520). โลกาภิวัตน์ โลกาพินาศ. *นิตยสาร 100 วัตต์*, สืบค้นจาก <http://www.krasae-sangkom.blogspot.com/>
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการฝึกหัดครู. (2537). *รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการฝึกหัดครู โดยใช้มิติทางพุทธธรรม*. สืบค้นจาก <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=1405>
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา. (2542). *แนวการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะ ดี, เก่ง, มีสุข*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- จตุรพร ถิ่นมั่นจริง. (2544). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทน์ ทุมโฆสิต. (2534). *การศึกษาความเข้าใจทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2555, 11 กุมภาพันธ์). *สังคมข่าวสาร: หลุมพรางอำมหิตของเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม*. มติชน, สืบค้นจาก http://jitwivat.blogspot.com/2012/02/blog-post_10.html.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แคนเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ชาติรี ศิริสวัสดิ์. (2533). *การเปรียบเทียบความรู้สึกริเริ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนแบบอภิปราย โดยใช้วิธีคิดแบบคุณ โทษและหาทางออกเข้าประกอบกับวิธีการสอนแบบบรรยาย*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณυμα สุวรรณานนท์, พ.ด.อ.หญิง. (Copyright © 2007). *การศึกษาตลอดชีวิตในมุมมองของข้าพเจ้า* ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2555 URL: <http://ae.edu.swu.ac.th/websnong/web01/view1.htm>

- ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). *การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก. (2524). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา: พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้าง พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ทำวันนี้ให้ดีที่สุด. (2552). *วิกฤตการณ์คนไทย เหตุแห่งความวุ่นวาย!!!...คุณคิดเห็นอย่างไร?* สืบค้นจาก URL: <http://www.oknation.net/blog/mysteryman/2009/12/17/entry-2>
- ทิพาพร ลิขิตกุล. (2544). *การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ทิสนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีวีช่อง 13 สยามไท. (2553). *บุญนิยม ทุนนิยม กองทุนนิยม ..ความแตกต่าง รายการ "โลกาภิวัฒน์ ผู้ท้องไร่ ท้องนา"* สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=598958>
- ธรรมบุญว่าด้วยเครือข่ายองค์กรบุญนิยม และการจัดตั้งสถาบันบุญนิยมชาวอโศก พ.ศ. 2547., เอกสารโรเนียว
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2532). *การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนวัยรุ่น*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บัญญัติ แก้วส่อง. (2522). *การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- บุญทิวา พ่วงกลัด. (2554). *วาทกรรม "บุญนิยม": กรณีศึกษาชุมชนราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี*. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 28(2), 174-207
- ประจักษ์ เจ็ดโหม และศิษฐ์ วงษ์กมลเศรษฐ์. (2537). *การวิเคราะห์ระบบ*. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- ประทุมสุข อาชาวอำรุง. (2518). *การศึกษานอกระบบโรงเรียน*. สืบค้นจาก <http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/liciti/informal.html>

ประกาศรี สี่ห้าไอพี. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการออนไลน์. (2548). *ผลวิจัยวิทยาศาสตร์ชี้ชัด ปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ ส่งผลดีต่อสมอง*. สืบค้น

จาก <http://www.dhammadai.org/articles/025.php>

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พีแพ็ท. (2550). *ผลวิจัยชี้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ*. สืบค้นจาก

<http://www.teenpath.net/content.asp?ID=2014#.U2eNB4HwvXM>

พีระพงษ์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2541). *การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน*

มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอ

กระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

มุกดา ศรีรงค์. (2550). *ตัวบ่งชี้มาตรฐานคุณธรรม: รายงานและตัวอย่างแบบวัด*. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ยังไม่มีชื่อเล่น. (2554). *ลักษณะสำคัญของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้นจาก

<http://guru.google.co.th/guru/thread?tid=354987760a0da2a5>

รวมงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เกี่ยวกับเครือข่ายชาวอโศก หมู่บ้านราชธานีอโศก บ้านราชเมืองเรือ บ้าน

ไม้เมืองหิน บ้านดินเมืองน้ำ บ้านงามเมืองพุทธ บ้านพิศุทธิ์เมืองอมตะ สืบค้นจาก

<http://banraj.wordpress.com/%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B9%82%E0%B8%A8%E0%B8%81/>

ราชกิจจานุเบกษา. (2540). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*, เล่มที่ 114 ตอนที่

55 ก, 11 ตุลาคม 2540.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นาน

มีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

รินธรรม อโศกตระกูล. (2546). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน เพื่อการ*

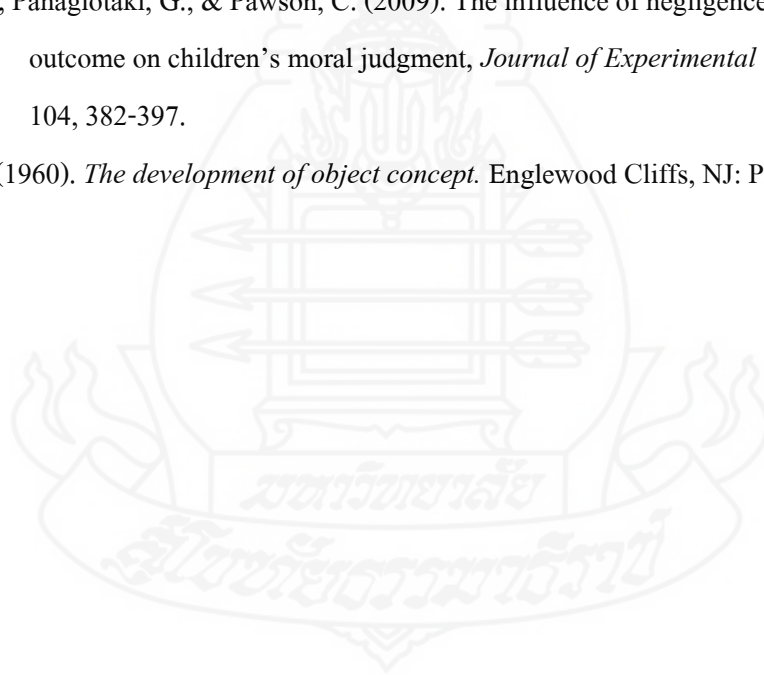
พึ่งตนเองตามแนวคิดของชาวอโศก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- รินธรรม อโศกตระกูล. (2549). งานวิจัยเรื่องระบบบุญนิยมในชุมชนราชธานีอโศก จังหวัด
อุบลราชธานี: นวัตกรรมสังคมจากภูมิปัญญาพุทธ ตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้นจาก
http://www.culture.go.th/research/isan/49_2.html
- ลัดดา ปิยะวงศ์รุ่งเรือง. (2545). พุทธสถาน สังฆสถาน เครือข่ายชุมชนอโศก. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, สุดา สุวรรณภิมมัย, ลัทธินิการ ศรีวะระมย์ และชวลิต
ประภาวนนท์. (2544). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- ศุภรศมี จิตติกุลเจริญ. 2540. ทฤษฎีการสื่อสาร (*Communication Theory*). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมควร กวียะ. (2547). ทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ใหม่ การสื่อสารองค์กรเชิงบูรณาการ (*Integrated
Organizational Communication*). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมณะโพธิรักษ์ โปธิรักจิตโต. (2526). สมานิพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ฟ้าอภัย จำกัด.
- สัมมาสัมพุทธสาวก. (2531). เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ชีระการพิมพ์.
- สาโรช บัวศรี. (2526). จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 –2559.
กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานปฏิรูปการศึกษา
- สุกรี เป้าน้อย. (2539). ศึกษาปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2534). อุดมการณ์ทางสังคมในพุทธศาสนา ตามแนวความคิดของสำนัก
สันตอโศก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2545). การเมืองบุญนิยม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด.
- สุพิศ จันทร์บุตร. (2544). การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอยแก่น.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2530). *การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุรเชียร จักรธรานนท์. (2550). *สันตือโสภสามทศวรรษที่ท้าทาย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรางค์ โส้วตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลักปฏิบัติของชาวโสภ. (2542). *สรรค้ำ สร้างคน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟ้ออภัย จำกัด.
- อรวรรณ จันทรชะลอ. (2549). *การพัฒนาวิธีทัศน์การศึกษาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนักเรียน* คุษณินพนธ์ปริญญาปรัชญาคุษณินบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- Berkowitz, E. D. (2001). History precedes ethics. *American Journal of Bioethics*, 1(3), 66.
- Brown, R. (1965). *Social psychology*. New York: Free Press.
- Damon, W. (1988). *The moral child: Nurturing children's natural moral growth*. New York: Free Press.
- Edward, A. L. (1974). *Technique of attitude scale construction*. New York: Appleton Century Crofts.
- Harper, L. V., & McCluskey, K. S. (2003). Teacher-child and child-child interactions in inclusive preschool settings: Do adults inhibit peer interactions?. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 163-184.
- Hill, R. B. (1992). The work ethic as disseminated by occupation, education, age, gender, work experience, and empowerment. *Dissertation Abstracts International*, 54(07), 2428-A. (UMI No. 9333964)
- Hoffman, M. L. (1979). Development of moral thought, feeling and behavior. *American Psychologist*, 10, 958-966.
- Hogan, R., Johnson, J. A., & Emler, N. P. (1978). A socioanalytic theory of moral development. *New Directions for Child Development*, 2(5), 1-18.
- Howard, K. M. (2009). When meeting Khun teacher, each time we should pay respect. Standardizing respect in a Northern Thai classroom. *Linguistics and Education*, 20, 254-272.

- Ivancic, M. K., & Min, D. (2004). *Teaching scripture through the arts: A model for stimulating biblical imagination as a means of faith development in the adult student*. (Unpublished Dissertation). Saint Mary Seminary and Graduate School of Theology, United States-Ohio.
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive developmental approach. *New Directions for Child Development*, 2(5), 1-18.
- Lally, P; Van Jaarsveld, CHM; Potts, HWW; Wardle, J; (2010) How are habits formed: Modelling habit formation in the real world. *EUR J SOC PSYCHOL*, 40(6), 998-1009. Retrieved from <http://discovery.ucl.ac.uk/16751/>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Mackinnon, D. W. (1978). *In search of human effectiveness: Identifying and developing creativity*. New York: Creative Education Foundation.
- Nobes, G., Panagiotaki, G., & Pawson, C. (2009). The influence of negligence, intention, and outcome on children's moral judgment, *Journal of Experimental Child Psychology*, 104, 382-397.
- Piaget, J. (1960). *The development of object concept*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

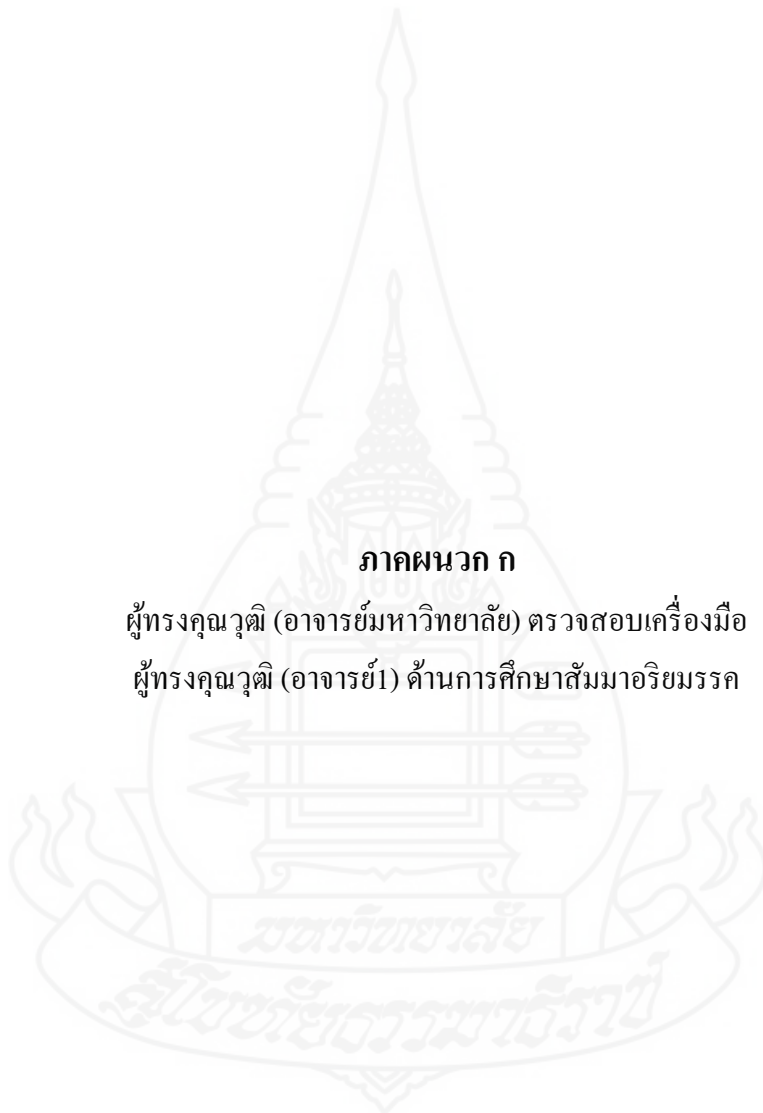

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์มหาวิทยาลัย) ตรวจสอบเครื่องมือ
ผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์1) ด้านการศึกษาสัมมาอริยมรรค

อาจารย์ที่ปรึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเครื่องมือ

ชื่อ-นามสกุล ชูชาติ พ่วงสมจิตร

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

วุฒิการศึกษา กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (บริหารการศึกษา), ค.ด. (บริหารการศึกษา)

ที่อยู่/ติดต่อ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

Email : Choochat.Phu@stou.ac.th

ชื่อ-นามสกุล ชนกนารถ บุญวัฒน์สกุล

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

วุฒิการศึกษา กศ.บ. (จิตวิทยาการแนะแนว), ค.ม. (การศึกษานอกระบบ), กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่)

ที่อยู่/ติดต่อ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

Email : chanoknart.boonwattanasakul@stou.ac.th

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษ สัมมาอริยมรรคมีองค์ 8

ชื่อ นามสกุล (ฉายา) สมณะบินบน ธีรจิตโต
 ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์หนึ่งกุฎาพ้าน้ำ (ดูแลเครือข่ายกุฎาพ้าน้ำ)
 วุฒิการศึกษา จบการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 5
 ปฏิบัติธรรม: จุลศีล มณิรมศีล มหาศีล บวชเมื่อ 7 ส.ค. 2518
 ที่อยู่/ติดต่อ ลานนาอ โศก 280 ม.4 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ชื่อ นามสกุล(ฉายา) สมณะโพธิสิทธิ์ โพธิสิทธิ์
 ตำแหน่งหน้าที่ สมณะฝ่ายการศึกษากุฎาพ้าน้ำ (สมณะปัจฉาท่านอาจารย์หนึ่งบินบน ธีรจิตโต)
 วุฒิการศึกษา จบการศึกษา ประถมปีที่ 7
 ปฏิบัติธรรม: จุลศีล มณิรมศีล มหาศีล บวชเมื่อ 25 พ.ย. 2539
 ที่อยู่/ติดต่อ ลานนาอ โศก 280 ม.4 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ชื่อ-นามสกุล(ฉายา) สมณะแสนดิน ภูมิพุทธโธ
 ตำแหน่งหน้าที่ สมณะปัจฉาของพ่อครูโพธิรักษ์ โพธิรักษ์จิตโต
 วุฒิการศึกษา แพทยศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ปฏิบัติธรรม: จุลศีล มณิรมศีล มหาศีล บวชเมื่อ 12 ก.ย. 2552
 ที่อยู่/ติดต่อ หมู่บ้านชุมชนราชธานีอโศก ต.บุงใหม่ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
 หมายเหตุ เคยทำงานเป็นสมณะฝ่ายการศึกษาที่สัมมาสิกขากุฎาพ้าน้ำ อยู่ 3 ปี

ผู้เชี่ยวชาญ(ปฏิบัติกร) ด้านการศึกษาสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8

- ชื่อ นามสกุล** ใจจริง ชาวหินฟ้า
- ตำแหน่งหน้าที่** ครูแม่ไก่ มีนักเรียนในความดูแล 10 คน (ปีการศึกษา 2555)
- วุฒิการศึกษา** ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขต ปัตตานี
- ปฏิบัติธรรม** สืบ 8
- ประวัติ(โดยสังเขป)** เป็นครูสัมมาสิกขา มา 23 ปี ครูแม่ไก่ 10 ปี เริ่มต้นเป็นครูแม่ไก่คนแรก เคยดูแลเด็กในลักษณะอื่นๆมาก่อน ต้องศึกษาวิธีแม่ไก่ใหม่หมด เพราะแม่รุ่นแรกๆ ก็ใช้มรรคมีองค์ 8 เดิม แต่ก็พัฒนามาเป็นระบบแม่ไก่ลูกไก่ในปัจจุบัน
- ที่ติดต่อ** ลานนาอ โศก 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
- ชื่อ นามสกุล** สุภาพ เพชรสุข
- ตำแหน่งหน้าที่** ครูแม่ไก่ มีนักเรียนอยู่ในความดูแล 3 คน(ปีการศึกษา 2555)
- วุฒิการศึกษา** ปริญญาตรีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปฏิบัติธรรม** สืบ 8
- ประวัติ (โดยสังเขป)** ทำงานที่บริษัท ขอบคุณ จำกัด 3 ปี (ระบบพาณิชย์บัญญัติม ทำงานฟรี ไม่รับเงินเดือน) คุรุการศึกษานูญนิยม โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตอ โศก 1ปี ครูแม่ไก่ 2 ปี
- ที่ติดต่อ** ลานนาอ โศก 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
โทรศัพท์ 087- 0150670
- ชื่อ นามสกุล** ตั้งใจ วงษ์สมศรี
- ตำแหน่งหน้าที่** ผู้ช่วยครูแม่ไก่ ใจจริง ชาวหินฟ้า
- วุฒิการศึกษา** ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปฏิบัติธรรม** สืบ 5
- ที่ติดต่อ** ลานนาอ โศก 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
- ชื่อ นามสกุล** เขวภา โคตรบรม
- ตำแหน่งหน้าที่** ผู้ช่วยครูแม่ไก่ ใจจริง ชาวหินฟ้า
- วุฒิการศึกษา** ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปฏิบัติธรรม** สืบ 5
- ที่ติดต่อ** ลานนาอ โศก 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ชื่อ นามสกุล นายทนต์ อู่ปะชาใต้

ตำแหน่ง ครูแม่ไก่

วุฒิการศึกษา ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปฏิบัติธรรม ศील 5

สถานที่ติดต่อ ชมรมมังสวิรัตเชียงใหม่ โทรศัพท์ 087-4441456

ชื่อ นามสกุล นิวัช ดันดิวัฒน์ไพศาล

ตำแหน่งหน้าที่ ครูแม่ไก่ ดูแลลูกไก่อยู่ 4 คน (ปีการศึกษา 2555)

วุฒิการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต(เคมี) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปฏิบัติธรรม: ศील 5

สถานที่ติดต่อ บริษัท ฐิติฟ้า จำกัด ๑๘/๕ ม.๑ ถ.พุทธมณฑลสาย๗ ทวีวัฒนา

กรุงเทพฯ ๑๐๑๓๐

ประวัติพื้นฐาน เกิดที่ อ.เมือง จ.ชลบุรี

ชื่อ สกุล อรุณ แสนมหามงคล

ตำแหน่งหน้าที่ ครูแม่ไก่ ดูแลลูกไก่ 3 คน (ปีการศึกษา 2555)

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 สัมมาสิกขาศาโล โสภ

ปฏิบัติธรรม ศील 8

ที่ติดต่อ ลานนาอ โสภ 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210

ชื่อ สกุล วิชัย เจียมวิจิตรกุล

ตำแหน่งหน้าที่ ครูแม่ไก่ ดูแลลูกไก่ 5 คน (ปีการศึกษา 2555)

วุฒิการศึกษา ปริญญาตรีคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปฏิบัติธรรม ศील 8

ที่ติดต่อ ลานนาอ โสภ 280 หมู่ 4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210

ภาคผนวก ข

การสร้างเครื่องมือจากวัสดุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย	ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาไฟน้ำ	1.พฤติกรรม 2.ความคิดทางศีลธรรม	1.ตัวเยาวชน 2.บุคคลที่แวดล้อม:สมณะ ครูแม่ไก่อ ผู้ปกครอง	1.สนทนากลุ่มกับเยาวชน 2.สัมภาษณ์บุคคลแวดล้อม 3.ประเมินพฤติกรรม 4.สังเกตพฤติกรรม	วิเคราะห์เนื้อหา สรุปเชิงอุปนัย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดวิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาไฟน้ำ	1.แนวคิดการพัฒนาศีลธรรม 2. วิธีการพัฒนาศีลธรรม 3. วิธีสัมมาอริยมรรคตามแนวทางภูผาไฟน้ำ	1.อาจารย์1 สมณะ บินบน ถิรจิต โด 2.สมณะและ 3.ครูแม่ไก่อ	1.สัมภาษณ์เชิงลึกท่านอาจารย์1 2.สัมภาษณ์สมณะการศึกษา 3.สัมภาษณ์ครูแม่ไก่อ	วิเคราะห์เนื้อหา สรุปเชิงอุปนัย
3. เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรคตามแนวทางภูผาไฟน้ำที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาไฟน้ำ	1.พฤติกรรมก่อนและหลังเข้าสู่กระบวนการ 2.ความคิดทางศีลธรรมก่อนและหลังเข้าสู่กระบวนการ	1.ตัวเยาวชน 2.ผู้ปกครอง 3.ครูแม่ไก่อ	1.สนทนากลุ่มเยาวชน 2.สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 3. สัมภาษณ์ครูแม่ไก่อ	วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเชิงอุปนัย

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ท่านอาจารย์หนึ่ง สมณะบินบน ธิรจิตโต

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามหลัก	คำถามรอง
1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุหาฟ้าน้ำ	สภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุหาฟ้าน้ำเป็นอย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อ สภาพปัจจุบันระดับศีลธรรมของเยาวชนโดยทั่วไปอย่างไร และแตกต่างอย่างไรกับเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุหาฟ้าน้ำ 2. ท่านมีความเห็นต่อ สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแล เป็นอย่างไร
2 เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางกุหาฟ้าน้ำ	แนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางกุหาฟ้าน้ำคืออย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 3. แนวคิดการพัฒนาเยาวชนของกุหาฟ้าน้ำเป็นอย่างไร 4. วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 คืออะไร มีวิธีการ กระบวนการ และองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรมอย่างไร 5. แนวทางการพัฒนาเยาวชนของกุหาฟ้าน้ำแตกต่าง หรือ เหมือนกันกับ เครื่องแกอื่นของชาวอโศก หรือไม่อย่างไร 6. ท่านคิดว่า แนวทางที่ดำเนินอยู่มีจุดแข็งอย่างไร มีจุดอ่อนอย่างไร มีโอกาส และปัญหาอะไรในกระบวนการ และจะพัฒนากระบวนการดังกล่าวอย่างไรต่อไปให้ดีกว่าที่เป็นอยู่
3 เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางกุหาฟ้าน้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุหาฟ้าน้ำ	ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางกุหาฟ้าน้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุหาฟ้าน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 7. วิธีการสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 มีผลต่อการพัฒนาระดับศีลธรรมอย่างไร ประกอบด้วยเหตุ ปัจจัยอะไรบ้าง 8. ความมุ่งหมาย และความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน ในความเห็นของท่าน 9. ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางกุหาฟ้าน้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแล ที่ท่านเห็น

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนสมณะฝ่ายการศึกษาจำนวน 2 รูป ตัวแทนครูฝ่ายชาย จำนวน 2 คน ตัวแทนครูฝ่ายหญิง จำนวน 2 คน

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามหลัก	คำถามรอง
1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า	สภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้าเป็นอย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีความเห็นในความสำคัญของศีลธรรมต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร 2. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อ สภาพปัจจุบันระดับศีลธรรมของเยาวชนโดยทั่วไปอย่างไร และแตกต่างอย่างไรกับเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า
2. เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรคตามแนวทางภูผาฟ้า	แนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้าคืออะไร	<ol style="list-style-type: none"> 3. บทบาท และหน้าที่ของท่าน ที่มีต่อการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านศีลธรรมให้กับเยาวชนที่อยู่ในความดูแล 4. รูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชน(ตารางชีวิต) เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนอย่างไรวิธีการสัมมาอริยมรรคกับการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนในความเข้าใจของท่านเป็นอย่างไร 5. ท่านคิดว่า แนวทางที่ดำเนินอยู่มีจุดแข็งอย่างไร มีจุดอ่อนอย่างไร มีโอกาส และปัญหาอะไรในกระบวนการ และจะพัฒนากระบวนการดังกล่าวอย่างไรต่อไปให้ดีกว่าที่เป็นอยู่
3. เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า	ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า	<ol style="list-style-type: none"> 6. ความมุ่งหมาย และความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน ในความเห็นของท่าน 7. ผลของการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนด้วยวิธีการสัมมาอริยมรรคจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของท่านเป็นอย่างไร

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คนจาก 3 ครอบครั

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามหลัก	คำถามรอง
1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ	สภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำเป็นอย่างไร	1. สภาพปัจจุบัน พฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของบุตรหลานท่านเป็นอย่างไร
2 เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรม ให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ	แนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำคืออะไร	1. ทำไม ท่านจึงส่ง ลูก/หลาน ของท่านมาเรียนที่นี่ 2. ท่านเห็นว่า โรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้า น้ำ มีจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและปัญหา อะไรบ้าง 3. ท่านต้องการให้ทางโรงเรียนแก้ไขเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร
3 เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ	ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตามแนวทางภูผาฟ้า น้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้า น้ำ	1. ท่านมีความรู้สึกถึง ความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมของลูก/หลานของท่าน ระหว่างก่อน และหลังจากเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศีลธรรม(เข้าสู่ระบบ โรงเรียนสัมมาสิกขาภูผาฟ้า น้ำ) หรือไม่ อย่างไร 2. ท่านทราบหรือไม่ว่า อะไรเป็นเหตุ ทำให้ลูก/หลานท่านเปลี่ยนแปลงดังกล่าว(ข้อ2)

4. แนวคำถามการสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับ การสนทนากลุ่มกับเยาวชนในความดูแลของเครือข่ายพื้าน้ำ(มีต่อ...)

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามหลัก	คำถามรอง
1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกฐาพื้าน้ำ	สภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และความคิดทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกฐาพื้าน้ำเป็นอย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจุบัน ท่านปฏิบัติธรรมอย่างไร (ถือศีล ๕ ละอบายมุขได้แค่ไหน อย่างไร ทำได้ดีในข้อ ไหนบ้าง บกพร่องในข้อ ไหนบ้าง เพราะอะไร) 2. ท่านมีความเห็นว่า สภาพปัจจุบันระดับศีลธรรมของเยาวชน โดยทั่วไปอย่างไร ระดับศีลธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเดิมที่ท่านมาเป็นอย่างไร และแตกต่างอย่างไรกับเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกฐาพื้าน้ำ 3. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อ ความสำคัญของศีลธรรม ศีลธรรมคืออะไร อะไรคือศีล อะไรคือธรรม และเกี่ยวกับพฤติกรรม(การคิด การพูด การกระทำ)หรือไม่ อย่างไร
2 เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมา อริยมรรค ตามแนวทางกฐาพื้าน้ำ	แนวคิด วิธีการพัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมา อริยมรรค ตามแนวทางกฐาพื้าน้ำคืออย่างไร	<ol style="list-style-type: none"> 4. องค์ประกอบของการศึกษาที่นี้มีอะไรบ้าง 5. ท่านเรียนรู้อะไรบ้างจากองค์ประกอบดังกล่าวอย่างไร (พัฒนาอะไรบ้าง และพัฒนาได้อย่างไร เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศีลธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร) 6. ท่านเข้าใจอย่างไรต่อ บทบาทหน้าที่ของ สมณะ ครูแม่ไก่ ครูฐานงาน ชาวมุชฌน 7. ท่านจะนำสิ่งที่ท่านเรียนรู้จากโรงเรียนสัมมาสิกขากฐาพื้าน้ำ (สิ่งที่ทำให้ท่านแตกต่างจากเดิม) ไปใช้ได้อย่างไรต่อไปในอนาคต(สิ่งที่ท่าน ได้มากที่สุด และจะคิดตัวท่านไป) 8. ท่านเห็นว่า โรงเรียนสัมมาสิกขากฐาพื้าน้ำ มีจุดแข็ง(ข้อดี) จุดอ่อน(ข้อเสีย) โอกาส (การก้าวสู่สังคมใหญ่)และปัญหา(อุปสรรคการเชื่อมต่อกับสังคม)อะไรบ้าง 9. ท่านต้องการให้ทางโรงเรียนปรับปรุง แก้ไขเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามหลัก	คำถามรอง
3 เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการสัมมา อริยมรรค ตามแนวทางกุศลาพินัย ที่มี ต่อความคิด และพฤติกรรม ทาง ศีลธรรมของเยาวชนที่อยู่ในความ ดูแลของกุศลาพินัย	ผลของวิธีการสัมมาอริยมรรค ตาม แนวทางกุศลาพินัย ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรมของ เยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกุศลาพินัย	<p>10. ท่านมีความรู้สึกถึง ความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมของท่านระหว่างก่อน และ หลังจาก มาเรียนในระบบของโรงเรียนสัมมาสิกขาพินัยหรือไม่ อย่างไร</p> <p>11. ท่านมีความรู้สึกถึงความแตกต่าง ในเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ ธรรมระหว่างก่อน และหลังจาก มาเรียนในระบบของโรงเรียนสัมมาสิกขาพินัยหรือไม่ อย่างไร</p> <p>12. (ถ้ามีความแตกต่างจากข้อ 3และ4) ท่านคิดว่า อะไรเป็นเหตุ ทำให้ท่านมีการ เปลี่ยนแปลงความรู้สึก นึก คิด ตลอดจนพฤติกรรมของท่าน</p>

6. แบบประเมินพฤติกรรมเยาวชน โดยคุณแม่ไก่

แบบประเมิน			คุณแม่ไก่			
ชื่อ/สกุล	ชั้น	อยู่กับแม่ไก่ เป็นเวลา	หมายเหตุ			
พฤติกรรมที่สังเกต		ระดับความเปลี่ยนแปลง				
ศีลข้อ1		++	+	0	-	--
ศีลข้อ2						
ศีลข้อ3						
ศีลข้อ4						
ศีลข้อ5						
วรรณะข้อ1						
วรรณะข้อ2						
วรรณะข้อ3						
วรรณะข้อ4						
วรรณะข้อ5						
วรรณะข้อ6						
วรรณะข้อ7						
วรรณะข้อ8						
วรรณะข้อ9						

การให้คะแนน:

++ = พัฒนามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

+ = พัฒนาขึ้นบ้าง

0 = ใกล้เคียงกับเดิม

-- = เลื่อมลง

- = เลื่อมลงอย่างเห็นได้ชัดเจน

7. แนวทางสังเกตพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชน ที่อยู่ในความดูแลของภูผาฟ้าน้ำ

วัตถุประสงค์การวิจัย	เป้าหมายการสังเกต	สังเกต
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาเชิงพฤติกรรม และ ความคิดทางศีลธรรม ของ เยาวชนที่อยู่ในความดูแลของ ภูผาฟ้าน้ำ	1.ด้านศีล 5 และอบายมุข	
	ศีลข้อ1	พฤติกรรมในด้านการแสดงความรุนแรง เบียดเบียน ที่ปรากฏออกมาทั้งการกระทำ ลักษณะการพูด และความคิดเห็น
	ศีลข้อ2	พฤติกรรมในด้านการแสดงความโลภ การขโมย เบียดบัง วิสาสะ ทั้งการกระทำ ลักษณะการพูด และความคิดเห็น
	ศีลข้อ3	พฤติกรรมในด้านการแสดงความครอบครอง ปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ทั้งการกระทำ ลักษณะการพูด และความคิดเห็น
	ศีลข้อ4	พฤติกรรมในด้านเนื้อหาและเจตนาของการพูด และความคิดเห็น ที่เป็นไปในลักษณะโกหก ส่อเสียด เพื่อเจ้อ หยาบคาย
	ศีลข้อ5	พฤติกรรมในด้านการมีพฤติกรรมเสียดต่อสิ่งเสพติดให้โทษ การกินจุบกินจิบ การเอาแต่ใจตนเอง และความคิดเห็น
2. เพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการ พัฒนาศีลธรรมให้กับเยาวชน ด้วยวิธีสัมมาอาริยมรรค ตาม แนวทางภูผาฟ้าน้ำ	2. ด้านวรรณะ 9 (ภาพรวม การเสียดสละหรือเห็นแก่ตัวของเยาวชน)	
	1. เลี้ยงง่าย (สุภระ)	การกินอยู่หลับนอน อย่างเรียบง่าย
	2. บำรุงง่าย (สุโปสะ)	การยินดีรับฟังและบอกกล่าวปรับปรุงตนเอง
	3. มักน้อย (อัปปิจจะ)	การเสียดสละโดยเอาแต่น้อย
	4. ใจพอ สันโดษ (สันตมุจฺจิ)	การพอใจในความน้อยนั้น
	5. ขัดเกลา (สัถฺตเลชะ)	การยินดีรับฟังคำตำหนิ
	6. มีศีลเคร่ง (ฐุตตะ)	การระมัดระวังในเรื่องศีล
	7. มีอาการที่น่าเลื่อมใส(ปสาทิกะ)	การองอาจไม่สะทกสะท้านในการทำความดี
	8. ไม่สะสม (อปจยะ)	การไม่เก็บของที่"ไม่"ได้ใช้งานจริง "ไม่"เอาสิ่ง"ไม่ดี"เอาไว้
	9. ยอดขยัน (วิริยารัมภะ)	ความขยันขันแข็ง
3. เพื่อศึกษาถึง ผลของวิธีการ สัมมาอาริยมรรค ตามแนวทาง ภูผาฟ้าน้ำ ที่มีต่อความคิด และพฤติกรรม ทางศีลธรรม ของเยาวชนที่อยู่ในความดูแล ของภูผาฟ้าน้ำ		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวิชัย เจียมวิจิตรกุล
สถานที่เกิด	เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
วัน เดือน ปีเกิด	20 กุมภาพันธ์ 2502
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	ลานนาอโศก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
ตำแหน่ง	ครูอาสา ดูแลเยาวชนชาย เครือข่ายภูผาฟ้า

